

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

**EBEVEYN ÇOCUK HAKLARI TUTUM ÖLÇEĞİNİN
GELİŞTİRİLMESİ VE ANNE BABALARIN ÇOCUK
HAKLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ FARKLI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Müge YURTSEVER

İstanbul, 2009

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

**EBEVEYN ÇOCUK HAKLARI TUTUM ÖLÇEĞİNİN
GELİŞTİRİLMESİ VE ANNE BABALARIN ÇOCUK
HAKLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ FARKLI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

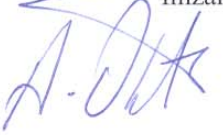
Müge YURTSEVER

Danışman Prof. Dr. Ayla OKTAY

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

Müge YURTSEVER tarafından hazırlanan “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” bu çalışma, 29.06.2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Ayla OKTAY

İmzalar

Üye : Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

Üye : Prof. Dr. Alev ÖNDER

Üye : Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Semai TUZCUOĞLU

ÖZET

EBEVEYN ÇOCUK HAKLARI TUTUM ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ANNE BABALARIN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Son birkaç on yıldır “çocuk hakları” konusuna olan ilgide anlamlı bir artış vardır. Bu konuda özellikle çocukların bakım ve korunma haklarından kendi kendine karar verme haklarına doğru yeni bir yönelimin geliştiği görülmektedir. Bu çalışma anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen değişkenleri ortaya koymak amacıyla planlanmıştır.

Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde, anne ve babaların çocuk hakları tutumları üzerine yapılmış bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde ise; çalışmaların bir kısmının ergenlik döneminde çocuğu olan ailelerin ve çocukla ilgili çalışanların (eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları, yerel yönetimler gibi) çocuk hakları tutumlarını belirlemeye yönelik yapıldığı, bir kısmının ise ergenlerin kendi haklarına ilişkin görüşlerini konu aldığı görülmüştür. Yine yurtdışında yapılan araştırmalarda okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelerin çocuk hakları tutumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ebeveyn çocuk hakları tutumlarını konu alan araştırmalarda kullanılan ölçme araçları incelendiğinde; gerek Türkiye’deki gerekse uluslararası literatürde bu araştırmanın temel problemine cevap verebilecek bir ölçme aracı bulunamamıştır. Bunun üzerine 6-14 yaş grubu çocuğu olan ailelere yönelik “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” geliştirilmeye karar verilmiştir. “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesinden sonra ebeveyn çocuk hakları tutumlarını etkileyebileceği düşünülen değişkenlere yönelik veriler toplanmış ve istatistiksel analizlerle araştırmanın temel problemine cevap aranmıştır.

Araştırma İstanbul İli genelinde M.E.B.’na bağlı resmi ve özel okullara devam eden 6-14 yaş grubu çocuğu olan anne ve babalar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma iki bölümden oluşmuştur. Araştırmanın birinci bölümünde 6-14 yaş grubu çocuğu olan anne ve babaların çocuk haklarına ilişkin tutumlarının belirlenmesine yönelik “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise; aile ve çocuğa ait bazı değişkenlerin ebeveyn çocuk hakları tutumlarına etkisi incelenmiştir. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin geliştirilmesinde 680 anne ve 680 baba olmak üzere 1360 ebeveynden elde edilen veriler kullanılmıştır. Anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını etkileyen değişkenleri ortaya koymak üzere yapılan tarama çalışmasında ise; 642 anne ve 642 baba olmak üzere 1284 ebeveynden elde edilen veriler kullanılmıştır.

“Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”, 63 maddeden oluşan 5 dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek, anne ve babaların çocuklarının haklarına ilişkin tutumlarını “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki temel faktör altında değerlendirmektedir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar elde edilmiş ve standardizasyonu sağlanmıştır. Ölçeğin, ebeveyn çocuk hakları tutumlarını açıklayıcılık düzeyi yüzde 67.971’dir. Test tekrar test güvenilirliği 0.978’dir.

Aile ve çocuğa ilişkin bazı değişkenlerin anne ve babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarına etkisinin incelendiği araştırmanın ikinci bölümüne ilişkin sonuçlar şunlardır:

- Anne ve babaların çocuklarının hakları konusunda çocuğun cinsiyetine bağlı olarak farklı tutumlar benimsedikleri,
- Kız çocuğu olan hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,
- Erkek çocuğu olan babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri,
- Anne ve babaların çocuklarının yaşları küçüldükçe “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,

- Babaların çocuklarının yaşları büyüdükçe “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri,
- Birden çok çocuğu olan hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,
- Tek çocuk sahibi babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri;
- Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutumunda çocuğun cinsiyetinin, yaşının ve sahip olunan çocuk sayısının anlamlı bir fark yaratmadığı,
- Anne ve babaların eğitim durumunun yükselmesiyle ve aile gelirlerinin artmasıyla “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,
- Ebeveyn otorite tiplerinin ebeveyn çocuk hakları tutumları üzerinde etkisi olduğu,
- Serbest ve yetkeci anne ve babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,
- Yetkili anne ve babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri görülmüştür.

Ülkemizde çocuk hakları konusunda son derece kısıtlı sayıda araştırma ve kitap bulunmaktadır. Bu nedenle çocuk hakları konusunda yapılacak yeni araştırmalarla alan yazının geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Öğretmenlerin özellikle okul çağı çocukları üzerindeki etkileri düşünüldüğünde; Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin öğretmen formunun geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Çocukların kendi haklarını farkına varıp varmadıkları ve çocukların haklarına ilişkin farkındalıklarının ebeveyn çocuk hakları tutumları ile ilişkili olup olmadığına dair araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk hakları, Çocuk Hakları Sözleşmesi, ebeveyn çocuk hakları tutumları, ebeveyn otoritesi, ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları

ABSTRACT

THE DEVELOPMENT OF PARENTAL ATTITUDES SCALE FOR CHILDREN'S RIGHTS AND THE EXAMINATION OF PARENTAL ATTITUDES FOR THEIR CHILDREN'S RIGHTS IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES

Over the past ten years, interests in children rights have been increasing notably. In this matter there is a new tendency which is from nurturance attitude to self-determination attitude of children. This study was planned to determine the attitudes of parents for their children rights and the different variables which effect on this attitudes.

When we examined studies which have been done in Turkey, we couldn't find any study on this topic. When we examined studies which have been performed abroad, we saw that some of these studies were about adolescents, families, teachers, social service workers and administrations' attitudes for children's rights. But these studies were only performed with adolescents. As far as we know in the best way, there is no data exist regarding attitudes of preschool children's parents for the children rights.

When we examined the scales which were performed previously in the topic of children's rights we didn't find any scales in order to use in our research. Therefore, we decided to develop a scale of parents' attitudes in children's rights, which included parents who have 6-14 years old children. Following the children rights attitudes scale of parents was developed, the data were collected and the statistical analyses were used to find answers for the main problem of research.

This research was performed with parents who have 6-14 ages of children who attending in public and private schools in Istanbul. The research consists of two parts, in the first part of study, the development of Parental Attitudes Scale for

Children's Rights was aimed in order to determine attitudes of parents who have 6-14 ages of children. In the second part of the survey, some effects of variables belonging to families and children, on the attitudes of parents of children's rights were examined. Totally 1360 parents participated in this study (680 mothers and 680 fathers). On the other hand totally 1284 parents (642 mothers and 642 fathers) participated in children rights attitudes scale of parents. The data were collected and the statistical analyses were used to find answers for the main problem of research.

There are 63 articles in the children rights attitudes scale of parents. It is consisted 5 degrees of likert type. In this scale, the attitudes of parents for their children rights were examined in two factors. One of these was nurturance rights and the other one was self-determination rights. The reliability and validity of scale were proved and it standardization was made. The explanatory level of the scale was found to be %67.971. The test retest reliability of the scale was found as 0.978.

According to results of the second part of the research;

- Parents had different types of attitudes depending on their children's sexuality.
- Both mothers and fathers who have daughter, had an attitude in favour of nurturance
- Fathers who have male children had an attitude in favour of self determination
- Parents with children at an early age had an attitude in favour of nurturance of children.
- Depending on their child's growing years, fathers had an attitude in favour of self determination.
- Both mothers and the fathers who have more than one child, had an attitude in favour of nurturance
- Fathers who have one child, had an attitude in favour of self determination
- There wasn't a significant difference between self determination of mothers in terms of their children's gender, age and the number of children.
- Parents, who have high education and high income, generally have an attitude in favour of nurturance of children.
- There is a relationship between types and children rights attitudes of parents' authority.

- Permissive and authoritarian parents have an attitude which is in favour of nurturance rights of children.
- Authoritative parents have an attitude which is in favour of self determination rights of children.

There are a few researches and books on children's rights in our Turkey. For this reason, new studies must be done to progress children rights.

The form of this scale for teachers who are working with preschool children might be useful, because the teachers have important roles on development of children.

As well as determination of parents' attitudes for children's rights, this scale may be done in terms of whether the children realize their rights and their progressing future or not.

Key Words: Rights of children, Child Rights Convention, children rights attitudes of parents, parental authority, child rearing attitudes of parents

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR LİSTESİ	x
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1 Problem	4
1.2 Amaç	5
1.3 Önem	7
1.4 Varsayımlar	7
1.5 Sınırlılıklar	8
1.6 Tanımlar	8
1.7 Kısaltmalar	13
BÖLÜM II: İLGİLİ ALAN YAZINI	14
2.1 Çocukluk Olgusunun Tarihsel Gelişimi	14
2.1.1 Çocuk/Küçük İnsan Görüşü	15
2.1.2 Çocuk Toplumsal Bir Varlıktır Görüşü	16
2.1.3 Çocukluk İnsan Yaşamının Çok Özel ve Önemli Bir Dönemidir Görüşü (Modern Çocuk Paradigması)	18
2.1.4 Postmodern Çocuk Paradigması	22
2.2. Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Çocuk Hakları	23
2.2.1 Hak nedir?	24
2.2.2 Hak Sahibi Olmak	24
2.2.3 Başkasının Özgürlüğüne Müdahale Edilebilir mi?	25
2.2.4 Çocuk Haklarının İnsan Hakları ile Olan İlişkisi	26
2.2.4.1 Birinci Kuşak Haklar - Devletin Çocukları	26
2.2.4.2 İkinci Kuşak Haklar - Toplumun Çocukları	27
2.2.4.3 Üçüncü Kuşak Haklar - Geleceğin Çocukları	29
2.3 Çocuk Hakları Sözleşmesine Göre Çocuğun Hakları	32
2.3.1 Çocuk Hakları Sözleşme'nin Yapısı ve Amacı	33
2.3.2 Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde Çocuğun Tanımı	37
2.4 Türkiye'deki Çocuk Hakları'nın Tarihi Gelişimi	41

	Sayfa
2.5 Ebeveyn ve Çocuk İlişkisinde Karşılıklı Hak ve Sorumluluklar	42
2.5.1 Çocuk Haklarına İlişkin Kavramsal Görüşler	42
2.5.1.1 İki Kavramsal Görüş: Bakım ve Korunma ve Kendi Kendine Karar Verme	42
2.5.1.2 Haklar ve Tutumlar	46
2.5.1.3 Ebeveyn Otorite Türleri: Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumları	47
2.5.1.3.a Serbest Çocuk Yetiştirme Tutumu	49
2.5.1.3.b Yetkeci Çocuk Yetiştirme Tutumu	50
2.5.1.3.c Yetkili Çocuk Yetiştirme Tutumu	52
2.6 İlgili Araştırmalar	53
BÖLÜM III: YÖNTEM	64
3.1 Araştırma Modeli	64
3.2 Evren, Çalışma Grubu ve Örneklem	64
3.2.1. Evren	64
3.2.2 Araştırmanın Ölçek Geliştirme Bölümünün Çalışma Grubu	65
3.2.3 Araştırmanın Aile ve Çocuğa İlişkin Bazı Değişkenlerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutumlarına Etkisinin İncelendiği Bölümünün Örnekleme	65
3.3 Verilerin Toplanması	65
3.3.1 Veri Toplama Araçları	65
3.3.1.1 Aile Bilgi Anketi	65
3.3.1.2 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği	66
3.3.1.2.a Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Teorik Dayanağı	66
3.3.1.2. b Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Maddelerinin Oluşturulması	67
3.3.1.2.c Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesine İlişkin Uygulamalar	68
3.3.1.3 Ebeveyn Otorite Ölçeği	68
3.3.1.3.a Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin Türkçe Adaptasyonu	69
3.3.1.3.b Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin Adaptasyonuna İlişkin Uygulamalar	69
3.4 Verilerin Çözümlemesi	70

	Sayfa
BÖLÜM IV: BULGULAR	72
4.1 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Güvenilirlik, Geçerlilik Analizleri, Alt Ölçek Korelasyonları ve Norm Değerleri	73
4.2 Örneklem Grubunun Genel Yapısına İlişkin Veriler	105
4.3 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Puanları İçin Yapılan Analizler	112
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	169
5.1 Sonuç ve Tartışma	169
5.1.1 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesine İlişkin Sonuçlar	170
5.1.2 Aile ve Çocuğa İlişkin Bazı Değişkenlerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutumlarına Etkisi	178
5.2 Öneriler	188
KAYNAKÇA	190
EKLER	203
EK1: Aile Bilgi Anketi	203
EK 2: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği	204
EK 3: Valilik Uygulama İzni	208
EK 4: Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin Araştırmada Kullanılabilmesine İlişkin İzin Yazısı	209
EK 5: Ebeveyn Otorite Ölçeği Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri	210
EK 6: Tablo 4.7: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Madde-Toplam, Madde-Kalan ve Ayırdedicilik Sonuçlarının Karşılaştırılması	224

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 4.1 Güvenilirlik, Geçerlilik ve Norm Çalışmalarında Çalışma Grubu Sayıları ve Anne Babaların Dağılımları Gruplarına İlişkin Dağılım	73
Tablo 4.2 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	74
Tablo 4.3 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Tamamının İç Tutarlılık Katsayıları	75
Tablo 4.4 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Toplam Sonuçları	76
Tablo 4.5 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Kalan Sonuçları	77
Tablo 4.6 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Genelinde Ayırdedicilik Sonuçları	79
Tablo 4.7 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Madde Toplam, Madde Kalan, Ayırdedicilik Sonuçlarının Karşılaştırılması ...	224
Tablo 4.8 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği İçin Yapılan Kaise-Meyer Olkin ve Bartlett Test Sonuçları	85
Tablo 4.9 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Faktör Analizi İşlemlerine İlişkin Açıklanan Toplam Varyans Sonuçları	86
Tablo 4.10 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Ölçeklerine Giren Maddeler ve Faktör Yükleri	87
Tablo 4.11 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Birinci Alt Boyut İçin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları	89
Tablo 4.12 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği İkinci Alt Boyut İçin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları	90
Tablo 4.13 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Üçüncü Alt Boyut İçin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları	91
Tablo 4.14 Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Boyutlar ve Bu Boyutlardan Yük Alan Maddeler	92
Tablo 4.15 Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği'nin Faktör Analizi Sonuç Tablosu	93
Tablo 4.16a Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Pearson r Korelasyon Sonuçları.....	97
Tablo 4.16b Ebeveyn Cinsiyeti Kontrol Edildiğinde Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Pearson r Korelasyon Sonuçları	98

	Sayfa
Tablo 4.17 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Test Tekrar Test Verilerine Uygulanan İlişkili Grup “t” Testi Sonuçları	99
Tablo 4.18 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutları İçin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	100
Tablo 4.19 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Birinci Alt Ölçeği'nin Eşit Aralıklı Ölçek Haline Dönüştürülmesi Sonucu Ham Puan, Yüzdeler, z Puan ve T Puanları	102
Tablo 4.20 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği İkinci Alt Ölçeği'nin Eşit Aralıklı Ölçek Haline Dönüştürülmesi Sonucu Ham Puan, Yüzdeler, z Puan ve T Puanları	103
Tablo 4.21 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği'nin Eşit Aralıklı Ölçek Haline Dönüştürülmesi Sonucu Ham Puan, Yüzdeler, z Puan ve T Puanları	104
Tablo 4.22 Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	105
Tablo 4.23 Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	105
Tablo 4.24 Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	106
Tablo 4.25 Çocuğun Kardeş Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	106
Tablo 4.26 Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	107
Tablo 4.27 Ebeveyn Yaşı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	107
Tablo 4.28 Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	107
Tablo 4.29 Ebeveynin Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	108
Tablo 4.30 Ebeveynin Ailenin Gelir Durumunu Tanımlama Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	108
Tablo 4.31 Çocuğun Devam Ettiği Okul Türü Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	109
Tablo 4.32 Ailenin Yaşadığı Ev Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	109
Tablo 4.33 Çocuğun Kendine Ait Odasının Olma Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	109

	Sayfa
Tablo 4.34 Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	110
Tablo 4.35 Ebeveyn Otorite Ölçeği Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri	110
Tablo 4.36 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri	111
Tablo 4.37 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Tek-Grup “t” Testi Sonuçları	112
Tablo 4.38 Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	113
Tablo 4.39a Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	114
Tablo 4.39b Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	115
Tablo 4.40 Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	116
Tablo 4.41a Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kardeş Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	117
Tablo 4.41b Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	118

Tablo 4.42a	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	120
Tablo 4.42b	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	121
Tablo 4.43a	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	123
Tablo 4.43b	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	124
Tablo 4.44a	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	125
Tablo 4.44b	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....	126
Tablo 4.45a	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	128
Tablo 4.45b	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	129
Tablo 4.46a	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	131

Tablo 4.46b	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	132
Tablo 4.47	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	134
Tablo 4.48a	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Yaşadığı Evin Kime Ait Olduğu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	135
Tablo 4.48b	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Oturduğu Evin Kime Ait Olduğu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	136
Tablo 4.49	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kendine Ait Odasının Olup Olmama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	137
Tablo 4.50a	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	139
Tablo 4.50b	Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	140
Tablo 4.51	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	141

Tablo 4.52a	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	142
Tablo 4.52b	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	143
Tablo 4.53	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	145
Tablo 4.54	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kardeş Durumu Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	147
Tablo 4.55a	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	148
Tablo 4.55b	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	149
Tablo 4.56a	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	150
Tablo 4.56b	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	151
Tablo 4.57a	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	153

Tablo 4.57b	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	154
Tablo 4.58a	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	156
Tablo 4.58b	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	157
Tablo 4.59a	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları	160
Tablo 4.59b	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Aylık Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	161
Tablo 4.60	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	163
Tablo 4.61	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Yaşadığı Evin Kime Ait Olduğu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	164
Tablo 4.62	Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kendine Ait Odasının Olup Olmama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	165

	Sayfa
Tablo 4.63a Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları	167
Tablo 4.63b Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	168

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan hakları düşüncesi, uzun bir zamanın ürünüdür. Bu düşünce, ilkçağdan günümüze kadar değişik aşamalardan geçerek günümüzdeki anlamına kavuşmuştur. İlkçağda Yunan sitelerindeki vatandaşların seçme ve seçilme haklarıyla yönetime katılmaları (Göze, 2000, s.21-24), Ortaçağda İngiliz halkının kral karşısında can ve mal güvenliğini güvence altına alan Manga Carta Libertatum'un imzalanması, Aydınlanma Çağı düşünürlerinin düşüncelerinin etkileri, 1689'da İngiliz Parlamentosunun Haklar Bildirgesi, 1775'deki Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, 1789 Fransız Vatandaşları ve İnsan Hakları Bildirgesi ve 19. yy ve sonrasındaki sosyal eşitlik, toplumsal eşitlik gibi kavramların gelişmesi "insan hakları düşünce"sinin bir anlamda evrimsel geçmişini özetlemektedir (Gündoğan ve Günay, 2004, s. 24-27). İnsan hakları düşüncesindeki bu gelişimsel süreç, 1948 yılında Birleşmiş Milletler Kurulu'nca İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilan edilmesi ile uluslararası nitelik kazanmıştır. 1950 yılında ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile insan hakları devletlerin sorumluluğu olarak görülmüş ve tüm dünya ülkelerini kapsayan hukuksal bir nitelik kazanmıştır (Kepenekçi, 2000, s.2, 24).

İnsan Hakları Bildirgesi başlangıçta uluslararası hukuksal düzenlemelerden oluşan bir hareket gibi gözükürken günümüzde çocuklar, kadınlar, mülteciler gibi pek çok konuda uygulama alanı bularak kültürel haklar, ekonomik ve sosyal haklar, siyasal haklar ve kişisel haklar başlıkları altında ülkelerin yönetim ve eğitim sistemlerini etkiler hale gelmiştir. Özellikle yoksulluk içinde yaşayan, beslenme, sağlık ve eğitim konusunda bakım görmeyen ve çalıştırılarak ya da cinsel ticaret yoluyla sömürülen çok sayıda çocuğun olması Birleşmiş Milletler Kurulu'nun çocukların haklarının korunmasını düşünmeye yöneltmiş ve 1959 yılında Çocuk Hakları Bildirgesi'nin

kabul edilmesine yol açmıştır. Ancak çocukları korumak için yasa gücünde olan bir sözleşme kabul etme zorunluluğunun olması, Çocuk Hakları Bildirgesi'ni 1989 yılında uluslararası düzeyde Çocuk Hakları Sözleşmesi şekline dönüştürmüştür. Böylece tüm çocuklar, Çocuk Hakları Sözleşmesi ile hakları olan “hak özneleri” olarak sayılmışlardır (UNICEF, 1998, s.71).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, insan hakları ilke ve standartlarının çocuklar açısından geliştirildiği bir sözleşmedir (Cılga, 2001, s.71). Sözleşmede yer alan maddeler çerçevesinde; (1) anne-babalar ve çocuklar arasındaki doğal ve ahlaki ilişkiler, (2) anne-babaların çocuklarına karşı görevleri, (3) çocukların anne-babalarına karşı hakları ve (4) devletin tüm bu haklar karşısındaki sorumlulukları düzenlenmiştir. Ayrıca çocukların eğitimlerindeki kalite ve bütünlüğün sağlanabilmesi için eğitim sistemlerine bu hakları tanıtır ve öğretme ve bireylerin bu haklarını kullanabilecekleri yeterliliğe ulaştırmalarını sağlayacak şartları oluşturmaya yönelik sorumluluklar verilmiştir (Allan & I'Anson, 2004, s.123). UNESCO'nun (2003) da belirttiği üzere çocukların hakları böylece hem hukuksal boyutta hem de bireysel gelişim boyutunda ele alınmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi günümüz insan haklarının bütünü oluşturarak tüm belgelerin en etkili olanıdır ve çocukların en yüksek yararlılığını amaçlamaktadır. Sözleşme hukuksal açıdan, (1) ayrımcılığın önlenmesi, (2) çocuğun yüksek yararı, (3) yaşama ve gelişme hakkı ve (4) çocuğun görüşlerinin dikkate alınması olmak üzere dört temel ilkeye dayandırılmıştır. Bu ilkeler çerçevesinde çocukların tüm hakları; (1) kişisel (medeni), (2) ekonomik, (3) sosyal ve (4) kültürel haklar olarak hem birbiri ile bağlantılı hem de birbirini pekiştiren öğeler olarak tanımlanmıştır. Sözleşme'ye göre her çocuk, içinde bulunduğu durumun geliştirilmesi, toplumun aktif ve sorumlu bir üyesi durumuna gelebilmesi için ayrılan kaynaklardan yararlanma hakkına sahiptir (UNICEF, 1998, s.6-7).

Hukuksal anlamda bağlayıcı güce sahip olan Çocuk Hakları Sözleşmesi, dünya çocuklarının “İnsan Hakları Yasası” niteliğindedir ve kabul eden devletlerce çocuklara yönelik tutum ve davranışlara ilişkin evrensel standartları düzenleyen

bağlayıcı bir güce sahiptir (Moroğlu, 2003, s.33). Sözleşme'ye göre, çocuğun aile çevresi içinde yaşaması, gelişmesi, korunması ve katılımı temeldir. Sağlıklı bir aile bakımının sağlanamaması ya da aile yokluğu durumunda çocuğun tüm bu hakları ile ilgili sorumluluklar, alternatif bir bakım modeli ve standartlar olarak tanımlanmıştır (UNICEF, 1998, s.76).

Sözleşme'ye felsefi açıdan bakıldığında; çocuklar için ortak kabullerin yanında, haklarını bilen ve uygulayabilen bir çocukluk oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir (Polat, 2006, s.17-34). Günümüzde haklarını bilen ve uygulayabilen bir çocukluk oluşturabilmek için de çocukların ihtiyaçlarının tespit edilmesine, ihtiyaçları doğrultusunda etkinliklerin oluşturulmasına ve uygulama sonucunda bireyin geldiği noktayı gösterebilecek sağlıklı değerlendirmelere ihtiyaç vardır (Beekman, 2004, s.77-80, Morrow, 1999, s.149-152).

Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesini 29–30 Eylül 1990 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde toplanan “Çocuklar İçin Dünya Zirvesi”nde imzalamıştır. Sözleşme, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 9.12.1994 tarih ve 4058 sayılı yasa ile yürürlüğe konulmuş ve 27.01.1995 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanarak iç hukuk kurallarına dönüştürülmüştür (Doğan, 2002, s.295). Türkiye, çocuk hakları sözleşmesini imzalayıp yürürlüğe koymak suretiyle çocuk nüfusunun sorunlarına evrensel ölçütler çerçevesinde yaklaşmayı da kabul etmiştir (Doğan 2001, s.54). 2008 nüfus sayımlarına göre Türkiye, 0-19 yaş grubu 25 milyon çocuk nüfusuna sahiptir (http://report.tuik.gov.tr/reports/= &report=turkiye_yasgr.yil=2008). Bu kadar büyük bir çocuk nüfusuna sahip olan ülkemizde çocuk hakları konulu yapılan araştırmalar incelendiğinde; bu araştırmaların daha çok çocukların bakım ve korunmasına yönelik bir yaklaşımla yapılan Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerinin medeni ve ceza hukukundaki uygulamalarını (velayet, çocuk suçluluğu gibi) ve mağdur durumdaki çocuğun haklarını (istismar, sokaklarda çalışan çocuklar gibi) konu aldığı görülmektedir. UNICEF ve WHO gibi hükümet dışı kuruluşların destekleriyle gerçekleştirilen çalışmaların ise; anne ve çocuk sağlığını (emzirme, aşılama, büyüme ve gelişimin takibi, sanitasyon hizmeti gibi), kızların eğitimini ve çocuk dostu gibi kavramları (çocuk dostu okul, çocuk dostu hastane, çocuk dostu

şehir gibi) temel alan projeleri içerdiği görülmektedir. Ayrıca çocuğun değeri ve çocuk kültürüne yönelik az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. B.M. Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulan raporlar ve Komite'nin tavsiye kararları incelendiğinde; Türkiye'de çocuk hakları uygulamalarında; çocukla ilgili tüm güçlerin koordinatörlük düzeyinde harekete geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yasal, yönetsel ve örgütsel düzeyde yeni yapılanmanın gerçekleştirilmesi, bu doğrultuda gereken kaynakların sağlanması, geniş anlamda yaygın ve etkili olarak kamuoyunun oluşturulması, çocukla ilgili kurumlara ve çalışan nitelikli insan gücüne yeni hedefler doğrultusunda işlerlik kazandırılmasının gerekli olduğu belirtilmektedir. Yine yurtiçi araştırmalar incelendiğinde; Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde açıkça ifade edilen çocuk hakları ilke ve standartlarını temel alan aile, aile yakınları ve çocukla ilgili çalışan çeşitli meslek gruplarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır.

1.1 Problem

Çocuk Hakları Sözleşmesini kabul eden devletlerin, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasına ilişkin sunmuş oldukları raporlarda erken çocukluk dönemi ile ilgili pek az bilgi sunulmuş olduğu ve verilen bilgilerin de genellikle çocuk ölümleri, doğum kayıtları ve sağlık hizmetleri ile sınırlı kaldığı görülmüştür. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin küçük çocuklarla ilgili uzantılarını daha geniş bir kapsamda ele alma gereksinimi olduğu Komite tarafından ifade edilmiştir. Yine Komite'nin 2004 yılında düzenlediği Genel Tartışma Günü'nde de "Çocuk Haklarının Erken Dönemde Yaşama Geçirilmesi" konusuna ilişkin bir dizi tavsiyede bulunulmuş ve bu önemli konuda bir "genel yorum" hazırlama kararı çıkarılmıştır. Bu "genel yorum" aracılığıyla, küçük çocukların Sözleşme çerçevesinde "hak sahipleri" olduklarının ve erken çocukluk döneminin bu hakların yaşama geçirilmesi açısından "kritik bir dönem" oluşturduğunun kabul edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Komite, küçük çocukların yaşam, esenlik ve gelişmesinin yakın ilişkilere dayanan sosyal aktörler olarak en iyi biçimde anlaşılabilceğini teyit eden kuramsal çalışmalara ve araştırmalara dikkat çekmiştir. Bu ilişkilerin öncelikle, başta anne ve babalar, diğer aile üyeleri, yaşlılar ve çeşitli

hizmetler sunan görevliler üzerinde şekillenmesi tavsiye edilmiştir (International Children's Center - ICC, 2006, s.1-18).

Türkiye’de çocuk hakları konusunda son derece kısıtlı sayıda araştırma ve kitap bulunmaktadır. Bu araştırma ve kitaplar incelendiğinde, ebeveyn çocuk hakları tutumlarını konu alan yazınına rastlanmıştır. Bu araştırmanın temel problemi, Türkiye’deki çocuk hakları alan yazının ihtiyaçları ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi’nin tavsiye kararları doğrultusunda belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın temel problemi şöyledir:

“Erken çocukluk ve erken ergenlik dönemlerindeki çocukların (6-14 yaş) kendi haklarını farkına varmalarında ve yaşamlarında bunları uygular hale gelebilmelerinde birinci derecede etkili olan anne ve babalarının çocuklarının haklarına yönelik tutumları nasıldır ve anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarına hangi değişkenler etki etmektedir?”

1.2 Amaç

Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde ebeveyn çocuk hakları tutumları üzerine yapılmış bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde ise; çalışmaların bir kısmının ergenlik döneminde çocuğu olan ailelerin ve çocukla ilgili çalışanların (eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları, yerel yönetimler gibi) çocuk hakları tutumlarını belirlemeye yönelik yapıldığı, bir kısmının ise ergenlerin kendi haklarına bakışlarını konu aldığı görülmüştür. Yine yurtdışı araştırmalarda okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelerin çocuk hakları tutumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yine ebeveyn çocuk hakları tutumlarını konu alan araştırmalarda kullanılan ölçme araçları incelendiğinde bizim temel problemimize cevap verebilecek bir ölçme aracı bulunamamıştır. Bu nedenlerden dolayı bu araştırmada birbirini tamamlayan iki çalışma yapılması planlanmıştır. Birinci çalışmada anne ve babaların çocuk hakları tutumlarını belirlemeye yönelik Türkiye koşullarına uyan ve geçerli ve güvenilir bir “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesi amaçlanmıştır. İkinci çalışmada ise anne ve babaların çocuk hakları tutumlarının çocukların erken çocukluk ve erken

ergenlik dönemlerine, aile ve çocuğa ilişkin bazı demografik değişkenlere (çocuğun cinsiyeti, ebeveynin yaşı gibi) ve ebeveyn otorite tipine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçlar çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesi ile ilgili amaçlar:

- Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik düzeyi nedir?
- Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin geçerlilik düzeyi nedir?
- Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin faktör yapısı nasıldır?
- Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin norm değerleri nedir?

2. Ebeveyn çocuk hakları tutumlarını etkileyen değişkenlerin belirlenmesi ile ilgili amaçlar:

- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları çocuğun devam ettiği sınıfa (anasınıfı, ilköğretim 3, 5 ve 8. sınıf) göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları çocuğun kardeş durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları okula giden çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları doğup büyüdüğü yerlere göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları aile gelirini tanımlama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları çocuğun devam ettiği okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları ailenin yaşadığı evin kime ait olduğu durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları çocuğun kendine ait odasının olup olmama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumları ebeveyn otorite tiplerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Önem

Bu araştırma;

- Türkiye örneğinde ebeveyn çocuk hakları tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçeğin geliştirilmesi,
- Türkiye örneğinde ebeveyn çocuk hakları tutumlarını etkileyen değişkenlerin neler olabileceğine ilişkin bilgilerin edinilmesi,
- Ailelerin çocuk hakları konusuna dikkatlerinin çekilmesi,
- Türkiye’de Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin uygulanmasının etkinleştirilmesi için ulusal eylem planlarının oluşturulması,
- Risk altındaki çocukların ve ailelerin belirlenmesi,
- Ülkemizde yapılacak çocuk hakları araştırmalarına örnek oluşturması açısından önemlidir.

1.4 Varsayımlar

Bu araştırmada;

- Ebeveyn çocuk hakları tutumlarının ölçek yardımıyla ile ölçülebileceği,
- Ebeveyn çocuk hakları tutumlarının bazı değişkenlere göre farklılık gösterebileceği varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 6-14 yaş grubu çocuğu olan ailelerle,
- Anasınıfı, ilköğretim 3, 5 ve 8. sınıfa devam eden çocukların ebeveynleriyle,
- Ailelere verilen formlardan elde edilen bilgilerle,
- Araştırmacının imkanları düşünülerek İstanbul İli genelinden elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Çocuk: Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre, "...çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır." (Grover, 2004, s.269-270). Bu tanım Türk Medeni Kanunu'nda kullanılan "küçük" kavramını kapsamaktadır (www.0-18.org/raporlar/BM_ulke_raporu_1.doc)

Çocuk Hakları: Çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımlardan özgürlük ve saygınlık içinde, sağlıklı ve normal biçimde gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yararlarıdır (Akyüz, 2000, s.4).

Çocuk Hakları Sözleşmesi: Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların fiziksel, mental, sosyal, ahlaki ve ruhsal gelişimlerine cevap verebilmek amacına yönelik bir sözleşmedir (Polat, 2001, s.52). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilerek 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Polat'ın (1997) belirttiği üzere Sözleşme, hem sivil hem de politik alanda ekonomik, sosyal ve kültürel haklar açısından Uluslararası İnsan Hakları'nın uygulamalı bir çalışmasıdır. Devletler bu haklara saygı göstereceklerini imza koyarak kabul etmek durumundadırlar.

Erken Dönem Çocukluk: Birleşmiş Milletler Komitesi'nin "Erken Dönem Çocukluk" ile ilgili uygulamadaki tanımı, bütün çocuklar için, doğumdan başlayarak bebeklik,

okul öncesi yıllar ve okullaşmaya geçişi kapsayan dönemdir. Komite'nin Erken çocukluk dönemine ilişkin tanımı, yerel geleneklere ve ilköğretim sistemlerinin düzenlenme biçimine göre ülkelere ve bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Kimi ülkelerde okul öncesi dönemden okullu döneme geçiş hemen 4 yaşından sonra gerçekleşmektedir. Diğer ülkelerde ise aynı süreç çocuk 7 yaşına gelince olmaktadır. Komite ise, erken çocukluk dönemi haklarına ilişkin yaklaşımında, bütün küçük çocukların kapsanması yanlısıdır: doğum, bebeklik, okul öncesi ve okula geçiş dönemi. Dolayısıyla Komite, erken çocukluk döneminin uygulamadaki tanımı ve taraf devletlerin küçük çocuklara yönelik yükümlülüklerini değerlendirmelerinde başvuracakları çerçeve olarak 8 yaşına kadar olan dönemi önermektedir (International Children's Center-ICC, 2006, s.2).

Erken Ergenlik Dönemi: Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 10-19 yaş arası herkesi ergen olarak kabul etmektedir. Ergenlik süresince erken ergenlik (10-13 yaşlar), orta ergenlik (14-16 yaşlar) ve geç ergenlik (17-19 yaşlar) olmak üzere üç gelişim dönemi görülmektedir. Bu dönemlerin her biri, büyümenin doğal bir parçası olarak, farklı biyolojik, fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimleri beraberinde getirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre bu değişimler; cinsiyet, kültür ve aile ilişkileri, politika, ekonomi, toplum gibi etmenlerden etkilenmektedir (WHO, 2008).

Çocuk Haklarına İlişkin Görüşler ve Tutumlar: Çocuk haklarının gelişimi ve bu konuda yapılmış çalışmaları içeren literatür incelendiğinde; "çocuk hakları" konusunda iki farklı yönelimin (bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme) olduğu görülmektedir. Günümüze kadar bu iki yönelim doğrultusunda; ailelerin, çocukların ve çocukla ilgili kurum ve çalışanlarının çocuk haklarına yönelik tutumları pek çok araştırmada konu edinilmiştir. İlk olarak Farson (1974) ve Worsfold (1974) tarafından, "çocuklar için iyi olanın" devlet ve aile tarafından tedarik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (bakım ve korunma). Bu görüşe göre; çocukların bakım ve korunması, devlet ve aileleri tarafından garanti altına alınmalıdır. 1978 ve sonrasında ise (Day, Peterson-Badali & Ruck 2006; Ruck, 1994; Melton, 1980; Rogers ve Wrightsman 1978); "çocukların bireysel kararları"nın gerekliliği vurgulanmaya başlanmıştır (kendi kendine karar verme). Bu görüşe göre;

çocuk istediği şey hakkında karar verebilmeli ve yaşamını ve çevresini kendi kendine kontrol edebilmelidir. Bu araştırmada çocuk haklarına ilişkin görüşler temel alınarak ebeveyn çocuk hakları tutumları “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki başlık altında tanımlanmıştır.

Bakım ve Korunma Hakları: “Çocuklar için iyi olanın” devlet ve aile tarafından tedarik edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde bakım ve koruma yönelimi çocukların beslenme, barınma, tehlikeden korunması (güvenliğinin sağlanması) gibi konuları içermektedir (Rogers & Wrightsman, 1978, s.59-61).

Kendi Kendine Karar Verme Hakları: Çocuğun çevresi üzerinde denetim kurmasına, ne istediğine karar vermesine ve yaşamının çeşitli yönleri üzerinde özerk kontrole sahip olmasına izin verecek potansiyel hakları ifade etmektedir (Franklin 1993, s.33). Çocukların ifade özgürlüğü, iletişim kurma özgürlüğü, din özgürlüğü gibi konuları kapsamaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde bu yönelim genç insanların kendi hayatları hakkında kararlara aktif bir biçimde katılım hakları olduğunun ifadesidir ve çocuğun kendisi için neyin iyi olduğuna karar vermesini temel almaktadır (Ruck, Abramovitch & Keaitn, 1998, s.276; Rogers & Wrightsman, 1978, s.61).

Ebeveyn Otorite Türleri - Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumları: Ebeveyn kontrolü çocuk davranışları üzerinde doğrudan etkidir. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde ebeveyn disiplin yaklaşımları, onların çocuklarını yetiştirirkenki tutumlarını oluşturmaktadır. Çocuk davranışlarına ilişkin yapılan gözlemlerden ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkilerde, çocuğun davranışlarındaki özgürlük ve kontrol arasında bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin anne babaların tutumlarından etkilendiği görülmektedir (Baumrind, 1966, s.890). Baumrind’in (1978) çalışmalarına göre anne ve babaların çocukları ile olan ilişkilerinde (1) serbest, (2) yetkeci ve (3) yetkili olmak üzere üç farklı otorite tipi sergiledikleri görülmüştür. Kağıtçıbaşı (1981), “Çocuğun Değeri” araştırmasında ve “Aile Değişim Modeli”nde ebeveyn-çocuk ilişkisindeki çocuğun denetimi ve özerkliği arasındaki ilişkiye bağlı olarak ebeveyn tutumları tanımlamıştır. Bu tutumların Baumrind’in (1978) aile otorite tipleriyle benzerlik göstermektedir. Bu

araştırmada Baumrind'in (1966) "Ebeveyn Otorite Tipleri ve Kağıtçıbaşı'nın (1990) "Aile Değişim Modeli'ndeki Aile Etkileşimi" boyutları temel alınarak ebeveyn tutumları tanımlanmıştır.

Serbest Çocuk Yetiştirme Tutumu: Çocuklarının olumsuz davranışlarına, isteklerine ve hareketlerine karşı kabullenici olmayı, cezalandırmamayı ve olumlu bir tarzda yaklaşmayı benimseyen ailelerdir. Serbest ebeveyn, çocuğun davranışını değiştirmek, biçimlendirmek ve gelecekteki davranışını oluşturmak için sorumluluk almaz. Bunun yerine çocuğa kendini, çocuğun tüm istek ve dileklerini karşılayabilecek bir kaynak olarak sunar. Çocuktan aile içi yaşamda ve sorumluluklarda çok az talepte bulunur. Çocuk, dış kaynaklı kurallara uyması için teşvik edilmez. Çocuğun davranışını değiştirmesi için asla güç kullanılmaz. Çocuğun kendi aktivitelerini kendisinin düzenlemesi için izin verilir ve davranışları kontrol edilmez. (Baumrind, 1966, s.889). Kağıtçıbaşı (1990) serbest ailelerin, çocuk üzerindeki denetiminin az olduğunu ve sosyalleşmede özerkliğe önem verildiğini ifade etmektedir.

Yetkeci Çocuk Yetiştirme Tutum: Çocuğun davranışlarını bir otorite tarafından oluşturulmuş ve belli standardı olan kurallara göre kontrol etmeye, biçimlendirmeye ve değiştirmeye çabalayan ailelerdir. Yetkeci ebeveyn, emirleri ve geleneksel yapıyı çok önemser ve itaate çok önem verir. Ebeveyn düşündüğü veya istediği şeyi, çocuğa güç kullanarak veya ceza yoluyla yaptırmaktan yana tavır sergilemekten kaçınmaz. Çocuğun ailedeki yerini ebeveynin kendisi belirler. Çocuğa evde sorumluluk verilir ve çocuğun bu sorumluluğu yerine getirmesi sıkı takip edilir. Ebeveynin söylediği şeyin çocuğun doğru olarak kabul etmesi gerektiğine inanıldığından, çocuğa eylemlerinde fiili destek verilmez ve davranışları cesaretlendirilmez (Baumrind, 1966, s.890). Kağıtçıbaşı (1990) yetkeci aile disiplninde, ebeveynin sıkı denetimi ve itaat yaklaşımını benimsediğini ifade etmektedir.

Yetkili Çocuk Yetiştirme Tutumu: Yetkili ailelerde hem disiplin hem de çocuğun otonomi gelişimi çok önemlidir. Ebeveyn, çocukla iletişim kurmaya çok önem verir ve çocuğun ilgi ve gereksinimlerine duyarlıdır. Çocuk fiili uygulamalarla

cesaretlendirilir. Çocuğun ısrarlı istekleri reddettiğinde mutlaka bunun arkasındaki sebep çocukla paylaşılır. (Baumrind, 1966, s.891). Kağıtçıbaşı (1990) yetkili aile disiplninde, serbestlikten çok kontrole önem verildiğini, aile etkileşimi ve çocuk yetiştirme hem bağıllığı hem de özerkliği içerdiğini ifade etmektedir.

Paternalizm: Paternalizm, bir bireyin çıkarlarını yükseltme ya da güvence altına alma çabası içinde (bu birey müdahalede hiçbir yarar görmese de, hatta zararlı olduğunu düşünse bile) bireyin seçim ve/ya da eylem özgürlüğüne müdahale etmektir. Paternalizm Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ise çocukların çıkarlarını ve refahını güvence altına almaya yönelik çaba olarak tanımlanmaktadır. Bu paternalizmi meşru kılmak için geleneksel olarak üç neden ileri sürülmektedir. Birincisi, genç insanlar politik özerklik için gerekli rasyonalite, bilgi ve deneyimden yoksundurlar. Paternalizm, çocukları yetersizliklerinin zararlı sonuçlarından korumaya çalışır. Çocuklar kendi seçimlerini yapamayacak durumda oldukları için, onlar için seçimleri yetişkinler yapmalıdır. İkincisi, çocuklar olgunlaştıkça yetişkinlerin onlar adına aldıkları kararların bilgeliğini görecekler ve sonradan bu kararları onaylayacaklardır. Üçüncüsü, çocuklar birçok açıdan yetişkinlere bağımlıdırlar ve yetişkinlerin yardımı olmaksızın kendilerine bakamazlar (Franklin, 1993, s.40-41).

Sosyoekonomik Sınıflandırma: Sosyoekonomik statü örneklemin ana kitleyi (popülasyonu) temsil etme düzeyini belirleyen değişkenlerdendir. Bu terimle beraber sosyal sınıf veya gelir düzeyi terimleri de aynı anlamda kullanılabilir. Türkiye'de ve Dünya'da üzerinde kesin bir anlaşmaya varılmış bir sosyoekonomik statü sınıflandırma yöntemi henüz bulunmamaktadır. Toplumsal davranışlar gelirin basit bir fonksiyonu olmadığı gibi, sosyoekonomik statü de tek değişkenli bir fonksiyon değildir. Türkiye'de Pazarlama ve Kamuoyu Araştırmaları Derneği tarafından yönlendirilen çabalar sonucu araştırma sektörü ile ilintili kesimlerce üzerinde az çok uzlaşılan bir sınıflandırma ortaya çıkmıştır. Bu yönteme göre hanehalkı reisinin mesleği, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve yaşanan mekân özellikleri hanedeki kişilerin sosyoekonomik statüsünün belirlenmesinde belli başlı değişkenler olarak kullanılmaktadır (http://www.frekans.com.tr/tr_sosyo_01.html).

1.7 Kısaltmalar

Ç.H.S.(CRC - Convention on the Rights of the Child): Çocuk Hakları Sözleşmesi

UNICEF (United Nations Children's Fund): Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UNESCO (United Nations Children's Fund): Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

ICC (The International Children's Center): Uluslararası Çocuk Merkezi

BM (UN-United Nations): Birleşmiş Milletler

T.B.M.M.: Türkiye Büyük Millet Meclisi

BÖLÜM II

İLGİLİ ALAN YAZINI

Son birkaç on yıldır “çocuk hakları” konusuna olan ilgide anlamlı bir artış vardır. Bu konuda özellikle çocukların bakım ve korunma haklarından kendi kendine karar verme haklarına doğru yeni bir yönelimin geliştiği görülmektedir. Bu yönelim, toplumun tüm birimlerine (aileler, eğitimciler, yönetimler, mahkemeler, sosyal servisler ve çocukla ilgili diğer çalışma alanları) kadar genişlemektedir. Şüphesiz çocuğa karar verme hakkının verilmesi önemli bir değişimdir (Ruck, 1994, s.1). Bu değişimin yaşanması sırasında pek çok kavram ve olguda da değişim yaşanmıştır (Lowden, 2002, s. 100). Aşağıda önce çocukluk ve çocuk haklarının tarihsel gelişimine sonra da çocukların haklarını farkına varmaları ve kullanmalarında etkili olan faktörlerden olan ebeveyn tutumlarına ilişkin bilgi verilecektir.

2.1 Çocukluk Olgusunun Tarihsel Gelişimi

Çocuğun tarihi, insanlığın tarihi ile özdeştir. Ancak, “çocukluğun” kendine özgü bir döneme yerleşmesi toplumsal anlamda çok daha geç bir dönemin ürünüdür. Tarihte çocukluk, homojen bir olgu değildir. Kültürden kültüre, uygarlıktan uygarlığa göre felsefe, uygulama ve ele alınış biçimlerine göre değişim göstermektedir. Toplular kendi kültür ve değerlerine göre çocuğun konumunu niteleyen farklılıklar yaratmışlardır. Bu nedenle çocukluk, tek ve evrensel kültüre indirgenememektedir (Doğan, 2000, s.1-2). Tarih boyunca çocuk, toplumların gündeminde yer almış hatta felsefeyi de ilgilendiren özel ilgi alanı olmuştur. Ama çocukluk diyebileceğimiz ortak bir felsefi bakış belirgin bir şekilde ortaya

çıkamamıştır. Şirin (1994), her medeniyetin kendi çocuk serüveni oluşturduğunu ifade etmektedir. Tarih sürecinde çocuğa verilen değer, çocuğa sunulan imkânlar ile çocukluk arasındaki ilişki sürekli bir değişim içinde olmuştur (Onur, 2001, s.5).

Gülcan (2003), coğrafi, siyasal, sosyal ve ekonomik ortamlardaki koşulların bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olduğunu ve bu nedenle bir olgu incelenirken bir bütünün parçası durumunda değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çocukluk da toplumsal bir yaratma olduğu için çocuğun nasıl algılandığı, insanlık tarihinin “karşılıklı etkilemeler ve etkilenmeler” süreci içinde değerlendirmelidir (Elkind, 2000, s.231). Aries (1962) ve Postman (1995), tarihsel olarak çocukluk olgusunun gelişiminde ve sürekliliğinde (çocukluğun yitişi) okuryazarlığın, ahlaki değerlerin (ayıbın nasıl tanımlandığı gibi), eğitimin ve teknolojinin etkili olduğunu söylemektedir. Çocukluk olgusunun tarihsel, felsefi, yasal ve pratikteki uygulamalarına bakıldığında birbirini takip eden dört aşamanın gerçekleştiği görülmektedir.

2.1.1 Çocuk/Küçük İnsan Görüşü

Çocukluğun ne olduğunu anlamaya çalışan ilk görüş, “çocuk/küçük insan” diye adlandırılan görüştür. Bu görüşe göre, çocukla yetişkin arasında önemli bir “büyüklük” farkı vardır. Ayrıca, yaşça da fark olduğundan çocuk “ufak” bir insandır. Bu görüş, bugün de çocuk gelişiminin yalnızca bir büyüme süreci olduğu düşünüldüğünde kabullenebilecek bir yaklaşımdır. Örneğin, ilk bakışta çocukların yalnızca büyüdüğü sanılır. Çocuklar genelde bebeklerden daha iri, gençler ve yetişkinlerden daha ufaklardır. Bu gözleme göre çocuklar, bir takım “devler”ce çevrilmiş bir dünyada yaşamaya başlarlar. Çocukların çevresindeki tüketim ürünleri dünyası, genelde onların ölçülerine uygun değildir. Bu devlerin bazıları çocuklarla konuşmaya çalışır, bazıları onlarla iletişim kurabilmek için eğilir bile, ama büyük çoğunluğu da, kendi sözde üstünlüğünü hiç elden bırakmaz (Matthews, 2000, s.24-27). İşte tarih sürecinde çocuk ilk olarak bu şekilde tanımlanmış ve çocukluk bu yaklaşım çerçevesinde yaşanmıştır. Doğan (2000), “Akıllı Küçük” adlı kitabında, Geleneksel Doğu ve Batı’yı örnekleyen belli başlı kültürlerdeki (Eski Türkler, Eski

Çin, Eski Hint, Mezopotamya (Sümer), İsrail, Mısır, İran ve Eski, Anadolu uygarlıkları; Eski Yunan ve Roma uygarlıkları) çocuğun toplumsal konumunu incelemiştir. Geleneksel Doğu ve Batı çok geniş bir coğrafyada farklı kültür ve uygarlıklara sahip olmuştur. Doğan'a (2000) göre; bu geniş coğrafya ve uygarlıklara rağmen çocukluk konusunda ilginç benzerlikler görülmektedir. Toplumların ihtiyaç duyduğu insan modeli, çocuğun önem ve işlevini etkilemiştir. Örneğin insanlığın yerleşik kültüre geçişi; bir toplumun savaşçı, göçebe ya da ziraatçı oluşu; dağ, step ya da deniz kenarında yaşaması, çocuğu ve genç kuşakları etkilemiştir. Sonuç olarak çocukluk geleneksel kültürlerde sabit ve değişmez bir dönemi ifade etmediği gibi bugünkü anlamda evrensel bir anlama da sahip değildir.

2.1.2 Çocuk Toplumsal Bir Varlıktır Görüşü

Çocukluğun ne olduğunu anlamaya çalışan ikinci görüş, "çocuk toplumsal bir varlıktır" görüşüdür. Bu görüşe göre çocuk, biyolojik varlığı dışında toplumsal bir varlığa da sahiptir. Bu görüşün gelişmesinde semavi dinlerin büyük etkisi olduğu görülmüştür. Doğan'a (2000) göre, bu etki toplumun yaşam biçiminden örgütlenme biçimine, değer yargılarına ve alışkanlıklarına kadar uzanan geniş bir yelpaze ortaya koymaktadır. Semavi dinlerin çocuk-aile-toplum üzerindeki etkilerini şöyle özetlenebilir.

Hz. Musa dönemi, toplumsal sorumlulukların ön plana alındığı bir dönemdir. On emir incelendiğinde; insanların, kendileri dışındaki insanların varlığını dikkate almasını gerektiren hukuki ve ahlaki sorumluluklara yer verildiği görülmektedir. Toplumsal düzenin sağlanabilmesinde itaat temel alınmıştır. Çocukların anne ve babaya itaatkâr ve hürmetli olmaları halinde toplumda öngörülen sükûnet ve düzenin sağlanabileceğine inanılır. Aile, hem toplumun hem de devletin güç kaynağı olarak önemli bir birimdir. Yasalar ve kutsal metinler aileyi güçlendirecek ilkeleri içerir. Bir Yahudi, bu ilkeler doğrultusunda olanca dikkatini evine ve çocuklarına vermeli, dini ve ahlaki emirleri ve Museviliğe ait adetleri ilk önce kendi evinde yaşatmalı ve genç kuşağa telkin etmeye çalışmalıdır. Erkeğin kadın, çocuk ve köleler üzerinde mutlak hâkimiyeti söz konusudur. Aile eğitiminde dikkati çeken en önemli yöntem

dayaktır. Ailede beklenen davranışları, saygı ve itaati göstermeyen çocuklar acımasızca dövülebilir. Çocuk olmak, günün birinde tarihin ve Tanrı'nın övdüğü yaşlılar olmak anlamına gelir. Bu nedenle çocuk bugünden çok gelecekte böyle bir övgüye aday olarak yetiştirilmelidir (Örs, 1999, s. 111-143).

Hıristiyanlık aile olgusunun inanç ilkelerine etkisini ahlak kurallarında göstermiştir. Hıristiyanlığa göre, Baba, Oğul ve Rul'ul Kudüs olmak üzere üç zatta belirginleşen bir Tanrı'ya iman etmek gerekir. İnananlar geniş bir aile olarak görülür. Bu ailede bağlanma ve itaat vardır. Çocukluk Hıristiyanlıkta bir inanç sistemine, bir kültüre dâhil olmanın ilk önemli basamağını teşkil eder. Kutsanmayan çocuk Hıristiyanlığa girmiş sayılmaz. Bu yüzden vaftiz kişinin kiliseye kabul edildiği, kutsama ise çocuğun bir çeşit kültürel onayı işlevindedir. Böylelikle çocuk Hıristiyan öğretisiyle terbiye edilir. Çocuk büyümekte olan bir canlıdır. Hıristiyanlık dini ve insani açıdan onu yetiştirmelidir. Çocuklar itaatkâr olmalıdır. Anne ve babasına isyan eden çocuk cezalandırılabilir. Çocuğun yetişmesinde dayak yerine cezalandırma yöntemi vardır. Aile açısından çocuk, önce ahlaki sonra da dini değerlere sahip olmalıdır (<http://www.kutsalkitap.org/index.php>)

İslamiyet ile birlikte çocuk ve çocukluk olgusu değişim göstermiştir. Kur'an insan yavrusunun dünyaya gelişini, ana rahmine düştüğü andan itibaren aşamalar içinde sunulmuştur. Çocuğun biyolojik ve toplumsal gelişimine en uygun bir biçimde gelişmesi noktasında anne ve babalara tavsiyelerde bulunulmuştur. Böylece doğum öncesi ve sonrasında çocuğa işaret edilmiştir. Kur'an'a göre anne ve babalara çocukları konusunda özel sorumluluklar yüklemiştir. Ayrıca çocukluk sonrasındaki karakteristik dönemlere de vurgu yapılmaktadır. Doğumdan on beş yaşına kadar olan devre çocukluk devresidir. Süt evresi çocuk için önemlidir. Çocuğa mutlak isim verilmelidir ve erkek ise sünnet ettirilmelidir. Süt evresi ile buluş evresi arasında çocuk terbiye edilmelidir. Çocuğun konuşmaya başlaması ve utanma duygusu içinde olması bu dönemin belirtileridir. Yine çocuğun iyiyi ve kötüyü ayırt etme döneminin başlangıcında da yani yedi-sekiz yaşlarda çocukların yatakları ayrılmalı, namaza başlatılmalıdır. Buluş çağı çocuğun çocukluktan çıkıp dinsel ve toplumsal yükümlülük dönemine girdiği devredir. Çocuklar anne ve babalarına itaat etmelidir.

Anne ve babaların da çocuklarının dünyaya gelmelerine sebep olmuşlardır ve onları güçlerinin yettiği oranda beslemek, terbiye etmek, kazanç yoluna sevk etmek görevleri vardır. İtaat kültürü geleneksel toplumlarda olduğu gibi yine vardır ama İslam dini ile birlikte dini anlamlar yüklemiştir. Çünkü çocuk insan yavrusu olarak bu şerefi ve bununla yüklenen sorumlulukları taşımaya aday bir varlıktır ve önemlidir. İnsan yavrusu ihtimam ve dikkatle yetiştirilmelidir (Baktır, 1994, 54-64).

2.1.3 Çocukluk İnsan Yaşamının Çok Özel ve Önemli Bir Dönemidir Görüşü (Modern Çocuk Paradigması)

Çocukluğu insan yaşamının çok özel ve önemli bir dönemi olarak ele alan paradigma (Modern Çocuk Paradigması) genel olarak 20. yüzyılın ürünü olarak kabul edilir. Ancak 20. yüzyılın, modern çocuk paradigmasının tüm nedenlerini de hazırladığının ileri sürülmesi tartışmaya açık bir konudur. Çünkü modern çocuk paradigması, geleneksel Doğu ve Batı toplumlarının çocukluk karşısındaki olumsuzluklar kadar, dönemin felsefe ve uygulamalarından güç ve teşvik almıştır. Semavi dinler ile bazı ünlü düşünürlerin yaklaşımları bu bağlamda göz ardı edilmemesi gereken önemli gelişmelerdir. Musevilik aileye kutsal bazı sorumlulukları yüklemektedir. Hıristiyanlık da kutsal çocuk imgesi ile çocuğu dışlayan bir topluma bir mesaj vermektedir. İslamiyet ise bu mesajın toplumsal gerekliliği üzerinde ısrarla durmaktadır. Dinden gelen bu özgün dalgalanmalar ilerleyen dönemde filozof ve aydın yaklaşımlarına da esin kaynağı olmuştur. Geleneksel toplumların Batı'da ve Doğu'da görmezlikten geldikleri çocukluk olgusu, bu ısrarın sonucunda ortaya çıkan çocuk duyarlılığını, özen ve ihtimamı oluşturmuş, anne ve babaları bu bağlamda çocuğa karşı sorumlu tutmuştur. Dönemin toplumsal ve siyasal hareketliliği de paradigmanın hayata geçmesinde çok önemli işlevler yüklenmiştir. Doğan (2000), Ortaçağ'ın her türlü baskıcı ve feodal yapısına karşın, modern dönemin gelişmelerine yol açan bir dönem olduğunu ifade etmektedir.

Postman (1995), Franklin (1993), ve Aries'e (1962) göre, 16. yüzyıl sonlarına kadarki dönem Ortaçağ çocuk kültürünün temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Ortaçağ'da çocuk kendini dil ve davranış olarak ifade edebilecek düzey kabul edilen yedi-sekiz yaşlarında yetişkin yaşamına girer. Çocuğun yetişkin yaşamına girmesi çocukluğun kısa sürede son bulması anlamına gelir. Çocuğun yetişkin yaşamına girmesi bir yandan anne ve babalarının yaptığı işleri paylaşması, öte yandan onların sahip oldukları dil ve kültüre sahip olmaları anlamına gelir.
- Ortaçağ'da çocuğun bilmemesi gerekenler olarak ifade edilenler ayıp ve sakıncalı gibi bir kavram ve değer yoktur. Dolayısıyla çocuklar yetişkin yaşamının olanca mahremiyetine son derece yakın olabilmektedirler. Yetişkinlerin oyun, eğlence ve masal dünyaları da çocukların yabancı olmadıkları bir ilgi ve alışkanlık kültürüdür.
- Ortaçağ'ın geçerli dilleri olan Fransızca, İngilizce ve Almanca'da çocuğu ifade eden özel kelimeler yoktur. Çünkü çocukluk özel bir dönem olarak kabul görmemiştir. Çocukluğu görmezden gelen Ortaçağ'ın yazılı kültüründe çocuk üzerine yazılmış özel eserler ve çalışmalar yoktur.
- Çocuk giysilerinde yetişkin modeli esas alınır. Bu nedenle çocuk giysileri tıpkı yetişkinlerde olduğu gibi statü farklılığının bir göstergesidir.
- Ortaçağ'ın deva bulmaz hastalıkları en çok çocukları etkilemiştir. Bu nedenle çocuk ölümleri Ortaçağ'a özgü çok belirgin bir toplumsal olgudur. Çok çocukluluk ve anne ve babaların çocuklarından esirgedikleri duygusal bağılıkların olası çocuk ölümleri karşısında ortaya çıkan bastırılmış ebeveyn tutumlarının bir ölçüde nedeni yaygın çocuk ölümleri olarak görülmektedir.

17. yüzyıl sonları, Batı'da toplumsal yaşam ve toplumsal yapının önemli ölçüde değişmeye başladığı bir dönemdir. Feodalizmin kapitalizme, aristokrasinin de yerini burjuvaziye bırakmaya başlaması, bu yüzyıldaki dönüşümleri bir sonucudur. Sanayileşme ve kentleşme bu dönüşümlerin en somut sonuçlarıdır. Ortaçağ'ın ayrıcalıklı sınıfı olan soyluluk (aristokrasi) yerini burjuvaziye (Kent soyluluk) bırakmıştır. Ortaya çıkan yeni toplumsal tablo, bilim ve teknolojiye hızlı gelişmelere paralel olarak çeşitli sektörlerde yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçlar toplumsal kurumların yapı ve işlevlerini değiştirerek günlük hayatta eskisinden çok farklı alışkanlıklar ve değerler yaratmıştır. Doğan (2000), aile, ekonomi, eğitim, hukuk, siyaset, ahlak gibi temel toplumsal kurumları değişimin bu anlamda etkisini derinden yaşayan kurumların başında geldiğini ifade etmektedir.

Sanayi devrimi, kendi kendine devam eden bir ekonomik birim olarak ailenin işlevlerinde değişiklik yapmıştır. Ekonomik örgütlenmeler aile ortamı dışında gerçekleşirken, çocuklar mesleki olarak ailenin dışında da hareketli olmaya başlamışlardır. Böylece, aile ekonomik üretim aktiviteleriyle birlikte refah ve koruyucu işlevlerini de kaybetmeye başlamıştır. Bundan böyle yoksulluk, sağlık vb toplumun sorumluluğu olmaya başlamıştır. Bu nedenle çocuğun aldığı eğitim ya potansiyel işverenlerini ya da bakıma muhtaçsa potansiyel ekonomik destek verecek olan herkesin dikkatini çekmektedir. Bütün bu gelişmeler genel eğitim, kamu eğitimi düşüncesine yol açmıştır. Kamu eğitimi, eğitim ayrıcalığından yoksun olan halk çocuklarının uzun yüzyıllardan sonra ilk kez eğitimden yararlanmalarına olanak sağlamıştır. Eğitimdeki bu değişim, çocukları yetişkin dünyasından koparmaya hizmet etmiş ve çocukluk insanoğlunun farklı ve önemli bir dönemi olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Yaşanan toplumsal ve kültürel dönüşümler bütün çocuklar tarafından eşit biçimde ve aynı anda yaşanmamış; cinsiyet ve sınıf, gelişmelerin hızını ve dağılımını etkilemiştir. Bu yüzden ilk çocuklar orta sınıfın erkek çocuklarıdır. Çünkü çocukluk kızlara uygulanmamıştır. Endüstri toplumunun sınıflı yapısı kamu eğitim düşüncesine rağmen, çocuklar için ayrıcalıkları önleyememiştir. Cinsiyet ve sınıf, gelişmelerin hızını etkilemiştir. Yeni toplumun ayrıcalıklı sınıfı olan burjuvazi, o sınıfa ait erkek çocukların eğitimi konusunda duyarlılıklar ortaya koymuştur. Kız çocukları tıpkı geleneksel toplumlarda olduğu gibi, gelecekte yapacakları işleri evde annelerinden öğrenmeye devam etmişlerdir. Burjuva ailesi, kette yaşayan ve kentli değerleri benimseyen yeni bir aile modelidir. 1750'lerden itibaren gelişerek çekirdek aile türünde evrim göstermiştir. Bu ailede baba ailenin geçimini sağlayan kişi olduğu kadar otoriteyi de temsil etmektedir. Anne ise ev işleri ile ilgilenmektedir. Çocuklarını yetiştirmek ve işlerine bakmakla yükümlü ve sınırlıdır. Bu model, ebeveyn otoritesi ile birlikte onların sevgi ve sevecenliği ile sınırlı bir çocuk kültürüne yol açmıştır. Çocuk, anne ve babasının sevgi ipoteği altındadır. O kadar ki, çocuklara verilecek ceza bile sevginin geri çekilmesi ya da ertelenmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Çocuk bağımlılığı, kendinden üstün olanları sevmeyi öğrenmelidir. Yetişkinliğe geçmek otoritenin içselleştirilmesini gerektirir. Bireysellik ebeveyn normlarının bilinç dışı bir şekilde bütünleşmesinin karşısında

kazanılır. Sanayileşmenin aile özelinde önemli sonuçlarından biri de işçi aileleridir. Fabrika ve iş çevrelerinin ihtiyaç duyduğu insan gücü, yeni bir sınıf olarak işçileri ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucu olarak Avrupa işçi sınıfına özgü bir aile modeli ortaya çıkmıştır. Aile bireylerinin tüm üyeleri çalışmak zorundadır. Bu nedenle de işçi ailelerinin çocukları da genellikle burjuva ailelerinin baskıcı, müdahaleci değerleriyle değil de sokak ve mahallenin değerleriyle büyümüşleridir. İlerleyen dönemde işçi sınıfının refah düzeyi arttıkça, kadınlar çalışmayı bırakarak evle sınırlı bir yaşama benimsemeye başlamışlar ve çocuklar burjuva değerlerine yakın bir terbiye ve toplumsallaşma süreçlerine tabi olmuşlardır. Kamu eğitimi düşüncesinin işçi sınıfını da kapsayacak bir zorunluluk altında yaygınlaşmasının, bu gelişmede çok büyük etkileri vardır (Doğan, 2000, s.155-158).

18. yüzyıla damgasını vuran Aydınlanma düşüncesi, ticaret ve endüstri hayatının empoze ettiği bu gelişmeleri, düşünsel ve pedagojik temellere oturtması sürecini başlatmıştır. John Locke ve Jean Jack Rousseau gibi isimler bu süreçinde başında yer alan önemli düşünürlerdir (Aytaç, 1998, s.163-166).

Rousseau'nun Emile isimli eserinde yansıyan görüşlerinden ikisi dönemin önemli gelişmeleri olarak görülmektedir: Birincisi görüş, Rousseau'nun, çocuğun sadece araç olarak değil, kendi içinde önemli olduğuna ilişkin ısrarlarıdır. İkinci görüş ise, çocuğun entelektüel ve duygusal yaşamının önemli olduğudur. Çünkü Rousseau'ya göre; çocuklarımızı eğitmek ve yetiştirmek için sadece entelektüel ve duygusal yaşamı bilmemiz gerekmez, aynı zamanda çocukluk, insanın “doğa durumuna” en çok yaklaştığı zamanki yaşam devresidir (Postman, 1995, s.79). Rousseau bu görüşleri ile çocukluğun yalnız şu ya da bu amaç için değil, kendi başına önemli olduğu, yetişkinden farklı, özgün ve değerli psikolojik özellikler taşıdığı ve çocukluğun doğaya-tabiat haline en yakın yaşam evresi olduğunu ifade etmektedir (Tan, 1993, s.26). Locke ise başlangıçta çocuğun zihninin boş bir levha (tabula rasa) gibi olduğunu, bu yüzden aile ve öğretmenlere ve daha sonra da devlete bu boş zihnin üzerine yazılacak şeyler için çok büyük sorumluluklar düştüğünü ifade etmektedir. Ayrıca çocukluk ve yetişkinlik arasında ayrımı sürdüren bir araç olarak ayıbın önemli olduğunu da söylemektedir. Çocukların kafasına güven duygusunu

ayıp ve utanma değerlerinin sokulması gerektiğini anlatmaktadır (Postman, 1995, s.80).

Tan (1993), 20. yüzyılın egemen çocuk paradigmasının (1) Çocuklar, yetişkinden farklıdır; çocuklar özel bir biyolojik kategori oluştururlar, (2) Çocukların yetişkinliğe hazırlanması yetiştirilmesi gerekir; yetişkinlik bir kazanımdır ve (3) Çocukların yetiştirilmesi sorumluluğu yetişkinliğe aittir olmak üzere üç temel varsayıma dayandığını ifade etmektedir. Görüldüğü üzere Ortaçağ'daki çocukluk olgusu sürekli değişim ve gelişim göstermekle birlikte 19. yüzyılda bütün bunlar modern çocuk paradigmasını yansıtan çocuk hakları bildirge ve sözleşmeleri ile ortak ilkelere bağlanmıştır.

2.1.4 Postmodern Çocuk Paradigması

Ailenin tarih sürecindeki değişimine bakıldığında aile yapılarındaki değişimin çocukluk olgusunun değişimine neden olduğu görülmektedir. Modern aile iki ebeveyn ve çocuklardan oluşan ve genellikle babanın çalıştığı aile olarak kabul edilmektedir. Modern çekirdek ailedeki çocuk masum ve yetişkin korumasına gereksinimi olan biri olarak algılanır. Bu algılama hükümet, medya ve okullar tarafından kopya edilir ve pekiştirilir. Çocuk işçiliği yasaları, zorunlu eğitim yasaları, zulüm yapan ebeveyne karşı çocuk koruma yasaları, medya sansür kurumları 20. yüzyılın başlarında çıkmaya başlamıştır. Modern aileden postmodern aileye geçiş, çocukların yetiştirmesini de etkilemektedir. Postmodern kozmopolit aileler, iki ebeveynin çalıştığı aileleri, tek ebeveynli aileleri, boşanmış ve yeniden evlenmiş aileleri kapsamaktadır. Bir zamanlar güçlü bir tabu sayılan farklı din ve ırklar arası evlilikleri de içermektedir. Ebeveyn rolleri kadınlar için eğitim ve iş olanakları açıldıkça değişmektedir. Babalar, geçmişe göre çocuk bakımı ve ev işlerinin yapılmasına daha çok katılmaktadırlar. Postmodern ailede çocuğun algılanması da yeniden yaratılmıştır. Postmodern ailede çocuk yetkin, hazır ve yaşamın tüm olanaklarıyla ve meydan okumalarıyla uğraşabilecek biri olarak görülür. Erken yaşlardan itibaren ev bakımı dışında da bulunabilen, boşanma ve tek ebeveyn ile başa çıkabilen, televizyon ekranlarında yaygın biçimde izlediğimiz şiddet ve ürkütücü

cinsellik görüntüleriyle başa çıkabilecek çocuklara gereksinimiz vardır. Yine zamanın kısıtlı olması nedeniyle genellikle ebeveyn ve öğretmenleri, sorumlulukları çocuklarla paylaşmaya gönüllü hale getirmektedir. Porsmodern ebeveynlik tanımı çocuklarla birlikte geçen zamanın miktarını değil ama nitelikli zamanı dikkate almaktadır. Fakat burada nitelikli zamanla neyin kastedildiği düşünülmelidir. Çünkü çocukların gerçekte gereksinimi olan şey, bizim onlar için özveride bulunmamız ve yeterli ihtimamı göstereceğimizi bilmeleridir. Çocuğun güvenini tazeleyen, bizim bedensel olarak bir etkinlikte bulunmamızdan çok orada onun için olmamız gerçeğidir (Elkind, 2000, s. 233-235).

Günümüzde artık çocukluğun tüm çocuklar için ortak olduğu ve hayat çizgisinin temel fiziksel ve gelişimsel örüntülerince karakterize edilmiş bir gelişim evresi olduğunu kabul edilmektedir. Gerek çocukların gündelik hayatlarındaki çeşitliliğin, gerekse yetişkinlerin çocuk ve çocuklukla etkileşimlerindeki çeşitliliğin bir bütünün parçaları olduğu bilinir hale gelmiştir. Artık çocukluk dünya toplumları tarafından sosyal bir olgu olarak yapılandırılmakta, çocukların incelemeye değer oldukları görüşü hâkim olmakta ve çocukların dünyaya ilişkin özgül bir bakış açısına sahip oldukları ve biz yetişkinler olarak onları dinlemeye değer bulduğumuz görüşleri kabul edilmektedir. Böylece çocukluk, çocuk-yetişkin ilişkisi ve çocukların hakları bir bütünün parçaları olarak değer bulmaktadır (James, 2000, s.250; Mayall, 2000, s.255-257, Freeman, 1998, s.433-435).

2.2. Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Çocuk Hakları

Kavramsal ve tarihsel açıdan çocuk hakları üzerinde durmadan önce, “hak kavramının tanımını vermek”, “hak sahibi olmak”, “başkasının özgürlüğü”, “çocuk haklarının insan hakları ile olan ilişkisi” gibi kavramların tanımını yapmak, içeriğini, kapsamını ve düşünsel temellerini açıklamak yerinde olacaktır. Böylece “çocukların hakları”nın neler olduğu veya neler olması gerektiği ve “evrensel çocuk hakları” anlayışının sınırlarının belirlenmesinde etkili olacaktır.

2.2.1 Hak nedir?

“Hak” kavramının ne olduğu ve nasıl tanımlanması gerektiğine ilişkin sorular, “insan nedir?” sorusunun yanıtını arama çabasıyla birlikte felsefenin başlangıcından beri süre gelmiştir (Gündoğan ve Günay, 2004, s.11). Özellikle “hak” kavramı, hukuk tarihi boyunca Hukuk Felsefesinin ve Medeni Hukukun en temel sorunu olmuştur. Doktrinde “hak” kavramının kapsamını belirlemek ve unsurlarını açıklamak için çok geniş tartışmalar yapılmış ve değişik teoriler öne sürülmüştür (Coşkun, 1999, s.133).

Ontolojik (varlık bilimsel) açıdan “hak” kavramı, var olan şeye değil, var olması gereken bir şeye gönderimde bulunmaktadır. Buna göre “hak” kavramının kaynağı, doğada değil toplumda aranmalıdır. Çünkü insan toplumsal bir varlıktır ve haklar, toplum içindeki insanların her birinin diğerleri önünde sahip olması gerektiği bir şeydir (Tek başına, örneğin ırsız bir adada yaşıyan bir insanın hakkından söz edilemez.) (Gündoğan & Günay, 2004, s.12).

“Hak” kelimesinin sözlük anlamına bakıldığında iki temel anlamı olduğu görülmektedir. Birinci anlamında “doğruluk” yani bir şeyin doğru (haklı) olduğundan, doğru (haklı) olan bir eylemden söz edilmektedir. İkinci anlamın da ise “yetki”den söz edilir. “Yetki” anlamı ile bir kimsenin bir hakka sahip olduğundan bahsedilmektedir (TDK, 1998, s.926-927).

2.2.2 Hak Sahibi Olmak

“Hak sahibi olmak”tan söz ettiğimiz zaman, hak sahibi olduğu varsayılan kişinin bir şeye “yetkili” olduğu veya o kişinin bir şeyi meşru olarak “talep” edebileceği belirtilmek istenir. Hukuk dilindeki hak kavramı da böyle bir “yetki” veya meşru “talebin” hukuki biçimde ifade edilmesidir. Gerek günlük dilde, gerekse hukuki-felsefi söylemde, bir şeye hakkımızın olduğu yönündeki iddia, o şeye yönelik iddiamızın tartışılmazlığını ve herkesçe tanınmasını içermektedir. Hak kelimesinin bu tarz kullanılması içinde ahlaki meşruluk düşüncesini barındırmaktadır. Hakkın, varlığı tartışılmaması gereken bir yetki ve meşru talep olarak anlaşılması bunu

gerektirmektedir. Hukuk biliminde hakkın önemli bir özelliği, onun hak sahibi bakımından bir zorunluluğu değil, bir cevaz (izin) durumunu ifade etmesidir. Eğer bir kimse için bir zorunluluk söz konusu ise, o kişinin hak sahibi olmasından söz edilemez, o olsa olsa “ödevli”dir. “Cevaz” anlamında hak bir kişiye takdir yetkisi tanır, onu hukuki iktidarla donatır, bunu kullanıp kullanmamak hak sahibine kalmıştır. Bu iktidar, fiilen bir talep etme yetkisidir, bu pozitif de negatif de olabilir, ama böyle bir yetkinin olmadığı bir yerde haktan söz edilemez (Coşkun, 1999, s.135).

2.2.3 Başkasının Özgürlüğüne Müdahale Edilebilir mi?

Hakkın bir başka yönü de “başkasının özgürlüğüne müdahale edebilme” ile ilgilidir. Bir hakkı ileri sürmek, başkasının özgürlüğüne müdahale için haklı bir nedenin var olduğunu ileri sürmektir: Bu özgürlük kısıtlaması kişinin ya bir şeyi yapmaya zorlanması ya da bir şeyi yapmaktan kaçınması biçiminde ortaya çıkabilir. Müdahalenin haklılık nedeni ise, yerine göre hukuktan ya da gelenekten kaynaklanabileceği gibi, sırf ahlaki bir gereklilikten de doğabilir (Coşkun, 1999, s.137).

Peki tüm insanların sahip olduğu hak ve özgürlükler var mıdır? Bu sorunun cevabı, her toplumda ve çağda farklı biçimlerde temellendirilmiş ve farklı içeriklerde tanımlanmıştır. Örneğin insanların doğuştan, vazgeçilmez ve dokunulmaz evrensel haklara sahip oldukları savunu yapan “doğal haklar” eski Yunan felsefesine ve Roma Hukuku’na dayandırılmıştır (Tanör, 1994, s.14). Bu haklar Aydınlanma Döneminin hukukçuları tarafından sistematik olarak tanımlanmış, 17. yüzyıldan itibaren dinsel öğelerden arındırılmaya başlanmış, Fransız Devrimiyle insan aklı ve onuru temel alınmıştır. 19. yüzyılda ise yaşam, özgürlük ve mülkiyet ekseninde geliştirilerek geniş bir haklar alanını kapsar hale gelmiştir. İnsan hakları kavramı, kapitalizmin tarihi içinde daha da gelişerek, kadın hakları, çocuk hakları, halkların hakları gibi hak kategorileriyle 18. yüzyılın insan hakları anlayışının sınırlarını aşmıştır (Akçam, 1991, s.29).

İnsan hakları gelişiminde, başlıca üç temel dönem/ aşama görülmektedir. İnsan hakları ve çocuk hakları kavramlarının tanımları, süreç içerisinde gelişim göstererek bugünkü anlamına kavuşmuştur (Turanlı, 2004, s.9-25).

2.2.4 Çocuk Haklarının İnsan Hakları İle Olan İlişkisi

2.2.4.1 Devletin Çocukları: Birinci Dönem Haklar

İnsan hak ve özgürlüklerinin hukuki metinlerde tanınmasıyla başlayan dönem, insan haklarının birinci dönemini oluşturmaktadır. “Klasik haklar” olarak da adlandırılan birinci dönem haklar, aristokrasi ile burjuvazi arasındaki iktidar mücadelesinin sonucu 17. ve 18. yüzyıl düşünürlerince dile getirilmiş, İngiliz, Amerikan ve Fransız Devrimleri ile uygulamaya geçirilmiştir. Burjuvazi, gelişen kapitalist ekonominin ihtiyaçlarını karşılayacak siyasi ve hukuki yapının kurulabilmesi için bir yandan iktidar öte yandan özgürlük mücadelesi yürütmüştür (Uygun, 2000, s.22). Bu nedenle, bu dönemdeki insan hakları; devlet iktidarının sınırlandırılması, kişi güvenliğinin sağlanması ve insanların devletçe dokunulmayacak hakları olduğu düşüncesini destekleyen toplum sözleşmesi kuramına dönüşmüştür. Toplum sözleşmesi kuramına göre, herkes doğuştan dokunulamaz haklara sahiptir ve devletin varlık sebebi insanların sahip oldukları bu hakların korunması ve güvence altına alınmasıdır. Kişi özgürlüklerini ve siyasal katılım haklarını içeren bu haklar, yaşam hakkı, kişi güvenliği ve dokunulmazlığı, düşünce ve inanç özgürlüğü, yasal eşitlik, siyasal ve mülkiyet haklarını kapsamaktadır (Kapani, 1993, s. 30-31; Aktaran: Turanlı, 2004, s.14).

17. ve 18. yüzyıllarda, insan haklarının dinsel öğelerden arındırılarak doğal hukuk anlayışına dayandırılması ve toplum sözleşmesi kuramıyla desteklenmesi, çocuğa bakışı da biçimlendirmiştir. İlk günah öğretisi reddedilerek (Bumin, 1983, s.20), çocuk “masum”laştırılmıştır. Çocukluk, insanın “doğa hali”ne en yakın olduğu dönem olarak kabul edilmiştir (Heywood, 2003, s.33). Çocuğun savunmasızlığının ve bağımlılığının fark edilmesi; “Doğada herkesin doğum, yaşam şartları ve ebeveyn eğilimlerine bakılmaksızın bakım ve rahat etme hakkı vardır” biçiminde açıklık

kazanmıştır. Böylece çocuğun doğal zayıflığının, çocuğa onu ihmal ya da istismar edebilecek herkese karşı haklar sağlayacağı anlayışı gelişmeye başlamıştır (Senett, 2002, s.134). Fransız Devrimi ardındaki itici sınıf burjuvazi, çocukları yeniden değerlendirmiş; ekonomik yapının değişmesiyle üreticilik işlevini yitiren çocuklar, evde aileleri için önemli varlıklar haline gelmiştir (Poster, 1989, s.200-201). Yeni ekonomik ve toplumsal yapının yurttaşlara duyduğu ihtiyaç nedeniyle çocuklar gelecek için potansiyel olarak görülmeye başlanmıştır (Spring, 1997, s.29). Bunun ancak eğitimle mümkün olacağı düşüncesi, halkın eğitilmesi gerektiği fikrini doğurmuştur. Fransız Devrimi ile halkın/ çocukların eğitimi görevi devlete yüklenmiştir. Devrimle birlikte, çocuklar Kilise'nin çocukları olmaktan çıkıp "Devletin çocukları" olmuştur. Eğitimle amaçlanan; çocukların toplumu seven ve ona katılan birer yurttaş olarak biçimlendirilmesi ve gelişen endüstri ve ticaretin gerektirdiği bilgilerle donatılmasıdır. Böylece, yetişecek özgür ve eşit yurttaşların feodalitenin ayrıcalıklı yapısını yıkacakları düşünülmüştür (Bumin, 1983, s.53-55). Ancak klasik haklar listesine bakıldığında, yaşam hakkı dışında tüm hakların yetişkin hakları olduğu görülmektedir. Bu dönemde insan ve yurttaş ayrımı, çocukların tüm yurttaşlık haklarından dolayısıyla insan haklarından dışlanmasını gerektirmiştir. Evrensel insan hakları vurgulanmış, özgürlük, güvenlik ve mülkiyet haklarının herkesin hakkı olduğu savunulmuş fakat seçme ve seçilme hakkının mülk sahibi olanlara tanınması mülk edinme becerisi gösteremeyenlerin yurttaş sayılmamasına neden olmuştur (Hobsbawm, 2000, s.217). Nitekim 18. yüzyıl boyunca çocuklarla birlikte kadınlar ve yoksullar da yurttaş sayılmamış, insan haklarının sahipliği ve koruyuculuğu "ailelerinin efendileri olan mal sahibi erkekler"le sınırlanmıştır (Üstel, 1999, s.122).

2.2.4.2 Toplumun Çocukları: İkinci Dönem Haklar

18 ve 19. yüzyıllarda klasik haklar, Avrupa'da anayasalarla güvence altına alınmıştır. Yani devlete bu hakları gerçekleştirmesi için gerekeni yapma ödevi yüklemiştir. Ancak, bireye önem veren ve onu yücelten insan hakları anlayışı, kapitalist ekonomiye geçiş sürecinde yaşanan sorunları ve yoksulluğu önleyememiştir. Hukuki özgürlüklerden yalnızca belirli insanların yararlandığı gerçeğinin fark edilmesi ve

yaşanan toplumsal sefalet, yeni bir sınıf olan işçi sınıfının kendi toplumsal mücadelesini doğurmuştur. Bu mücadelenin özünü ekonomik ve siyasal talepler oluşturmuştur (Koray, 2000, s.33). Sanayileşme, sosyalist düşüncenin doğuşu ve demokratikleşme ile başlayan ekonomik, siyasal ve düşünsel oluşumların ürünü olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında kitle hareketlerinin etkisiyle, insan hakları listesine sosyal, ekonomik ve kültürel hakların girdiği görülmektedir. Bunlar ağırlıklı olarak sosyal haklardır ve aynı zamanda “sosyal devlet” kavramının doğuşu söz konusudur. Çalışma, adil ücret, sosyal güvenlik, sendika ve grev, sağlık ve eğitim haklarını içeren bu haklar, 20. yüzyıl yasalarına, anayasalarına ve hatta uluslararası belgelere giren ekonomik, sosyal ve kültürel haklardır (Göze, 2000, s.375-388)

Sanayi Devrimi’yle birlikte, ekonomik örgütlenmeler ailenin dışına taşmış, aile ekonomik refahı sağlama ve koruyuculuk işlevini yitirmeye başlamıştır (Doğan, 2000, s.80). Çocukluk da iki farklı boyut kazanmıştır. Çocuklar, bir yanda istihdam edilebilen işgücü haline gelirken öte yandan çocukların emeklerinden yararlanmak “kutsal bir şeye dokunarak saygısızlık etmek” olarak değerlendirilmiştir (Heywood, 2003, s.37). İşçi çocuklarının iş yaşamına dahil olmaları onların bağımsızlıklarını orta sınıfın çocuklarından evvel ilan etmelerini kolaylaştırmıştır. Sokakta ve sokağın kurallarıyla büyüyen işçi çocuklar yetişkinlerle ve dışarıdaki yaşamın acımasızlığıyla da daha evvel karşılaşmıştır. İşçi çocukların kurdukları gençlik grupları ve bunların faaliyetleri nedeniyle toplumu diğer kesimleri tarafından “çocuk suçluluğu” terimi icat edilmiştir (Poster, 1989, s.222). Aile hakkında açık ve net politikalar belirleyen devletler işçi ailelerine müdahale etmeye başlamıştır. Bu nedenle, ebeveyn otoritesini sarsacağı gerekçesiyle karşı çıkılsa da çalışan çocuklara yönelik yasalar çıkarılmıştır. Eğitim zorunlu kılınmıştır (Russell, 1999, s.127-135). Ancak işçi sınıfı ailelerde çocuklar tüm aile bireyleri gibi çalışmak zorunda kalmışlardır. Bu nedenle, devletin çalışma yaşamına ilk müdahaleleri kadın ve çocuk işçilere yönelik olmuştur. Çocuk hakları ile insan hakları arasındaki ilişki kendisini en açık biçimiyle sosyal hakların gerçekleştirilmesiyle göstermiştir. 18. yüzyıldan sonra devlet artık topluma karşı sorumlu bir devlettir ve sosyal sorunları görmezden gelme olanağına sahip değildir. Sosyal sorunlara devletin müdahalesi kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle Devletin sosyal sorunlara müdahale etmesi gerektiği anlayışı, liberal devlet anlayışından

sosyal devlet anlayışına geçilmesini sağlamıştır (Koray, 2000, s.47-51). Kısaca, sosyal sorumluluk yüklenen devlet olarak tanımlanabilecek sosyal devlet, ekonomik değerlerle eş düzeyde tutulması gereken etik ilkeler üzerinde yükselmektedir ve bu etik ilkelerin başında “sorumluluk” gelmektedir. Devletin sosyal sorumluluğu, her bireyin herkes için ve herkesi her birey için sorumlu olduğunu belirten temel ilkedir (Doğan, 2000, s.21). İnsanların hem bireysel hem de toplumsal sorumluluklarını devletle birlikte yüklenmesi olarak da açıklanabilecek bu anlayış, çocukların, sadece devletin çocukları olarak değil “toplumun çocukları” olarak da görülmeye başlanmasının ifadesidir. Göze'nin (2000) ifade ettiği üzere devletin ilk müdahalesi sorunların kaynağı durumundaki çalışma ilişkilerinde olmuştur.

Sosyal hakları, en kapsamlı biçimiyle ilk olarak 1848 Fransız Anayasası'nda yer almıştır. 1848 Anayasası'na göre, devlet, tüm yurttaşların refahını sağlama, onların ailesini, malını, çalışmasını, inançlarını koruma, çocuklara temel eğitim sağlama, terk edilmiş çocuklara, özürlülere ve yaşlılara yardım etme ve olanakları ölçüsünde istihdam yaratma görevini üstlenmiştir (Göze, 1977, s.181). Ancak, sosyal hakların yaygın biçimde anayasalarda yer alması I. Dünya Savaşı, uluslararası alanda sözleşmelere konu olması ise II. Dünya Savaşı sonrasına rastlamaktadır. Sosyal haklara ilişkin en önemli sözleşme kuşkusuz Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi'dir. 1959'da imzalanan bu Sözleşme ile ayırım gözetmeksizin tüm insanların sosyal, ekonomik ve kültürel haklarını güvence altına alınmaktadır. Bu Sözleşmeyi önemli kılan çocukların sosyal, ekonomik ve kültürel haklarına yer verilmesidir. Çocukların ekonomik sömürüden korunma hakkı, beslenme hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir (Jones, 2005, s.337).

2.2.4.3 Geleceğin Çocukları: Üçüncü Dönem Haklar

Hem devlete hem de kişilere haklar yüklendiği dönem, üçüncü dönem hakları oluşturmaktadır. Bu haklar 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan haklardır. Bunlar daha çok 3. Dünya ülkelerinin bazı taleplerini ifade etmektedir. Ulusların siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel geleceklerini belirleyebilme hakkı, sosyal

gelişme, kalkınma hakkı ve doğal kaynaklardan yararlanma hakkı gibi haklardır. Bu haklar arasında barış hakkı, sağlık ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı gibi bütün insanlığı kapsayan haklar yer almaktadır (Gündoğan & Günay, 2004, s.19).

Dayanışma hakları da denilen üçüncü dönem haklar, talep edilmesinin arkasında yaşanan bilimsel ve teknik ilerlemeler yatmaktadır. Özellikle çevre kirlenmesi, nükleer teknolojinin yayılması ve gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkeler arasındaki ekonomik uçurum üçüncü dönem hakların ortaya çıkmasının nedenlerindedir. Bu kategoride, barış hakkı ve dolayısıyla silahsızlandırılmış bir dünyada yaşama hakkı, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, ekonomik ve sosyal açıdan gelişme hakkı, herkesin insanlığın ortak malvarlığından yararlanma hakkı ile hakların kendi geleceğini özgürce belirleme hakları yer almaktadır (Özdek, 1993, s.40). Toplumsal ve uluslararası dengesizlik ve çatışmalar dayanışma haklarının hukuk öncesi temelini oluşturmaktadır (Kabaoğlu, 1992, s.33). Bu yönüyle dayanışma hakları, bir yandan küresel kapitalizmin yol açtığı sorunların ifadesi olurken, öte yandan küresel kapitalizmin devletler üzerine yüklenen bir sorumluluğun hukuki açılımı olmaktadır (Karabay, 1992, s.27) Böylece üçüncü dönem haklar (dayanışma hakları) iktidarla insan hakları arasında kurduğu ilişki bakımından, birinci ve ikinci dönem haklardan ayrılmaktadır. Dayanışma haklarının yaşama geçirilmesi devletlerin olduğu kadar, bireylerin de çabasını gerektirmektedir. İnsan onurunu güvence altına alarak ilerleme amacına yönelmesi, insan haklarının bütünsel olarak gerçekleştirilebilmesi için bir perspektif oluşturması, bireysel ve kolektif temelli bir zemin hazırlaması ve uluslararası hukukun sürekli gelişime ihtiyacının vurgulanması dayanışma haklarının temel özelliklerini oluşturmaktadır.

Görüldüğü üzere dayanışma hakları doğrudan yaşama hakkı ile ilintilidir. Bu bağlamda dayanışma haklarının etik temelini yaşama hakkı olduğu söylenebilir. Dayanışma haklarının gerek talep edilmesinde gerekse gerçekleştirilme çabalarında vurgulanan “gelecek nesilleri koruma” kaygısı, dayanışma haklarının çocuk haklarının gerçekleştirilmesinde en az sosyal haklar kadar önemli olduğunu göstermektedir (Kabaoğlu, 1992, s.19).

İnsan hakları tüm dönemlerinde hukuksallaşmadan önce siyasal ve toplumsal mücadelelerin konusunu oluşturan ve bir hak talebiyle belirlenen bir süreçten geçmiştir (Sancar, 2000, s.117-118). Günümüzde insan hakları ise, insanın insan olarak doğmasıyla birlikte elinden alınmaz, özüne dokunulamaz ve bireyin kendisi istese bile başkalarına devredemeyeceği haklar niteliğini kazanmıştır (Hale, 2006, s.350). Bu haklar, bireylerin ona göre hareket edebildikleri ve devletlerin yasa çıkardıkları ve yargılama yaptıkları ilkeler durumundadır.

Sonuç olarak, insan haklarının gelişimi kesintisiz düz bir doğrultuda ilerlememiştir. Kimi zaman yönetim biçimleri nedeniyle ihlal edilmiş, askıya alınmış ya da kullanılamamış; kimi zamansa ırk, renk, toplumsal cinsiyet ve yaş gibi nedenlerle toplumların belirli kesimlerinden esirgenmiştir (Erdoğan, 1998, s.3). Franklin'in (1993) de belirttiği üzere çocuklar, yaşları nedeniyle insan haklarının çoğu kendilerinden esirgenen, unutulan, dışlanan kesimini oluşturmaktadır. Öyle ki, çocuklar 18. yüzyıldan itibaren toplumun özel ve savunmasız kesimi olarak kabul edilmelerine rağmen 20. yüzyılda bile çocukların taleplerini dikkate alan bir çocuk hakları süreci başlatılamamıştır (Çelen, 1995, s.90). Çünkü insan hakları mücadeleleri, hakkı talep edenler ve hakkı örgütleyen (iktidar) olmak üzere iki yanlıdır (Mourgeon, 1995, s.24). Ancak, çocuk hakları söz konusu olduğunda böyle bir iki yanlılıktan söz edilemez. Gerek çocuk haklarını talep edenler gerekse örgütleyenler yetişkinlerdir. Oysa insan hakları mücadelelerinin hem ulaşılmak istenen hedefle siyasi gerçeklik arasında hem de bireyle toplum arasında yarattığı etkileşim düşünüldüğünde çocuk hakları insan hakları alanındaki önemi daha net anlaşılabilir. İktidarın hakkı örgütleme biçimini insan doğası ve ona dayanan hakları belirler. Ancak insan haklarının yönlendirdiği iktidar ve toplum da bu doğanın yaratılmasında veya gerçekleştirilmesinde önemli rol oynar (Donnelly, 1995, s.28). Üstelik insan hakları uygulamaları, tüm insanların mağduriyetleri ya da korunma/ koruma biçimleri hakkında bilgi verir. Özellikle, ikinci ve üçüncü dönem hakların gerçekleştirilmesi gelecek nesillerin insan onuruna yakışır bir yaşam sürmeleri açısından oldukça önemlidir. Ancak, yaşanan küreselleşme sürecinde, insan hakları, dünyadaki güç ve zenginliğin dağıtılmasında kapitalizmin yeniden üretilmesini sağlayan araçları meşrulaştıran kutsal bir şemsiye haline gelmiş, insan onuru ve adalet arasındaki ilişki

dikkate alınmadan tanımlanmaya başlanmıştır. İnsan hakları piyasa sisteminin işlemediği için zorunlu olan ve mülkiyet hakkı temelinde biçimlenen bireysel (klasik) haklara indirgenmektedir. Bu tutum, özellikle sosyal hakların gerilemesine, hatta sosyal hak ihlallerinin insan hakkı ihlali olarak değerlendirilmemesine neden olmaktadır (Özdek, 2000, s.196). Dolayısıyla, insan hakları kavramı soyut niteliğiyle gerçek toplumsal ilişkilerin ve eşitsizliklerin üstünü örtmekte; yaşları nedeniyle eşitsiz konumda bulunan çocukların toplumsal eşitsizliklerden daha fazla etkilenmelerine yol açmaktadır (Turanlı, 2004, s.13).

2.3 Çocuk Hakları Sözleşmesine Göre Çocuğun Hakları

Birinci Dünya Savaşı sonrasında 1919 yılında İngiltere’de çocukları korumak üzere Çocukları Koruma Fonu (Save the Children Fund) kurulmuştur. Bu fonda görev yapan Eglantyne Jebb 1922 yılında çocuk hakları üzerine bir taslak (Charter of the Right of the Child) hazırlamıştır (<http://www.savethechildren.org/about/mission/our-history/>). Hazırlanan taslakta, her ulustan, ırktan ve inançtan çocukların sömürüye karşı korunması, fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerinin tam olarak sağlanması, yetişkin hayatına hazırlanmaları konusunda çocuklara karşı sorumluluklar dile getirilmiştir. Bu taslak daha sonra, Milletler Birliği tarafından 1924’de Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi (Geneva Declaration of the Rights of the Child) olarak kabul edilmiştir. Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi, uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik yapılan ilk uluslararası belgedir. Cenevre Bildirgesi’nde; çocukların doğal biçimde gelişmesine olanak sağlanması, aç çocukların beslenmesi, hasta çocukların tedavi edilmesi, terk edilmiş çocukların korunması, felaket anında yardımın öncelikle çocuğa yapılması, çocukların her türlü istismara karşı korunması ve kardeşlik duyguları içinde eğitilmeleri gerektiği belirtilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi her insanın sahip olduğu hak ve özgürlükleri ilan ederken, çocukların da özel birtakım ihtiyaçlarının olduğunu anlaşılmaması, sonraki bir uluslararası belgenin, 1959’daki Çocuk Hakları Bildirgesi’nin (Declaration of the Right of the Child) kabulüne olanak sağlamıştır. Bu belgeler, insanlığın, çocuklara verebileceği en iyi şeyi vermeye borçlu olduğu ilkesinden hareket etmişler ve

çocukların haklarının gerçekleşmesini sağlamak yetişkinlerin sorumluluğu olarak görülmüştür (<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/25.htm>). Bu bildirge Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun bünyesinde oluşturulan bir Çalışma Grubu tarafından güncellenerek “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi” adıyla 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Kurulu tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir. 26 Ocak 1990 tarihinde imzaya açılan Çocuk Hakları Sözleşmesi, aynı gün 61 devlet tarafından imzalanmıştır. Türkiye Sözleşmeyi, 29-30 Eylül tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde toplanan “Çocuklar İçin Dünya Zivesi’nde, 17, 29 ve 30. maddelerine çekince koyarak imzalamıştır. 4058 sayılı yasayla onaylanması uygun bulunan Sözleşme, 27 Ocak 1995 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocukların da yetişkinler gibi, medeni, siyasi, toplumsal, kültürel ve ekonomik tüm haklardan yararlanmaları gerektiği inancıyla kaleme alınan bu sözleşme, günümüzde BM üyesi ülkelerin ikisi hariç tamamı yani 191 ülke tarafından kabul edilmiştir (http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23a.html). Amerika Birleşik Devletleri ve Somali hariç en fazla sayıda ülke tarafından onaylanan insan hakları belgesidir (<http://www.crin.org/themes/ViewTheme.asp?id=2>). Çocuk Hakları Sözleşmesi, uluslararası planda mutabakata varılmış, üzerinde pazarlık yapılması mümkün olmayan standartlar ve yükümlülükleri içermektedir. Belge, nerede doğduklarına, kim olduklarına; cinsiyetlerine, dinlerine ya da sosyal kökenlerine bakılmaksızın bütün çocukların haklarını tanımlamaktadır (http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23a.html). Bu sözleşme, çocukların haklarına ilişkin evrensel standartları belirleyerek, çocuklar için en uygun güvenlik, sağlık ve eğitim standartlarını kanunlar, hükümet ve devlet politikalarıyla güvence altına alan ve bağlayıcı bir hukuki belge niteliği taşıyan olan ilk sözleşmedir. Uluslararası sözleşmeler içerisinde bu güne kadar ki en yaygın ve hızlı kabul gören sözleşme olma özelliğini kazanmıştır (Polat, 2002, s.1). Dünya çocuklarının “İnsan Hakları Yasası” olarak nitelendirilmektedir.

2.3.1 Çocuk Hakları Sözleşme'nin Yapısı ve Amacı

Çocuk Hakları Sözleşmesi daha önceki yaklaşımların aksine, tek tek her çocuğun içinde bulunduğu durumun geliştirilmesi, toplumun aktif ve sorumlu bir üyesi

durumuna gelebilmesi için ayrılan kaynaklardan yararlanma hakkına sahip olması fikrine dayanır (UNICEF, 1998, s.51).

Sözleşme, önsöz ve üç kısımdan oluşmaktadır. Önsözde Birleşmiş Milletler'in temel ilkeleri ile insan hakları sözleşmeleri ve bildirgelerinin bazı özel hükümlerine gönderme yapılmış; savunmasız konumları nedeniyle çocukların özel bir özene ve korunmaya gereksinim duydukları belirtilmiştir. Çocukları koruma sorumluluğunun ilk önce aileye ait olduğu, devletin de aileye bu konuda yardım edeceği vurgulanmıştır. Sözleşme'nin birinci kısmında, 18 yaşından küçük çocukların sahip olduğu haklar ve bunların gerçekleştirilmesi için devlete düşen görevler düzenlenmiştir. İkinci ve üçüncü kısımlarda, Sözleşme'de yer alan hakların taraf devletlerce uygun araçlarla yetişkinlere ve çocuklara yaygın biçimde öğretilmesi yükümlülüğü 42 madde ile belirtildikten sonra, 43. ve devamındaki maddelerde, Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini ve Sözleşme'ye uyulmasını düzenleyen kurallara yer verilmiştir. Sözleşme'nin amacı, çocukların korunması için evrensel ilkeler belirlemek, onları her türlü ihmal, istismar ve kötü muamelelere karşı korumaktır. Bunun yanında Sözleşme, çocukların potansiyellerinin ve yeteneklerinin gelişmesini sağlayacak programlar için bir çerçeve oluşturmak amacını da gütmektedir (Akyüz, 2000 s.19).

Sözleşme on sekiz yaşın altında olanları çocuk olarak tanımlayarak başlamaktadır. Sözleşme'de özetlenen haklar, nerede olurlarsa olsunlar bütün çocuklar için geçerlidir. Çocuklarla ilgili bütün konularda, çocuğun yüksek yararı gözetilecektir. Devletler, çocukların haklarına eksiksiz biçimde saygı gösterilmesini sağlayacak önlemleri almakla yükümlüdürler (UNICEF, 1998, s.37).

Sözleşme çocukların (1) yaşama hakkı, (2) eksiksiz biçimde gelişme hakkı, (3) zararlı etkilerden, istismar ve sömürüden korunma hakkı ve (4) aile, kültür ve sosyal yaşama eksiksiz katılma hakları olmak üzere dört temel haklarını temel almaktadır. Çocukların medeni, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki insan haklarını en geniş biçimde tanımlamaktadır (UNICEF, 1998, s.51).

Sözleşme'deki maddeler (1) uygulamanın genel ölçütleri, (2) çocuğun tanımı, (3) genel ilkeler, (4) sivil hak ve özgürlükler, (5) aile ortamı ve alternatif bakım, (6) sağlık ve beslenme, (7) eğitim, boş zaman ve kültür etkinlikleri ve (8) özel koruma önlemleri olmak üzere 8 ana başlık altında toplanmaktadır. Bu başlıklarda yer alan maddeler kısaca şu konuları içermektedir.

1. Uygulamanın Genel Ölçütleri

- Hakların Uygulanması (Madde 4)
- Üstün Standartlara Uyuma (Madde 41)
- Sözleşmenin Yaygın Biçimde Bilinmesini Sağlama (Madde 42)
- Yükümlülüklerin Rapor Edilmesi (Madde 44)

2.Çocuğun Tanımı (Madde 1)

- Çocuğun Tanımı

3.Genel İlkeler

- Ayrım Gözetmeme (Madde 2)
- Çocuğun Yüksek Yararı (Madde 3)
- Yaşama ve Gelişme (Madde 6)
- Çocuğun Görüşlerine Saygı (Madde 12)

4.Sivil Hak ve Özgürlükler

- İsim ve Vatandaşlık (Madde 7)
- Kimliğin Korunması (Madde 8)
- İfade Özgürlüğü (Madde 13)
- Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü (Madde 14)
- Dernek Kurma ve Barış içinde Toplanma Özgürlüğü (Madde 15)
- Mahremiyetin Korunması (Madde 16)
- Bilgiye Erişim (Madde 17)
- İşkence ve Özgürlükten Yoksun Bırakılma (Madde 37)

5.Aile Ortamı ve Alternatif Bakım

- Anne-Babanın Rehberliği (Madde 5)
- Anne-Babadan Ayrılma (Madde 9)
- Ailenin Yeniden Birleşmesi (Madde 10)
- Çocukların Yasa Dışı Yollarla Seyahat Etmesi (Madde 11)

- Anne-Babanın Sorumlulukları (Madde 18)
- Suiistimal ve İhmalden Korunma (Madde 19)
- Aile Ortamı ve Alternatif Bakım (Madde 20)
- Evlat Edinilmiş Çocuklar (Madde 21)
- Yerleştirme Uygulamasının Düzenli Denetimi (Madde 25)
- Yaşam Standardı (Madde 27)
- Çocukların Rehabilitasyonu (Madde 39)

6.Sağlık ve Beslenme

- Yaşam ve Gelişme (Madde 6)
- Anne-Babanın Sorumlulukları (Madde 18)
- Özürlülük ve Özürlü Çocuklar (Madde 23)
- Sağlık ve Sağlık Hizmetleri (Madde 24)
- Sosyal Güvenlik, Çocuk Bakım Hizmetleri ve Refah Durumu (Madde 26)
- Yaşam Standardı (Madde 27)

7.Eğitim, Boş Zaman ve Kültür Etkinlikleri

- Eğitim (Madde 28)
- Eğitim Hedefleri (Madde 29)
- Boş Zaman, Eğlence ve Kültür Etkinlikleri (Madde 31)

8.Özel Koruma Önlemleri

- Mülteci Çocuklar (Madde 22)
- Azınlıklara ve Yerli Halklara Mensup Çocuklar (Madde 30)
- Çocuk İşçiler (Madde 32)
- Uyuşturucu Kullanımı (Madde 33)
- Cinsel Sömürü ve Suiistimal (Madde 34)
- Çocukların Satılmaları, Kaçırılmaları ve Fuhuşa Zorlanmaları (Madde 35)
- Sömürünün Diğer Biçimleri (Madde 36)
- İşkence ve Özgürlükten Yoksun Bırakma (Madde 37)
- Çocuk Askerler (Madde 38)
- Yeniden Sağlığa Kavuşturucu Bakım (Madde 39)
- Yasayla Çatışma Halindeki Çocuklar (Madde 40)

(<http://www.die.gov.tr/cin/t-cocukhaklari.html>).

2.3.2 Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde Çocuğun Tanımı

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre, "...çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.". Ancak 1. maddede çocukluğun başlangıç anına dair bir düzenleme yapılmamıştır; Önsöz'de "çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe kadar ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı içere özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu" belirtilmekle yetinilmiştir (Grover, 2004, s.269-270). Birleşmiş Milletler, maddenin bu haliyle gerek kürtaj gerekse doğum öncesi diğer konularda taraf olmaktan kaçınarak, çocukluğun başlangıç anının belirlenmesini taraf devletlerin inisiyatifine bırakmıştır. Sözleşme maddelerinin neredeyse tamamı çocukların doğumdan sonra yararlanabileceği haklardır. Çocuğun yasal olarak tanımlanması özellikle; evlenme, askere alınma, işe girme, tanık veya sanık olma gibi konularda önem taşımaktadır (UNICEF, 1998, s.1-15).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenen bazı haklar çocuk haklarının gerçekleştirilebilmesi ve çocukların Sözleşme ile belirlenen haklardan yararlanabilmeleri için devletlerin dikkate almak zorunda olduğu ve olağanüstü hallerde bile değiştirilemeyecek temel ilkeler niteliğindedir. Bu ilkeler; (1) ayırım gözetilmeme, (2) çocuğun yüksek yararının gözetilmesi, (3) yaşama ve gelişme ve (4) katılım hakkıdır. Birleşmiş Milletler komitesi, temel ilkelerin uygulanmasının bütçe kaynaklarının yeterliliğine bağlı kılınamayacağını vurgulamaktadır. Dolayısıyla taraf devletler, temel ilkeler doğrultusunda düzenlemeler yapma ve yürürlükteki yasaları bu ilkelerle uyumlu hale getirme yükümlülüğünü üstlenmiştir. Devletler, özellikle belirli kimi hakların edinilmesi ya da koruyucu kimi önlemlerin alınması için asgari yaş sınırı belirlerken temel ilkeleri gözetecektir (UNICEF, 1998, s.5).

Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuklara tanınan hakların yetişkinlerin de sahip olduğu insan haklarıdır. Bu nedenle bu haklar klasik haklar ve sosyal, ekonomik, kültürel hakla biçiminde ayrımlanabilir. Ancak, Çocuk Hakları Sözleşmesi, "özel hak

özneli bir insan hakları sözleşmesi” olduğu için kimi haklar tamamıyla çocuklara özgüdür. “Özel vurgulu haklar” denilebilecek bu haklar, çocuk-aile-devlet ilişkisini düzenlemektedir (UNICEF, 1998, s.71).

Sözleşmeye göre çocuk hakları; (1) refah hakları, (2) korumacı haklar, (3) yetişkin hakları ve (4) anne ve babalara karşı haklar olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır (<http://www.unicef.org/teachers/action/quiz1.htm>). Franklin’in (1993), belirttiği üzere bu dört başlık altındaki haklar şu konuları içermektedir:

Refah hakları, çocukların beslenme, tıbbi hizmet, psikolojik uyarım, barınma, eğitim gereksinimlerini içeren haklardır. Bu haklar çocuğun güvenliğinin asgari koşullarını oluşturur. Bu haklar, “çocuklara karşı verilebilecek en önemli haklardır”, çünkü “çocuğun iyiliğinin can damarını oluştururlar”. Ancak refah haklarının kazanılması çocukların yetişkinler karşısındaki toplumsal ya da yasal konumlarını hiçbir şekilde değiştiremez. Mahkemeler, dünyadan yoksulluğun kaldırılmasına karar veremediklerine göre, hükümetler de her zaman bu tür refah haklarını karşılamamaktadırlar. Anayasa hukuku açısından ekonomik ve sosyal haklar olarak da nitelendirilen bu haklar, anayasalar ve uluslararası sözleşmelerde devletin ekonomik kalkınması ve mali gücü ile sınırlandırılmaktadır. Bu hedefleri karşılamak için toplumun yapacağı şey politik irade ve seçim hakkını kullanmak, yasama değişikliğini sağlamak ve bu temel konularda eşit koşullara en büyük önceliği vermektir.

Korumacı haklar, çocukları yetersiz ilgiden, ev içindeki ihmal; fiziksel, duygusal kötü muameleden ya da başka herhangi bir tehlikeden koruyan haklardır. Çocuk haklarını felsefi yaklaşımla ele alanlar, korumacı hakların çocukları yetişkinlere bağımlı kıldığını ve özerkliklerini yok ettiğini ileri sürerler. Bu nedenle de, bu hakların tanınması ve uygulanmasında hassas olmak gerektiğini belirtirler. Çocuklar için sağlanması zorunlu görülen korumaların kapsamı çok geniş ve zaman zaman tartışmalıdır. Muhtemelen herkes çocukların cinsel ya da fiziksel tacize maruz kalmaktan korunmaları gerektiğini kabul edecektir. Ancak çocukları günlük işlerin muhtemel tehlikelerinden koruma ihtiyacı konusundaki pek fikir birliği olmayacaktır.

Çünkü bazı insanlar çocukların çalışma dünyasına dahil olmalarının büyük yararlar getireceğini düşünmektedir. Refah hakları gibi korumacı haklar da çocuklar için daha büyük bir bağımsızlık getirmemektedir. Yetişkinler karşısındaki tabilik statülerini değiştirmemektedir. Çocukların kötü muameleye maruz kaldığı durumlarda devletin korumacı mekanizmalarına başvurma ihtiyacı “çocuğun çıkarlarının” yetişkinler tarafından algılanışının önemini ortaya koymaktadır. Bu konuda çocuğun çıkarları üzerindeki otorite ve karar alma iktidarı çocukların kendilerine verilmek yerine bir grup yetiştirilenden (anne-baba) başka bir grup yetiştirilene (sosyal hizmetler) transfer edilmektedir. O halde korumacı haklar büyük ölçüde paternalizme yol açabilir. Korumacı haklar özerkliği kısıtlamaktadır. Çocuk haklarının bu iki yönü arasında bir gerilim oluşmaktadır.

Yetişkin hakları ise, yetişkinlerin sahip olduğu hakların çocuklara da tanınması anlamına gelmektedir. Bu görüşü savunanlara göre, "yaş" ayrıcalık vermek ya da vermemek bakımından keyfi bir ölçüttür. Yetişkin haklarını çocuklara da tanımak, onların bu alanlardaki özerkliklerini ve bağımsızlıklarını artırır. Şu anda çocuklar, yetişkinlerin tam, özgür bir yaşam için vazgeçilmez gördükleri haklardan yoksundurlar. Oy kullanma, çalışma, evlenme, araba kullanma hakları yoktur ve on yıllık zorunlu eğitime tabiler. Bu “yetişkin” haklarını genç insanlara tanımak, onların bu önemli alanlardaki özerkliklerini ve bağımsızlıklarını arttıracaktır. Yaş sınırlarına ve kısıtlamalara ilişkin keyfilik, insani gelişim ve olgunlaşma sürecinin eşitsizliğinin kaçınılmaz bir sonucudur.

Anne ve babalara karşı haklar, çocukların ergenlikten (rüştten) önce anne ve babaları karşısında bağımsızlıklarını sağlayan haklar olarak nitelendirilmektedir. Anne ve babalara karşı bu haklar, "ne yenileceği, çocuğun saçlarının ne kadar uzun olacağı, hangi televizyon programını izleyebileceği gibi konulardan, evi terk etmek ya da kürtaj yaptırmak gibi önemli sorunlara kadar birçok konuda çocuklara karar özgürlüğü tanır". “Yetişkin hakları” gibi bu hakların amacı da çocukları koruma değil, kişisel özerkliklerini arttırmaktır. Anne ve babalara karşı hakların iki sınırlılığından söz etmek gerekir. Birincisi bu tür haklar her zaman karar alma iktidarının basitçe anne ve babalardan çocuklara devredilmesini ifade etmez.

Çocuklar seçimleri için mahkemelere başvurmak zorunda olabilirler. İkinci olarak, hepsi bir aile oldukları için anne ve babalar gibi çocuğun da özerkliği sınırlıdır. Topluluk yaşamı her zaman istediğimizi yapamayacağımızı ya da çatışan istek ve niyetlerin sonucu olarak ortaya çıkan her tartışmayı kazanamayacağımızı gösterir; bir topluluk ve işbirliği yaşamı, uzlaşmayı herkes için bir gereklilik haline getirir.

Kuşkusuz Çocuk Hakları Sözleşmesi, tek başına çocukların haklarına ilişkin tüm sorunlarla hesaplaşıp, toplumsal yapıları dönüştürme gücüne sahip değildir. Ancak, toplumsal yapıların dönüşümüne bir söylem yaratarak, dönüşümün gerçekleşmesi için yapılması gerekenleri dayatabilir. Çocuğun sosyal yapılarla olan ilişkisinin niteliğine, tutumlara, inançlara, ideolojilere ve kültüre bazı gönderimlerde bulunabilir (Affolter, 2005, s.393-394). Serozan'ın (2000) da belirttiği üzere, Çocuk Hakları Sözleşmesi salt bir iyi niyet bildirisi değil, altına imza atan devletleri bağlayıp yükümlülük altına sokan bir hukuksal bağlılıktır. Sözleşme'nin çocuğu anne ve babasının, işverenin ve devletin üzerinde dilediği gibi tasarruf edebileceği bir nesne olmaktan çıkarıp, bağımsız kişiliğe sahip, onurlu ve saygın bir özneye dönüştürme sürecine ciddi bir katkıda bulunmaktadır.

Sözleşmeye göre, taraf devletlerin yükümlülüklerini yerine getirme konusunda kaydettikleri ilerlemeyi incelemek amacıyla Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur. Çocuk Hakları Komitesi, çocuk hakları alanında yetenekleri ile tanınan ve yüksek ahlak sahibi gizli oyla ve dört yıllığına seçilen on uzmandan oluşmaktadır. Taraf devletler, Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuklara tanınan hakları gerçekleştirmek için aldıkları önlemleri ve hakların yaşama geçirilmesi konusunda kaydettikleri ilerleme raporlarını, Sözleşme'nin kendileri açısından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde, daha sonra beş yılda bir komiteye sunacaklardır. Raporlar, Sözleşme ile üstlenilen sorumlulukların yerine getirilmesini önleyen güçlük ve nedenleri ve ayrıca ilgili ülkede Sözleşme'nin uygulanışı hakkında komiteyi aydınlatacak bilgileri içerecektir. Taraf devletler, komite'nin istediği her türlü bilgiyi vermek ve raporlarını kamuya duyurmak zorundadır. Uzmanlaşmış kurumlar, UNICEF ve BM'nin diğer organları, Sözleşme hükümlerinin uygulanmasının denetimi sırasında temsil hakkına sahiptir. Komite, bu kurumları rapor sunmaya

davet edebilir. Komite gerekli görürse taraf devletlere tavsiyede bulunabilecektir. Sözleşmenin denetim sistemi ülke raporlarının izlenmesi ve denetlenmesinden ibarettir (<http://www.die.gov.tr/cin/t-cocukhaklari.html>).

2.4 Türkiye’de Çocuk Hakları’nın Tarihi Gelişimi

Milletler Cemiyeti tarafından 1924 yılında kabul edilen ve yayınlanan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile çocukların “yaşama, gelişme, beslenme, yardım görme, istismardan korunma” hakları güvence altına alınmak istenmiştir. Bu Bildirge, Türkiye tarafından 1931 yılında imzalanmıştır. Bildirge’nin imzalanmasını takiben 1935 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuş ve Atatürk TBMM’nin açıldığı gün olan 23 Nisan’ları Türk çocuklarına armağan etmiştir. Böylece 23 Nisan günleri “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” olarak kutlanmaya başlanmıştır. Türkiye’nin katıldığı çocukların korunmasına ilişkin ilk uluslararası çalışmalar 1936 yılı I Balkan ve 1938 yılı II Balkan Kongreleri’dir. Bu Kongreler, uluslararası alanda çocuk hakları konusundaki çalışmalara öncülük etmiştir. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’nin yeniden gözden geçirilerek “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi” olarak kabul edilmesinin ardından Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 1979 yılının “Dünya Çocuk Yılı” olarak kabul edilmiştir. Türkiye 1979 yılından itibaren dünyada ilk ve tek Çocuk Bayramı olarak kutlanan 23 Nisan’ları, dünya çocuk bayramı olarak kabul etmiş ve bütün dünya çocuklarıyla birlikte görkemli bir şekilde kutlanmaya başlamıştır. 20 Kasım 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun bünyesinde oluşturulan Çalışma Grubu tarafından 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ve 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi güncellenerek “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi”ne dönüştürülmüş ve oybirliği ile kabul edilmiştir. Türkiye Sözleşmeyi, 29-30 Eylül tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde toplanan “Çocuklar İçin Dünya Zivesi’nde, 17, 29 ve 30. maddelerine çekince koyarak imzalamıştır. 4058 sayılı yasayla onaylanması uygun bulunan Sözleşme, 27 Ocak 1995 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme gereği olarak, çocuklara tanınan hakları gerçekleştirmek için aldığı önlemleri ve hakların yaşama geçirilmesi konusunda kaydedilen ilerleme

raporlarını, Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde, daha sonra beş yılda bir komiteye sunmakta ve Komite'nin tavsiye kararları doğrultusunda uygulamalar yapmaktadır (Moroğlu, 2003, s. 30-33).

2.5 Ebeveyn ve Çocuk İlişkisinde Karşılıklı Hak ve Sorumluluklar

2.5.1 Çocuk Haklarına İlişkin Kavramsal Görüşler

2.5.1.1 İki Kavramsal Görüş: Bakım ve Korunma ve Kendi Kendine Karar Verme

Çocuk haklarının gelişimi ve bu konuda yapılmış çalışmaları içeren literatür incelendiğinde; “çocuk hakları” konusunda iki farklı yönelimin (bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme) olduğu görülmektedir. Günümüze kadar bu iki yönelim doğrultusunda; ailelerin, çocukların ve çocukla ilgili kurum ve çalışanlarının çocuk haklarına yönelik tutumları pek çok araştırmada konu edinilmiştir. İlk olarak Farson (1974) ve Worsfold (1974) tarafından, “çocuklar için iyi olanın” devlet ve aile tarafından tedarik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (bakım ve korunma). Bu görüşe göre; çocukların bakım ve korunması, devlet ve aileleri tarafından garanti altına alınmalıdır. 1978 ve sonrasında ise (Day, Peterson-Badali & Ruck 2006; Ruck, 1994; Melton, 1980; Rogers ve Wrightsman 1978); “çocukların bireysel kararları”nın gerekliliği vurgulanmaya başlanmıştır (kendi kendine karar verme). Bu görüşe göre; çocuk istediği şey hakkında karar verebilmeli ve yaşamını ve çevresini kendi kendine kontrol edebilmelidir.

Bakım ve korunma yönelimi benimseyenler “çocuk koruyucular” olarak ifade edilmektedir. Çocuk koruyucular, çocuklara toplumun kurumları tarafından korunma sağlanmasının faydalı olacağını ifade etmektedir. Buna karşılık kendi kendine karar verme yönelimi benimseyen “çocuk özgürlükçüleri” ise çocukların kendi yaşamlarını kontrol etmeye izin verilmesi gerektiği savunmaktadırlar (Rogers & Wrightsman, 1978, s.60). Kendi kendine karar verme “çocuğun çevresi üzerinde denetim

kurmasına, ne istediğine karar vermesine ve yaşamının çeşitli yönleri üzerinde özerk kontrole sahip olmasına izin verecek potansiyel hakları” vurgulamaktadır (Partridge, 2005, s.181; Franklin 1993, s.33). Bu haklar Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde çocuğun katılım hakkı olarak ifade edilmekte ve farklı katılım dereceleri içermektedir (Smith, 2002, s. 75).

Rogers ve Wrightsman (1978) ve Melton’un (1983) ifade ettiği gibi bakım ve korunma yönelimi, paternalist görüşü temel almaktadır. Paternalist görüşe göre, toplum veya devlet çocuklar için en iyiyi sağlamaya çalışır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde bakım ve korunma yönelimi çocukların beslenme, barınma, tehlikeden korunması (güvenliğinin sağlanması) gibi konuları ifade etmektedir (Ruck, Abromavitch & Keating, 1998; Cohen & Naimark, 1991; Hart & Pavlovic, 1991; Melton, 1982; Melton, 1980; Rogers & Wrightsman, 1978). Rogers ve Wrightsman’a (1978) göre bu haklar toplumun “çocuk için iyi olan şey nedir?” inancından temellenmektedir. Wald’a (1986) göre “çocuk için iyi olan”ın belirlenebilmesinde “çocuklar için hak olarak görülen şeyler”in belirlenmesi önemlidir. Wald (1986) çocuklar için hak olarak görülen şeyleri anlatan dört basamaklı bir sınıflama yapmıştır: (1) dünyaya karşı haklar, (2) yetersiz bakımdan koruma hakkı, (3) yetişkin yasal statü hakkı (yetişkinine verilmiş statünün çocuğa da verilmesi) ve (4) ebeveynlerden bağımsız hareket edebilme hakkı.

Bakım ve korunma yönelimi doğrultusunda çocukların hakları Wald’ın (1986) hak çeşitleri analizlerinin ilk iki basamağını karşılamaktadır: (1) dünyaya karşı haklar ve (2) yetersiz bakımdan koruma hakkı. Wald’ın (1986) birinci kategorisini oluşturan “dünyaya karşı haklar”, dünyanın çocuklar için daha iyi bir yer haline getirilmesini öne sürmektedir. Bu kategorideki haklar; yoksulluktan kurtulma özgürlüğü, yeterli barınma, tıbbi bakım ve eğitim haklarıdır. Bu kategorideki hakların temelinde çocuklara daha iyi yaşam koşullarını sağlama yatmaktadır. Çünkü bu kategori çocukların kendi kendilerine bakamayacağını ve böylece yetişkinlerin desteğine ve rehberliğine ihtiyaç duyduklarını belirtir. Wald’a (1986) göre bunlar hak olarak tanımlanmaktan ziyade ihtiyaçlar/ korumalar olarak tanımlanmalıdır Wald’ın (1986) ikinci kategorisini oluşturan “yetersiz bakımdan koruma hakkı” da dünyaya karşı

haklarla yakın ilişkisi olan haklardır. Farkı çocukların yetişkinler tarafından yapılan (örneğin ebeveyn) sömürü, istismar, kötü muamele ve ihmalden devlet aracılığıyla korunmalarındır. Böylece bu kategoriyi devlet temelli bakım ve korunma seviyesine yükseltilmesi ve savunulması için izin veren kategori olarak tanımlamak mümkündür. Böylece bu öngörülerini de haktan ziyade korunmaya yakın olan öngörüler olarak ifade edilmektedir.

Diğer yandan kendi kendine karar verme yönelimi (katılım hakları) ise ifade özgürlüğü, iletişim kurma özgürlüğü, din özgürlüğü gibi konuları kapsamaktadır (Ruck, Abramovitch & Keaitn, 1998; Cohen & Naimark, 1991; Hart, 1991; Melton, 1982). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde bu yönelim genç insanların kendi hayatları hakkında kararlara aktif bir biçimde katılım hakları olduğunun ifadesidir ve çocuğun kendisi için neyin iyi olduğuna karar vermesini temel alır (Ruck, Abramovitch & Keating, 1998, s.276, Rogers & Wrightsman, 1978, s.61). Kendi kendine karar verme yönelimi ilerideki aşamalarda “özgür çocukları” oluşturacaktır. Kendi kendine karar verme yönelimi doğrultusunda çocukların hakları Wald'ın (1986) hak çeşitleri analizlerinin üçüncü ve dördüncü basamağını karşılamaktadır: (3) yetişkin yasal statü hakkı (yetişkin verilmiş statünün çocuğa da verilmesi) ve (4) ebeveyninden bağımsız hareket edebilme hakkı. Wald'ın (1986) üçüncü kategorisi olarak “yetişkin yasal statü hakkı” geleneksel olarak toplumun yetişkin üyelerine verilen hak ve önceliklerin çocuklar için de verilmesi ile ilgilidir. Bu haklar arasında seçim ve ifade haklarının yanı sıra içki içme ve araba kullanma öncelikleri de vardır. Bu hakların ve önceliklerin büyük bir kısmı tarih boyunca çocukların mantıklı ve sorumlu bir biçimde kararlar alamayacağını temel olarak çocuklara verilmemiştir. Wald (1986), böyle kısıtlamaların mantıklı olmadığını belirtmektedir. Çünkü bazı yaş düzeyleri için uygun kısıtlamalar yapmak uygun olabilirken bazı yaşlarda bu kısıtlamaların olması yanlışlığa sebep olmaktadır. Wald'ın (1986) dördüncü ve son haklar kategorisi olan “ebeveyninden bağımsız hareket edebilme hakkı” çocuk haklarında en çok tartışılan olgudur. Örneğin çocuğa belli bir olgunluğa ulaşmadan önce bireysel kararlılık verilmesi günümüz toplumunda uygulanabilir ve kabul edilebilir bir durum olmadığı görülecektir.

Bu görüşe zıt gibi görünen bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme yönelimleri gerçekte birbirini destekler niteliktedir (Wrightsmann, Baston, Edkins, 2004, s.126-130). Holt'a (1974) göre sorumluluk, ihtiyaç ve hakları birbirinden ayrı tutmak önemlidir. Bireylerin/ toplumun çocuğun ihtiyaçlarını (yiyecek ihtiyacı, barınma ihtiyacı, kötü muameleden korunma ihtiyacı gibi) karşılamak için görevleri ya da ahlaki zorunlulukları olmalıdır. Sosyal görevin veya ahlaki zorunluluğun hak kabul edilmesi, "hak" olgusunu zayıflatacaktır. Oysa haklar (mahremiyet hakkı, susma hakkı gibi) evrensel bir düzenlemeye sahip olmalıdır. Fakat çoğu zaman "haklar" ve "ihtiyaçlar" arasındaki ayrım net bir biçimde yapılamamaktadır. Çocukların ihtiyacı olan birçok şey onların hakları olarak kabul edilmektedir (bakım ve korunma hakları gibi). Sonuç olarak haklar önceliklerle karıştırılmamalıdır. Hakları ve öncelikleri birbirinden ayırmadaki zorluk çeşitli sosyal önceliklerin (sürücü ehliyetine sahip olma gibi) hak olarak görülmesine sebep olmuştur. Bu iki olgu arasındaki en önemli fark insanın bir hakka sahip olması için herhangi bir şey yapmasına gerek yoktur. Önceliğe sahip olma için ise; (1) kişi önceliği almak için bir şey/iş yapmalı ve (2) kişi önceliğini sürdürmek/devam ettirmek için bir şey yapmalıdır (Ericson & Elleta, 1990, s.3-10). Hakkın aksine öncelik bir otorite tarafından verilir ve aynı otorite tarafından da geri alınabilir. Farson (1974), Holt (1974) ve Wrightsmann ve arkadaşları (1975), çocuğun öncelikli olarak bakım ve korunmasının gerekliliğini vurgularken aslında çocuğun refahının yükseltilmesini amaçlamışlardır. Çünkü çocuğun bakım ve korunması desteklenirken aslında kendi kendine karar vermesi de desteklemektedir. Cranston (1967) çocuk haklarında üç temel özelliğin; (1) evrensel olma, (2) uygulanabilirlik ve (3) önemlilik bulunması gerektiğini ifade etmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki çocukların sahip oldukları haklar; refah hakları, korumacı haklar, yetişkin hakları ve anne-babalara karşı haklar olmak üzere sınıflandığında bu dördümlü sınıflamanın, çocuk haklarına yönelik korumacı ve özgürleştirici yönelimler arasındaki kavramsal ayrıma işaret etti görülmektedir (Franklin 1993, s.33). Ayrıca Cranston'un (1967) üç temel özelliğini de taşımaktadır.

2.5.1.2 Haklar ve Tutumlar

Baumrind (1978a) çocukların bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme haklarının derecelendirilmesi için karşılıklı prensipler ileri sürerek bir tartışma başlatmıştır. Baumrind'e (1978b) göre; adaletin sosyal ortamdaki uygulamalarında faydacı bir kural bulunur. Ayrıcalıklar, sorumluluklar ve ödüllerin farklılıklarının belirlenebilmesi toplumdaki adalet olgusundan kaynak almaktadır. Çünkü ayrıcalıkların, sorumlulukların ve ödüllendirmelerin tanımlanmasında farklılıklardan yararlanır. Toplumdaki ayrıcalıklar, sorumluluklar ve ödüllendirmeler yetişkinler ve çocuklar arasında eşit olamaz. Burada "kasti eşitsizlik" veya "iki taraflılık" söz konusudur. Bu adaletsizlik/ kasti eşitsizlik/ iki taraflılık, yetişkin ve çocukların yeteneklerinden ve sosyal standartlardan kaynak alan farklılığı temel almaktadır.

Ailelerin imtiyazında bulunan ve yetişkinlerin karşı çıkmalarına rağmen çocukların sahip olması için onlara sorumluluk verilmesi gereken ve bilimsel olarak da destek gören haklar dört konuda incelenmektedir.

- (1) Çocuklar gelişmenin bir basamağından diğerine geçerken nitelikli sosyal değişikliklere ihtiyaç duyarlar.
- (2) Çocukların yetişkinlerle karşılaştırıldıklarında bağımsız olarak yaşama şansları daha azdır. Böylece özel bir korunmaya ihtiyaç duyarlar.
- (3) Bireysel karar verme yetişkinlikte bir kişi tarafından verilmiş bir hediye değil yetişkin olmanın bir sonucudur.
- (4) Yetişkin otoritesinin ilk yıllarındaki doğru uygulanması ile daha sonra çocuğun bağımsızlığını kazanması arasında pozitif bir bağıntı vardır (Baumrind, 1978b, s.179).

İlk olarak çocuk-aile ilişkisinde çocukların hakları ve sorumlulukları ailelere göre değişiklik gösterecektir. İkinci olarak da başlangıçta çocuklar ailelerine bağımlı olarak yaşamaları nedeniyle; ailelerin çocuklarını ahlaki ve sosyal bir ödevde çocuklarını etkilemeleri mümkündür. Çocuk bu dönem süresince ailesine uyacak hatta itaat edecektir. Çocuk olgunlaştıkça ve zenginleştikçe kendi kendine karar verme derecesi artacaktır. Yetişkinlikle beraber bireyselleşecek, ailesine olan bağımlılığını

terk edecektir ve kendi kendine karar vermeyi başaracaktır. Dolayısıyla denge yetişkin-çocuk ilişkisinden, yetişkin-yetişkin ilişkisine dönüşecektir Baumrind (1978a, s.241-242). Baumrind (1978b), bu evrensel uygulamaların çocukların yaşamlarında olması gerektiğini önermektedir. Şöyle ki, çocuklara kendi kendine karar verme şansının tanınması, yaşlarına uygun olarak onları özgür kılacaktır. Bunun sağlanması çocuk özgürlükçüleri destekler gibi gözükse de bu gibi fırsatlar çocuk-aile arasında karşılıklı üzüntülerin oluşumuna sebep olacaktır. Birincisi çocuklara reşit olma yaşından önce bireysel karar verme haklarının verilmesi yetişkinlerin özgürlüklerinin kısıtlanması anlamına gelmektedir. Yetişkin özgürlüğünün azalması sonucunda çocuğun sorumlulukları artacaktır. İkinci olarak çocukların haklarının artırılması bazı durumlarda çocukların refahının giderek azalmasına sebep olacaktır. Çünkü çocukların kendi yaşamlarındaki iyileşmeyi tehlikeye atabilir. Üçüncü olarak da çocuklara yetişkine tanınan tüm hakların tanınması onları gelişimsel olarak yetişkin statüsüne taşımaktadır. Bu durum çocukların gelişmesi gereken konularda onları kısıtlayabilir (örneğin benmerkezcilik). Çocuklar bağımlı olan statülerinden dolayı onlara verilen tüm hakları farkına varamayacaklarından dolayı başarısız olurlar.

2.5.1. 3 Ebeveyn Otorite Türleri: Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumları

Ebeveyn disiplin yaklaşımları, onların çocuklarını yetiştirirkenki tutumlarını oluşturmaktadır. Çocukların sosyalleşme becerileri ilk olarak aileleri içinde temellenir. Sosyalleşme yetişkin temelli olan bir süreçtir. Bu süreçte çocuk içinde bulunduğu kültürünü taklit eder, alışkanlıklar kazanır ve kendi kültürüne uygun değerleri edinir. Çocuklar yetişkinlerden farklı olarak kendi hareketlerini belli bir mantığa göre ortaya koyma yetisine sahip değildirler. Yetişkinler kendileri üzerinde etkili olan olumsuz davranışları değiştirerek kendi gelişimlerine katkıda bulunabilirler. Bu değişimi daha önceden koyulmuş kurallara göre kendilerine amaçlar belirleyip bunu davranışlarına yansıtarak yapabilirler. Çocuklar ise başarılması istenen davranışları bir öncü kişi yardımıyla yapabilir. Çocukların bakımını üstlenen yetişkinler bilinçli olarak veya bilmeden çocukların gelişiminde belirleyici rol oynarlar. Örneğin yetişkinin çocuğun yaptığı bir davranış karşısında

reaksiyon vermemesi ilk etapta çocukta yetişkinin bu davranışı onayladığı düşüncesini uyandırabilir ve çocuğun bu davranışı tekrarlama sıklığı artabilir. Baumrind ve Black (1967), ebeveyn-çocuk ilişkisindeki disiplin-kontrol, iletişim, olgunluk talebi ve bağımsızlığın cesaretlendirilmesi durumlarını gözlem ve görüşmeler yoluyla topladıkları veriler sonucunda sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırma çocuğun davranışlarındaki özgürlük ve kontrol arasındaki ilişkiyi açıklayabilmesinden dolayı önemlidir. Çünkü tek bir çocuk yetiştirme yöntemi yoktur. Farklılaşmalar bir toplumdan diğerine hatta aynı kültürün aynı yerleşim bölgesindeki bir aileden diğerine kadar uzanır. Bu farklılıkların, çocuğun davranışlarındaki özgürlük ve kontrolle bir ilişki gösterdiği görülmektedir (Baumrid, 1996, s.408). Kağıtçıbaşı (1990), Baumrind'in bu çalışmasında ebeveyn otoritesindeki özgürlük ve kontrol boyutlarının önemli olduğunu belirtmektedir. Çünkü bu çalışmada ebeveyn otoritesine bağlı olarak ebeveyn tutumları birbirinden ayrılmıştır.

Ebeveyn kontrolü çocuk davranışları üzerinde doğrudan etkidir. Örneğin kontrol, ebeveyn tarafından konulan kurallara çocuğun ne ölçüde uyması gerektiğini göstermektedir. İletişim, ebeveynin karar alırken çocuğun fikirlerine ne derecede önem verdiğini gösterir. Olgunluk talebi, ebeveynin çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel alanlarda başarılı olmaları için ne derecede desteklediklerini gösterir. Bağımsızlığın cesaretlendirilmesi ise, ebeveynin çocuk ile olan ilişkilerinde ne derce sıcak, yakın ve sevecen olduğunu gösterir. Çocuğun davranışlarındaki özgürlük ve kontrol ise; ebeveynin yaklaşımına bağlı olarak değişim göstermektedir. Baumrind'in (1966) çalışmalarına göre anne ve babaların çocukları ile olan ilişkilerinde; (1) serbest, (2) yetkeci ve (3) yetkili olmak üzere üç farklı otorite tipi sergilenmektedir. Yetkili tutum, sevgi ve denetimi bir araya getirmekte; yetkeci tutum ise, disipline önem vermektedir (daha az sevgi ve şefkat ifadesi içerir). Bazı serbest denetimli anne babalar şefkatli iken bazıları değildir. Kağıtçıbaşı (1990), geliştirmiş olduğu "Aile Değişim Modeli"nde aileyi sistemsel bir yaklaşımla ele alarak aile etkileşim örüntüleri ile çocuğun sosyalleşmesinin temelindeki nesnel yaşam koşullarına göre bir kavramsallaştırma yapmıştır. Bu model incelendiğinde; farklı kültürlerin aile ve sosyalleşme kalıpları ve bu kalıpların sosyo-ekonomik

gelişmeyle değişebilecek öğeleri ve kültürlerdeki çocuğun değeri öğelerinin dikkate alındığı görülmektedir. Bu modelde aile sistemi, etkileşim halindeki iki alt sistemi içerir: (1) sosyalleşme değerleri ve (2) aile etkileşimi. Kağıtçıbaşı (1990) “Aile Etkileşimi” boyutunda Baumrind’in (1966) anne ve babalar için kullandığı terimleri, aile etkileşiminde anne ve babaların çocukları üzerinde ne kadar denetim uyguladıkları ve ne kadar özerklik tanıdıkları bağlamında kullanmıştır. Aşağıda Baumrind’in (1966) “Ebeveyn Otorite Tipleri ve Kağıtçıbaşı’nın (1990) “Aile Değişim Modeli”ndeki Aile Etkileşimi” boyutları temel alınarak ebeveyn tutumları tanımlanmıştır.

2.5.1.3.a Serbest Çocuk Yetiştirme Tutumu

Serbest ailelerde ebeveyn, çocuğun davranış ve hareketlerine karşı pasif, kabullenici ve olumlu olmayı benimser. Bu aileler kendilerini çocuğun istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak bir kaynak olarak görmelerine rağmen, çocuğun var olan davranışı ve gelecekte olabilecek davranışlarını düzenleme ve değiştirme konusunda aktif bir sorumluluk almazlar. Bu ailelerdeki temel amaç çocuğun yaşamını kısıtlayacak veya tehlikeye atacak bir durum olmadığı sürece onu hayatta özgür bırakmaktır. Serbest ailelerden bazıları çok koruyucu ve çocuklarına düşkün olmalarına rağmen, bazıları çocuğun gelişimde sorumluluktan kaçmak için daha fazla özgürlük verici olabilmektedir.

Serbest aileler çocuklarının olumsuz davranışlarına, isteklerine ve hareketlerine karşı kabullenici, cezalandırmayan ve olumlu bir tarzda yaklaşmayı benimserler. Ebeveyn bir karar alırken bunu çocuğa danışır. Çocuktan aile içi yaşamda ve sorumluluklarda çok az talepte bulunulur. Ebeveyn tarafından çocuğun davranışını değiştirmek, biçimlendirmek ve gelecekteki davranışını oluşturmak için sorumluluk alınmaz. Mümkün olduğunca çocuğun kendi aktivitelerini kendisinin düzenlemesi için izin verilir ve çocuk kontrol edilmez. Çocuk dış kaynaklı kurallara uyması için teşvik edilmez. Çocuğun davranışını değiştirmesi için asla güç kullanılmaz (Baumrind, 1966, s.889).

Serbest aileler çocukları üzerinde kontrol eksikliği olan anne babalar olarak tanımlanabilirler. Bu aileler oldukça sıcak, otonomiye izin veren, cezalandırmayan, kabullenici, çocuğun düşünmeden yaptığı hareketlere, isteklerine ve davranışlarına karşı olumlu tarzda yaklaşan ailelerdir. Böyle bir aile ortamında büyüyen çocuklar, diğer aile ortamlarında büyüyen yaşlılarına göre daha az olgundur. Bu çocuklar yaşlılarına göre düşünmeden hareket eden, huysuz ve saldırgan çocuklardır. Bu çocuklar yetişkin olduklarında yüksek suç oranı ve kötü akademik performans gösterirler (Faber, 2002, s.78; Lamb & Baumrind, 1978, s.121).

Serbest aileler çocukların bakım ve korunma haklarından yana olmalarına rağmen yetkili ailelerin çocukları kadar adil değillerdir. Çünkü serbest ailelerde otorite eksikliği vardır. Eğer aile içerisinde bir otorite yoksa çocuk ve aile arasında karşılıklı bir ilişki de olamaz. Ebeveyn çocuğun sadece herhangi bir problemi olduğu durumda çocukla ilişki kurulmaktadır. Diğer zamanlarda çocukla ilişki kurulmamaktadır. Çocuğun bakım ve korunma ihtiyacı olduğu/ talep ettiği durumlarda bu ilişki tekrar kurulmaktadır. Bu da çocuk ve aile arasında probleme dayalı bir ortak paylaşım (mutualite = her iki tarafın yarar sağlamasına dayanır) gelişmesine sebebiyet vermektedir. Hiyerarşi olmadığı için ebeveyn hangi bakım ve korunma haklarının çocuğun gelişim aşamasına uygun olduğunu bilememektedir (Faber, 2002, s.78). Kağıtçıbaşı (1990) serbest ailelerin, çocuk üzerindeki denetiminin az olduğunu ve sosyalleşmede özerkliğe önem verildiğini ifade etmektedir. Endüstrileşmiş Batı toplumlarında yaygın olarak bu tutuma sahip aileler yer almaktadır.

2.5.1.3.b Yetkeci Çocuk Yetiştirme Tutumu

Yetkeci aileler çocuğun davranışını bir otorite tarafından oluşturulmuş ve belli standardı olan kurallara göre kontrol etmeye, biçimlendirmeye ve değiştirmeye çabalarlar. Aile içindeki düzenin sürdürülmesinin sıkıcı bir disiplin ve itaatle mümkün olacağına inanılır. Yetkeci aile değerlerinde itaat bir meziyet olarak ön plana çıkar. Ebeveyn itaate çok önem verir. İnatçılığa/ dik başlılığa ket vurmak için ceza ve zorlayıcı önlemler en çok başvurulan yöntemlerdir. Ebeveyn düşündüğü veya istediği şeyi çocuğa güç kullanarak veya ceza yoluyla yaptırmaktan yana tavır sergilemekten kaçınmaz. Çocuğun itaatkâr olmadığı durumlarda ciddi bir biçimde kontrol yolu

kullanılır. Çocuğun ailedeki yerini ebeveyn belirler. Bu aşırı düzen sıklıkla aşırı geleneklerle ve dini kültürle belirlenir. Ebeveyn emirleri ve geleneksel yapıyı çok önemser. Çocuğun düşünceleri ve istekleri ikinci planda tutulur. Çocuğun salahiyeti/kendi kendini yönetmesi kısıtlanır. Ayrıca çocuk, sözlü ya da fiili davranışlarla cesaretlendirilmez. Aileye göre yapılan her ne olursa olsun bu çocuğun iyiliği içindir ve çocuk bunun kendisi için doğru olduğunu kabul etmelidir. Yetkeci ebeveyn belli bir standarda göre çocuğun davranışını oluşturma, biçimlendirme ve kontrol eğilimindedir. Bu nedenle ebeveyn, çocuğun davranışlarını kontrol etmek için güç kullanma ve cezalandırma yöntemlerini kullanma taraftardır. Ebeveyn asla verilen cezalar ve kuralları tartışmak için çocuğu cesaretlendirmez. Söylenilen her şeyin, çocuğun doğru olarak kabul etmesi gerektiğine inanılır. Bu nedenle çocuğun yaptıkları/ düşünceleri, ailenin doğru olduğunu düşündüğü ve yapılması gerektiğine inandıklarıyla çatışır (Faber, 2002, s.77.). Çocuğa evde sorumluluk verilir ve çocuğun bu sorumluluğu yerine getirmesi onun işe olan saygısını geliştirmek sıkı takip edilir (Baumrind, 1966, s.890).

Yetkeci tutum, çocuğun otonom gelişim çabaları üzerinde kontrolsüz baskı ve değişmezlik yaratır. Bunların ne çocuğun yeterlilikleri ile ne de aile hayatında ihtiyaç duyulan şeylerle bir bağlantısı yoktur. Becker (1964), yetkeci tutumun bağımlılığa, pasif-agresif reaksiyonlara, aşırı itaatkar davranış biçimine ve motivasyon düşüklüğüne sebebiyet verdiğini ifade etmektedir.

Yetkeci ailelerde katı bir hiyerarşi mevcuttur. Bununla beraber ebeveyn ve çocuk arasında karşılıklı ilişki yoktur. Eğer çocuğa ailesi ile karşılıklı ilişkiye girmesi için izin verilmezse çocuk bakım ve korunma ihtiyaçları için ailesi ile iletişim kurmayacaktır. Yetkeci ailelerin çocukları genellikle içe kapanık, saldırgan ve okul başarıları düşük olan çocuklardır (Olsan, Bates & Kaskie, 1992, s.315; Westerman, 1990, s.622). Çocukların iletişim becerisi çok düşüktür ve ailelerinde çok az sıcaklık görmektedirler (Faber, 2002, s.77; Baumrind, 1966, s.892; Lamb & Baumrind, 1978, s111). Kağıtçıbaşı (1990) yetkeci ailelerin, özellikle kırsal kesimde tarımla uğraşan ataerkil aile yapısına sahip geleneksel toplumlarda ve genellikle de gelişmekte olan ülkelerin az gelişmiş bölgelerinde yaygın olarak görüldüğünü ifade etmektedir. Bu

tür toplumlarda görülen nesillerarası ve kişilerarası karşılıklı bağımlılık yetkeci ebeveyn tutumu sonucu oluşmaktadır.

2.5.1.3.c Yetkili Çocuk Yetiştirme Tutumu

Yetkili aileler, çocuğun aktivitelerine ve davranışlarına mantıksal bir yolla yaklaşmaya çabalayan aileler olarak tanımlanırlar. Bu aileler yaptıkları işlerde çocuklarını cesaretlendirirler ve desteklerler. Ailenin kuralları vardır ve eğer çocuk bu kuralları onaylamayıp reddediyorsa çocukla bunu tartışmak için çocuk cesaretlendirilir ve olumsuzluklar beraber çözmeye çalışılır. Bu ailelerde hem çocuğun kendini bireysel olarak ifade etmesi hem de disiplin çok önemlidir. Fakat ailede disiplin mantıklı bir tarzda sağlanır. Ebeveyn verilen cezaları ve koyulan kuralları tartışmak için çocukları cesaretlendirir. Baumrind (1991), bu kontrol yolunun çocuğun kısıtlanması anlamına gelmediğini ifade etmektedir. Aile çocuğun bireysel ilgi ve davranışlarını farkındadır. Böyle aileler çocuğun var olan niteliklerini onaylar ve bu niteliklerini gelecekte de geliştirmesi için belli standartlar oluştururlar. Bu ailelerde grup kararları veya çocuğun bireysel istekleri hakkında kararlar verirken sadece anne ya da sadece babanın görüşü temel alınmaz; herkesin görüşü alınır.

Yetkili aileler çocuklarının aktivitelerini konu odaklı ve mantıklı bir tarzda çözmeye çalışırlar. Çocuk fiili uygulamalarla cesaretlendirilir ve kendi kararlarını verebilmesi için mantıklı olan yönlendirmelerle ona eşlik edilir. Çocuğun ısrarlı istekleri reddettiğinde mutlaka bunun arkasındaki sebebi çocukla paylaşılır. Yetkili ailelerde çocuğun hem otonomi gelişimi, hem de disiplin çok önemlidir (Baumrind, 1966, s.891). Yetkili tutumda ebeveyn kontrolü olmasına rağmen; çocuk ile sürekli paylaşım içinde olduğundan çocukların bireysel güven gelişimi iyidir. Bu yaklaşımın tüm yaşlardaki kız ve erkek çocuklarında sosyal bağımsızlığa pozitif yönde etkisi olduğu görülmüştür (Baumrind, 1968, 261; Baumrind & Black, 1967, s.325).

Yapılan araştırmalar yetkili aile ortamında büyümenin çocuklar için faydalı olduğunu göstermektedir. Dumas & LaFreniere (1993), Baumrind (1991) ve Putallaz & Heflin, (1990), yetkili ailelerin çocuklarında bireysel güven, özsaygı ve başarı motivasyonun

daha yüksek olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca bu çocuklarda yüksek iletişim becerisi vardır ve ailelerin çocuklara olan yakınlığı fazladır. Bu ebeveyn-çocuk ilişkisinin gelişmesine izin verir ve bu da çocuğun gelişmesi için gerekli en uygun bakım ve korunmayı almasını sağlar. Bu ailelerde ailesel hiyerarşi vardır. Ancak aile çocukla sürekli ilişki içerisindedir. Aile çocuğuna bakım ve korunma ihtiyaçları için kendileri ile iletişim kurması için izin verir. Çocuğun ailesi ile iletişim kurmasıyla aile ve çocuk beraberce problemi çözebilirler. Böylece çocuğun bireysel güveni kendine olan saygısı ve duygularını kontrolü en yüksek seviyede olur (Faber, 2002, s.78). Kağıtçıbaşı (1990) yetkili ailelerde yetişen çocukların diğer bireylerle karşılıklı bağımlılığı, kişiliği için tehdit edici bulmayan ilişkisel benlik geliştirdiğini ve bunun da sağlıklı bir benlik yapısı olduğunu ifade etmektedir. Çünkü yetkili aile disiplininde serbestlikten çok kontrole önem verilirken, aile etkileşimi ve çocuk yetiştirme hem bağıllığı hem de özerkliği içermektedir.

2.6 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çocuk haklarına ilişkin tutumlar, bu tutumları etkileyen faktörler ve toplumun farklı birimlerindeki çocuk haklarına ilişkin bakışları inceleyen uygulamalı araştırma makalelerine, yüksek lisans ve doktora tez sonuçlarına yer verilmiştir.

Yurtdışı çalışmalar incelendiğinde özellikle çocukların bakım ve korunma haklarından kendi kendine karar verme haklarına doğru bir yönelimin geliştiği görülmektedir. Bu yönelimi içeren araştırmaların, toplumun tüm birimlerinde (aileler, eğitimciler, yönetimler, mahkemeler, sosyal servisler ve çocukla ilgili diğer çalışma alanları) uygulama alanı bulmaktadır. Aşağıda bu araştırmalarla ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

Çocukların ve ailelerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını konu alan araştırma örnekleri:

Day, Peterson-Badali ve Ruck (2006), çocukların ve annelerinin bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme tutumlarında aile otoritesinin etkisini incelemişlerdir.

Araştırmada 6, 8 ve 10. sınıfa devam eden 121 çocuk ve 67 anne yer almıştır. Araştırma sonuçlarına göre annelerin bakım ve korunma tutumları ile yetkeci tutumları arasında bir ilişki bulunmuştur. Çok güçlü bir ilişki olmamakla birlikte kendi kendine karar verme tutumunu sergileyen annelerin de yetkili tutum yanlısı oldukları görülmüştür. Ayrıca küçük yaşlarda hem annelerin hem de çocukların bakım ve korunmadan yana tutumları tercih etmişlerdir.

Peterson-Badali, Morine, Ruck ve Slonim (2004), çocukların ve annelerinin bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme tutumlarında çocukların aile içi kararlara katılımları, çocukların duygusal otonomileri ve aile otoritesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada 63 erken ergen ve annesi yer almıştır. Araştırma sonuçlarına göre aile içi sorumluluklar hem bakım ve korunma hem de kendi kendine karar verme ile ilişkilidir. Çocuğun aile içi kararlara katılması şartıyla çocuğun kendi kendine karar verme tutumu arasında bir ilişki bulunmaktadır. Ailesel tutuculuk ile annenin bakım ve koruma ve kendi kendine karar verme tutumları arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Kendi kendine karar verme tutumu, çocuğun aile kararlarna katılımı ve çocuğun duygusal otonomisi arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

Sutton (2003), 120 ebeveynin çocuk haklarına ilişkin tutumları, aile otoritesi ve çocuklarının cinsel eğitimine ilişkin bakışlarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuklarının cinsel eğitimlerinde bireysel karar verme haklarını reddetmişlerdir. Serbest tutum yanlısı ebeveynler bireysel kararlılık hakkına yönelik nötr tavır sergilerken, yetkeci ebeveynler bireysel kararlılık hakkını reddetmişlerdir. Ebeveynlerin bakım ve korunma tutumları ile çocuklarının cinsel eğitim alma hakları arasında önemli bir ilişki olduğu görülmüştür. Tüm yaşlarda ebeveynler çocukların cinsel eğitimi hakkında ailelerin karar vermesinin daha uygun olduğu yönünde tutum sergilemişlerdir. Ebeveynler çocuklarının cinsel eğitimleri hakkında kendilerinin karar vermesinin uygun ve gerekli bir şey olmadığı konusunda hem fikirdirler.

Day, Peterson-Badali ve Ruck (2002), çocukların ve annelerinin bakım ve korunma ve kendi kendine karar verme tutumlarının ev ortamındaki uygulamalarını

incelemişlerdir. Araştırmada 6, 8 ve 10. sınıfa devam eden 141 çocuk ve anne yer almıştır. Katılımcılara ev ortamındaki hakları içeren kısa hikayeler verilmiştir. Bu hikayedeki karakterlerin haklarını bilip bilmediği ve hakları ile ilgili verdikleri kararların mantıklı olup olmadığı sorulmuştur. Sıklıkla 8 ve 10. sınıflara devam eden çocuklar 6. sınıfa devam eden çocuklara göre kendi kendine karar verme haklarını desteklemişlerdir. 10. sınıfta çocuğu olan annelerin 6 ve 8. sınıfta çocuğu olan annelere göre kendi kendine karar verme haklarını destekledikleri ve bu desteklerini de çocuklarının gelişimsel düzeylerine göre sebebrendirdikleri görülmüştür.

Morine (2000), çocukların ve ebeveynlerin aile ilişkilerini anlamaları ve çocuk haklarına bakışlarını incelemiştir. Araştırma kapsamında çocukların ve ebeveynlerinin bakım ve koruma, kendi kendine karar verme tutumları ile ebeveyn otorite tutumlarının algılanışı arasındaki ilişkilere bakılmıştır. 6 ve 7. sınıfta olan 32 çocuk ve onların ebeveynleri araştırmada yer almıştır. Ebeveynlerin önemli derecede bakım ve korumadan yana, çocukların ise aile içi kararlarda kendi kendine karar vermeden yana tavır sergiledikleri görülmüştür. İleri derecede bakım ve koruma haklarını benimseyen ebeveynler ve çocukların davranışları arasında önemli bir fark olmadığı bulunmuştur.

Wolfe (1998) anneler ve çocukların haklara ilişkin bakışlarını incelemiştir. Araştırmada 6, 8 ve 10. sınıflara devam eden 141 çocuk ve 107 anne yer almıştır. Katılımcılara hakları içeren kısa hikayeler verilmiştir. Bu hikayedeki karakterlerin haklarını bilip bilmediği ve hakları ile ilgili verdikleri kararların mantıklı olup olmadığı sorulmuştur. Çalışma sonucunda 6, 8 ve 10. sınıflardaki çocuklar arasında çocukların hakları anlaması bakımından herhangi bir fark bulunmamıştır. Fakat anneler arasında önemli farklılıklar bulunmuştur. Annelerin çoğu kendilerini bakan ve koruyan olarak ifade etmiştir. Bunlar arasında 10. sınıftaki çocukların anneleri çocuklarına daha fazla otonomi verme taraftarı olurken; küçük sınıflardaki çocukların annelerinin daha fazla bakım ve koruma taraftarı oldukları görülmüştür. Çocuklarla annelerin cevapları karşılaştırıldığında annelerin bakım ve korunmaya daha fazla önem verdikleri çocukların ise otonomiden yana oldukları görülmüştür. Gruplar arasında yapılan analizlerde 10. sınıftaki çocuklarla anneleri arasındaki hak

kavramına bakışta diğer iki gruba göre (6 ve 8. sınıflar) daha fazla uyumluluk görülmüştür.

Temple (1998) çocuk haklarını anlamada yaşın ve eve ait taleplerin etkisini incelemiştir. Araştırmada 6, 8 ve 10. sınıflardaki 134 çocuk yer almıştır. Katılımcılara hakları konu alan kısa hikayeler okunmuştur. Sekiz farklı hikayedeki kahramanların haklarını kullanması veya kullanmamasının gerekliliği ve bunun nedenleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan tüm yaşlardaki çocuklar bakım ve korunma hakkı ve ev temelli bireysel kararlılık olgularını desteklerken okul temelli bireysel kararlılık haklarına olan desteğin çok az olduğu görülmüştür.

Ruck (1994), çocuklardaki hem bireysel kararlılık hem de bakım ve korunma haklarının anlama ve kavramadaki gelişimi incelemiştir. Çalışmada 8 ile 16 yaşlar arasındaki 160 çocuk yer almıştır. Bireysel kararlılık veya bakım ve koruma haklarını içeren hikayeler oluşturulmuş ve bu hikayeler konularına göre hikaye kahramanlarına bu konularda seçimler yaptırılmıştır. Buradaki çocukların bakım ve korunma hakkı ile bireysel kararlılık haklarının ayırdına varabilmelerinin sağlanması amaçlanmıştır. 8 ile 16 yaş aralığındaki çocukların hepsinin bakım ve korunma hakkının ayırt edilebildikleri görülmüştür. Bunlardan çok az bir kısmı ise bireysel kararlılık haklarının ayırtına varabilmiştir. 8 ile 12 yaş arasındaki çocuklara hem bireysel kararlılık hem de bakım ve korunma haklarının ayırdına varmaları bir biçimde 14-16 yaş arası çocuklara göre göreceli bir biçimde daha az olduğu görülmüştür. Çalışmadaki en ilginç bulgu; bakım ve korunma hakkındaki somut kavramlardan soyut kavramlara doğru bir sorgulama yeteneğinin artmasının yaşla bağlanmasının olmamasıdır. Ancak bireysel kararlılık hakkının sorgulanması ve anlaşılmasının yaşla birlikte doğru orantılı olarak arttığı görülmüştür.

Wadsworth (1993), engelli çocukları olan ailelerin haklarının yasalarla güvence altına alındığı ve onlara kanuni olarak savunulma hakkı verildiği fikrini farkına varıp varmadıklarını incelemiştir. Çalışma kapsamında ebeveyn bilgisi ve kanunlar arasındaki ilişkiyi araştıran bireysel bir ebeveyn anketi hazırlanmıştır. Çalışmada New York'un batı bölgesinde yaşayan 43 ebeveyn yer almıştır. Elde edilen

sonuçlarda ebeveynlerin kendilerine ve çocuklarına sağlanan hakların çoğu hakkında bilgileri olmadığı görülmüştür.

Magolin (1982), çocukların kendi kendine karar verme haklarına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırma ikinci sınıftan altıncı sınıfa kadar olan 365 çocukla yapılmıştır. Haklarla ilişkili karar verilmesi gereken yedi farklı durum seçilmiş ve resimlenmiştir. Bu resimler çocuklara tek tek gösterilerek soru cevap yoluyla tartışılmıştır. Erkek çocuklarda yaş büyüdükçe kendi kendine karar verme haklarında bir artış olduğu ve bu artışın kız çocuklarına göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçlar bulunulan yaş, cinsiyet, yetişkin-çocuk ilişkisi ve haklardaki eşitliğe göre tartışılmıştır.

Çocukla ilgili meslek gruplarında çalışanların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını konu alan araştırma örnekleri:

Perry (1983) çocukların refahı için çalışanların çocuk haklarına bakışının hem sosyal hizmet uygulamalarında hem de sosyal hizmet eğitimlerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada sosyal hizmetlerde görev yapanların “Çocuk Hakları Ölçeği” ile bakım ve korunma hakkı ve bireysel karar verme haklarını incelenmiştir. Çalışmada Chicago kentinde yaşayan 156 sosyal hizmet görevlisi yer almıştır. Ölçeğin alt öğeleri olan sağlık, eğitim, güvenlik ve sosyal korunma haklarının sosyal hizmet görevlilerinin çocuk haklarını desteklerken bakım ve koruyucu tutumdan yana destek verdikleri görülmüştür. Sosyal hizmet kurumunda çalışmaya yeni başlamış olanlar ve çalışma hayatının sonuna yaklaşmış deneyimli çalışanlar, çalışma hayatının ortalarında olan çalışanlara göre bakım ve korunma haklarına daha az destek verdikleri görülmüştür. Yine kadın çalışanların erkeklere göre bakım ve korunmadan yana daha az destek verdikleri bulunmuştur.

Yurtiçi çalışmalar incelendiğinde çocuk haklarına ilişkin tutumları konu alan araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmalar daha çok çocukların bakım ve korunmasına yönelik bir yaklaşımla yapılan Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerinin medeni ve ceza hukukundaki uygulamaları (velayet, çocuk suçluluğu gibi), mağdur

durumdaki çocuğun hakları (istismar, sokaklarda çalışan çocuklar gibi) ve UNICEF ve WHO gibi hükümet dışı kuruluşların destekleriyle gerçekleştirilen anne ve çocuk sağlığını (emzirme, aşılama, büyüme ve gelişimin takibi, sanitasyon hizmeti gibi), kızların eğitimini ve çocuk dostu gibi kavramları (çocuk dostu okul, çocuk dostu hastane, çocuk dostu şehir gibi) temel alan projeleri içermektedir. Ayrıca çocuğun değeri ve çocuk kültürüne yönelik çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu araştırmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir.

Hukuk alanında yapılan araştırma örnekleri:

Aslan (2007) çocukların korunma ihtiyacından hareketle suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları incelemiştir. Çocuk Ceza Hukukunda uygulanan ceza ve tedbirler çocuğa acı ve ceza vermenin aksine ıslah edici, koruyucu ve terbiye edici amaçlara hizmet etmesi gerektiği görülmüştür. Ceza hukukunda yaş küçüklüğü dönemleri 0-12, 13-15 ve 16-18 olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır. Çocuğun içinde bulunduğu yaş dönemine göre ceza sorumluluğu farklı olmaktadır. Birinci dönemde bulunan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. İkinci dönemdeki çocukların ceza sorumluluğu kusur yeteneğinin olup olmamasına göre belirlenmektedir. Üçüncü dönem içerisinde bulunan çocukların ceza sorumluluğu bulunmakla beraber indirimli ceza uygulanmalıdır. Ceza hukukunda sağır ve dilsizlik de yaş küçüklüğü gibi ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan bir durum olduğundan, sağır ve dilsizlerin ceza sorumluluğu yaş küçüklüğü gibi yine yaş esas alınıp dönemlere ayrılarak belirlenmiştir. Çocuğun içinde bulunduğu yaş ceza sorumluluğunu belirlediğinden, çocuğun içinde bulunduğu yaşın tespiti önem arz eder. Yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğuna etkisi dışında hapis cezalarının ertelenmesi, belli haklardan yoksun bırakılma, zamanaşımı süreleri, çocukların soruşturma ve kovuşturma usulleri, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ve infaz edileceği kurumlar bakımından yetişkinlere nazaran farklılık gösteren durumlar kanunlarımızda yerini aldığı görülmüştür.

Karabacak (2006), çocuğun ülkemizdeki velayetine ilişkin kanunları incelemiştir. Bu incelemede çocuğun herkesten daha çok korunmaya ihtiyacı olduğu düşüncesinden

hareket edildiği ve velayetin, anne ve babanın yerine getirmekle yükümlü olduğu bir takım ödevler bütününe dönüştüğü görülmüştür. Kanunlardaki yeni uygulamalarda velayet, anne ve babanın sorumluluğu, bakım ve gözetim yükümlülüğü şeklinde nitelendirilmeye başlanmıştır. Velayet, anne ve baba yararına değil, çocuğun çıkarına dayalı bir hak olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Çocuğun çıkarları, velayet hukuku içerisinde son derece önemlidir. Velayet hakkı, artık bir bakım hakkı olarak algılanmaya başladığından, çocuğu yetiştirmek konusunda anne ve babanın ne istediği değil, çocuğun çıkarı önemli hale getirilmiştir. Bu çıkarın korunmasında ise, devlete müdahale olanağı tanınmıştır. Yani devlet, çocuğun yetiştirilmesinden eğitimine kadar pek çok alanda “hakimin takdir yetkisi” ile hakka müdahale edebilmektedir. Ancak çocuğun doğumdan itibaren sahip olduğu bakılma hakkı, onun için her zaman daha iyisini ve daha fazlasını isteyen anne babası tarafından verilmesi öncelikli olarak düşünülmelidir. Velayet hakkı, anne ve babanın en doğal, en vazgeçilmez hakkıdır. Kuskusuz bu hakkın da; kamu düzenine uygun olma, ölçülü olma, dürüstlük kuralına uygun olma ve çocuğun menfaatinin korunmasını sağlama gibi sınırları olmalıdır.

Çocukla ilgili meslek gruplarında çalışanların çocuk hakları farkındalıklarına ilişkin araştırma örnekleri:

Kocaer (2006), çocuk ihmal ve istismarının tanınmasında önemli rolü olan, koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışan hemşirelerin ve hekimlerin konuya ilişkin farkındalıklarını belirleyemeye yönelik betimsel bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu İstanbul il sınırlarında bulunan Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezlerinde (35 merkez) görev yapan hemşireler ve doktorlar oluşturmuştur. Araştırma verileri; “Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanınmasına Yönelik Ölçek Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, hekimlerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama ölçeği toplam puanları hemşirelere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama ölçeği alt gruplarından olan istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri puan ortalamaları hekim grubunda hemşirelere göre anlamlı yüksek bulunmuştur

($p<0,01$). İstismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri puan ortalamaları, hekim olgularında anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). İstismara ve ihmale yatkın çocukların özelliklerinin puan ortalamaları, hekim olgularında hemşirelere göre ileri düzeyde anlamlı olarak saptanmıştır ($p<0,01$). Hekim ve hemşireler çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama alt ölçek gruplarından en yüksek puan ortalamasını “istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri” alt ölçeğinden almışlardır. Hekim ve hemşireler çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama alt ölçek gruplarından en düşük puan ortalamasını “istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri” alt ölçeğinden almışlardır. Sonuç olarak; Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezlerinde çalışan hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin farkındalık düzeyleri incelenmiş; erken tanı koyma sürecinde rol alacak olan sağlık çalışanlarının bilgi gereksinimlerinin olduğu belirlenmiştir.

Kavak (2005), çocuk haklarının korunmasında polisin görev ve yetkilerinin uygulamada yeterli olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye’deki çocuk polisliği uygulamalarının (görev ve yetki bağlamında) yeterli olup olmadığını analiz etmek amacıyla; Türkiye genelinde 81 il merkezinde Çocuk Şube Birimlerinde çalışan orta kademe amirler ile Türkiye genelinde 76 ilde ‘olasılıklı örnekleme’ yöntemiyle seçilen avukatlara (her ilden bir kişi olmak üzere) yönelik anket uygulaması yapılmıştır. Sonuç itibarıyla; çocuk haklarının korunması bakımından polisin görev ve yetkilerinin uygulanabilme düzeyini, ankete katılan polislerin %83’ü yeterli, %13’ü yetersiz, hukukçuların ise %50’si yeterli, %44’ü yetersiz olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla söz konusu sonuçlar bağlamında; Türkiye’deki çocuk polisi birimlerinin görev ve yetki alanlarına giren konularda etkili uygulamalarının olduğu ve çocuk polisliği yapılanmasının oluşturulmasından sonra müdafî talebi hususunda polisin yaklaşım ve uygulamalarının olumlu yönde değişmekte olduğu, bunun yanı sıra yeterlik bağlamında polislerin % 26’sının yasal zorunluluk, yetersizlik bağlamında ise hukukçuların % 27’sinin polis faktörüne vurgu yaptıklarının ortaya konmuştur. Polisin eğitimi gibi faktörlerin çocuk polisliği uygulamalarındaki etkilerinin sorgulanması gerektiği yönünde öneri getirilmiştir.

Çetinkaya (1998), çocuk haklarının bugünkü durumu ve istenen gelişmeler hakkında öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışını değerlendirmiştir. İlişkisel tarama modelinde olan bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Kadıköy, Kartal, Beşiktaş ilçelerinde bulunan lise ve ilköğretim okullarının 6, 7 ve 8. sınıflarında okuyan 12, 13 ve 14 yaşlarındaki öğrenciler ve bu okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Bu ilçelerde 16 okulda toplam 448 öğrenci; 24 okulda toplam 409 öğretmen araştırmanın örneklemini meydana getirmiştir. Araştırma anketinde teması Çocuk Hakları'na Dair Sözleşme'den alınan 40 soru sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; (1) Öğrencilerin çocuk haklarına bakışı yaşlarına, cinsiyetlerine, okudukları okul türüne, anne ve babalarının eğitim düzeyine göre değişmektedir, (2) Öğretmen ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışı arasında anlamlı bir fark vardır, (3) Öğretmenlerin çocuk haklarına bakışı mesleki kıdemlerine ve alanlarına göre değişmektedir ve (4) Okul ve ev ortamında hakların varlığı ve önemi açısından fark göstermektedir.

Mağdur durumdaki çocuklara ilişkin araştırma örnekleri:

Çakıcı (2002), anne ve babaları tarafından uygulanan fiziksel istismarın çocukların agresyon düzeyi ve öfke ifade etme yollarını nasıl etkilediği incelemiştir. Araştırmaya Kadıköy-İstanbul'daki 7430 lise ikinci sınıf öğrencisi arasından tabakalı örneklem ile 2177 öğrenci her liseden seçilerek alınmıştır. Öğrencilere üç bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. İlk bölüm öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini araştırmaktadır. İkinci bölümde çocuğun aile içinde maruz kaldığı fizik istismar sıklığı yaşam boyu ve son 1 yıl içinde olarak araştırılmaktadır. Anketin üçüncü ve son bölümü Spielberger tarafından geliştirilen Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği'ni (DSÖÖ) içermektedir. Bu ölçekten öfke-iç, öfke-dış, öfke-kontrol ve öfke-toplam alt puanları elde edilmektedir. Çalışmada her iki öğrenciden birinin (%55.5) yaşam boyu en az bir kez anne ve babası tarafından tokatlandığı, yaşam boyu en az bir kez sert cisimle dövülme oranı % 10.5 olduğu, hayat boyu sık sık fizik istismara uğradığını bildiren öğrencilerin oranı %10.2 olduğu görülmüştür. Bütün istismar tiplerinde, istismar sıklığının artması ile toplam öfke ve içe yöneltilen öfke puanlarında anlamlı yükselme tespit edilmiştir. Dışa yöneltilen öfke puanı da istismar tiplerinin çoğunun

sıklığının artması ile anlamlı olarak yükseliyor bulunmuştur. Öfke-kontrol puanının ise bazı istismar tiplerinin sıklığı arttıkça azalma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları aile içinde fizik istismara uğrayan çocukların agresyon düzeylerinin, istismar sıklığı ile ilişkili olarak yükseldiğini ve bu çocukların öfkelerini daha zor kontrol ettiğini göstermektedir.

Yenibaş (2002), Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin aile içi istismar ile umutsuzluk düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek ve aile içi istismar ile umutsuzluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubu İstanbul'da bulunan üniversite birinci ve ikinci sınıflarında okuyan 141 öğrenciden oluşturmaktadır. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Aile İçi Çocuk İstismarı Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; (1) Öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, annelerinin yaşına, öz-üvey oluşuna göre farklılaşmaktadır, (2) Öğrencilerin aile içi çocuk istismar ölçeğinin bireyselliğe müdahale, çok yönlü istismar, yetiştirme ve eğitim istismarı, gelişimi destekleme, uygun olmayan kural ve destek, fiziki istismar boyutu ile genel istismar puanları cinsiyete ve kardeş sayısına göre farklılık göstermektedir, (3) Çok yönlü istismar boyutu puanları baba yaşı, annenin eğitim durumuna göre, yetiştirme ve eğitim istismarı, fiziki istismar, boyutu ile genel istismar puanları anne babanın beraber olup olmamasına ve ebeveynlerin birinin süreli hastalığı olup olmamasına, algılanan gelir düzeyine göre farklılaşmaktadır, (4) Yetiştirme ve eğitim istismarı, gelişimi destekleme boyutu ile genel istismar puanları kaçınıcı çocuk olduklarına ve anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır, (5) Sadece gelişimi destekleme boyutu puanı yaşa, ailede alkol kullanan birinin olup olmamasına, öğrencinin çalışıp çalışmamasına göre de anlamlı şekilde farklılık göstermektedir, (6) Umutsuzluk Ölçeği ile aile içi istismar ölçeğinin, çocukluğu görmezden gelme boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, diğer boyutları ile genel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Fındıkçıoğlu (2006), ilköğretim öğrencilerinin sokak çocuklarına yönelik algılarını belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada, içerik analizi uygulaması

kullanılmıştır. Bu doğrultuda ilköğretim öğrencilerinin sokak çocukları hakkındaki duygu ve düşünceleri ile ilgili veriler yine onlara yaptırılan “sokak çocukları” konulu resimler yoluyla elde edilmiştir. Öğrencilerin yaptıkları resimler kendilerine anlattırılarak sokak çocuklarına yönelik algıları daha da derinleştirilerek belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin sokak çocuklarına yönelik algıları, onlardan elde edilen bulgular doğrultusunda kategorileştirilmiş ve her bir kategori frekans ve yüzdeleri hesaplanarak sayısallaştırılmıştır. Öğrencilerin sokak çocuklarının; fiziksel görünümüne, karşılaştıkları güçlükler, duygusal durumlarına, madde kullanımlarına, suç işlemelerine, toplumdan soyutlanmışlıklarına, bir aileye sahip olup olmamalarına ve aileye özlem duymalarına, kazanç elde etmelerine, barınmalarına, sokak çocuklarının maruz kaldıkları hava koşullarına ve öğrencilerin sokak çocuklarına yönelik sorumluluk duymalarına yönelik algıları ile ilgili vurgularından yola çıkılarak bulgular tablolaştırılmıştır. Öğrenciler genel olarak sokak çocuklarının, zor şartlarda yaşamaya çalıştıklarını ve onların içinde buldukları zor koşullardan kurtulmaları için yardım edilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Öyle ki öğrenciler sokak çocuklarının; daima karınlarının aç, kıyafetlerinin yırtık, pis ve bakımsız, barınacak bir yeri ve birlikte yaşadığı bir ailesi olmayan, soğuk havada ve gece vakti sokaklardan çöp toplayan, zaman zaman geçimlerini sağlamak için araba camı silen, çöplerden pet şişe ve alüminyum kutu toplayıp satan ya da dilenen, bazen sigara, alkol, uçucu maddeleri kullanma gibi kötü alışkanlıkları olabilen ve hatta bazen bu maddelerin etkisi altında iken başka insanlara zarar verebilen suç işleyebilen, toplumun diğer kesimlerinden farklı olan çocuklar olarak algılamışlar ve hem resimlerinde hem de resimlerinin yorumlarında bu düşüncelerini aktarmışlardır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması, ölçme araçları ve verilerin çözümlenmesine ilişkin analizler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Araştırmanın birinci bölümünde 6-14 yaş grubu çocuğu olan anne ve babaların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise, ebeveyn çocuk hakları tutumlarını etkileyen değişkenlerin neler olduğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın birinci bölümü ölçek geliştirme işlemlerini içerirken ikinci bölümü ilişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir.

3.2. Evren, Çalışma Grubu ve Örneklem

3.2.1 Evren

Araştırmanın evreni, İstanbul İli genelinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okullara devam eden 6-14 yaş grubu çocukların anne ve babalarıdır. Araştırmanın ölçek geliştirme çalışmasının yapıldığı birinci bölümünün çalışma grubu ve aile ve çocuğa ilişkin bazı değişkenlerin ebeveyn çocuk hakları tutumlarına etkisinin incelendiği ikinci bölümünün örneklem özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

3.2.2 Araştırmanın Ölçek Geliştirme Bölümünün Çalışma Grubu

Araştırmanın ölçek geliştirme bölümünün çalışma grubu, İstanbul İli genelinde M.E.B.'na bağlı resmi ve özel okulların anasınıfı ve ilköğretim okullarına devam eden 6-14 yaş grubu çocukların anne ve babalardan tesadüfi olarak seçilerek belirlenmiştir. Çalışma grubunda, tesadüfi olarak seçilen 680 anne ve 680 baba olmak üzere 1360 ebeveyn yer almaktadır.

3.2.3 Araştırmanın Aile ve Çocuğa İlişkin Bazı Değişkenlerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutumlarına Etkisinin İncelendiği Bölümünün Örneklemi

Araştırmanın aile ve çocuğa ilişkin bazı değişkenlerin ebeveyn çocuk hakları tutumlarına etkisinin incelendiği bölümünün örnekleme, İstanbul İli genelinde M.E.B.'na bağlı resmi özel okulların anasınıfı ve ilköğretim 3, 5 ve 8. sınıflarına devam eden çocukların anne ve babalarından tesadüfi olarak seçilerek belirlenmiştir. Örnekleme, tesadüfi olarak seçilen 642 anne ve 642 baba olmak üzere 1284 ebeveyn yer almaktadır.

3.3 Verilerin Toplanması

3.3.1 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçek ve araçlar şunlardır:

1. Aile Bilgi Anketi
2. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği
3. Ebeveyn Otorite Ölçeği

3.3.1.1 Aile Bilgi Anketi

“Aile Bilgi Anketi” araştırma kapsamında geliştirilmiştir. Bu anketle çocuk ve ailesi hakkında bilgi toplanması amaçlanmıştır (Bkz. Ek1: Aile Bilgi Anketi). Ankette

çocuğun yaşı, cinsiyeti, devam ettiği okul türü gibi bilgilerin yanı sıra ölçeği dolduran anne/babanın yaşı, eğitim durumu, doğup büyüdüğü yer gibi bilgileri öğrenmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.3.1.2 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği

“Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”, anne ve babaların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla araştırma kapsamında geliştirilmiştir. Ölçek 63 maddeden oluşmaktadır (Bkz. Ek2: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği). Anne ve babaların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki temel faktör altında değerlendirmektedir. “Bakım ve Korunma” faktörü “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” olmak üzere iki faktörden oluşan bir yapıya; “Kendi Kendine Karar Verme” faktörü ise tek faktörden oluşan bir yapıya sahiptir. “Devlet Güvencesi ve Desteği” bölümünde 23 madde, “Bakım ve Koruma” bölümünde 15 madde “Kendi Kendine Karar Verme” bölümünde 25 madde yer almaktadır. Ölçeğin “Devlet Güvencesi ve Desteği” bölümünün faktör açıklayıcılığı %26.11 ve güvenilirliği 0.9806’dır. Ölçeğin “Bakım ve Koruma” bölümünün faktör açıklayıcılığı %17.36, güvenilirliği 0.9490’dır. Ölçeğin “Kendi Kendine Karar Verme” bölümünün faktör açıklayıcılığı %24.50, güvenilirliği 0.9772’dir. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutumları 5 dereceli likert tipi bir ölçektir. Katılma derecesine göre tümüyle katılıyorum (5 puan), kısmen katılıyorum (4 puan), kararsızım (3 puan) pek katılmıyorum (2 puan) hiç katılmıyorum (1 puan) şeklinde puanlanmaktadır.

3.3.1.2.a Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin Teorik Dayanağı

İlgili literatürde, çocuk hakları konusunda iki farklı yönelimin (“bakım ve korunma” ve “kendi kendine karar verme”) olduğu görülmektedir. İlk olarak 1974 yılında Farson ve Worsfold tarafından, “çocuklar için iyi olanın” devlet ve aile tarafından tedarik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (bakım ve korunma). Bu görüşe göre; çocukların bakım ve korunması, devlet ve aileleri tarafından garanti altına alınmalıdır. 1978 ve sonrasında ise (Peterson-Badali, 2006; Ruck, 1994; Melton, 1980 ve Rogers & Wrightsman 1978); “çocukların bireysel kararları”nın gerekliliği

vurgulanmaya başlanmıştır (kendi kendine karar verme). Bu görüşe göre de; çocuk istediği şey hakkında karar verebilmeli ve yaşamını ve çevresini kendi kendine kontrol edebilmelidir. Günümüze kadar bu iki yönelim doğrultusunda; ailelerin, çocukların ve çocukla ilgili kurum ve çalışanlarının çocuk haklarına yönelik tutumları, pek çok araştırmada konu edinilmiştir. Tüm bu çalışmaların ortak noktası; ergenleri, ergenlerin anne ve babalarını ve diğer yetişkinlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını konu almasıdır. İlgili alanda okul öncesi ve ilköğretim yaş grubunda çocukları olan anne ve babaların çocuk haklarına ilişkin tutumları konu alan bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Bu nedenle 6-14 yaş grubu çocuğu olan ailelerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını “bakım ve korunma” ve “kendi kendine karar verme” tutumlarını değerlendirebilen “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir.

3.3.1.2. b Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Maddelerinin Oluşturulması

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin “Eğitim, Boş Zaman ve Kültürel Faaliyetler”, “Aile Ortamı ve Bakım”, “Temel Sağlık ve Refah” ve “Vatandaşlık Hak ve Özgürlükleri” alt başlıklarını içeren maddelerden yola çıkılarak geliştirilmiştir. İlk aşamada, bu alt başlıklarda yer alan sözleşme maddeleri analiz edilerek anne ve babaların çocuk hakları konusunda “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” tutumlarını yansıttığı düşünülen 264 madde oluşturulmuş ve bu maddeler uzman görüşüne sunularak görüş alınmıştır. İlk uzman görüşü, alanda çalışan bir Türkçe öğretmeninden alınmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği ve dil bilgisi yapısı gözden geçirilmiştir. Daha sonra Marmara Üniversitesi'nde çalışan altı akademisyenden görüş alınmıştır. Uzmanlardan beşi Atatürk Eğitim Fakültesi'nden biri de Hukuk Fakültesinden seçilmiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda ölçek maddeleri 264 maddeden 136 maddeye düşürülmüştür. Daha sonra bu ifadeler likert tipi ölçek formuna dönüştürülmüş ve uygulama yönergesi yazılarak yeniden uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonrası uygulama aşamasına geçilmiştir.

3.3.1.2.c Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesine İlişkin Uygulamalar

Ölçeğin uygulama aşaması için İstanbul Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür Bölümüne başvurularak ölçeğin İstanbul İli genelinde resmi ve özel okul öncesi ve ilköğretim kurumlarına devam eden çocukların anne ve babalarına uygulanabilmesi için gerekli uygulama izni alınmıştır (Bkz. Ek3: Valilik Uygulama İzni). Genel uygulamalara geçilmeden önce, ölçek için ön bir uygulama yapılmıştır. Bu ön uygulama sonucunda tez izleme jürisinin önerileri doğrultusunda ölçeğin likert ifadelerinde değişiklik yapılmıştır. Ölçek bu son halini aldıktan sonra belirlenen okulların rehber ve sınıf öğretmenlerinin yönlendirmesiyle seçilen ailelere gönderilmiş ve toplanmıştır. Uygulamalar tamamlandıktan sonra tüm formlar incelenmiştir. Bu incelemede eksik cevaplanan, hatalı doldurulan, hep aynı şıkta doldurulan, annenin baba yerine doldurduğu, ailede sadece annenin/ babanın doldurduğu formların olduğu görülmüştür. Bu formlar analiz dışı bırakılmıştır. Cevaplar SPSS programına aktarılmıştır. Daha sonra ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmış, norm değerleri hesaplanmış ve yüzdelik, z ve T puanları bulunarak standardizasyonu yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları arasındaki korelasyona bakılarak alt boyutlar arasındaki ilişki ve bu ilişkinin gücü belirlenmiştir. Araştırmanın temel konusunu oluşturan “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”ne ilişkin yapılan analizler Bulgular bölümünde yer almaktadır.

3.3.1.3 Ebeveyn Otorite Ölçeği

“Ebeveyn Otorite Ölçeği”, ailelerin otorite tiplerini belirlemek amacıyla Dr. Buri tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin aile otorite tipleri, Baumrind'in (1991) geliştirdiği aile otorite tiplerini içermektedir. Buna göre ölçek; serbest, yetkeci ve yetkili olmak üzere 3 farklı aile otorite tipini sorgulayan 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutunda 10, toplamında ise 30 madde bulunmaktadır. Ölçeğin annelerdeki uygulamalarının cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları; izin verici boyutta .75, yetkeci boyutta .85, yetkili boyutta .82'dir. Ölçeğin babalardaki uygulamalarının cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları; izin verici boyutta .74, yetkeci boyutta .87

ve yetkili boyutta .95'dir. Ölçeğin farklı zamanlardaki uygulama güvenilirliği annelerde .78- .86; babalarda .77- .92 aralığındadır (Buri, 1991, s. 110-119).

3.3.1.3.a Ebeveyn Otorite Ölçeğinin Türkçeye Adaptasyonu

Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin Türkçeye adaptasyon çalışmalarına başlanmadan önce ölçeği geliştiren Dr. Buri ile iletişime geçilmiş ve ölçeğin araştırma kapsamında uygulanabilmesine ilişkin gerekli izin alınmıştır (Bkz. Ek4: Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin araştırmada kullanılabilmesine ilişkin izin yazısı). Dr. Buri, ölçeğin orijinal bir kopyasını, puanlama bilgisini ve ölçeğin kullanıldığı üç de makale (Buri, 1991; Buri, 1998; Buri, Louiselle, Misukanis & Mueller, 1988) göndermiştir. İzin işlemlerinin tamamlanmasından sonra Ebeveyn Otorite Ölçeği dilimize çevrilerek güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır.

Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin maddeleri her iki dile hakim iki uzman tarafından birbirlerinden bağımsız olarak İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra bu çeviriler analiz edilerek tek bir form haline dönüştürülmüştür. Tek bir forma dönüştürülen ölçeğin Türkçe çevirisi birbirinden bağımsız her iki dile hakim iki uzman tarafından Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiştir. Elde edilen bu form maddelerinin orijinal ölçekteki maddelerle eşdeğer olup olmadıkları sınanmıştır. Her madde gözden geçirilmiş ve çevirisinde farklılıklar bulunan maddeler üzerinde durularak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin anlaşılabilirliği ve Türkçe dil bilgisi yapısına uygunluğu alanda çalışan bir Türkçe öğretmeni tarafından gözden geçirilmiştir.

3.3.1.3.b Ebeveyn Otorite Ölçeğinin Adaptasyonuna İlişkin Uygulamalar

Ölçeğe ilişkin veriler M.E.B.'na bağlı resmi ve özel okul öncesi ve ilköğretim kurumlarına devam eden 6-14 yaş çocuğu olan ailelere rehber ve sınıf öğretmenleri tarafından ulaştırılıp toplanmasıyla elde edilmiştir. Cevaplar SPSS programına aktarılmıştır. Daha sonra ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin annelere ilişkin uygulamalarında Cronbach Alpha değerleri "serbest" boyutta .8928, "yetkeci" boyutta .8474, "yetkili" boyutta ise .8665'dir. Ölçeğin babalara ilişkin uygulamalarında Cronbach Alpha değerleri "serbest" boyutta .7924,

“yetkeci” boyutta .8249, “yetkili” boyutta ise .8369’dur. Testin farklı zamanlardaki uygulama güvenilirliği annelerde .95- .98 civarında, babalarda .92- .97 civarındadır. Hem annelerde hem babalarda güvenilirlik ve geçerlilik analizlerinin sonuçları, tüm maddelerin ölçek genelinde anlamlı sonuçlar verdiği görülmüştür. “Ebeveyn Otorite Ölçeği”ne ilişkin yapılan analizler Ekler bölümünde (Bkz. Ek5: Ebeveyn Otorite Ölçeği Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri) verilmiştir.

3.4 Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada toplanan veriler, SPSS 13.0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde aşağıdaki analiz işlemleri yapılmıştır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin geliştirilmesi sırasında yapılan istatistiksel analiz işlemleri;

- Güvenilirlik İşlemleri:
 - . Devamlılık Katsayısı (test-tekrar test)
 - . İç Tutarlılık Katsayıları (Cronbach α)
- Geçerlilik İşlemleri:
 - . Kapsam Geçerliliği
 - .. Uzman Görüşü
 - .. Madde Analizi
 - . Yapı Geçerliliği
 - .. Faktör Analizi
 - .. Alt Boyutlar Arası Korelasyon
- Norm Hesaplamaları:
 - . Tanımlayıcı İstatistik Hesaplamaları
 - . Yüzdellik, z ve T puan dönüşümü

Ebeveyn Otorite Ölçeği’nin Türkçeye adaptasyon işlemleri sırasında yapılan analiz işlemleri:

- Güvenilirlik İşlemleri:

- . Devamlılık Katsayısı
- . İç Tutarlılık Katsayıları
- Geçerlilik İşlemleri:
 - . Kapsam Geçerliliği
 - .. Uzman Görüşü
 - .. Madde Analizi

Anne ve babaların çocuk haklarına ilişkin tutumları ve bu tutumları etkileyen değişkenleri belirlemeye yönelik yapılan analiz işlemleri:

- Örneklem grubundan elde edilen verilerin dağılım özelliğinin belirlenmesi,
- Anne ve babaların çocuk hakları tutumlarını etkilediği düşünülen değişkenlere yönelik yapılan fark testleri.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bulguları üç ana bölüm altında sunulmuştur:

Birinci bölümde “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesine ilişkin güvenilirlik ve geçerliliğine ilişkin analiz sonuçları, bu ölçeğe ait alt ölçeklerin korelasyonları ve norm değerleri tablolar halinde sunulmuştur.

İkinci bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan anne ve babalara uygulanan “Aile Bilgi Anketi”, “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” ve “Ebeveyn Otorite Ölçeği”nden elde edilen sürekli ve süreksiz değişkenlere ilişkin dağılım verilerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise anne ve babaların çocuk hakları tutumlarının; aile ve çocuğa ilişkin bazı demografik değişkenlere (çocuğun cinsiyeti, ebeveynin yaşı gibi) ve anne ve babanın otorite tipine (serbest, yetkeci, yetkili) göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Güvenilirlik, Geçerlilik Analizleri, Alt Ölçek Korelasyonları ve Norm Değerleri

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik, geçerlilik ve norm çalışmalarının yapıldığı çalışma gruplarının tümünde denek sayısının %50'sinin annelerden, %50'sinin babalardan oluşmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 4.1'de Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik, geçerlilik ve norm çalışmalarının yapıldığı çalışma gruplarının büyüklüklerine ve anne ve baba dağılımlarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 4.1

Güvenilirlik, Geçerlilik ve Norm Çalışmalarında Çalışma Grubu Sayıları ve Anne Baba Dağılımları

	Anasınıfında Çocuğu Olan Ebeveynler		İlköğretim 1. Kademe Çocuğu Olan Ebeveynler		İlköğretim 2. Kademe Çocuğu Olan Ebeveynler		Toplam Ebeveyn Sayısı
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	
Çalışmada Çocuğu Olan Çalışması (test tekrar test uygulaması)	3	3	15	15	9	9	54
Güvenilirlik Çalışması (iç tutarlılık uygulaması)	88	88	370	370	222	222	1360
Geçerlilik Çalışması (madde analizi uygulaması)	88	88	370	370	222	222	1360
Geçerlilik Çalışması (faktör analizi uygulaması)	88	88	370	370	222	222	1360
Norm Çalışması	88	88	370	370	222	222	1360

Tablo 4.1'e bakıldığında Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin test tekrar test uygulanmasında 54 ebeveynden, iç tutarlılık, madde analizi ve faktör analizi uygulamalarında 1360 ebeveynden elde edilen veriler kullanılmıştır. Yine ölçeğin norm çalışması 1360 ebeveynden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır.

Tablo 4.2’de Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 4.2

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	N	X	ss	Maddeler	N	X	ss	Maddeler	N	X	ss
Madde1	1360	4.36	1.15	Madde47	1360	3.48	1.53	Madde93	1360	3.80	1.42
Madde2	1360	4.22	1.23	Madde48	1360	3.88	1.49	Madde94	1360	3.27	1.47
Madde3	1360	4.17	1.30	Madde49	1360	3.89	1.15	Madde95	1360	3.59	1.44
Madde4	1360	4.34	1.21	Madde50	1360	3.55	1.48	Madde96	1360	3.69	1.57
Madde5	1360	4.76	0.65	Madde51	1360	3.53	1.50	Madde97	1360	3.78	1.37
Madde6	1360	4.62	0.95	Madde52	1360	4.00	1.43	Madde98	1360	4.18	1.31
Madde7	1360	4.47	1.18	Madde53	1360	4.08	1.26	Madde99	1360	4.12	1.28
Madde8	1360	4.37	1.09	Madde54	1360	3.96	1.27	Madde100	1360	3.88	1.31
Madde9	1360	4.30	1.16	Madde55	1360	3.98	1.26	Madde101	1360	4.08	1.22
Madde10	1360	4.46	1.09	Madde56	1360	4.33	1.33	Madde102	1360	3.53	1.51
Madde11	1360	4.27	1.27	Madde57	1360	3.99	1.35	Madde103	1360	4.40	1.17
Madde12	1360	4.42	1.22	Madde58	1360	4.09	1.33	Madde104	1360	3.83	1.41
Madde13	1360	4.14	1.12	Madde59	1360	4.28	1.08	Madde105	1360	3.96	1.31
Madde14	1360	4.67	0.70	Madde60	1360	4.31	1.21	Madde106	1360	3.69	1.43
Madde15	1360	3.58	1.46	Madde61	1360	4.14	1.31	Madde107	1360	3.41	1.40
Madde16	1360	4.05	1.31	Madde62	1360	4.54	1.14	Madde108	1360	4.06	1.37
Madde17	1360	4.16	1.30	Madde63	1360	4.68	0.87	Madde109	1360	3.99	1.34
Madde18	1360	4.28	1.29	Madde64	1360	3.71	1.49	Madde110	1360	3.78	1.53
Madde19	1360	4.32	1.18	Madde65	1360	3.27	1.58	Madde111	1360	4.01	1.41
Madde20	1360	4.39	1.18	Madde66	1360	2.29	1.44	Madde112	1360	3.83	1.43
Madde21	1360	4.49	1.01	Madde67	1360	4.27	1.24	Madde113	1360	3.04	1.48
Madde22	1360	3.55	1.38	Madde68	1360	4.41	1.14	Madde114	1360	4.87	0.48
Madde23	1360	3.45	1.40	Madde69	1360	4.61	0.86	Madde115	1360	3.91	1.40
Madde24	1360	4.23	1.32	Madde70	1360	4.67	0.80	Madde116	1360	4.24	1.29
Madde25	1360	2.67	1.49	Madde71	1360	3.64	1.39	Madde117	1360	4.27	1.37
Madde26	1360	4.32	1.19	Madde72	1360	3.79	1.38	Madde118	1360	4.17	1.22
Madde27	1360	4.37	1.16	Madde73	1360	2.93	1.41	Madde119	1360	3.97	1.42
Madde28	1360	4.42	1.09	Madde74	1360	2.81	1.42	Madde120	1360	4.28	1.19
Madde29	1360	4.20	1.35	Madde75	1360	3.37	1.63	Madde121	1360	3.53	1.25
Madde30	1360	4.67	0.73	Madde76	1360	4.04	1.30	Madde122	1360	4.72	0.65
Madde31	1360	3.99	1.33	Madde77	1360	3.86	1.48	Madde123	1360	4.33	1.26
Madde32	1360	4.33	1.27	Madde78	1360	4.39	1.18	Madde124	1360	4.14	1.22
Madde33	1360	4.06	1.32	Madde79	1360	3.53	1.49	Madde125	1360	4.37	1.20
Madde34	1360	3.96	1.18	Madde80	1360	3.95	1.17	Madde126	1360	3.59	1.30
Madde35	1360	4.61	0.81	Madde81	1360	4.33	1.17	Madde127	1360	3.61	1.31
Madde36	1360	3.91	1.40	Madde82	1360	4.71	0.65	Madde128	1360	4.56	0.98
Madde37	1360	3.58	1.52	Madde83	1360	4.01	1.22	Madde129	1360	3.38	1.44
Madde38	1360	4.34	1.12	Madde84	1360	3.71	1.42	Madde130	1360	3.78	1.43
Madde39	1360	4.43	1.08	Madde85	1360	3.51	1.48	Madde131	1360	4.32	1.24
Madde40	1360	3.60	1.43	Madde86	1360	4.33	1.23	Madde132	1360	4.24	1.32
Madde41	1360	4.16	1.23	Madde87	1360	4.46	1.13	Madde133	1360	3.99	1.36
Madde42	1360	4.06	1.26	Madde88	1360	3.91	1.35	Madde134	1360	2.91	1.58
Madde43	1360	3.85	1.32	Madde89	1360	3.74	1.33	Madde135	1360	3.48	1.43
Madde44	1360	3.72	1.40	Madde90	1360	3.76	1.57	Madde136	1360	4.31	1.22
Madde45	1360	3.07	1.35	Madde91	1360	4.24	1.28	TOPLAM	1360	536.70	66.31
Madde46	1360	4.00	1.29	Madde92	1360	3.63	1.43				

Tablo 4.2.'de Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği maddelerinin aritmetik ortalamaları incelendiğinde en yüksek ortalamanın Madde114'e ait olduğu ve en düşük ortalamanın ise Madde25'e ait olduğu görülmektedir. Maddelerin standart sapmaları incelendiğinde en büyük standart sapma 1.63'tür ve Madde75'e aittir. Madde114'ün ise 0.48 değeri ile en küçük standart sapma değerine sahip olduğu için bu sorunun daha homojen bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin tamamının iç tutarlılığını belirlemek amacıyla Crobbah Alpha, Spearman-Brown ve Guttman teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 4.3

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Tamamının İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	n	r	p
Cronbach Alpha	1360	0.956	p< .01
Spearman-Brown	1360	0.866	p< .01
Guttman	1360	0.949	p< .01

Tablo 4.3'e bakıldığında ölçeğin genel toplam güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği Cronbach Alpha (0.956), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.866) ve Guttman (0.949) tekniklerinin verdiği görülmektedir. Bu değerlerin 0.70'ten büyük bir değer olması, Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin ilk aşamada iç güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin iç tutarlılık analizlerinden sonra madde analizi işlemlerine geçilmiştir.

Madde analiz işlemlerinde sırasıyla madde toplam, madde kalan ve madde ayırdedicilik analizleri yapılmıştır. Madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik değerleri ölçekteki her bir madde için ayrı ayrı elde edilmiş ve sonuçların istatistiksel olarak anlamlılığı sınanmıştır.

Madde toplam analizi işlemlerinde ölçek maddelerinden alınan puanlar ile ölçek toplam puanı arasındaki korelasyonun anlamlılığına bakılmıştır.

Tablo 4.4

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Toplam Analizi Sonuçları

Maddeler-Toplam Puan	N	r	p	Maddeler-Toplam Puan	N	r	p
Madde 1-Toplam Puan	1360	0.420	p< .01	Madde 49-Toplam Puan	1360	0.018	-
Madde 2-Toplam Puan	1360	0.723	p< .01	Madde 50-Toplam Puan	1360	0.069	-
Madde 3-Toplam Puan	1360	0.052	-	Madde 51-Toplam Puan	1360	0.170	p< .01
Madde 4-Toplam Puan	1360	0.610	p< .01	Madde 52-Toplam Puan	1360	0.698	p< .01
Madde 5-Toplam Puan	1360	0.594	p< .01	Madde 53-Toplam Puan	1360	0.666	p< .01
Madde 6-Toplam Puan	1360	0.547	p< .01	Madde 54-Toplam Puan	1360	0.737	p< .01
Madde 7-Toplam Puan	1360	0.662	p< .01	Madde 55-Toplam Puan	1360	0.079	p< .01
Madde 8-Toplam Puan	1360	0.455	p< .01	Madde 56-Toplam Puan	1360	0.581	p< .01
Madde 9-Toplam Puan	1360	0.188	p< .01	Madde 57-Toplam Puan	1360	0.739	p< .01
Madde 10-Toplam Puan	1360	0.555	p< .01	Madde 58-Toplam Puan	1360	0.720	p< .01
Madde 11-Toplam Puan	1360	0.142	p< .01	Madde 59-Toplam Puan	1360	0.631	p< .01
Madde 12-Toplam Puan	1360	0.736	p< .01	Madde 60-Toplam Puan	1360	0.681	p< .01
Madde 13-Toplam Puan	1360	-0.111	p< .01	Madde 61-Toplam Puan	1360	-0.024	-
Madde 14-Toplam Puan	1360	0.043	-	Madde 62-Toplam Puan	1360	0.522	p< .01
Madde 15-Toplam Puan	1360	0.489	p< .01	Madde 63-Toplam Puan	1360	0.619	p< .01
Madde 16-Toplam Puan	1360	0.457	p< .01	Madde 64-Toplam Puan	1360	0.181	p< .01
Madde 17-Toplam Puan	1360	0.097	p< .01	Madde 65-Toplam Puan	1360	0.690	p< .01
Madde 18-Toplam Puan	1360	0.102	p< .01	Madde 66-Toplam Puan	1360	-0.536	p< .01
Madde 19-Toplam Puan	1360	0.786	p< .01	Madde 67-Toplam Puan	1360	0.542	p< .01
Madde 20-Toplam Puan	1360	0.781	p< .01	Madde 68-Toplam Puan	1360	0.541	p< .01
Madde 21-Toplam Puan	1360	0.595	p< .01	Madde 69-Toplam Puan	1360	0.584	p< .01
Madde 22-Toplam Puan	1360	0.279	p< .01	Madde 70-Toplam Puan	1360	0.720	p< .01
Madde 23-Toplam Puan	1360	-0.153	p< .01	Madde 71-Toplam Puan	1360	-0.006	-
Madde 24-Toplam Puan	1360	0.623	p< .01	Madde 72-Toplam Puan	1360	0.635	p< .01
Madde 25-Toplam Puan	1360	-0.469	p< .01	Madde 73-Toplam Puan	1360	0.226	p< .01
Madde 26-Toplam Puan	1360	0.762	p< .01	Madde 74-Toplam Puan	1360	-0.357	p< .01
Madde 27-Toplam Puan	1360	0.690	p< .01	Madde 75-Toplam Puan	1360	0.714	p< .01
Madde 28-Toplam Puan	1360	0.266	p< .01	Madde 76-Toplam Puan	1360	0.549	p< .01
Madde 29-Toplam Puan	1360	0.685	p< .01	Madde 77-Toplam Puan	1360	-0.111	p< .01
Madde 30-Toplam Puan	1360	0.721	p< .01	Madde 78-Toplam Puan	1360	0.540	p< .01
Madde 31-Toplam Puan	1360	0.679	p< .01	Madde 79-Toplam Puan	1360	0.742	p< .01
Madde 32-Toplam Puan	1360	0.751	p< .01	Madde 80-Toplam Puan	1360	0.106	p< .01
Madde 33-Toplam Puan	1360	-0.067	-	Madde 81-Toplam Puan	1360	0.712	p< .01
Madde 34-Toplam Puan	1360	-0.076	p< .01	Madde 82-Toplam Puan	1360	0.042	-
Madde 35-Toplam Puan	1360	0.665	p< .01	Madde 83-Toplam Puan	1360	0.689	p< .01
Madde 36-Toplam Puan	1360	0.621	p< .01	Madde 84-Toplam Puan	1360	0.796	p< .01
Madde 37-Toplam Puan	1360	0.111	p< .01	Madde 85-Toplam Puan	1360	0.166	p< .01
Madde 38-Toplam Puan	1360	0.570	p< .01	Madde 86-Toplam Puan	1360	0.730	p< .01
Madde 39-Toplam Puan	1360	0.661	p< .01	Madde 87-Toplam Puan	1360	0.549	p< .01
Madde 40-Toplam Puan	1360	0.576	p< .01	Madde 88-Toplam Puan	1360	0.061	-
Madde 41-Toplam Puan	1360	0.600	p< .01	Madde 89-Toplam Puan	1360	0.185	p< .01
Madde 42-Toplam Puan	1360	0.164	p< .01	Madde 90-Toplam Puan	1360	0.160	p< .01
Madde 43-Toplam Puan	1360	0.123	p< .01	Madde 91-Toplam Puan	1360	0.760	p< .01
Madde 44-Toplam Puan	1360	-0.121	p< .01	Madde 92-Toplam Puan	1360	0.021	-
Madde 45-Toplam Puan	1360	-0.171	p< .01	Madde 93-Toplam Puan	1360	-0.046	-
Madde 46-Toplam Puan	1360	0.039	-	Madde 94-Toplam Puan	1360	0.008	-
Madde 47-Toplam Puan	1360	-0.222	p< .01	Madde 95-Toplam Puan	1360	0.156	p< .01
Madde 48-Toplam Puan	1360	-0.158	p< .01	Madde 96-Toplam Puan	1360	0.609	p< .01

Tablo 4.4'ün devamı

Maddeler -Toplam Puan	N	r	p	Maddeler-Toplam Puan	N	r	p
Madde 97-Toplam Puan	1360	0.210	p< .01	Madde 117-Toplam Puan	1360	0.617	p< .01
Madde 98-Toplam Puan	1360	0.775	p< .01	Madde 118-Toplam Puan	1360	0.745	p< .01
Madde 99-Toplam Puan	1360	-0.129	p< .01	Madde 119-Toplam Puan	1360	0.767	p< .01
Madde 100-Toplam Puan	1360	-0.119	p< .01	Madde 120-Toplam Puan	1360	0.141	p< .01
Madde 101-Toplam Puan	1360	0.202	p< .01	Madde 121-Toplam Puan	1360	-0.017	-
Madde 102-Toplam Puan	1360	0.717	p< .01	Madde 122-Toplam Puan	1360	0.029	-
Madde 103-Toplam Puan	1360	0.585	p< .01	Madde 123-Toplam Puan	1360	0.603	p< .01
Madde 104-Toplam Puan	1360	0.640	p< .01	Madde 124-Toplam Puan	1360	0.624	p< .01
Madde 105-Toplam Puan	1360	0.123	p< .01	Madde 125-Toplam Puan	1360	0.658	p< .01
Madde 106-Toplam Puan	1360	0.652	p< .01	Madde 126-Toplam Puan	1360	0.152	p< .01
Madde 107-Toplam Puan	1360	0.639	p< .01	Madde 127-Toplam Puan	1360	-0.187	p< .01
Madde 108-Toplam Puan	1360	0.120	p< .01	Madde 128-Toplam Puan	1360	0.175	p< .01
Madde 109-Toplam Puan	1360	0.496	p< .01	Madde 129-Toplam Puan	1360	0.113	p< .01
Madde 110-Toplam Puan	1360	0.605	p< .01	Madde 130-Toplam Puan	1360	0.675	p< .01
Madde 111-Toplam Puan	1360	0.171	p< .01	Madde 131-Toplam Puan	1360	0.463	p< .01
Madde 112-Toplam Puan	1360	0.126	p< .01	Madde 132-Toplam Puan	1360	0.416	p< .01
Madde 113-Toplam Puan	1360	0.720	p< .01	Madde 133-Toplam Puan	1360	0.697	p< .01
Madde 114-Toplam Puan	1360	0.042	-	Madde 134-Toplam Puan	1360	0.035	-
Madde 115-Toplam Puan	1360	0.664	p< .01	Madde 135-Toplam Puan	1360	0.648	p< .01
Madde 116-Toplam Puan	1360	0.195	p< .01	Madde 136-Toplam Puan	1360	0.607	p< .01

Tablo 4.4'e bakıldığında Madde 3, 14, 33, 46, 49, 50, 61, 71, 82, 88, 92, 93, 94, 114, 121, 122 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı sonuç vermediği görülmektedir. Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde (p< .01) anlamlıdır.

Madde kalan analizi için Cronbach Alpha modeli kullanılmıştır. Cronbach Alpha ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerlerine bakılmıştır.

Tablo 4.5: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Kalan Sonuçları

Maddeler	N	r	Alpha (0.954)	Maddeler	N	r	Alpha (0.954)
Madde 1	1360	0.402	p< .01	Madde 18	1360	0.082	-
Madde 2	1360	0.714	p< .01	Madde 19	1360	0.779	p< .01
Madde 3	1360	0.033	-	Madde 20	1360	0.773	p< .01
Madde 4	1360	0.598	p< .01	Madde 21	1360	0.585	p< .01
Madde 5	1360	0.583	p< .01	Madde 22	1360	0.260	p< .01
Madde 6	1360	0.532	p< .01	Madde 23	1360	-0.173	-
Madde 7	1360	0.650	p< .01	Madde 24	1360	0.483	p< .01
Madde 8	1360	0.444	p< .01	Madde 25	1360	-0.487	-
Madde 9	1360	0.166	-	Madde 26	1360	0.535	p< .01
Madde 10	1360	0.543	p< .01	Madde 27	1360	0.680	p< .01
Madde 11	1360	0.127	-	Madde 28	1360	0.246	p< .01
Madde 12	1360	0.725	p< .01	Madde 29	1360	0.676	p< .01
Madde 13	1360	-0.121	-	Madde 30	1360	0.710	p< .01
Madde 14	1360	0.032	-	Madde 31	1360	0.668	p< .01
Madde 15	1360	0.472	p< .01	Madde 32	1360	0.742	p< .01
Madde 16	1360	0.442	p< .01	Madde 33	1360	-0.087	-
Madde 17	1360	0.074	-	Madde 34	1360	-0.094	-

Tablo 4.5'in devamı

Maddeler	N	r	Alpha (0.954)	Maddeler	N	r	Alpha (0.954)
Madde 35	1360	0.652	p< .01	Madde 86	1360	0.719	p< .01
Madde 36	1360	0.609	p< .01	Madde 87	1360	0.533	p< .01
Madde 37	1360	0.094	-	Madde 88	1360	0.041	-
Madde 38	1360	0.557	p< .01	Madde 89	1360	0.164	-
Madde 39	1360	0.649	p< .01	Madde 90	1360	0.145	-
Madde 40	1360	0.564	p< .01	Madde 91	1360	0.752	p< .01
Madde 41	1360	0.587	p< .01	Madde 92	1360	-0.000	-
Madde 42	1360	0.145	-	Madde 93	1360	-0.068	-
Madde 43	1360	0.103	-	Madde 94	1360	-0.014	-
Madde 44	1360	-0.142	-	Madde 95	1360	0.139	-
Madde 45	1360	-0.191	-	Madde 96	1360	0.594	p< .01
Madde 46	1360	0.019	-	Madde 97	1360	0.188	-
Madde 47	1360	-0.243	-	Madde 98	1360	0.767	p< .01
Madde 48	1360	-0.181	-	Madde 99	1360	-0.151	-
Madde 49	1360	0.001	-	Madde 100	1360	-0.139	-
Madde 50	1360	0.056	-	Madde 101	1360	0.187	p< .01
Madde 51	1360	-0.044	-	Madde 102	1360	0.707	p< .01
Madde 52	1360	0.686	p< .01	Madde 103	1360	0.572	p< .01
Madde 53	1360	0.655	p< .01	Madde 104	1360	0.628	p< .01
Madde 54	1360	0.727	p< .01	Madde 105	1360	0.104	-
Madde 55	1360	0.058	-	Madde 106	1360	0.641	p< .01
Madde 56	1360	0.568	p< .01	Madde 107	1360	0.626	p< .01
Madde 57	1360	0.730	p< .01	Madde 108	1360	0.098	-
Madde 58	1360	0.710	p< .01	Madde 109	1360	0.153	-
Madde 59	1360	0.619	p< .01	Madde 110	1360	0.594	p< .01
Madde 60	1360	0.671	p< .01	Madde 111	1360	0.153	-
Madde 61	1360	-0.044	-	Madde 112	1360	0.105	-
Madde 62	1360	0.505	p< .01	Madde 113	1360	0.711	p< .01
Madde 63	1360	0.608	p< .01	Madde 114	1360	0.035	-
Madde 64	1360	0.159	-	Madde 115	1360	0.653	p< .01
Madde 65	1360	0.680	p< .01	Madde 116	1360	0.178	p< .01
Madde 66	1360	-0.551	-	Madde 117	1360	0.604	p< .01
Madde 67	1360	0.529	p< .01	Madde 118	1360	0.735	p< .01
Madde 68	1360	0.529	p< .01	Madde 119	1360	0.758	p< .01
Madde 69	1360	0.569	p< .01	Madde 120	1360	0.124	-
Madde 70	1360	0.708	p< .01	Madde 121	1360	-0.035	-
Madde 71	1360	-0.027	-	Madde 122	1360	0.019	-
Madde 72	1360	0.622	p< .01	Madde 123	1360	0.588	p< .01
Madde 73	1360	0.206	p< .01	Madde 124	1360	0.610	p< .01
Madde 74	1360	-0.375	-	Madde 125	1360	0.648	p< .01
Madde 75	1360	0.704	p< .01	Madde 126	1360	0.135	-
Madde 76	1360	0.610	p< .01	Madde 127	1360	-0.208	-
Madde 77	1360	-0.135	-	Madde 128	1360	0.609	p< .01
Madde 78	1360	0.527	p< .01	Madde 129	1360	0.094	-
Madde 79	1360	0.732	p< .01	Madde 130	1360	0.664	p< .01
Madde 80	1360	0.089	-	Madde 131	1360	0.445	p< .01
Madde 81	1360	0.703	p< .01	Madde 132	1360	0.399	p< .01
Madde 82	1360	0.032	-	Madde 133	1360	0.688	p< .01
Madde 83	1360	0.679	p< .01	Madde 134	1360	0.011	-
Madde 84	1360	0.789	p< .01	Madde 135	1360	0.635	p< .01
Madde 85	1360	0.144	-	Madde 136	1360	0.595	p< .01

Tablo 4.5'e bakıldığında Madde 3, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 25, 33, 34, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 64, 66, 71, 74, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 120, 121, 122, 126, 127, 129 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı bir sonuç vermediği görülmektedir. Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde ($p < .01$) anlamlıdır.

Madde ayırmedicilik analizi için ölçek toplam puanları temel alınarak grubun toplam puanları en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmıştır. Daha sonra en yüksek puan alan %27'lik grup ile en düşük puan alan %27'lik grup arasında, her bir madde ortalamaları için ilişkisiz grup "t" testi uygulanmıştır.

Tablo 4.6

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Genelinde Ayırmedicilik Sonuçları

Maddeler	Grup	N	X	ss	t	sd	p																																																																																																																																																																																
Madde 1	Alt	367	2.11	0.92	-15.74	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	3.59	1.55				Madde 2	Alt	367	2.93	1.35	-23.70	732	$p < .01$	Üst	367	4.78	0.63	Madde 3	Alt	367	4.05	1.38	-2.21	725.13	-	Üst	367	4.27	1.25	Madde 4	Alt	367	3.33	1.58	-17.54	732	$p < .01$	Üst	367	4.84	0.47	Madde 5	Alt	367	3.21	1.42	-17.29	732	$p < .01$	Üst	367	4.62	0.66	Madde 6	Alt	367	2.11	0.91	-26.87	732	$p < .01$	Üst	367	4.15	1.13	Madde 7	Alt	367	2.29	1.24	-28.31	732	$p < .01$	Üst	367	4.53	0.87	Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$	Üst	367	4.89	0.45	Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$
Madde 2	Alt	367	2.93	1.35	-23.70	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.78	0.63				Madde 3	Alt	367	4.05	1.38	-2.21	725.13	-	Üst	367	4.27	1.25	Madde 4	Alt	367	3.33	1.58	-17.54	732	$p < .01$	Üst	367	4.84	0.47	Madde 5	Alt	367	3.21	1.42	-17.29	732	$p < .01$	Üst	367	4.62	0.66	Madde 6	Alt	367	2.11	0.91	-26.87	732	$p < .01$	Üst	367	4.15	1.13	Madde 7	Alt	367	2.29	1.24	-28.31	732	$p < .01$	Üst	367	4.53	0.87	Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$	Üst	367	4.89	0.45	Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99								
Madde 3	Alt	367	4.05	1.38	-2.21	725.13	-																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.27	1.25				Madde 4	Alt	367	3.33	1.58	-17.54	732	$p < .01$	Üst	367	4.84	0.47	Madde 5	Alt	367	3.21	1.42	-17.29	732	$p < .01$	Üst	367	4.62	0.66	Madde 6	Alt	367	2.11	0.91	-26.87	732	$p < .01$	Üst	367	4.15	1.13	Madde 7	Alt	367	2.29	1.24	-28.31	732	$p < .01$	Üst	367	4.53	0.87	Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$	Üst	367	4.89	0.45	Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																				
Madde 4	Alt	367	3.33	1.58	-17.54	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.84	0.47				Madde 5	Alt	367	3.21	1.42	-17.29	732	$p < .01$	Üst	367	4.62	0.66	Madde 6	Alt	367	2.11	0.91	-26.87	732	$p < .01$	Üst	367	4.15	1.13	Madde 7	Alt	367	2.29	1.24	-28.31	732	$p < .01$	Üst	367	4.53	0.87	Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$	Üst	367	4.89	0.45	Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																
Madde 5	Alt	367	3.21	1.42	-17.29	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.62	0.66				Madde 6	Alt	367	2.11	0.91	-26.87	732	$p < .01$	Üst	367	4.15	1.13	Madde 7	Alt	367	2.29	1.24	-28.31	732	$p < .01$	Üst	367	4.53	0.87	Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$	Üst	367	4.89	0.45	Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																												
Madde 6	Alt	367	2.11	0.91	-26.87	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.15	1.13				Madde 7	Alt	367	2.29	1.24	-28.31	732	$p < .01$	Üst	367	4.53	0.87	Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$	Üst	367	4.89	0.45	Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																								
Madde 7	Alt	367	2.29	1.24	-28.31	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.53	0.87				Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$	Üst	367	4.89	0.45	Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																				
Madde 8	Alt	367	4.08	1.40	-10.60	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.89	0.45				Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$	Üst	367	3.49	1.45	Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																
Madde 9	Alt	367	3.00	1.46	-4.53	731.90	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	3.49	1.45				Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$	Üst	367	4.81	0.58	Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																												
Madde 10	Alt	367	3.59	1.43	-15.13	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.81	0.58				Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$	Üst	367	4.91	0.39	Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																																								
Madde 11	Alt	367	4.59	0.68	-7.84	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.91	0.39				Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$	Üst	367	4.56	0.83	Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																																																				
Madde 12	Alt	367	1.89	1.07	-37.69	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.56	0.83				Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-	Üst	367	4.78	0.63	Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																																																																
Madde 13	Alt	367	4.88	0.53	2.219	732	-																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.78	0.63				Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-	Üst	367	4.75	0.56	Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																																																																												
Madde 14	Alt	367	4.67	0.70	-1.57	732	-																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.75	0.56				Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$	Üst	367	4.01	1.31	Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																																																																																								
Madde 15	Alt	367	2.16	0.75	-23.41	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.01	1.31				Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$	Üst	367	4.38	0.99																																																																																																																																																																				
Madde 16	Alt	367	3.21	1.58	-12.08	732	$p < .01$																																																																																																																																																																																
	Üst	367	4.38	0.99																																																																																																																																																																																			

Tablo 4.6'nin devamı

Maddeler	Grup	N	X	ss	t	sd	p																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 17	Alt	367	3.63	1.64	-8.78	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.50	0.97				Madde 18	Alt	367	4.04	1.10	-7.95	732	p< .01	Üst	367	4.62	0.87	Madde 19	Alt	367	2.47	1.10	-38.18	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.45	Madde 20	Alt	367	2.71	1.19	-31.24	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.52	Madde 21	Alt	367	3.64	1.44	-16.35	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.33	Madde 22	Alt	367	2.95	1.26	-9.33	732	p< .01	Üst	367	3.86	1.37	Madde 23	Alt	367	3.88	1.34	2.88	728.22	p< .01	Üst	367	3.61	1.25	Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.66	Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01
Madde 18	Alt	367	4.04	1.10	-7.95	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.62	0.87				Madde 19	Alt	367	2.47	1.10	-38.18	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.45	Madde 20	Alt	367	2.71	1.19	-31.24	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.52	Madde 21	Alt	367	3.64	1.44	-16.35	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.33	Madde 22	Alt	367	2.95	1.26	-9.33	732	p< .01	Üst	367	3.86	1.37	Madde 23	Alt	367	3.88	1.34	2.88	728.22	p< .01	Üst	367	3.61	1.25	Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.66	Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57								
Madde 19	Alt	367	2.47	1.10	-38.18	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.85	0.45				Madde 20	Alt	367	2.71	1.19	-31.24	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.52	Madde 21	Alt	367	3.64	1.44	-16.35	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.33	Madde 22	Alt	367	2.95	1.26	-9.33	732	p< .01	Üst	367	3.86	1.37	Madde 23	Alt	367	3.88	1.34	2.88	728.22	p< .01	Üst	367	3.61	1.25	Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.66	Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																				
Madde 20	Alt	367	2.71	1.19	-31.24	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.83	0.52				Madde 21	Alt	367	3.64	1.44	-16.35	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.33	Madde 22	Alt	367	2.95	1.26	-9.33	732	p< .01	Üst	367	3.86	1.37	Madde 23	Alt	367	3.88	1.34	2.88	728.22	p< .01	Üst	367	3.61	1.25	Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.66	Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																
Madde 21	Alt	367	3.64	1.44	-16.35	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.91	0.33				Madde 22	Alt	367	2.95	1.26	-9.33	732	p< .01	Üst	367	3.86	1.37	Madde 23	Alt	367	3.88	1.34	2.88	728.22	p< .01	Üst	367	3.61	1.25	Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.66	Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																												
Madde 22	Alt	367	2.95	1.26	-9.33	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.86	1.37				Madde 23	Alt	367	3.88	1.34	2.88	728.22	p< .01	Üst	367	3.61	1.25	Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.66	Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																								
Madde 23	Alt	367	3.88	1.34	2.88	728.22	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.61	1.25				Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.66	Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																				
Madde 24	Alt	367	3.75	1.45	-11.92	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.74	0.66				Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01	Üst	367	2.27	1.21	Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																
Madde 25	Alt	367	3.74	1.44	14.96	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	2.27	1.21				Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.42	Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																												
Madde 26	Alt	367	2.39	1.41	-31.93	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.84	0.42				Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.33	Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																								
Madde 27	Alt	367	3.33	1.70	-17.52	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.92	0.33				Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01	Üst	367	4.00	1.32	Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																				
Madde 28	Alt	367	3.36	1.53	-6.06	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.00	1.32				Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																
Madde 29	Alt	367	3.22	1.23	-24.15	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.87	0.43				Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.67	Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																												
Madde 30	Alt	367	2.05	1.23	-36.55	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.72	0.67				Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.41	Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																								
Madde 31	Alt	367	3.08	1.70	-19.86	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.89	0.41				Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.58	Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																				
Madde 32	Alt	367	2.18	0.94	-44.41	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.75	0.58				Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01	Üst	367	4.15	1.44	Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																
Madde 33	Alt	367	4.47	0.92	3.63	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.15	1.44				Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-	Üst	367	4.07	1.22	Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																												
Madde 34	Alt	367	4.25	0.86	2.34	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.07	1.22				Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.91	Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																								
Madde 35	Alt	367	2.07	0.94	-35.22	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.47	0.91				Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.59	Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																				
Madde 36	Alt	367	3.41	1.70	-15.19	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.83	0.59				Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01	Üst	367	4.96	0.26	Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																
Madde 37	Alt	367	4.78	0.79	-4.16	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.96	0.26				Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01	Üst	367	4.74	0.71	Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 38	Alt	367	3.34	1.70	-14.50	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.74	0.71				Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01	Üst	367	4.70	0.72	Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 39	Alt	367	2.67	1.29	-26.37	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.70	0.72				Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.51	Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 40	Alt	367	3.51	1.63	-14.83	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.83	0.51				Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.69	Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																																																																
Madde 41	Alt	367	3.26	1.86	-14.70	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.78	0.69				Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.65	Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 42	Alt	367	3.99	1.18	-10.93	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.76	0.65				Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 43	Alt	367	4.24	1.08	-8.12	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.76	0.57																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							

Tablo 4.6'nin devamı

Maddeler	Grup	N	X	ss	t	sd	p																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 44	Alt	367	4.21	1.25	0.99	731.03	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.11	1.29				Madde 45	Alt	367	3.54	1.41	3.16	732	p< .01	Üst	367	3.21	1.39	Madde 46	Alt	367	4.28	0.95	.104	732	-	Üst	367	4.27	1.17	Madde 47	Alt	367	4.26	1.02	5.65	732	p< .01	Üst	367	3.72	1.54	Madde 48	Alt	367	3.84	1.41	1.62	732	-	Üst	367	3.66	1.58	Madde 49	Alt	367	3.87	1.13	-2.91	730.56	p< .01	Üst	367	4.12	1.18	Madde 50	Alt	367	4.42	0.93	-8.31	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.49	Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01	Üst	367	4.69	0.85	Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01
Madde 45	Alt	367	3.54	1.41	3.16	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.21	1.39				Madde 46	Alt	367	4.28	0.95	.104	732	-	Üst	367	4.27	1.17	Madde 47	Alt	367	4.26	1.02	5.65	732	p< .01	Üst	367	3.72	1.54	Madde 48	Alt	367	3.84	1.41	1.62	732	-	Üst	367	3.66	1.58	Madde 49	Alt	367	3.87	1.13	-2.91	730.56	p< .01	Üst	367	4.12	1.18	Madde 50	Alt	367	4.42	0.93	-8.31	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.49	Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01	Üst	367	4.69	0.85	Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47								
Madde 46	Alt	367	4.28	0.95	.104	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.27	1.17				Madde 47	Alt	367	4.26	1.02	5.65	732	p< .01	Üst	367	3.72	1.54	Madde 48	Alt	367	3.84	1.41	1.62	732	-	Üst	367	3.66	1.58	Madde 49	Alt	367	3.87	1.13	-2.91	730.56	p< .01	Üst	367	4.12	1.18	Madde 50	Alt	367	4.42	0.93	-8.31	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.49	Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01	Üst	367	4.69	0.85	Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																				
Madde 47	Alt	367	4.26	1.02	5.65	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.72	1.54				Madde 48	Alt	367	3.84	1.41	1.62	732	-	Üst	367	3.66	1.58	Madde 49	Alt	367	3.87	1.13	-2.91	730.56	p< .01	Üst	367	4.12	1.18	Madde 50	Alt	367	4.42	0.93	-8.31	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.49	Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01	Üst	367	4.69	0.85	Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																
Madde 48	Alt	367	3.84	1.41	1.62	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.66	1.58				Madde 49	Alt	367	3.87	1.13	-2.91	730.56	p< .01	Üst	367	4.12	1.18	Madde 50	Alt	367	4.42	0.93	-8.31	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.49	Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01	Üst	367	4.69	0.85	Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																												
Madde 49	Alt	367	3.87	1.13	-2.91	730.56	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.12	1.18				Madde 50	Alt	367	4.42	0.93	-8.31	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.49	Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01	Üst	367	4.69	0.85	Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																								
Madde 50	Alt	367	4.42	0.93	-8.31	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.88	0.49				Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01	Üst	367	4.69	0.85	Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																				
Madde 51	Alt	367	3.70	1.46	-11.19	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.69	0.85				Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.79	Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																
Madde 52	Alt	367	1.94	0.89	-42.03	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.56	0.79				Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01	Üst	367	4.77	0.59	Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																												
Madde 53	Alt	367	2.57	1.47	-26.56	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.77	0.59				Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01	Üst	367	4.76	0.53	Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																								
Madde 54	Alt	367	2.52	1.30	-30.58	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.76	0.53				Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01	Üst	367	4.59	0.85	Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																				
Madde 55	Alt	367	3.87	1.38	-8.59	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.59	0.85				Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01	Üst	367	4.27	1.07	Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																
Madde 56	Alt	367	2.57	1.16	-20.68	726.77	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.27	1.07				Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.51	Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																												
Madde 57	Alt	367	2.34	0.99	-43.29	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.86	0.51				Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.28	Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																								
Madde 58	Alt	367	3.07	1.68	-20.66	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.91	0.28				Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01	Üst	367	4.72	0.74	Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																				
Madde 59	Alt	367	3.04	1.47	-19.41	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.72	0.74				Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.64	Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																
Madde 60	Alt	367	2.96	1.42	-21.20	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.68	0.64				Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-	Üst	367	4.23	1.44	Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																												
Madde 61	Alt	367	4.45	0.86	2.48	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.23	1.44				Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01	Üst	367	4.38	1.02	Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																								
Madde 62	Alt	367	2.48	1.35	-21.48	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.38	1.02				Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.72	Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																				
Madde 63	Alt	367	2.86	1.13	-25.36	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.63	0.72				Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01	Üst	367	4.41	0.98	Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																
Madde 64	Alt	367	3.58	1.44	-9.09	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.41	0.98				Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01	Üst	367	4.93	0.29	Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 65	Alt	367	3.33	1.67	-18.03	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.93	0.29				Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01	Üst	367	1.85	1.06	Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 66	Alt	367	3.63	1.48	18.71	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	1.85	1.06				Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01	Üst	367	4.62	0.86	Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 67	Alt	367	3.35	1.55	-13,68	732	p<0,01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.62	0.86				Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01	Üst	367	4.76	0.73	Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																																																																
Madde 68	Alt	367	3.56	1.47	-13,96	732	p<0,01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.76	0.73				Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01	Üst	367	4.37	1.02	Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 69	Alt	367	2.33	1.30	-23,65	732	p<0,01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.37	1.02				Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 70	Alt	367	2.22	1.51	-31.32	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.80	0.47																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							

Tablo 4.6'nin devamı

Maddeler	Grup	N	X	ss	t	sd	p																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 71	Alt	367	4.01	1.40	0.06	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.00	1.14				Madde 72	Alt	367	2.52	1.39	-22.88	732	p< .01	Üst	367	4.51	0.92	Madde 73	Alt	367	2.67	1.23	-4.54	732	p< .01	Üst	367	3.11	1.41	Madde 74	Alt	367	3.64	1.26	10.49	726.96	p< .01	Üst	367	2.62	1.37	Madde 75	Alt	367	3.79	1.39	-12.39	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.64	Madde 76	Alt	367	2.53	1.10	-22.07	732	p< .01	Üst	367	4.27	1.04	Madde 77	Alt	367	2.33	0.94	-34.40	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.81	Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.56	Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01
Madde 72	Alt	367	2.52	1.39	-22.88	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.51	0.92				Madde 73	Alt	367	2.67	1.23	-4.54	732	p< .01	Üst	367	3.11	1.41	Madde 74	Alt	367	3.64	1.26	10.49	726.96	p< .01	Üst	367	2.62	1.37	Madde 75	Alt	367	3.79	1.39	-12.39	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.64	Madde 76	Alt	367	2.53	1.10	-22.07	732	p< .01	Üst	367	4.27	1.04	Madde 77	Alt	367	2.33	0.94	-34.40	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.81	Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.56	Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67								
Madde 73	Alt	367	2.67	1.23	-4.54	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.11	1.41				Madde 74	Alt	367	3.64	1.26	10.49	726.96	p< .01	Üst	367	2.62	1.37	Madde 75	Alt	367	3.79	1.39	-12.39	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.64	Madde 76	Alt	367	2.53	1.10	-22.07	732	p< .01	Üst	367	4.27	1.04	Madde 77	Alt	367	2.33	0.94	-34.40	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.81	Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.56	Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																				
Madde 74	Alt	367	3.64	1.26	10.49	726.96	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	2.62	1.37				Madde 75	Alt	367	3.79	1.39	-12.39	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.64	Madde 76	Alt	367	2.53	1.10	-22.07	732	p< .01	Üst	367	4.27	1.04	Madde 77	Alt	367	2.33	0.94	-34.40	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.81	Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.56	Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																
Madde 75	Alt	367	3.79	1.39	-12.39	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.78	0.64				Madde 76	Alt	367	2.53	1.10	-22.07	732	p< .01	Üst	367	4.27	1.04	Madde 77	Alt	367	2.33	0.94	-34.40	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.81	Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.56	Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																												
Madde 76	Alt	367	2.53	1.10	-22.07	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.27	1.04				Madde 77	Alt	367	2.33	0.94	-34.40	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.81	Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.56	Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																								
Madde 77	Alt	367	2.33	0.94	-34.40	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.56	0.81				Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.56	Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																				
Madde 78	Alt	367	2.67	1.22	-29.74	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.75	0.56				Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.62	Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																
Madde 79	Alt	367	2.18	1.09	-39.40	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.75	0.62				Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.42	Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																												
Madde 80	Alt	367	4.64	0.63	-7.61	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.94	0.42				Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.40	Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																								
Madde 81	Alt	367	2.87	1.59	-23.72	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.90	0.40				Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.45	Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																				
Madde 82	Alt	367	4.70	0.71	-2.79	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.83	0.45				Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.30	Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																
Madde 83	Alt	367	3.27	1.71	-18.41	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.94	0.30				Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.38	Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																												
Madde 84	Alt	367	2.49	0.83	-50.49	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.90	0.38				Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.56	Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																								
Madde 85	Alt	367	4.20	1.17	-9.26	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.83	0.56				Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.67	Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																				
Madde 86	Alt	367	2.20	1.44	-30.66	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.75	0.67				Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01	Üst	367	4.33	1.13	Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																
Madde 87	Alt	367	2.57	1.21	-20.33	728.59	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.33	1.13				Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01	Üst	367	4.29	1.21	Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																												
Madde 88	Alt	367	3.83	1.24	-5.04	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.29	1.21				Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-	Üst	367	3.84	1.52	Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																								
Madde 89	Alt	367	3.88	1.53	0.36	731.99	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.84	1.52				Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.33	Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																				
Madde 90	Alt	367	4.56	0.74	-9.18	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.94	0.33				Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01	Üst	367	4.78	0.59	Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																
Madde 91	Alt	367	2.61	1.27	-29.69	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.78	0.59				Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-	Üst	367	3.96	1.39	Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 92	Alt	367	3.71	1.34	-2.51	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.96	1.39				Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-	Üst	367	4.05	1.42	Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 93	Alt	367	4.04	1.29	-0.05	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.05	1.42				Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01	Üst	367	3.76	1.29	Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 94	Alt	367	3.47	1.54	-2.77	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.76	1.29				Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01	Üst	367	4.92	0.31	Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																																																																
Madde 95	Alt	367	4.48	0.70	-10.98	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.92	0.31				Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01	Üst	367	4.56	0.88	Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 96	Alt	367	2.51	1.62	-21.35	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.56	0.88				Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 97	Alt	367	3.68	1.50	-13.24	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.81	0.67																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							

Tablo 4.6'nin devamı

Maddeler	Grup	N	X	ss	t	sd	p																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 98	Alt	367	2.75	1.63	-24.81	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.91	0.31				Madde 99	Alt	367	4.16	1.01	2.36	732	-	Üst	367	3.94	1.46	Madde 100	Alt	367	4.45	0.92	5.56	732	p< .01	Üst	367	4.02	1.18	Madde 101	Alt	367	3.71	1.46	-14.35	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.49	Madde 102	Alt	367	2.68	1.24	-31.55	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.46	Madde 103	Alt	367	2.63	1.28	-22.13	732	p< .01	Üst	367	4.44	0.90	Madde 104	Alt	367	3.06	1.89	-17.06	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.61	Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.87	Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01
Madde 99	Alt	367	4.16	1.01	2.36	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.94	1.46				Madde 100	Alt	367	4.45	0.92	5.56	732	p< .01	Üst	367	4.02	1.18	Madde 101	Alt	367	3.71	1.46	-14.35	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.49	Madde 102	Alt	367	2.68	1.24	-31.55	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.46	Madde 103	Alt	367	2.63	1.28	-22.13	732	p< .01	Üst	367	4.44	0.90	Madde 104	Alt	367	3.06	1.89	-17.06	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.61	Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.87	Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90								
Madde 100	Alt	367	4.45	0.92	5.56	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.02	1.18				Madde 101	Alt	367	3.71	1.46	-14.35	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.49	Madde 102	Alt	367	2.68	1.24	-31.55	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.46	Madde 103	Alt	367	2.63	1.28	-22.13	732	p< .01	Üst	367	4.44	0.90	Madde 104	Alt	367	3.06	1.89	-17.06	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.61	Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.87	Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																				
Madde 101	Alt	367	3.71	1.46	-14.35	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.86	0.49				Madde 102	Alt	367	2.68	1.24	-31.55	732	p< .01	Üst	367	4.86	0.46	Madde 103	Alt	367	2.63	1.28	-22.13	732	p< .01	Üst	367	4.44	0.90	Madde 104	Alt	367	3.06	1.89	-17.06	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.61	Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.87	Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																
Madde 102	Alt	367	2.68	1.24	-31.55	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.86	0.46				Madde 103	Alt	367	2.63	1.28	-22.13	732	p< .01	Üst	367	4.44	0.90	Madde 104	Alt	367	3.06	1.89	-17.06	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.61	Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.87	Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																												
Madde 103	Alt	367	2.63	1.28	-22.13	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.44	0.90				Madde 104	Alt	367	3.06	1.89	-17.06	732	p< .01	Üst	367	4.83	0.61	Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.87	Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																								
Madde 104	Alt	367	3.06	1.89	-17.06	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.83	0.61				Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.87	Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																				
Madde 105	Alt	367	3.83	1.36	-9.19	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.60	0.87				Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01	Üst	367	4.91	0.38	Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																
Madde 106	Alt	367	3.41	1.66	-16.97	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.91	0.38				Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01	Üst	367	4.40	1.02	Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																												
Madde 107	Alt	367	2.29	1.22	-25.45	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.40	1.02				Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01	Üst	367	4.61	0.88	Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																								
Madde 108	Alt	367	3.94	1.24	-8.53	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.61	0.88				Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01	Üst	367	4.68	0.83	Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																				
Madde 109	Alt	367	3.63	1.48	-11.80	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.68	0.83				Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01	Üst	367	4.87	0.43	Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																
Madde 110	Alt	367	3.31	1.54	-18.66	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.87	0.43				Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01	Üst	367	4.89	0.38	Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																												
Madde 111	Alt	367	4.26	1.03	-11.02	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.89	0.38				Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.77	Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																								
Madde 112	Alt	367	3.93	1.23	-9.25	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.63	0.77				Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.66	Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																				
Madde 113	Alt	367	2.62	1.25	-28.38	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.71	0.66				Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-	Üst	367	4.93	0.33	Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																
Madde 114	Alt	367	4.85	0.53	-2.52	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.93	0.33				Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01	Üst	367	4.90	0.35	Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																												
Madde 115	Alt	367	3.34	1.70	-17.28	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.90	0.35				Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.34	Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																								
Madde 116	Alt	367	4.39	0.91	-10.84	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.94	0.34				Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.89	Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																				
Madde 117	Alt	367	2.41	1.50	-22.58	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.47	0.89				Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01	Üst	367	4.63	0.76	Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																
Madde 118	Alt	367	2.11	1.05	-37.20	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.63	0.76				Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01	Üst	367	4.85	0.51	Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 119	Alt	367	2.37	1.37	-32.41	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.85	0.51				Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01	Üst	367	4.94	0.32	Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 120	Alt	367	4.58	0.70	-8.90	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.94	0.32				Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-	Üst	367	3.89	1.19	Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																																																				
Madde 121	Alt	367	3.86	1.08	-0.39	726.14	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	3.89	1.19				Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-	Üst	367	4.79	0.49	Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																																																																
Madde 122	Alt	367	4.70	0.66	-2.02	732	-																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.79	0.49				Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01	Üst	367	4.28	1.08	Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Madde 123	Alt	367	2.18	1.41	-22.61	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.28	1.08				Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
Madde 124	Alt	367	2.12	1.41	-26.88	732	p< .01																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	Üst	367	4.47	0.90																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							

Tablo 4.6'nin devamı

Maddeler	Grup	N	X	ss	t	sd	p																																																																																																																																
Madde 125	Alt	367	3.49	1.52	-15.22	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.77	0.54				Madde 126	Alt	367	4.01	1.16	-9.72	732	p< .01	Üst	367	4.71	0.74	Madde 127	Alt	367	3.44	1.65	0.942	732	-	Üst	367	3.34	1.30	Madde 128	Alt	367	2.76	1.59	-22.35	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.60	Madde 129	Alt	367	4.68	0.94	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.47	Madde 130	Alt	367	3.34	1.72	-16.90	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.35	Madde 131	Alt	367	2.25	1.05	-20.95	732	p< .01	Üst	367	3.99	1.19	Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01	Üst	367	4.51	1.00	Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01
Madde 126	Alt	367	4.01	1.16	-9.72	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.71	0.74				Madde 127	Alt	367	3.44	1.65	0.942	732	-	Üst	367	3.34	1.30	Madde 128	Alt	367	2.76	1.59	-22.35	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.60	Madde 129	Alt	367	4.68	0.94	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.47	Madde 130	Alt	367	3.34	1.72	-16.90	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.35	Madde 131	Alt	367	2.25	1.05	-20.95	732	p< .01	Üst	367	3.99	1.19	Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01	Üst	367	4.51	1.00	Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80								
Madde 127	Alt	367	3.44	1.65	0.942	732	-																																																																																																																																
	Üst	367	3.34	1.30				Madde 128	Alt	367	2.76	1.59	-22.35	732	p< .01	Üst	367	4.75	0.60	Madde 129	Alt	367	4.68	0.94	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.47	Madde 130	Alt	367	3.34	1.72	-16.90	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.35	Madde 131	Alt	367	2.25	1.05	-20.95	732	p< .01	Üst	367	3.99	1.19	Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01	Üst	367	4.51	1.00	Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																				
Madde 128	Alt	367	2.76	1.59	-22.35	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.75	0.60				Madde 129	Alt	367	4.68	0.94	-2.79	732	p< .01	Üst	367	4.84	0.47	Madde 130	Alt	367	3.34	1.72	-16.90	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.35	Madde 131	Alt	367	2.25	1.05	-20.95	732	p< .01	Üst	367	3.99	1.19	Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01	Üst	367	4.51	1.00	Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																
Madde 129	Alt	367	4.68	0.94	-2.79	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.84	0.47				Madde 130	Alt	367	3.34	1.72	-16.90	732	p< .01	Üst	367	4.88	0.35	Madde 131	Alt	367	2.25	1.05	-20.95	732	p< .01	Üst	367	3.99	1.19	Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01	Üst	367	4.51	1.00	Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																												
Madde 130	Alt	367	3.34	1.72	-16.90	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.88	0.35				Madde 131	Alt	367	2.25	1.05	-20.95	732	p< .01	Üst	367	3.99	1.19	Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01	Üst	367	4.51	1.00	Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																																								
Madde 131	Alt	367	2.25	1.05	-20.95	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	3.99	1.19				Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01	Üst	367	4.51	1.00	Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																																																				
Madde 132	Alt	367	3.48	1.55	-10.65	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.51	1.00				Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01	Üst	367	4.79	0.55	Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																																																																
Madde 133	Alt	367	3.02	1.47	-21.61	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.79	0.55				Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-	Üst	367	2.94	1.53	Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																																																																												
Madde 134	Alt	367	2.81	1.57	-1.19	731.42	-																																																																																																																																
	Üst	367	2.94	1.53				Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01	Üst	367	4.35	1.01	Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																																																																																								
Madde 135	Alt	367	2.05	1.03	-30.50	731.66	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.35	1.01				Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01	Üst	367	4.60	0.80																																																																																																																				
Madde 136	Alt	367	3.01	1.43	-18.48	732	p< .01																																																																																																																																
	Üst	367	4.60	0.80																																																																																																																																			

Tablo 4.6'ya bakıldığında Madde 3, 13, 14, 34, 44, 46, 48, 61, 71, 89, 92, 93, 99, 114, 121, 122, 127 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı bir sonuç vermediği görülmektedir. Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde ($p < .01$) anlamlıdır.

Madde analiz işlemlerinden sonra madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik sonuçları karşılaştırılmıştır. Bir maddenin ölçekte güvenilir olarak kalabilmesi için bu üç sistemde de istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi beklenmiştir (Bkz. Ek6, Tablo 4.7: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Madde Toplam-Madde Kalan-Ayırdedicilik Sonuçlarının Karşılaştırılması).

Madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik değerlerinin karşılaştırılması sonucunda Madde 3, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 25, 33, 34, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 64, 66, 71, 74, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 120, 121, 122, 126, 127, 129 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı sonuçlar vermediği görülmektedir. Anlamlı sonuç vermeyen bu 55 maddenin

test toplamından çıkartılmasına karar verilmiştir. Böylece ölçekte toplam 81 madde kalmıştır.

Bundan sonra yapılan geçerlilik işlemlerinde ölçeğin bu 81 maddesi kullanılmıştır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği'nin yapı geçerliliğinin sınanmasında faktör analizi işlemleri uygulanmıştır. Faktör analizinin ilk aşamasında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testi ve Bartlett Küresellik Testi işlemleri yapılarak örneklem grubundan elde edilen verilerin analize uygunluğu test edilmiştir. Daha sonra Temel Bileşenler ve Varimax Rotated yöntemleri uygulanarak ölçeğin alt boyutları belirlenmiştir.

Tablo 4.8

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği İçin Yapılan Kaise-Meyer Olkin ve Bartlett Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin	0.986
Bartlett's Test	135730.381
Sd	3160
p	0.000

Tablo 4.8'e bakıldığında, Kaiser-Meyer-Olkin değerinin (0.986) 0.50'nin üzerinde olması nedeni ile örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu anlaşılmaktadır. Bartlett's Testi değerinin de 0.01 önem derecesinde anlamlı olması, ölçülen özelliğin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden geldiğinin göstermektedir (KMO = 0.986; χ^2 Bartlett test (3160) = 135730.4; p = 0.000).

Ölçeğin alt boyutlarının hangi maddeden oluştuğu ve bu boyutların toplam varyansın ne kadarını karşıladığına ilişkin analizlerde özdeğer olarak 3 ve 3'ten büyük değer alan alt boyutların varyansları temel alınmıştır.

Tablo 4.9

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Faktör Analizi İşlemlerine İlişkin Açıklanan Toplam Varyans Sonuçları

Alt Boyut	Başlangıç Özdeğerleri			Dönüştürülmüş Kareli Ağırlıklar Toplamı		
	Toplam	Açıklanan Varyans	Birikimli Yüzde	Toplam	Açıklanan Varyans	Birikimli Yüzde
Birinci	44.37	55.47	55.47	19.99	24.99	24.99
İkinci	4.77	5.96	61.43	17.66	22.08	47.07
Üçüncü	3.53	4.42	65.84	15.02	18.78	65.84

Tablo 4.9'a bakıldığında birinci sütunda alt boyutlar, ikinci sütunda başlangıç özdeğerleri, üçüncü sütunda ise Varimax Rotated Yöntemi sonucu elde edilen varyans değerleri görülmektedir.

Faktör analizi işlemleri sonucu özdeğeri 3 ve yukarı olan 3 faktör görülmektedir. Birinci alt boyutun özdeğeri 44.37'dir ve toplam varyansın 24.99'unu karşılamaktadır. İkinci alt boyutun özdeğeri 4.77'dir ve toplam varyansın 22.08'ini karşılamaktadır. Son alt boyutun özdeğeri 3.53'tür ve toplam varyansın 18.78'ini karşılamaktadır. Üç alt boyut, ölçülen değişkenin toplam varyansının 65.84'ünü açıklamaktadır.

Bu üç alt boyutun birlikte ölçülmek istenen değişkenin toplam varyansının %40 değerinin üzerinde (%65.84) olması Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin ölçülmek istenen özelliği içerdiğini göstermektedir.

Faktör analizi işlemleri sonucunda ölçek maddelerinin alt boyutlara göre dağılımları ve faktör yükleri Tablo 4.10'da belirtilmiştir.

Tablo 4.10

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Ölçeklerine Giren Maddeler ve Faktör Yükleri

Maddeler	1.Alt Boyut	2.Alt Boyut	3.Alt Boyut
Madde24	0.865		
Madde52	0.799		
Madde19	0.791	0.343	
Madde67	0.777		0.357
Madde65	0.772	0.307	
Madde102	0.771		0.466
Madde68	0.755		
Madde27	0.744	0.497	
Madde128	0.722	0.343	0.396
Madde31	0.720		
Madde69	0.717	0.396	0.381
Madde72	0.716	0.362	0.343
Madde32	0.706		
Madde38	0.696	0.555	
Madde30	0.686		0.422
Madde81	0.662	0.449	0.398
Madde75	0.656	0.376	0.355
Madde35	0.655		0.413
Madde54	0.655		0.449
Madde63	0.641	0.498	
Madde39	0.612	0.456	
Madde70	0.607		0.477
Madde87	0.597		0.523
Madde26	0.575	0.365	0.348
Madde2	0.574		0.509
Madde29	0.556	0.375	0.356
Madde28	0.533	0.527	0.502
Madde86	0.532	0.459	0.479
Madde21	0.527		0.508
Madde60	0.522	0.382	0.317
Madde119	0.469	0.457	0.466
Madde104	0.468	0.771	
Madde4	0.393	0.766	0.340
Madde59	0.395	0.764	
Madde115	0.389	0.750	0.340
Madde124		0.738	
Madde53	0.381	0.730	0.312
Madde20	0.375	0.720	0.313
Madde130	0.306	0.706	
Madde110		0.698	0.356
Madde10	0.334	0.697	0.332
Madde118		0.685	0.305
Madde16	0.469	0.681	
Madde58	0.393	0.677	
Madde36	0.410	0.675	
Madde84		0.671	0.340
Madde106	0.380	0.668	
Madde133	0.323	0.661	
Madde83		0.651	
Madde7	0.325	-0.623	
Madde101		0.614	

Tablo 4.10'un devamı

Maddeler	1.Alt Boyut	2.Alt Boyut	3.Alt Boyut
Madde135	0.354	0.587	0.396
Madde40	0.336	0.569	0.481
Madde79	0.363	0.564	0.562
Madde96	0.530	0.538	
Madde41	0.308	0.533	0.442
Madde5		0.524	0.398
Madde15		-0.392	
Madde6			0.776
Madde103	0.352		0.730
Madde8			0.719
Madde125			0.706
Madde76		0.430	0.655
Madde117			0.653
Madde132	0.471		0.647
Madde123	0.427	0.404	0.645
Madde91		0.454	0.645
Madde62	0.367		0.626
Madde78			0.610
Madde56		0.325	0.595
Madde107	0.570	0.317	0.592
Madde1	0.460	0.316	0.585
Madde113	0.570	0.328	0.580
Madde131			0.573
Madde116	0.516	0.376	0.573
Madde98	0.318	0.521	0.557
Madde12	0.362		0.484
Madde136		0.412	0.480
Madde73	0.416		0.424
Madde57		0.379	0.391
Madde22		0.178	0.385

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği için yapılan faktör analizi işlemleri sonucunda; herhangi bir faktör altında tek bir maddenin bulunmaması, birden fazla faktör altında birbirine yakın faktör yüklerinin bulunmaması ve faktör yükünün 0,30'in üstünde olması koşulları aranmıştır. Tablo 4.10'a bakıldığında Madde 2, 21, 28, 57, 73, 79, 87, 96, 98, 107, 113, 116, 119 ve 136'nın bu koşullara uymadığı görülmektedir. Bu maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

Kalan 67 madde ile ölçek yeniden düzenlenerek ölçeğin alt boyutları için güvenilirlik analizi işlemleri yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları için yapılan güvenilirlik analizi işlemlerinde Alpha modeli kullanılmıştır. Cronbach Alpha ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerlerine bakılmıştır.

Tablo 4.11

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Birinci Alt Boyut İçin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları

Tüm Maddeler (N=26) Cronbach Alpha = 0.9804			Madde 60 Atıldıktan Sonra (N=25) Cronbach Alpha = 0.9806		
Maddeler	r	Alpha	Maddeler	r	Alpha
Madde24	0.8696	0.9793	Madde52	0.8001	0.9799
Madde52	0.8045	0.9796	Madde24	0.8645	0.9795
Madde67	0.8498	0.9794	Madde67	0.8516	0.9795
Madde19	0.8803	0.9792	Madde19	0.8776	0.9794
Madde65	0.8719	0.9793	Madde65	0.8808	0.9794
Madde102	0.8744	0.9793	Madde102	0.8767	0.9794
Madde27	0.8713	0.9793	Madde27	0.8700	0.9794
Madde68	0.8331	0.9795	Madde68	0.8389	0.9796
Madde128	0.8830	0.9792	Madde128	0.8837	0.9794
Madde31	0.7593	0.9799	Madde31	0.7588	0.9801
Madde72	0.8658	0.9793	Madde72	0.8692	0.9795
Madde69	0.8842	0.9793	Madde69	0.8812	0.9794
Madde32	0.7486	0.9800	Madde32	0.7455	0.9802
Madde38	0.8470	0.9794	Madde38	0.8423	0.9796
Madde30	0.7305	0.9802	Madde30	0.7249	0.9804
Madde81	0.8775	0.9792	Madde81	0.8814	0.9794
Madde35	0.7879	0.9797	Madde35	0.7910	0.9799
Madde75	0.8247	0.9795	Madde75	0.8276	0.9797
Madde54	0.8192	0.9796	Madde63	0.7322	0.9803
Madde63	0.7309	0.9801	Madde54	0.8271	0.9797
Madde70	0.7000	0.9803	Madde70	0.6967	0.9806
Madde39	0.7432	0.9800	Madde39	0.7453	0.9802
Madde26	0.7517	0.9800	Madde26	0.7588	0.9801
Madde29	0.7405	0.9800	Madde29	0.7375	0.9803
Madde60*	0.6720	0.9806	Madde86	0.7738	0.9800
Madde86	0.7852	0.9798			

*Cronbach Alpha değeri 0.9804'ten büyük

Tablo 4.11'e bakıldığında birinci sütun ölçeğin birinci alt boyutu için yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarını göstermektedir. Birinci alt boyutta 26 madde bulunmaktadır ve bu 26 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.9804 olarak bulunmuştur. Bu değer birinci alt boyutun güvenilir olduğunu göstermektedir.

Birinci alt boyuttaki maddelerin tek tek alpha değerleri incelendiğinde; Madde60'ın Cronbach Alpha değerinin, bu alt boyut için kabul edilebilir Cronbach Alpha değerinden büyük olduğu görülmektedir. Bu nedenle Madde60 birinci alt boyut gelinden çıkartılarak güvenilirlik analizi işlemi tekrarlanmıştır.

Tablo 4.11'deki ikinci sütunda görüldüğü üzere Cronbach Alpha değeri 0.9806 olarak bulunmuştur. Tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 4.12

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği İkinci Alt Boyut İçin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları

Tüm Maddeler (N=25) Cronbach Alpha = 0.9651			Madde 7 ve 15 Atıldıktan Sonra (N=23) Cronbach Alpha = 0.9773		
Maddeler	r	Alpha	Maddeler	r	Alpha
Madde84	0.7580	0.9633	Madde84	0.7651	0.9764
Madde133	0.7658	0.9632	Madde133	0.7696	0.9764
Madde36	0.8089	0.9628	Madde36	0.8138	0.9761
Madde101	0.6421	0.9643	Madde101	0.6460	0.9772
Madde16	0.8346	0.9626	Madde16	0.8360	0.9759
Madde118	0.7292	0.9636	Madde118	0.7355	0.9767
Madde106	0.7659	0.9632	Madde106	0.7730	0.9764
Madde58	0.7834	0.9631	Madde58	0.7874	0.9763
Madde104	0.9129	0.9619	Madde104	0.9150	0.9753
Madde41	0.7288	0.9635	Madde41	0.7220	0.9767
Madde5	0.6499	0.9643	Madde5	0.6602	0.9773
Madde135	0.7794	0.9630	Madde135	0.7776	0.9764
Madde40	0.7944	0.9629	Madde40	0.7884	0.9763
Madde7*	-0.2367	0.9707	Madde10	0.8212	0.9760
Madde10	0.8185	0.9627	Madde83	0.6642	0.9773
Madde83	0.6552	0.9642	Madde20	0.8559	0.9758
Madde20	0.8540	0.9625	Madde110	0.8257	0.9760
Madde15*	-0.2737	0.9715	Madde4	0.9136	0.9753
Madde110	0.8235	0.9626	Madde53	0.8625	0.9757
Madde4	0.9124	0.9620	Madde59	0.8942	0.9754
Madde53	0.8584	0.9623	Madde115	0.8983	0.9754
Madde59	0.8938	0.9620	Madde124	0.8215	0.9760
Madde115	0.8992	0.9620	Madde130	0.8191	0.9760
Madde124	0.8183	0.9627			
Madde130	0.8137	0.9628			

*Cronbach Alpha değeri 0.9651'den büyük

Tablo 4.12'ye bakıldığında birinci sütun ölçeğin ikinci alt boyutu için yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarını göstermektedir. İkinci alt boyutta 25 madde bulunmaktadır ve bu 25 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.9651 olarak bulunmuştur. Bu değer ikinci alt boyutun iç güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

İkinci alt boyuttaki maddelerin tek tek Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde; Madde7 ve 15'in alpha değerlerinin, bu alt boyut için kabul edilebilir Cronbach

Alpha değerinden büyük olduğu görülmektedir. Bu maddeler bu alt boyutun güvenilirliğini düşürmektedir. Bu nedenle Madde7 ve 15 ikinci alt boyut genelinden çıkartılarak güvenilirlik analizi işlemi tekrarlanmıştır.

Tablo 4.12'deki ikinci sütunda görüldüğü üzere Cronbach Alpha değeri 0.9773 olarak bulunmuştur. Tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Üçüncü Alt Boyut İçin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayıları

Tüm Maddeler (N=16) Cronbach Alpha = 0.9479			Madde 22 Atıldıktan Sonra (N=15) Cronbach Alpha = 0.9490		
Maddeler	r	Alpha	Maddeler	r	Alpha
Madde22*	0.4952	0.9490	Madde123	0.8345	0.9434
Madde123	0.8299	0.9425	Madde76	0.7464	0.9451
Madde76	0.7473	0.9439	Madde131	0.5992	0.9486
Madde131	0.5998	0.9472	Madde132	0.7889	0.9440
Madde132	0.7835	0.9430	Madde8	0.7728	0.9444
Madde8	0.7730	0.9432	Madde1	0.7512	0.9449
Madde1	0.7481	0.9438	Madde6	0.8225	0.9432
Madde117	0.7035	0.9448	Madde91	0.7732	0.9444
Madde6	0.8162	0.9422	Madde78	0.6019	0.9485
Madde91	0.7727	0.9433	Madde12	0.6307	0.9476
Madde78	0.6087	0.9469	Madde56	0.7161	0.9458
Madde12	0.6362	0.9461	Madde125	0.6899	0.9463
Madde56	0.7168	0.9446	Madde103	0.8049	0.9437
Madde125	0.6944	0.9450	Madde62	0.6525	0.9472
Madde103	0.8000	0.9427	Madde117	0.7023	0.9460
Madde62	0.6521	0.9459			

*Cronbach Alpha değeri 0.9479'dan büyük

Tablo 4.13'te birinci sütun ölçeğin üçüncü alt boyutu için yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarını göstermektedir. Üçüncü alt boyutta 16 madde bulunmaktadır ve bu 16 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.9479 olarak bulunmuştur. Bu değer üçüncü alt boyutun güvenilir olduğunu göstermektedir.

Üçüncü alt boyuttaki maddelerin tek tek Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde; Madde22'nin Cronbach Alpha değerinin, bu alt boyut için kabul edilebilir Cronbach Alpha değerinden büyük olduğu görülmektedir. Bu madde bu alt boyutun

güvenilirliğini düşürmektedir. Bu nedenle Madde22 üçüncü alt boyut genelinden çıkartılarak güvenilirlik analizi işlemi tekrarlanmıştır.

Tablo 4.13'teki ikinci sütunda görüldüğü üzere Cronbach Alpha değeri 0.9490 olarak bulunmuştur. Tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Her bir alt boyut için yapılan güvenilirlik analizleri (Tablo 4.11, 4.12 ve 4.13) sonucu Madde60, 7, 15 ve 22'nin buldukları alt boyutların güvenilirliğini düşürmektedir. Bu nedenle bu maddelerin ölçek genelinden çıkartılmasına karar verilmiştir. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği, 3 alt boyutta da yüksek düzeyde güvenilirdir. Ölçek maddeleri kendi buldukları alt boyutlarında birbirleri ile uyumludur. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği, 63 madde ile son şeklini almıştır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği faktör analizi işlemleri sonucu ölçek dışı kalan maddelerin belirlenme işi tamamlanmıştır. Alt boyutlara giren maddeler ve madde sayıları Tablo 4.14'te gösterilmiştir.

Tablo 4.14

Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Boyutlar ve Bu Boyutlardan Yük Alan Maddeler

Faktör	Madde Sayısı	Madde Numaraları
1	23 madde	84, 133, 36, 101, 16, 118, 106, 58, 104, 41, 5, 135, 40, 10, 83, 20, 110, 4, 53, 59, 115, 124,130
2	25 madde	52, 24, 67, 19, 65, 102, 27, 68, 128, 31, 72, 69, 32, 38, 30, 81, 35, 75, 63, 54, 70, 39, 26, 29, 86
3	15 madde	123, 76, 131, 132, 8, 1, 6, 91, 78, 12, 56, 125, 103, 62,11

Tablo 4.14'te görüldüğü üzere birinci faktör 23 maddeden (84, 133, 36, 101, 16, 118, 106, 58, 104, 41, 5, 135, 40, 10, 83, 20, 110, 4, 53, 59, 115, 124,130), ikinci faktör 25 maddede (52, 24, 67, 19, 65, 102, 27, 68, 128, 31, 72, 69, 32, 38, 30, 81, 35, 75, 63, 54, 70, 39, 26, 29, 86), üçüncü faktör de 15 maddeden (123, 76, 131, 132, 8, 1, 6, 91, 78, 12,56, 125, 103, 62,11) oluşmaktadır. Bu 63 soru için faktör analizi işlemleri

yenilerek ölçeğin alt boyutlarına verilecek isimler ve bu alt boyutlarda yer alan maddeler belirlenmiştir.

Tablo 4.15

Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği'nin Faktör Analizi Sonuç Tablosu

Alt Boyutlar	Maddeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenirlilik	
1. Alt Boyut (23 Madde)	Madde59: “Kayıp çocukların veya ailelerin bulunması Devlet yasalarıyla güvence altına alınmalıdır.”	0.799	26.11	0.9806	
	Madde104: “Çocuk için evlat edinme, kurum bakımı gibi uygulamalar en son düşünülecek çözüm olmalıdır. Devlet, öncelikli olarak aileye ekonomik ve sosyal destek sağlamalıdır.”	0.798			
	Madde4: “Çocuklar için güvenli oyun alanları sağlamak Devletin/ belediyelerin görevidir.”	0.797			
	Madde115: “Çocuk için gerekli yaşam şartlarının (barınma, beslenme, temiz su gibi) sağlanması Devlet tarafından güvence altına alınmalıdır.”	0.784			
	Madde124: “Devlet çocuğun sağlık bakımı ve takibinde (aşı, büyüme ve gelişmenin takibi, ağız ve göz muayenesi, tedavi gibi) aksama olmaması için gerekli önlemleri almalıdır.”	0.770			
	Madde53: “Devlet, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle ruhsal, ahlaki, bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik programlar yapmaları için destek vermelidir.”	0.758			
	Madde20: “Sağlık, sosyal, ekonomik ve kültürel durum ne olursa olsun; çocuk eğitim hizmetinden kesintisiz olarak faydalanmalıdır.”	0.749			
	Madde130: “Özrü çocukların özel gereksinimleri vardır. Devlet, bu çocukların özel gereksinimlerinin karşılanması için ailenin parasal durumunu göz önüne almadan her türlü desteği sağlamalıdır.”	0.737			
	Madde110: “Devlet, annenin çalıştığı durumlarda çocuğun bakımını güvence altına almalı ev bakımı konusunda yardım ve destek vermelidir.”	0.730			
	Madde10: “Öğretmenin mesleki bilgisi, eğitim ortamının fiziksel şartları ve eğitim materyallerinin zenginliği çocuğun okul başarısını artırır.”	0.729			
	Madde118: “Devlet, çocuk bedeninin her türlü kullanılmasını (reklam, iş gücü, haber, pornografi gibi) önlemeye yönelik yasalar yapmalıdır.”	0.709			
	Madde58: “Mahkemede ifade verme durumunda (mağdur olma, boşanma gibi) kalan bir çocuk için özel koruyucu önlemler alınmalıdır.”	0.705			
	Madde16: “Okul eğitimi, şartları elverişsiz çevre ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı sağlamalıdır.”	0.697			
	Madde84: “Çocuğu ilgilendiren bir konuda karar alınırken; ülke vatandaşı olma, mülteci olma, dili, yaşadığı ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlar, yaşadığı yer (örneğin kırsal/ kentsel alan, kültürel özellikleri) gibi durumlar dikkate alınmalıdır.”	0.697			

Tablo 4.15'in devamı

Alt Boyutlar	Maddeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
1. alt boyutun devamı	Madde36: “Çocuğa verilecek ismin kararı, aileye aittir. Fakat Devlet, çocuğun menfaatine aykırı (alay konusu olabilecek gibi) isimlerin verilmesini önleyici yasalar yapmalıdır.”	0.692		
	Madde106: “Çocuğun evlat edinilmesi kararı ancak Devlet’in yetkili makamlarınca verilebilir.”	0.686		
	Madde133: “Çocukluk, insan yaşamında özel bir dönemdir. Devlet yasalarını yaparken mutlaka çocukluk döneminin tanımını yapmalı ve çocukların ihtiyaçlarını göz önüne almalıdır.”	0.686		
	Madde83: “Devlet, çocuğun bakımı, korunması ve eğitiminden sorumlu olan kurumların (aile, okul, hastane gibi) fiziksel şartları, hizmetleri ve çalışan personelin özellikleri konularında standartlar oluşturmalıdır.”	0.676		
	Madde101: “Devlet, çocuğun her türlü şiddet ve istismardan korunması için gerekli önlemleri yasaları ile güvence altına almalıdır.”	0.632		
	Madde135: “Çocuğun reşit oluncaya kadarki bakımı, korunması ve eğitimi, Devlet’in güvencesi altında olmalıdır.”	0.618		
	Madde40: “Evlat edinilen, kurum bakımı altında olan, resmi nikâh dışı ve yapay dölleme ile doğan çocukların, biyolojik anne babalarını bilme hakkı, çocuğun bakımından sorumlu kişi ve kurumların kararına bağlı olmalıdır.”	0.610		
	Madde41: “Devlet, çocuğun damgalanmasına yol açabilecek bilgi ve nüfus kayıtlarını saklı tutulması için gerekli önlemleri almalıdır.”	0.566		
	Madde5: “Devlet/ belediyeler, çocuğun okul dışı zamanını değerlendirmesi için bakım, eğlence ve eğitim ortamları sağlamalıdır.”	0.532		
	2. Alt Boyut (25 Madde)	Madde24: “Çocuk, ihtiyaç duyduğu yaşa kadar oyun oynamalıdır.”	0.840	24.50
Madde52: “Çocuk, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendi vermelidir.”		0.782		
Madde19: “Oyun, çocuk için bir yaşam şeklidir. Bu nedenle çocuk, oyununu kendi planlamalıdır.”		0.778		
Madde65: “Çocuk, istediği televizyon programını izleyebilmeli, istediği müziği dinleyebilmelidir.”		0.772		
Madde68: “Çocuğun zaman zaman günlük yaşam becerileri ile ilgili tercihlerinde özgür bırakılması (giyinme gibi), onun daha sonraları kendi tercihlerini yapmasında temel oluşturur.”		0.771		
Madde67: “Çocuk, deneyerek öğrenme şansına sahip olmalıdır.”		0.758		
Madde102: “Çocuğun okul ortamında yaşadığı sağlık problemlerinde; aciliyet gerektiren durumlarda, çocuk kendi sağlığıyla ilgili kararları verebilir.”		0.755		
Madde27: “Oyun alanları düzenlenirken çocukların ihtiyaç ve istekleri de göz önünde bulundurulmalıdır.”		0.732		
Madde31: “Çocuğa harçlık vermek; onun tasarruf ve harcama yapma konularında, beceri kazanmasını destekler.”		0.722		

Tablo 4.15'in devamı

Alt Boyutlar	Maddeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
2.alt boyutun devamı	Madde72: “Çocuk, kardeşleriyle ilişkilerinin nasıl olacağına (koruma, sığınma, tartışma gibi) kendi karar vermelidir.”	0.721		
	Madde128: “Tıbbi tedavi uygulamalarından önce çocuğa tedavi hakkında bilgi verilmesi ve sorularının cevaplanması, onun tedavi sürecini daha huzurlu atlatmasını sağlar.”	0.702		
	Madde32: “Çocuklar, akranları ile çatışma yaşadığında, onlara kendi çözüm yollarını üretmeleri için fırsat verilmeli ve teşvik edilmelidir.”	0.701		
	Madde69: “Eğer öğretmen/ aile, çocuk için görüşlerini söyleyebileceği ortamlar sağlarsa, çocuğun kendisine ve başkalarının (akran, aile, diğer yetişkinler) fikirlerine olan saygısı gelişir.”	0.697		
	Madde38: “Çocuğun gideceği okulun seçiminde, çocuğun da görüşü alınmalıdır.”	0.668		
	Madde81: “Zihinsel veya bedensel özürlü çocukların da kendi istekleri doğrultusunda sosyal yaşama katılma hakkı vardır.”	0.659		
	Madde54: “Çocuklar başkaları tarafından rahatsız edilmeden yalnız kalabileceği bir yer ve zamana sahip olmalıdır.”	0.659		
	Madde75: “Çocuk, ev işlerine yardım edip etmeyeceği konusunda kendi karar vermelidir.”	0.654		
	Madde30: “Yetişkinler çocuğun okul dışı zamanını değerlendirme şeklinin belirlenmesinde çocuğa rehberlik ederken, çocuğun görüşlerine de yer vermelidir.”	0.647		
	Madde35: “Eğitim etkinlikleri hazırlanırken çocukların ilgi, gereksinim ve görüşlerine yer verilmesi, çocukların okul başarısını olumlu yönde etkiler.”	0.636		
	Madde63: “Aileler/ öğretmenler, çocukların düşüncelerini sözlü, resimleme, yazı gibi yollarla ifade etmesi için teşvik edici olmalıdır.”	0.629		
	Madde39: “Öğretmen çocuğun başarı ve desteklenmesini gerekli gördüğü konuları, çocukla konuşmalıdır.”	0.607		
	Madde70: “Aile/ okul yaşantısında çocuklara sorumluluklar verilmelidir.”	0.577		
	Madde26: “Çocuk, yapacağı sporu kendi seçmelidir.”	0.573		
	Madde29: “Çocuk, kendi isteği doğrultusunda dinlenme, oyun ve eğlence, sanat ve öğrenme ortamına katılmalıdır.”	0.548		
Madde86: “Kız ve erkek çocuklarının küçük yaştan itibaren farklı cinsiyetlerde arkadaşlarının olması, onların hem kendi cinslerini hem de diğer cins arkadaşlarının özelliklerini öğrenmesi açısından önemlidir. Çocuklar böylece ileriki yaşamlarında daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler.”	0.504			
3.Alt Boyut (15 Madde)	Madde6: “Çocuk, bulunduğu toplumun kültürünü (değerlerini, dilini, geleneklerini vb) öğrenmelidir.”	0.749	17.36	0.9490
	Madde103: “Çocuk pek çok şeyi anne-babasını/ öğretmeni taklit ederek öğrenir. Bu nedenle aile/öğretmen çocuğa her zaman iyi örnek olmalıdır.”	0.734		
	Madde8: “Eğitim programları, çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevre ve okul imkânları da göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.”	0.715		

Tablo 4.15'in devamı

Alt Boyutlar	Maddeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
3.alt boyutun devamı	Madde125: “Çocuğun hayati tehlikesi olduğu durumlarda; tıbbi tedavinin uygulanıp uygulanmayacağı veya tıbbi tedavinin şekline karar verme sorumluluğu, aile ve doktor arasında paylaşılmalıdır.”	0.708		
	Madde117: “Aile üyelerinden birinde madde bağımlılığı (sigara, uyuşturucu kullanımı gibi) varsa; çocuk, bu duruma tanık olmamalıdır.”	0.652		
	Madde132: “Ailenin öncelikli sorumluluğu çocuğunun beslenme ve sağlığı ile ilgilenmektir.”	0.651		
	Madde76: “Çocuklar için koruyucu yaşlar (okula başlama gibi) olmalıdır.”	0.642		
	Madde123: “Çocuk, anne-babasından veya bunların her hangi birinden ayrılmışsa; çocuk ayrıldığı kişilerle temas kurabilmelidir.”	0.640		
	Madde78: “Ailede çocukla ilgili bir karar alınırken çocuğun yaşı, cinsiyeti, gelişmişlik düzeyi ve sağlık durumu dikkate alınmalıdır.”	0.624		
	Madde62: “Çocuğun kafası karışık olduğunda, kendini kötü hissettiğinde ya da anlatmak isteyeceği şeyler olduğunda, ailesinden/ öğretmeninden yardım isteyebilmelidir.”	0.623		
	Madde91: “Aile, çocuk hazır olduğunda cinsellikle ilgili bilgilendirme/ danışmanlığını; çocuğun akranlarından, televizyondan, internetten ve sokaktan yanlış ve eksik öğrenmesini engellemek için kendisi vermelidir.”	0.616		
	Madde56: “Çocuğun cinsellik ve şiddetle ilgili filmler izlemesi engellenmelidir.”	0.611		
	Madde131: “Aile/ öğretmen çocuğun merak ettiği her konuda soru sorması için teşvik edici olmalıdır.”	0.590		
	Madde1: “Okul, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları kadar oyun ve eğlence ortamını da sağlamalıdır.”			
	Madde12: “Aile, çocuğunun okul eğitiminden en iyi şekilde faydalanabilmesi ve gelişimini sürdürebilmesi için okulla irtibat halinde olmalıdır.”	0.564		
		TOPLAM		67.971
	KMO Testi		0.985	
	Bartlett Küresellik Testi Ki kare		102947.4	
	Sd		1953	
	p		0.000	

Tablo 4.15'e bakıldığında ölçeğin birinci faktörünün faktör açıklayıcılığının %26.11 ve güvenilirliğinin 0.9806 olduğu görülmektedir. Bu faktör altındaki maddelere bakıldığında bu maddelerin çocukların bakım ve korunması tutumuna yönelik maddelerden oluştuğu ve bu bakım ve korunmanın da devlet güvencesi ve desteği altında olması gerektiği yönündedir.

Tablo 4.15'e bakıldığında ölçeğin ikinci faktörünün faktör açıklayıcılığının %24.50 ve güvenilirliğinin 0.9772 olduğu görülmektedir. Bu faktör altındaki maddelere bakıldığında bu maddelerin çocukların kendi kendine karar vermesi tutumuna yönelik maddelerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 4.15'e bakıldığında ölçeğin üçüncü faktörünün faktör açıklayıcılığının %17.36 ve güvenilirliğinin 0.9490 olduğu görülmektedir. Bu faktör altındaki maddelere bakıldığında bu maddelerin çocukların bakım ve korunma tutumuna yönelik maddelerden oluştuğu görülmektedir.

Böylece "Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği" son haline kavuşmuştur. Ölçek 63 maddeden ve üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin ebeveynlerin çocuk hakları tutumlarını açıklayıcılığı yüzde 67.971. Birinci faktöre "devlet güvencesi ve desteği", ikinci faktöre "kendi kendine karar verme" ve üçüncü faktöre "bakım ve koruma" tutumları ismi verilmiştir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkinin derecesini ve yönünü belirlemek amacıyla Pearson r Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Tablo 4.16a

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Pearson r Korelasyon Sonuçları

Değişken	N	r	p
Devlet Güvencesi ve Desteği-Kendi Kendine Karar Verme	1360	0.038	-
Bakım ve Koruma-Kendi Kendine Karar Verme	1360	-0.077	-
Devlet Güvencesi ve Desteği-Bakım ve Koruma	1360	0.839	p< .01

Tablo 4.16a'ya bakıldığında;

"Devlet güvencesi ve desteği" değişkeni ile "Kendi kendine karar verme" değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı,

"Bakım ve Koruma" değişkeni ile "Kendi Kendine Karar Verme" değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı,

“Devlet Güvencesi ve Desteği” değişkeni ile “Bakım ve Koruma” değişkeni arasında anlamlı ($p < .01$) bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin yüksek düzeyde ($r = 0.839$) olduğu görülmektedir.

Tablo 4.16b

Ebeveyn Cinsiyeti Kontrol Edildiğinde Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Pearson r Korelasyon Sonuçları

Değişken	N	r	p
Devlet Güvencesi ve Desteği-Kendi Kendine Karar Verme	1360	0.040	-
Bakım ve Koruma-Kendi Kendine Karar Verme	1360	-0.073	-
Devlet Güvencesi ve Desteği-Bakım ve Koruma	1360	0.845	$p < .01$

Tablo 4.16b’ye bakıldığında;

“Devlet güvencesi ve desteği” değişkeni ile “Kendi kendine karar verme” değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı,

“Bakım ve Korunma” değişkeni ile “Kendi Kendine Karar Verme” değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı,

“Devlet Güvencesi ve Desteği” değişkeni ile “Bakım ve Koruma” değişkeni arasında anlamlı ($p < .01$) bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin yüksek düzeyde ($r = 0.845$) olduğu görülmektedir.

Korelasyon sonuçlarına göre ebeveyn çocuk hakları tutumları “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki temel faktör altında değerlendirilebilir. “Bakım ve Korunma” faktörü “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” olmak üzere iki alt boyuttan oluşan bir yapıya; “Kendi Kendine Karar Verme” faktörü ise tek boyuttan oluşan bir yapıya sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin geçerlilik işlemlerinin tamamlanmasının ardından ölçeğin test tekrar test güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek aynı gruba üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Bu uygulamalar arasında pearson r değerinin istatistiksel açıdan anlamlı, t değerinin ise istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç vermemesi beklenmiştir.

Tablo 4.17

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Test Tekrar Test Verilerine Uygulanan İlişkili Grup “t” Testi Sonuçları

	X	N	ss	r	p	t	sd	p
Test (Genel Toplam)	221.06	54	30.25	0.997	p< .01	-0.121	53	-
Tekrar Test (Genel Toplam)	221.09	54	29.79					
Test (1.alt ölçek)	79.24	54	29.50	0.999	p< .01	-0.125	53	-
Tekrar Test (1.alt ölçek)	79.26	54	29.28					
Test (2.alt ölçek)	88.30	54	28.47	0.999	p< .01	-1.135	53	-
Tekrar Test (2.alt ölçek)	88.48	54	28.18					
Test (3.alt ölçek)	53.52	54	16.83	0.998	p< .01	1.197	53	-
Tekrar Test (3.alt ölçek)	53.35	54	16.55					

Tablo 4.17’ye bakıldığında Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği test tekrar test ilişkili grup t testi sonuçlarına göre ölçek genel toplamı ve alt ölçekleri için pearson r değeri istatistiksel açıdan anlamlı bulunken t değeri istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç vermediği görülmektedir. İki uygulama arasındaki devamlılık katsayıları ölçek genel toplamı için 0.997, birinci ve ikinci alt ölçekler için 0.999, üçüncü alt ölçek için 0.998 olarak bulunmuştur (p< .01). Testin farklı zamanlardaki uygulama güvenilirliği %99’dur.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin norm analizleri için “tanımlayıcı istatistik değerleri” ve “yüzdeler, z ve T puan dönüşüm” işlemleri yapılmıştır.

Tablo 4.18

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutları İçin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Analizler	Birinci Alt Boyut	İkinci Alt Boyut	Üçüncü Alt Boyut
N	1360	1360	1360
Aritmetik Ortalama	99.09	54.15	98.89
Aritmetik Ortalamanın Standart Hatası	0.62	0.44	0.75
Medyan	108.00	59.00	109.00
Mod	115.00	75.00	125.00
Standart Sapma	22.85	16.26	27.82
Varyans	522.31	264.35	774.13
Skewness	-1.80	-0.80	-1.23
Skewness Standart Hata	0.07	0.07	0.07
Kurtosis	1.93	-0.27	0.32
Kurtosis Standart Hata	0.13	0.13	0.13
Ranj	86.00	60.00	100.00
Minimum	29.00	15.00	25.00
Maximum	115.00	75.00	125.00
Cronbah's Alpha	0.9806	0.9773	0.9490
%25'lik dilim	100.00	44.25	95.00
%50'lik dilim	108.00	59.00	109.00
%75'lik dilim	114.00	65.00	120.00

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin birinci alt boyutu için yapılan tanımlayıcı istatistik değerlerine bakıldığında; birinci alt boyutun aritmetik ortalamasının 99.09; aritmetik ortalamasının standart hatasının 0.62; medyanının 108.00; modunun 115.00; standart sapmasının 22.85; varyansının 522.31; skewness değerinin -1.81; kurtosis değerinin 1.93; ranjının 86.00; alınabilecek en düşük puanın 29.00; alınabilecek en yüksek puanın 115.00 ve Cronbah Alpha değerinin 0.9806 olduğu görülmektedir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin ikinci alt boyutu için yapılan tanımlayıcı istatistik değerlerine bakıldığında; ikinci alt boyutun aritmetik ortalamasının 54.15; aritmetik ortalamasının standart hatasının 0.44; medyanının 59.00; modunun 75.00; standart sapmasının 16.26; varyansının 264.35; skewness değerinin -0.80; kurtosis değerinin -0.27; ranjının 60.00; alınabilecek en düşük puanın 15.00; alınabilecek en yüksek puanın 75.00 ve Cronbah Alpha değerinin 0.9773 olduğu görülmektedir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin üçüncü alt boyutu için yapılan tanımlayıcı istatistik değerlerine bakıldığında; üçüncü alt boyutun aritmetik ortalamasının 98.89; aritmetik ortalamasının standart hatasının 0.75; medyanının 109.00; modunun 125.00; standart sapmasının 27.82; varyansının 774.13; skewness değerinin -1.23; kurtosis değerinin 0.32; ranjının 100.00; alınabilecek en düşük puanın 25.00; alınabilecek en yüksek puanın 125.00 ve Cronbah Alpha değerinin 0.9490 olduğu görülmektedir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin birinci alt boyutundan 100.0 ve altında puan alanlar “düşük düzeyde”; 100.1 ile 113.9 puan arasında puan alanlar “orta düzeyde”; 114.0 ve üstünde puan alanlar “yüksek düzeyde” devlet destekli bakım ve korunma tutumuna sahip ebeveynleri göstermektedir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin ikinci alt boyutundan 44.2 ve altında puan alanlar “düşük düzeyde”; 44.3 ile 64.9 puan arasında puan alanlar “orta düzeyde”; 65.0 ve üstünde puan alanlar “yüksek düzeyde” bakım ve korunma tutumuna sahip ebeveynleri göstermektedir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin üçüncü alt boyutundan 95.0 ve altında puan alanlar “düşük düzeyde”; 95.1 ile 119.9 puan arasında puan alanlar “orta düzeyde”; 120.0 ve üstünde puan alanlar “yüksek düzeyde” kendi kendine karar verme tutumuna sahip ebeveynleri göstermektedir.

Tablo 4.18'e bakıldığında ölçeğin birinci, ikinci ve üçüncü alt boyutlarına ait skewness ve kurtosis değerlerinin 1'e yakın değerler aldığı, bu nedenle evren parametresine göre bir çarpıklık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 4.18'de görüldüğü üzere Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden alınan ham puanlar bir sonuca varmak için yeterli değildir. Çünkü evren parametresine uymamaktadır. Bu nedenle ölçek ham puanları için en düşük puanın 0'a en yüksek puanının da 100'e tamamlanması işlemleri ile normal dağılım sağlanma yoluna gidilmiştir. Ölçeğin tüm alt boyutları ve genel toplamı için yüzdellik, z ve T puanları

hesaplanmıştır. Böylece “Ebeveyn ocuk Hakları Tutum leği” eşit aralık ölçek haline dönüştürülmüştür (Tablo 4.19, 4.20 ve 4.21).

Tablo 4.19

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Birinci Alt Ölçeği'nin Eşit Aralıklı Ölçek Haline Dönüştürülmesi Sonucu Ham Puan, Yüzelik, z Puan ve T Puanları

Sıra	Ham Puan	Yüzelik	z Puan	T Puan	Sıra	Ham Puan	Yüzelik	z Puan	T Puan
1.0	23.0	1.08	-3.33	16.71	48.0	70.0	51.61	-1.27	37.27
2.0	24.0	2.15	-3.29	17.14	49.0	71.0	52.69	-1.23	37.71
3.0	25.0	3.23	-3.24	17.58	50.0	72.0	53.76	-1.19	38.15
4.0	26.0	4.30	-3.20	18.02	51.0	73.0	54.84	-1.14	38.58
5.0	27.0	5.38	-3.15	18.46	52.0	74.0	55.91	-1.10	39.02
6.0	28.0	6.45	-3.11	18.89	53.0	75.0	56.99	-1.05	39.46
7.0	29.0	7.53	-3.07	19.33	54.0	76.0	58.06	-1.01	39.90
8.0	30.0	8.60	-3.02	19.77	55.0	77.0	59.14	-0.97	40.33
9.0	31.0	9.68	-2.98	20.21	56.0	78.0	60.22	-0.92	40.77
10.0	32.0	10.75	-2.94	20.64	57.0	79.0	61.29	-0.88	41.21
11.0	33.0	11.83	-2.89	21.08	58.0	80.0	62.37	-0.84	41.65
12.0	34.0	12.90	-2.85	21.52	59.0	81.0	63.44	-0.79	42.08
13.0	35.0	13.98	-2.80	21.96	60.0	82.0	64.52	-0.75	42.52
14.0	36.0	15.05	-2.76	22.39	61.0	83.0	65.59	-0.70	42.96
15.0	37.0	16.13	-2.72	22.83	62.0	84.0	66.67	-0.66	43.40
16.0	38.0	17.20	-2.67	23.27	63.0	85.0	67.74	-0.62	43.84
17.0	39.0	18.28	-2.63	23.71	64.0	86.0	68.82	-0.57	44.27
18.0	40.0	19.35	-2.59	24.15	65.0	87.0	69.89	-0.53	44.71
19.0	41.0	20.43	-2.54	24.58	66.0	88.0	70.97	-0.49	45.15
20.0	42.0	21.51	-2.50	25.02	67.0	89.0	72.04	-0.44	45.59
21.0	43.0	22.58	-2.45	25.46	68.0	90.0	73.12	-0.40	46.02
22.0	44.0	23.66	-2.41	25.90	69.0	91.0	74.19	-0.35	46.46
23.0	45.0	24.73	-2.37	26.33	70.0	92.0	75.27	-0.31	46.90
24.0	46.0	25.81	-2.32	26.77	71.0	93.0	76.34	-0.27	47.34
25.0	47.0	26.88	-2.28	27.21	72.0	94.0	77.42	-0.22	47.77
26.0	48.0	27.96	-2.24	27.65	73.0	95.0	78.49	-0.18	48.21
27.0	49.0	29.03	-2.19	28.08	74.0	96.0	79.57	-0.14	48.65
28.0	50.0	30.11	-2.15	28.52	75.0	97.0	80.65	-0.09	49.09
29.0	51.0	31.18	-2.10	28.96	76.0	98.0	81.72	-0.05	49.52
30.0	52.0	32.26	-2.06	29.40	77.0	99.0	82.80	0.00	49.96
31.0	53.0	33.33	-2.02	29.83	78.0	100.0	83.87	0.04	50.40
32.0	54.0	34.41	-1.97	30.27	79.0	101.0	84.95	0.08	50.84
33.0	55.0	35.48	-1.93	30.71	80.0	102.0	86.02	0.13	51.27
34.0	56.0	36.56	-1.89	31.15	81.0	103.0	87.10	0.17	51.71
35.0	57.0	37.63	-1.84	31.58	82.0	104.0	88.17	0.21	52.15
36.0	58.0	38.71	-1.80	32.02	83.0	105.0	89.25	0.26	52.59
37.0	59.0	39.78	-1.75	32.46	84.0	106.0	90.32	0.30	53.02
38.0	60.0	40.86	-1.71	32.90	85.0	107.0	91.40	0.35	53.46
39.0	61.0	41.94	-1.67	33.33	86.0	108.0	92.47	0.39	53.90
40.0	62.0	43.01	-1.62	33.77	87.0	109.0	93.55	0.43	54.34
41.0	63.0	44.09	-1.58	34.21	88.0	110.0	94.62	0.48	54.77
42.0	64.0	45.16	-1.54	34.65	89.0	111.0	95.70	0.52	55.21
43.0	65.0	46.24	-1.49	35.08	90.0	112.0	96.77	0.56	55.65
44.0	66.0	47.31	-1.45	35.52	91.0	113.0	97.85	0.61	56.09
45.0	67.0	48.39	-1.40	35.96	92.0	114.0	98.92	0.65	56.52
46.0	68.0	49.46	-1.36	36.40	93.0	115.0	100.00	0.70	56.96
47.0	69.0	50.54	-1.32	36.83					

Tablo 4.20: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği İkinci Alt Ölçeği'nin Eşit Aralıklı Ölçek Haline Dönüştürülmesi Sonucu Ham Puan, Yüzdeler, z Puan ve T Puanları

Sıra	Ham Puan	Yüzdeler	z puan	T Puan	Sıra	Ham Puan	Yüzdeler	z puan	T Puan
1.0	25.0	0.99	-2.66	23.44	52.0	76.0	51.49	-0.82	41.77
2.0	26.0	1.98	-2.62	23.80	53.0	77.0	52.48	-0.79	42.13
3.0	27.0	2.97	-2.58	24.16	54.0	78.0	53.47	-0.75	42.49
4.0	28.0	3.96	-2.55	24.52	55.0	79.0	54.46	-0.71	42.85
5.0	29.0	4.95	-2.51	24.88	56.0	80.0	55.45	-0.68	43.21
6.0	30.0	5.94	-2.48	25.24	57.0	81.0	56.44	-0.64	43.57
7.0	31.0	6.93	-2.44	25.60	58.0	82.0	57.43	-0.61	43.93
8.0	32.0	7.92	-2.40	25.96	59.0	83.0	58.42	-0.57	44.29
9.0	33.0	8.91	-2.37	26.32	60.0	84.0	59.41	-0.54	44.65
10.0	34.0	9.90	-2.33	26.68	61.0	85.0	60.40	-0.50	45.01
11.0	35.0	10.89	-2.30	27.04	62.0	86.0	61.39	-0.46	45.37
12.0	36.0	11.88	-2.26	27.40	63.0	87.0	62.38	-0.43	45.73
13.0	37.0	12.87	-2.22	27.76	64.0	88.0	63.37	-0.39	46.09
14.0	38.0	13.86	-2.19	28.11	65.0	89.0	64.36	-0.36	46.44
15.0	39.0	14.85	-2.15	28.47	66.0	90.0	65.35	-0.32	46.80
16.0	40.0	15.84	-2.12	28.83	67.0	91.0	66.34	-0.28	47.16
17.0	41.0	16.83	-2.08	29.19	68.0	92.0	67.33	-0.25	47.52
18.0	42.0	17.82	-2.04	29.55	69.0	93.0	68.32	-0.21	47.88
19.0	43.0	18.81	-2.01	29.91	70.0	94.0	69.31	-0.18	48.24
20.0	44.0	19.80	-1.97	30.27	71.0	95.0	70.30	-0.14	48.60
21.0	45.0	20.79	-1.94	30.63	72.0	96.0	71.29	-0.10	48.96
22.0	46.0	21.78	-1.90	30.99	73.0	97.0	72.28	-0.07	49.32
23.0	47.0	22.77	-1.87	31.35	74.0	98.0	73.27	-0.03	49.68
24.0	48.0	23.76	-1.83	31.71	75.0	99.0	74.26	0.00	50.04
25.0	49.0	24.75	-1.79	32.07	76.0	100.0	75.25	0.04	50.40
26.0	50.0	25.74	-1.76	32.43	77.0	101.0	76.24	0.08	50.76
27.0	51.0	26.73	-1.72	32.79	78.0	102.0	77.23	0.11	51.12
28.0	52.0	27.72	-1.69	33.15	79.0	103.0	78.22	0.15	51.48
29.0	53.0	28.71	-1.65	33.51	80.0	104.0	79.21	0.18	51.84
30.0	54.0	29.70	-1.61	33.87	81.0	105.0	80.20	0.22	52.20
31.0	55.0	30.69	-1.58	34.22	82.0	106.0	81.19	0.26	52.55
32.0	56.0	31.68	-1.54	34.58	83.0	107.0	82.18	0.29	52.91
33.0	57.0	32.67	-1.51	34.94	84.0	108.0	83.17	0.33	53.27
34.0	58.0	33.66	-1.47	35.30	85.0	109.0	84.16	0.36	53.63
35.0	59.0	34.65	-1.43	35.66	86.0	110.0	85.15	0.40	53.99
36.0	60.0	35.64	-1.40	36.02	87.0	111.0	86.14	0.44	54.35
37.0	61.0	36.63	-1.36	36.38	88.0	112.0	87.13	0.47	54.71
38.0	62.0	37.62	-1.33	36.74	89.0	113.0	88.12	0.51	55.07
39.0	63.0	38.61	-1.29	37.10	90.0	114.0	89.11	0.54	55.43
40.0	64.0	39.60	-1.25	37.46	91.0	115.0	90.10	0.58	55.79
41.0	65.0	40.59	-1.22	37.82	92.0	116.0	91.09	0.61	56.15
42.0	66.0	41.58	-1.18	38.18	93.0	117.0	92.08	0.65	56.51
43.0	67.0	42.57	-1.15	38.54	94.0	118.0	93.07	0.69	56.87
44.0	68.0	43.56	-1.11	38.90	95.0	119.0	94.06	0.72	57.23
45.0	69.0	44.55	-1.07	39.26	96.0	120.0	95.05	0.76	57.59
46.0	70.0	45.54	-1.04	39.62	97.0	121.0	96.04	0.79	57.95
47.0	71.0	46.53	-1.00	39.98	98.0	122.0	97.03	0.83	58.31
48.0	72.0	47.52	-0.97	40.33	99.0	123.0	98.02	0.87	58.66
49.0	73.0	48.51	-0.93	40.69	100.0	124.0	99.01	0.90	59.02
50.0	74.0	49.50	-0.89	41.05	101.0	125.0	100.00	0.94	59.38
51.0	75.0	50.50	-0.86	41.41					

Tablo 4.21:

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Üçüncü Alt Ölçeği'nin Eşit Aralıklı Ölçek Haline Dönüştürülmesi Sonucu Ham Puan, Yüzdellik, z Puan ve T Puanları

Sıra	Ham Puan	Yüzdellik	z Puan	T Puan	Sıra	Ham Puan	Yüzdellik	z Puan	T Puan
1.0	15.0	1.64	-2.41	25.92	49.0	63.0	80.33	0.54	55.44
2.0	16.0	3.28	-2.35	26.54	50.0	64.0	81.97	0.61	56.06
3.0	17.0	4.92	-2.28	27.15	51.0	65.0	83.61	0.67	56.68
4.0	18.0	6.56	-2.22	27.77	52.0	66.0	85.25	0.73	57.29
5.0	19.0	8.20	-2.16	28.38	53.0	67.0	86.89	0.79	57.91
6.0	20.0	9.84	-2.10	29.00	54.0	68.0	88.52	0.85	58.52
7.0	21.0	11.48	-2.04	29.61	55.0	69.0	90.16	0.91	59.14
8.0	22.0	13.11	-1.98	30.23	56.0	70.0	91.80	0.98	59.75
9.0	23.0	14.75	-1.92	30.84	57.0	71.0	93.44	1.04	60.37
10.0	24.0	16.39	-1.85	31.46	58.0	72.0	95.08	1.10	60.98
11.0	25.0	18.03	-1.79	32.07	59.0	73.0	96.72	1.16	61.60
12.0	26.0	19.67	-1.73	32.69	60.0	74.0	98.36	1.22	62.21
13.0	27.0	21.31	-1.67	33.30	61.0	75.0	100.00	1.28	62.83
14.0	28.0	22.95	-1.61	33.92					
15.0	29.0	24.59	-1.55	34.53					
16.0	30.0	26.23	-1.49	35.15					
17.0	31.0	27.87	-1.42	35.76					
18.0	32.0	29.51	-1.36	36.38					
19.0	33.0	31.15	-1.30	36.99					
20.0	34.0	32.79	-1.24	37.61					
21.0	35.0	34.43	-1.18	38.22					
22.0	36.0	36.07	-1.12	38.84					
23.0	37.0	37.70	-1.05	39.45					
24.0	38.0	39.34	-0.99	40.07					
25.0	39.0	40.98	-0.93	40.68					
26.0	40.0	42.62	-0.87	41.30					
27.0	41.0	44.26	-0.81	41.91					
28.0	42.0	45.90	-0.75	42.53					
29.0	43.0	47.54	-0.69	43.14					
30.0	44.0	49.18	-0.62	43.76					
31.0	45.0	50.82	-0.56	44.37					
32.0	46.0	52.46	-0.50	44.99					
33.0	47.0	54.10	-0.44	45.60					
34.0	48.0	55.74	-0.38	46.22					
35.0	49.0	57.38	-0.32	46.83					
36.0	50.0	59.02	-0.26	47.45					
37.0	51.0	60.66	-0.19	48.06					
38.0	52.0	62.30	-0.13	48.68					
39.0	53.0	63.93	-0.07	49.29					
40.0	54.0	65.57	-0.01	49.91					
41.0	55.0	67.21	0.05	50.52					
42.0	56.0	68.85	0.11	51.14					
43.0	57.0	70.49	0.18	51.75					
44.0	58.0	72.13	0.24	52.37					
45.0	59.0	73.77	0.30	52.98					
46.0	60.0	75.41	0.36	53.60					
47.0	61.0	77.05	0.42	54.21					
48.0	62.0	78.69	0.48	54.83					

4.2 Örneklem Grubunun Genel Yapısına İlişkin Veriler

Araştırmanın bu bölümünde örnekleme oluşturan anne ve babalara uygulanan “Aile Bilgi Anketi”, “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” ve “Ebeveyn Otorite Ölçeği”nden elde edilen sürekli ve süreksiz değişkenlere ilişkin verilere yer verilmiştir.

“Aile Bilgi Anketi” aracılığıyla örnekleme oluşturan anne ve babalardan araştırmanın süreksiz değişkenlerine ilişkin veriler elde edilmiştir. Bu veriler frekans (f), yüzde (%), geçerli yüzde ($_{geç}\%$) ve yığılmalı yüzde ($_{yığ}\%$) olarak sunulmuştur.

“Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” ve “Ebeveyn Otorite Ölçeği” aracılığıyla örnekleme oluşturan anne babalardan araştırmanın sürekli değişkenlerine ilişkin veriler elde edilmiştir. Bu veriler veri sayısı (N), aritmetik ortalama (X), aritmetik ortalamanın standart hatası (Sh_X) ve standart sapma (ss) olarak sunulmuştur.

Tablo 4.22
Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuğun Cinsiyeti	f	ANNE			f	BABA		
		%	$_{geç}\%$	$_{yığ}\%$		%	$_{geç}\%$	$_{yığ}\%$
Kız	330	51.4	51.4	51.4	330	51.4	51.4	51.4
Erkek	312	48.6	48.6	100.0	312	48.6	48.6	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden ilki cinsiyet değişkenidir. Tablo 4.22’de görüldü üzere örneklem grubundaki anne ve babaların %51.4’ünün kız, % 48.6’sının erkek çocuğu vardır.

Tablo 4.23 Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuğun Devam Ettiği Sınıf	f	ANNE			f	BABA		
		%	$_{geç}\%$	$_{yığ}\%$		%	$_{geç}\%$	$_{yığ}\%$
Anasınıfı	151	23.5	23.5	23.5	151	23.5	23.5	23.5
İlköğretim 3	168	26.2	26.2	49.7	168	26.2	26.2	49.7
İlköğretim 5	159	24.8	24.8	74.5	159	24.8	24.8	74.5
İlköğretim 8	164	25.5	25.5	100.0	164	25.5	25.5	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden ikincisi çocuğun devam ettiği sınıf değişkenidir. Tablo 4.23'te görüldü üzere örneklem grubundaki anne ve babaların %23.5'inin anasınıfına, % 26.2'sinin ilköğretim 3. sınıfa, %24.8'inin ilköğretim 5. sınıfa ve %25.5'inin ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocuğu vardır.

Tablo 4.24 Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Sahip Olunan Çocuk Sayısı	f	ANNE			f	BABA		
		%	geç%	viğ%		%	geç%	viğ%
Tek Çocuk	215	33.5	33.5	33.5	215	33.5	33.5	33.5
Birden Çok Çocuk	427	66.5	66.5	100.0	427	66.5	66.5	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden üçüncüsü sahip olunan çocuk değişkenidir. Tablo 4.24'te görüldü üzere örneklem grubundaki anne ve babaların %33.5'inin tek çocuk, % 66.5'inin birden çok çocuğu vardır.

Tablo 4.25 Çocuğun Kardeş Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuğun Kardeş Durumu	f	ANNE			f	BABA		
		%	geç%	viğ%		%	geç%	viğ%
Kardeşi Yok	215	33.5	33.5	33.5	215	33.5	33.5	33.5
Küçük Kardeşi Var	188	29.3	29.3	62.8	188	29.3	29.3	62.8
Büyük Kardeşi Var	165	25.7	25.7	88.5	165	25.7	25.7	88.5
Küçük ve Büyük Kardeşi Var	74	11.5	11.5	100.0	74	11.5	11.5	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden dördüncüsü çocuğun kardeş durumu değişkenidir. Tablo 4.25'te görüldü üzere örneklem grubundaki anne ve babaların çocuklarının %33.5'inin tek çocuk, % 29.3'ünün kendinden küçük kardeşi, %25.7'sinin kendinden büyük kardeşi, %11.5'inin kendinden hem büyük hem de küçük kardeşi vardır.

Tablo 4.26 Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı	ANNE				BABA			
	f	%	geç%	viğ%	f	%	geç%	viğ%
Bir Çocuk	260	40.5	40.5	40.5	260	40.5	40.5	40.5
İki Çocuk	257	40.0	40.0	80.5	257	40.0	40.0	80.5
Üç Çocuk	94	14.6	14.6	95.2	94	14.6	14.6	95.2
Dört ve Yukarısı Sayıda Çocuk	31	4.8	4.8	100.0	31	4.8	4.8	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden beşincisi ailede okula giden çocuk sayısı değişkenidir. Tablo 4.26'da görüldü üzere örneklem grubundaki anne ve babaların %40.5'inin bir çocuğu, %40.0'nin iki çocuğu, %14.6'sının üç çocuğu, %4.8'inin dört ve yukarısı sayıda çocuğu okula gitmektedir.

Tablo 4.27 Ebeveyn Yaşı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Ebeveyn Yaşı	ANNE				BABA			
	f	%	geç%	viğ%	f	%	geç%	viğ%
20-30 arası	132	20.6	20.6	20.6	85	13.2	13.2	13.2
31-40 arası	376	58.6	58.6	79.1	285	44.4	44.4	57.6
41-50 arası	103	16.0	16.0	95.2	186	29.0	29.0	86.6
51-60 arası	31	4.8	4.8	100.0	86	13.4	13.4	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden altıncısı ebeveyn yaşı değişkenidir. Tablo 4.27'de görüldü üzere örneklem grubundaki annelerin %20.6'sı 20-30 yaş arası, %58.6'sı 31-40 yaş arası, % 16.0'sı 41-50 yaş arası, %4.8'i 51-60 yaş arasındadır. Babaların ise %13.2'si 20-30 yaş arası, %44.4'ü 31-40 yaş arası, %29.0'u 41-50 yaş arası, %13.4'ü 51-60 yaş arasındadır.

Tablo 4.28 Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Doğup Büyünülen Yer	ANNE				BABA			
	f	%	geç%	viğ%	f	%	geç%	viğ%
Köy	171	26.6	26.6	26.6	132	20.6	20.6	20.6
Kasaba	33	5.1	5.1	31.8	111	17.3	17.3	37.9
İlçe	125	19.5	19.5	51.2	110	17.1	17.1	55.0
Şehir Merkezi	313	48.8	48.8	100.0	289	45.0	45.0	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden yedincisi ebeveynin doğup büyüdüğü yer değişkenidir. Tablo 4.28’de görüldü üzere örneklem grubundaki annelerin %26.6’sı köy, %5.1’i kasaba, %19.5’i ilçe, %48.8’i şehir merkezi doğumludur. Babaların ise %20.6’sı köy, %17.3’ü kasaba, %17.1’i ilçe, %45.0’i şehir merkezi doğumludur.

Tablo 4.29 Ebeveynin Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Eğitim Durumu	f	ANNE			f	BABA		
		%	gcc%	viğ%		%	gcc%	viğ%
Okur Yazar	34	5.3	5.3	5.3	67	10.4	10.4	10.4
İlköğretim	280	43.6	43.6	48.9	185	28.8	28.8	39.3
Lise	206	32.1	32.1	81.0	207	32.2	32.2	71.5
Üniversite	114	17.8	17.8	98.8	143	22.3	22.3	93.8
Yüksek Lisans/Doktora	8	1.2	1.2	100.0	40	6.2	6.2	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden sekizincisi ebeveynin eğitim durumu değişkenidir. Tablo 4.29’da görüldü üzere örneklem grubundaki annelerin %5.3’ü okur-yazar, %43.6’sı ilköğretim, %32.1’i lise, %17.8’i üniversite, %1.2’si yüksek lisans/ doktora mezunudur. Babaların ise %10.4’ü okur-yazar, %28.8’i ilköğretim, %32.2’si lise, %22.3’ü üniversite, %6.2’si yüksek lisans/ doktora mezunudur.

Tablo 4.30 Ebeveynin Ailenin Gelir Durumunu Tanımlama Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aylık Gelir Durumu	f	ANNE			f	BABA		
		%	gcc%	viğ%		%	gcc%	viğ%
Dar Gelirliyiz	140	21.8	21.8	21.8	159	24.7	24.8	24.8
Ortanın Altı Gelirliyiz	226	35.2	35.2	57.0	201	31.3	31.3	56.1
Orta Gelirliyiz	188	29.3	29.3	86.3	175	27.3	27.3	83.3
Ortanın Üstü Gelirliyiz	57	8.9	8.9	95.2	75	11.7	11.7	95.0
Yüksek Gelirliyiz	31	4.8	4.8	100.0	32	5.0	5.0	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden dokuzuncusu ebeveynin ailenin gelir durumunu tanımlama değişkenidir. Tablo 4.30’da görüldüğü üzere ailenin gelir durumu örneklem grubundaki annelerin %21.8’i tarafından dar gelirliyiz, %35.2’si tarafından ortanın altı gelirliyiz, %29.3’ü

tarafından orta gelirliyiz, %8.9'u tarafından ortanın üstü gelirliyiz, %4.8'i tarafından yüksek gelirliyiz olarak tanımlanmıştır. Babaların %24.7'si dar gelirliyiz, 31.3'ü ortanın altı gelirliyiz, %27.3'ü orta gelirliyiz, %11.7'si ortanın üstü gelirliyiz, %5.0'i yüksek gelirliyiz olarak tanımlamıştır.

Tablo 4.31 Çocuğun Devam Ettiği Okul Türü Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Okul Türü	ANNE				BABA			
	f	%	gcc%	viğ%	f	%	gcc%	viğ%
Devlet Okulu	472	73.5	73.5	73.5	472	73.5	73.5	73.5
Özel Okul	170	26.5	26.5	100.0	170	26.5	26.5	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden on birincisi çocuğun devam ettiği okul türü değişkenidir. Tablo 4.31'de görüldü üzere örneklem grubundaki anne ve babaların çocuklarının %73.5'i devlet okuluna, %26.5'i özel okula devam etmektedir.

Tablo 4.32 Ailenin Yaşadığı Ev Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Ailenin Yaşadığı Ev	ANNE				BABA			
	f	%	gcc%	viğ%	f	%	gcc%	viğ%
Kendine Ait	247	38.5	38.5	38.5	247	38.5	38.5	38.5
Kira	356	55.5	55.5	93.9	356	55.5	55.5	93.9
Diğer	39	6.1	6.1	100.0	39	6.1	6.1	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden on ikincisi ailenin yaşadığı evin kime ait olduğu değişkenidir. Tablo 4.32'de görüldü üzere örneklem grubundaki anne ve babaların 38.5'inin evi kendine ait, %55.5'nin evi kira, %6.1'inin evi diğerdir (lojman, geniş aile gibi).

Tablo 4.33 Çocuğun Kendine Ait Odasının Olma Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuğun Odası	ANNE				BABA			
	f	%	gcc%	viğ%	f	%	gcc%	viğ%
Var	437	68.1	68.1	100.0	437	68.1	68.1	100.0
Yok	205	31.9	31.9	31.9	205	31.9	31.9	31.9
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek üzere sorulan anket maddelerinden on üçüncüsü çocuğun kendine ait odasının olup olmama değişkenidir. Tablo 4.33'te görüldü üzere örneklem grubundaki ebeveynlerin çocuklarının %68.1'inin kendine ait odası varken %31.9'unun kendine ait odası yoktur.

Tablo 4.34 Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Ebeveyn Otorite Tipi	ANNE				BABA			
	f	%	gcc%	viğ%	f	%	gcc%	viğ%
Serbest	200	31.2	31.2	31.2	144	22.4	22.4	22.4
Yetkeci	286	44.5	44.5	75.7	310	48.3	48.3	70.7
Yetkili	156	24.3	24.3	100.0	188	29.3	29.3	100.0
Toplam	642	100.0	100.0		642	100.0	100.0	

Ebeveyn otorite tipini belirlemek üzere uygulanan Ebeveyn Otorite Ölçeği puanları araştırmanın on dördüncü bağımsız değişkenidir. Tablo 4.34'te görüldü üzere örneklem grubundaki annelerin %31.2'sinin serbest, %44.5'inin yetkeci, %24.3'ünün yetkili otorite tipine sahiptir. Babaların ise %22.4'ünün serbest, %48.3'ünün yetkeci, %29.3'ü de yetkili otorite tipine sahiptir.

Tablo 4.35 Ebeveyn Otorite Ölçeği Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Ebeveyn Otorite Tipi	ANNE				BABA			
	N	X	ss	Shx	N	X	ss	Shx
Serbest	642	34.64	7.13	0.28	642	35.78	7.28	0.29
Yetkeci	642	30.76	9.61	0.38	642	28.52	9.55	0.38
Yetkili	642	39.62	9.40	0.37	642	40.82	7.78	0.31

Tablo 4.35'te görüldü üzere, anne ve babaların Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin boyutlarından elde ettikleri puanlara ait veri sayısı (N), aritmetik ortalama (X), standart sapma (ss) ve aritmetik ortalamanın standart hata değeri (Shx) sunulmuştur. Ebeveyn Otorite Tipi Ölçeği'ne göre aritmetik ortalamalar annelerde serbest boyutta 34.64 ± 7.13 , yetkeci boyutta 30.76 ± 9.61 , yetkili boyutta 39.62 ± 9.40 'tır. Babalarda ise serbest boyutta 35.78 ± 7.28 , yetkeci boyutta 28.52 ± 9.55 , yetkili boyutta 40.82 ± 7.78 'dir.

Tablo 4.36 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Boyutları	ANNE				BABA			
	N	X	ss	Shx	N	X	ss	Shx
Devlet Güvencesi ve Desteği	642	100.92	14.37	0.57	642	98.98	16.32	0.64
Bakım ve Koruma	642	69.70	5.69	0.22	642	66.11	11.41	0.45
Kendi Kendine Karar Verme	642	103.54	12.05	0.47	642	104.26	12.45	0.49

Tablo 4.36’da görüldü üzere anne ve babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği boyutlarından elde ettikleri puanlara ait veri sayısı (N), aritmetik ortalama (X), standart sapma (ss) ve aritmetik ortalamanın standart hata değeri (Shx) sunulmuştur. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’ne göre aritmetik ortalamalar annelerde Devlet Güvencesi ve Desteği boyutunda 100.92 ± 14.37 , Bakım ve Koruma boyutunda 69.70 ± 5.69 , Kendi Kendine Karar Verme boyutunda 103.54 ± 12.05 ’tir. Babalarda ise Devlet Güvencesi ve Desteği boyutunda 98.98 ± 16.32 , Bakım ve Koruma boyutunda 66.11 ± 11.41 , Kendi Kendine Karar Verme boyutunda 104.26 ± 12.45 ’tir.

4.3 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Puanları İçin Yapılan Analizler

Bu bölümde örnekleme oluşturan anne ve babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanların araştırmanın değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan fark analizlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Analiz sonuçlarına ilişkin tablolar önce anneler için daha sonra da babalar için amaç sırasına göre sunulmuştur.

Örneklem grubunu oluşturan anne ve babalardan elde edilen Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği puanlarının araştırmanın değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeden önce bu puanların dağılım özelliğine bakılmıştır. Dağılımın evren dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek üzere Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği norm değerleri sonucu elde edilen aritmetik ortalama ile örneklem grubundan elde edilen aritmetik ortalamalar Tek-Grup t Testi ile analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda t değerinin istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç vermemesi beklenmiştir.

Tablo 4.37

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Tek-Grup “t” Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	X	N	ss	t	sd	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	99.94	1284	15.40	1.996	1283	-
Bakım ve Koruma	67.90	1284	12.19	53.59	1283	-
Kendi Kendine Karar Verme	103.90	1284	14.25	14.65	1283	-

Tablo 4.37'ye bakıldığında tek-grup t testi sonuçlarına göre örneklem grubunun Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği boyutları puanlarının aritmetik ortalamaları ile ölçeğin norm değerleri sonucu elde edilen aritmetik ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p > .01$). Örneklem grubunun dağılımı evren dağılımına benzer özellikler göstermektedir. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği puanlarının araştırmanın değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlerken parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulamıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.38’de yer almaktadır.

Tablo 4.38

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kız	330	104.99	6.17	0.34	640	7.72	p< .01
	Erkek	312	96.61	18.68	1.06			
Bakım ve Koruma	Kız	330	70.94	3.53	0.19	640	5.82	p< .01
	Erkek	312	68.38	7.08	0.40			
Kendi Kendine Karar Verme	Kız	330	103.12	8.70	0.48	640	-0.90	-
	Erkek	312	103.98	14.79	0.84			

Tablo 4.38’de görüldüğü üzere 330 anne kız çocuğa, 312 anne de erkek çocuğa sahiptir. Örnekleme oluşturan annelerin “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” alt boyutları puanlarının kız ya da erkek çocuk sahibi olma değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakıldığında;

Annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=7.72$, $p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın kız çocuğu olan anneler lehine olduğu,

Annelerin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Bakım ve Koruma}}=5.82$, $p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın kız çocuğu olan anneler lehine olduğu,

Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun devam ettiği sınıf değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yünlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.39a’da yer almaktadır.

Tablo 4.39a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Anasınıfı	151	105.75	6.30	G.arası	35042.32	3	11680.77		
	İlköğ. 3.	168	105.19	6.62	G.içi	97256.31	638	152.44		
	İlköğ. 5.	159	104.80	6.99	Toplam	132298.62	641		76.63	p< .01
	İlköğ. 8.	164	88.32	21.63						
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	Anasınıfı	151	71.34	3.95	G.arası	3574.74	3	1191.58		
	İlköğ. 3.	168	71.01	3.56	G.içi	17187.03	638	26.94		
	İlköğ. 5.	159	70.90	3.67	Toplam	20761.77	641		44.23	p< .01
	İlköğ. 8.	164	65.68	8.07						
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Anasınıfı	151	105.42	9.12	G.arası	1034.11	3	344.70		
	İlköğ. 3.	168	104.06	8.55	G.içi	91979.33	638	144.17		
	İlköğ. 5.	159	102.69	9.50	Toplam	93013.45	641		2.39	-
	İlköğ. 8.	164	102.10	18.04						
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.39a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 151’nin anasınıfı, 168’inin ilköğretim 3, 159’unun ilköğretim 5 ve 164’ünün ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocuğu vardır. Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=76.63$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 44.23$, $p< .01$) bulunmaktadır. Çocukların devam ettikleri sınıflara göre annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarındaki gruplar arası farklılığın çocuğun devam ettiği sınıflardan

hangilerinde olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.39b’de yer almaktadır.

Tablo 4.39b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	Anasınıfı	İlköğ. 3.	0.56	1.38	-
		İlköğ. 5.	0.95	1.40	-
		İlköğ. 8.	17.44	1.39	p<.01
	İlköğ. 3.	Anasınıfı	-0.56	1.38	-
		İlköğ. 5.	0.38	1.37	-
		İlköğ. 8.	16.87	1.35	p<.01
	İlköğ. 5.	Anasınıfı	-0.95	1.40	-
		İlköğ. 3.	-0.38	1.37	-
		İlköğ. 8.	16.49	1.37	p<.01
	İlköğ. 8.	Anasınıfı	-17.44	1.39	p<.01
		İlköğ. 3.	-16.87	1.35	p<.01
		İlköğ. 5.	-16.49	1.37	p<.01
Bakım ve Koruma	Anasınıfı	İlköğ. 3.	0.33	0.58	-
		İlköğ. 5.	0.44	0.59	-
		İlköğ. 8.	5.66	0.58	p<.01
	İlköğ. 3.	Anasınıfı	-0.33	0.58	-
		İlköğ. 5.	0.11	0.57	-
		İlköğ. 8.	5.32	0.57	p<.01
	İlköğ. 5.	Anasınıfı	-0.44	0.59	-
		İlköğ. 3.	-0.11	0.57	-
		İlköğ. 8.	5.22	0.58	p<.01
	İlköğ. 8.	Anasınıfı	-5.66	0.58	p<.01
		İlköğ. 3.	-5.33	0.57	p<.01
		İlköğ. 5.	-5.22	0.58	p<.01

Tablo 4.39b’ye bakıldığında;

Anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfa devam eden çocukların annelerinin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocukların annelerinin puanlarına göre anlamlı bir farklılık (p<.01) gösterdiği ve bu farkın anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfta çocuğu olan annelerin lehine olduğu,

Anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfa devam eden çocukların annelerinin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocukların annelerinin puanlarına göre anlamlı bir farklılık (p<.01) gösterdiği ve bu farkın anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfta çocuğu olan annelerin lehine olduğu görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulamıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.40'ta yer almaktadır.

Tablo 4.40

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Tek Çocuk	215	94.15	20.98	1.43	640	-8.98	p< .01
	Birden Çok Çocuk	427	104.32	7.40	0.36			
Bakım ve Koruma	Tek Çocuk	215	67.68	7.63	0.52	640	-6.56	p< .01
	Birden Çok Çocuk	427	70.71	4.05	0.20			
Kendi Kendine Karar Verme	Tek Çocuk	215	104.46	16.45	1.12	640	1.37	-
	Birden Çok Çocuk	427	103.08	9.04	0.44			

Tablo 4.40'ta görüldüğü üzere 215 anne tek çocuğa, 427 anne de birden fazla çocuğa sahiptir. Örneklemi oluşturan annelerin "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği" alt boyutları puanlarının sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir sonuç gösterip göstermediğine bakıldığında;

Annelerin "Devlet Güvencesi ve Desteği" boyutundaki puanlarının tek çocuk veya birden fazla çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}} = -8.98, p < .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın birden fazla çocuk sahibi olan anneler lehine olduğu,

Annelerin "Bakım ve Koruma" boyutundaki puanlarının tek çocuk veya birden fazla çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Bakım ve Koruma}} = -6.56, p < .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın birden fazla çocuk sahibi olan anneler lehine olduğu,

Annelerin "Kendi Kendine Karar Verme" boyutundaki puanlarının sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun kardeş durumu değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.41a’da yer almaktadır.

Tablo 4.41a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kardeş Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kardeşi yok	215	94.12	20.95	G.arası	15083.95	3	5027.98	27.37	p< .01
	Küçük kar. var	188	104.91	6.45	G.içi	117214.67	638	183.72		
	Büyük kar. var	165	104.16	7.68	Toplam	132298.62	641			
	Küçükvebüyük kar. var	74	103.27	8.95						
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	Kardeşi yok	215	67.68	7.63	G.arası	1334.63	3	444.88	14.61	p< .01
	Küçük kar. var	188	70.98	3.28	G.içi	19427.14	638	30.45		
	Büyük kar. var	165	70.50	4.55	Toplam	20761.78	641			
	Küçükvebüyük kar. var	74	70.47	4.64						
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Kardeşi yok	215	104.32	16.35	G.arası	455.57	3	151.86	1.05	-
	Küçük kar. var	188	102.66	8.88	G.içi	92557.87	638	145.07		
	Büyük kar. var	165	104.11	9.17	Toplam	93013.45	641			
	Küçükvebüyük kar. var	74	102.23	9.64						
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.41a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin çocuklarının 215’inin kardeşi yoktur, 188’inin kendinden küçük kardeşi, 165’inin kendinden büyük kardeşi, 74’ünün kendinden hem büyük hem de küçük kardeşi vardır. Anova sonuçlarına göre annelerin “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=27.37, p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 14.61, p< .01$) bulunmaktadır. Çocukların kardeş durumlarına göre annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarındaki gruplar arası farklılığın çocukların kardeş durumlarına göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.41b’de yer almaktadır.

Tablo 4.41b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar		Ortalama Farkı	Sh _x	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kardeşi yok	Küçük kar. var	-10.79	1.35	p< .01
		Büyük kar. var	-10.04	1.40	p< .01
		Küçükvebüyük kar. var	-9.15	1.83	p< .01
	Küçük kar. var	Kardeşi yok	10.79	1.35	p< .01
		Büyük kar. var	0.75	1.45	-
		Küçükvebüyük kar. var	1.64	1.86	-
	Büyük kar. var	Kardeşi yok	10.04	1.40	p< .01
		Küçük kar. var	-0.75	1.45	-
		Küçükvebüyük kar. var	0.89	1.90	-
	Küçükvebüyük kar. var	Kardeşi yok	9.15	1.83	p< .01
		Küçük kar. var	-1.64	1.86	-
		Büyük kar. var	-0.89	1.90	-
Bakım ve Koruma	Kardeşi yok	Küçük kar. var	-3.30	0.55	p< .01
		Büyük kar. var	-2.82	0.57	p< .01
		Küçükvebüyük kar. var	-2.79	0.74	p< .01
	Küçük kar. var	Kardeşi yok	3.30	0.55	p< .01
		Büyük kar. var	0.48	0.59	-
		Küçükvebüyük kar. var	0.51	0.76	-
	Büyük kar. var	Kardeşi yok	2.82	0.57	p< .01
		Küçük kar. var	-0.48	0.59	-
		Küçükvebüyük kar. var	0.03	0.77	-
	Küçükvebüyük kar. var	Kardeşi yok	2.79	0.74	p< .01
		Küçük kar. var	-0.51	0.76	-
		Büyük kar. var	-0.03	0.77	-

Tablo 4.41b’ye bakıldığında;

Kardeşi olmayan çocukların annelerinin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının kendinden küçük, kendinden büyük ve kendinden hem küçük hem de büyük kardeşi olan çocukların annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği (p< .01) ve bu farklılığın kendinden küçük, kendinden büyük ve kendinden hem küçük hem de büyük kardeşi olan çocukların annelerinin lehine olduğu,

Kardeşi olmayan çocukların annelerinin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının kendinden küçük, kendinden büyük ve kendinden hem küçük hem de büyük kardeşi olan çocukların annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farklılığın kendinden küçük, kendinden büyük ve kendinden hem küçük hem de büyük kardeşi olan çocukların annelerinin lehine olduğu görölmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ailede okula giden çocuk sayısı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.42a’da yer almaktadır.

Tablo 4.42a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Bir çocuk	260	105.46	6.80	G.arası	48793.5	3	16264.51		
	İki çocuk	257	104.66	7.01	G.içi	83505.080	638	130.89		
	Üç çocuk	94	86.55	22.31	Toplam	132298.62	641		124.26	p< .01
	Dörtveyukarisıçocuk	31	75.26	20.52						
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	Bir çocuk	260	70.85	3.91	G.arası	3139.42	3	1046.47		
	İki çocuk	257	70.65	4.05	G.içi	17622.35	638	27.62		
	Üç çocuk	94	66.03	8.96	Toplam	20761.77	641		37.89	p< .01
	Dörtveyukarisıçocuk	31	63.23	8.16						
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Bir çocuk	260	88.00	24.32	G.arası	7959.04	3	2653.01		
	İki çocuk	257	103.96	8.91	G.içi	85054.41	638	133.31		
	Üç çocuk	94	105.11	16.71	Toplam	93013.45	641		19.90	p< .01
	Dörtveyukarisıçocuk	31	104.41	9.00						
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.42a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 260’ının bir çocuğu, 257’sinin iki çocuğu, 94’ünün üç çocuğu, 31’inin dört ve yukarısı sayıda çocuğu okula gitmektedir. Anova sonuçlarına göre annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=124.26$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}=37.89$, $p< .01$; $F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=19.90$, $p< .01$) bulunmaktadır. “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası farkın ailede okula giden

çocukların sayılarına göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.42b’de yer almaktadır.

Tablo 4.42b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	Bir çocuk	İki çocuk	0.80	1.01	-
		Üç çocuk	18.91	1.38	p< .01
		Dörtveyukarışıçocuk	30.21	2.17	p< .01
	İki çocuk	Bir çocuk	-0.80	1.01	-
		Üç çocuk	18.11	1.38	p< .01
		Dörtveyukarışıçocuk	29.41	2.17	p< .01
	Üç çocuk	Bir çocuk	-18.91	1.38	p< .01
		İki çocuk	-18.11	1.38	p< .01
		Dörtveyukarışıçocuk	11.29	2.37	p< .01
	Dörtveyukarışıçocuk	Bir çocuk	-30.21	2.17	p< .01
		İki çocuk	-29.41	2.17	p< .01
		Üç çocuk	-11.29	2.37	p< .01
Bakım ve Koruma	Bir çocuk	İki çocuk	0.14	0.46	-
		Üç çocuk	4.8	0.63	p< .01
		Dörtveyukarışıçocuk	7.62	1.00	p< .01
	İki çocuk	Bir çocuk	-0.19	0.46	-
		Üç çocuk	4.62	0.63	p< .01
		Dörtveyukarışıçocuk	7.43	1.00	p< .01
	Üç çocuk	Bir çocuk	-4.81	0.63	p< .01
		İki çocuk	-4.62	0.63	p< .01
		Dörtveyukarışıçocuk	2.81	1.09	-
	Dörtveyukarışıçocuk	Bir çocuk	-7.62	1.00	p< .01
		İki çocuk	-7.43	1.00	p< .01
		Üç çocuk	-2.81	1.09	-
Kendi Kendine Karar Verme	Bir çocuk	İki çocuk	0.44	1.02	-
		Üç çocuk	-0.70	1.39	-
		Dörtveyukarışıçocuk	16.41	2.19	p< .01
	İki çocuk	Bir çocuk	-0.44	1.02	-
		Üç çocuk	-1.14	1.40	-
		Dörtveyukarışıçocuk	15.96	2.19	p< .01
	Üç çocuk	Bir çocuk	0.70	1.39	-
		İki çocuk	1.14	1.39	-
		Dörtveyukarışıçocuk	-17.11	2.39	p< .01
	Dörtveyukarışıçocuk	Bir çocuk	-16.41	2.19	p< .01
		İki çocuk	-15.96	2.19	p< .01
		Üç çocuk	17.11	2.39	p< .01

Tablo 4.42b'ye bakıldığında;

İki ve daha az çocuğu olan annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının üç ve daha çok çocuğu olan annelerin puanlarına anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın iki ve daha az sayıda çocuğu olan anneler lehine olduğu,

Yine üç çocuğu olan annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının dört ve yukarısı sayıda çocuğu olan annelere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın üç çocuğu olan anneler lehine olduğu,

İki ve daha az çocuğu olan annelerin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının üç ve daha çok çocuğu olan annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın iki ve daha az sayıda çocuğu olan anneler lehine olduğu,

Yine üç çocuğu olan annelerin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının dört ve yukarısı sayıda çocuğu olan annelere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın üç çocuğu olan anneler lehine olduğu,

Üç ve daha az çocuğu olan annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının dört ve daha fazla çocuğu olan annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın dört ve daha fazla çocuk sahibi olan anneler lehine olduğu görölmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Tablo 4.43a’da yer almaktadır.

Tablo 4.43a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	20-30 arası	132	86.01	22.94	G.arası	37022.29	3	12340.76		
	31-40 arası	376	104.92	6.60	G.içi	95276.33	638	149.34		
	41-50 arası	103	104.81	8.65	Toplam	132298.62	641		82.64	p< .01
	51-60 arası	31	102.87	8.90						
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	20-30 arası	132	65.62	8.60	G.arası	2767.47	3	922.49		
	31-40 arası	376	70.82	3.81	G.içi	17994.30	638	28.20		
	41-50 arası	103	70.51	4.83	Toplam	20761.78	641		32.71	p< .01
	51-60 arası	31	70.64	4.00						
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	20-30 arası	132	100.55	19.04	G.arası	1609.78	3	536.59		
	31-40 arası	376	104.22	9.19	G.içi	91403.67	638	143.27		
	41-50 arası	103	105.09	9.35	Toplam	93013.45	641		3.74	-
	51-60 arası	31	102.90	10.52						
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.43a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 132’si 20-30 yaş arasında, 376’sı 31-40 yaş arasında, 103’ü 41-50 yaş arasında, 31’i 51-60 yaş arasındadır. Anova sonuçlarına göre annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=82.64, p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}=32.71, p< .01$) bulunmaktadır. Annelerin Kendi Kendine Karar Verme boyutundaki puanlarında ise gruplar arası bir farklılık görülmemektedir. “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında gruplar arası farkın anne yaşlarına göre

hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.43b’de yer almaktadır.

Tablo 4.43b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	20-30 arası	31-40 arası	-18.91	1.24	p< .01
		41-50 arası	-18.79	1.61	p< .01
		51-60 arası	-16.86	2.44	p< .01
	31-40 arası	20-30 arası	18.91	1.24	p< .01
		41-50 arası	0.12	1.36	-
		51-60 arası	2.05	2.28	-
	41-50 arası	20-30 arası	18.79	1.61	p< .01
		31-40 arası	-0.12	1.36	-
		51-60 arası	1.93	2.50	-
	51-60 arası	20-30 arası	16.86	2.44	p< .01
		31-40 arası	-2.05	2.28	-
		41-50 arası	-1.93	2.50	-
Bakım ve Koruma	20-30 arası	31-40 arası	-5.20	0.54	p< .01
		41-50 arası	-4.89	0.70	p< .01
		51-60 arası	-5.02	1.06	p< .01
	31-40 arası	20-30 arası	5.20	0.54	p< .01
		41-50 arası	0.31	0.59	-
		51-60 arası	0.18	0.99	-
	41-50 arası	20-30 arası	4.89	0.70	p< .01
		31-40 arası	-0.31	0.59	-
		51-60 arası	-0.13	1.09	-
	51-60 arası	20-30 arası	5.02	1.06	p< .01
		31-40 arası	-0.18	0.99	-
		41-50 arası	0.13	1.09	-

Tablo 4.43b’ye bakıldığında;

20-30 yaş aralığında olan annelerin 31-40, 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan annelere göre “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının anlamlı bir farklılık (p< .01) gösterdiği ve bu farkın 31-40, 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan anneler lehine olduğu,

20-30 yaş aralığında olan annelerin 31-40, 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan annelere göre “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının anlamlı bir farklılık (p<

.01) gösterdiği ve bu farkın 31-40, 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan anneler lehine olduğu görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ebeveynin doğup büyüdüğü yer değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.44a’da yer almaktadır.

Tablo 4.44a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Köy	171	88.85	21.21	G.arası	34021.75	3	11340.58		
	Kasaba	33	106.15	5.58	G.içi	98276.87	638	154.04		
	İlçe	125	104.74	7.22	Toplam	132298.62	641		73.62	p< .01
	Şehir merkezi	313	105.43	6.78						
	Toplam	642	100.91	14.37						
Bakım ve Koruma	Köy	171	66.67	8.10	G.arası	2160.72	3	720.24		
	Kasaba	33	71.36	3.98	G.içi	18601.05	638	29.15		
	İlçe	125	70.99	3.71	Toplam	20761.77	641		24.70	p< .01
	Şehir merkezi	313	70.66	4.09						
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Köy	171	105.24	9.05	G.arası	2129.88	3	709.96		
	Kasaba	33	100.54	17.51	G.içi	90883.56	638	142.45		
	İlçe	125	104.29	9.55	Toplam	93013.45	641		4.98	p< .01
	Şehir merkezi	313	104.70	8.92						
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.44a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 171’i köyde, 33’ü kasabada, 125 ilçede, 313’ü şehir merkezi doğup büyümüştür. Anova sonuçlarına göre annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=73.62$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 24.70$, $p< .01$; $F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=4.98$, $p< .01$) bulunmaktadır.

“Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası farkın annelerin doğup büyüdüğü yerlere göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.44b’de yer almaktadır.

Tablo 4.44b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	Köy	Kasaba	-17.30	2.36	p< .01
		İlçe	-15.90	1.46	p< .01
		Şehir merkezi	-16.58	1.18	p< .01
	Kasaba	Köy	17.30	2.36	p< .01
		İlçe	1.41	2.43	-
		Şehir merkezi	0.72	2.27	-
	İlçe	Köy	15.90	1.46	p< .01
		Kasaba	-1.41	2.43	-
		Şehir merkezi	-0.69	1.31	-
	Şehir merkezi	Köy	16.58	1.18	p< .01
		Kasaba	-0.72	2.27	-
		İlçe	0.69	1.31	-
Bakım ve Koruma	Köy	Kasaba	-4.70	1.03	p< .01
		İlçe	-4.32	0.63	p< .01
		Şehir merkezi	-3.99	0.51	p< .01
	Kasaba	Köy	4.70	1.03	p< .01
		İlçe	0.37	1.06	-
		Şehir merkezi	0.70	0.99	-
	İlçe	Köy	4.32	0.63	p< .01
		Kasaba	-0.37	1.06	-
		Şehir merkezi	0.33	0.57	-
	Şehir merkezi	Köy	3.99	0.51	p< .01
		Kasaba	-0.70	0.99	-
		İlçe	-0.33	0.57	-
Kendi Kendine Karar Verme	Köy	Kasaba	4.70	2.27	-
		İlçe	0.95	1.40	-
		Şehir merkezi	0.54	1.13	p< .01
	Kasaba	Köy	-4.70	2.27	-
		İlçe	-3.75	2.34	-
		Şehir merkezi	-4.16	2.18	-
	İlçe	Köy	-0.95	1.40	-
		Kasaba	3.75	2.34	-
		Şehir merkezi	-0.41	1.26	-
	Şehir merkezi	Köy	-0.54	1.13	p< .01
		Kasaba	4.16	2.18	-
		İlçe	0.41	1.26	-

Tablo 4.44b'ye bakıldığında;

İlçe, şehir merkezi ve kasabada doğup büyüyen annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının köyde doğup büyüyen annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın ilçe, şehir merkezi ve kasaba doğup büyüyen anneler lehine olduğu,

İlçe, şehir merkezi ve kasabada doğup büyüyen annelerin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının köyde doğup büyüyen annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın ilçe, şehir merkezi ve kasaba doğup büyüyen anneler lehine olduğu,

Köyde büyüyen annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının şehir merkezinde doğup büyüyen annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın köyde doğup büyüyen anneler lehine olduğu görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.45a’da yer almaktadır.

Tablo 4.45a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Okur yazar	34	90.62	20.56	G.arası	13970.93	4	3492.73		
	İlköğretim	280	97.16	17.53	G.içi	118327.69	637	185.76		
	Lise	206	104.42	8.69	Toplam	132298.62	641		18.80	p< .01
	Üniversite	114	106.25	5.29						
	Y. lisans/doktora	8	110.00	2.78						
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	Okur yazar	34	65.71	8.28	G.arası	1062.58	4	265.64		
	İlköğretim	280	68.97	6.38	G.içi	19699.19	637	30.92		
	Lise	206	70.52	4.90	Toplam	20761.78	641		8.59	p< .01
	Üniversite	114	71.07	3.17						
	Y. lisans/doktora	8	71.25	2.05						
	Toplam	642	69.0	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Okur yazar	34	101.29	16.27	G.arası	1273.38	4	318.34		
	İlköğretim	280	102.48	14.13	G.içi	91740.07	637	144.02		
	Lise	206	103.87	9.58	Toplam	93013.45	641		2.21	-
	Üniversite	114	106.03	8.64						
	Y. lisans/doktora	8	106.25	3.24						
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.45a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 34’ü okur yazar, 280’i ilköğretim, 206’sı lise, 114’ü üniversite, 8’i yüksek lisans/ doktora mezunudur. Anova sonuçlarına göre annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında eğitim durumlarına göre gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=18.80$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 8.57$, $p< .01$) bulunmaktadır. Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir. “Devlet

Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında gruplar arası farkın annelerin eğitim durumuna göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.45b’de yer almaktadır.

Tablo 4.45b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	Okur yazar	İlköğretim	-6.55	2.47	-
		Lise	-13.80	2.52	p< .01
		Üniversite	-15.63	2.66	p< .01
		Y. lisans/doktora	-19.38	5.36	p< .01
	İlköğretim	Okur yazar	6.55	2.47	-
		Lise	-7.25	1.25	p< .01
		Üniversite	-9.08	1.51	p< .01
		Y. lisans/doktora	-12.84	4.89	p< .01
	Lise	Okur yazar	13.80	2.52	p< .01
		İlköğretim	7.25	1.25	p< .01
		Üniversite	-1.83	1.59	-
		Y. lisans/doktora	-5.58	4.91	-
	Üniversite	Okur yazar	15.63	2.66	p< .01
		İlköğretim	9.08	1.51	p< .01
		Lise	1.83	1.59	-
		Y. lisans/doktora	-3.75	4.98	-
	Y. lisans/doktora	Okur yazar	19.38	5.36	p< .01
		İlköğretim	12.84	4.89	p< .01
		Lise	5.58	4.91	-
		Üniversite	3.75	4.98	-
Bakım ve Koruma	Okur yazar	İlköğretim	-3.26	1.01	-
		Lise	-4.81	1.03	p< .01
		Üniversite	-5.36	1.09	p< .01
		Y. lisans/doktora	-5.54	2.18	p< .01
	İlköğretim	Okur yazar	3.26	1.01	-
		Lise	-1.55	0.510	p< .01
		Üniversite	-2.10	0.62	p< .01
		Y. lisans/doktora	-2.28	1.99	p< .01
	Lise	Okur yazar	4.81	1.03	p< .01
		İlköğretim	1.55	0.51	p< .01
		Üniversite	-0.55	0.65	-
		Y. lisans/doktora	-0.73	2.00	-
	Üniversite	Okur yazar	5.36	1.09	p< .01
		İlköğretim	2.10	0.623	p< .01
		Lise	0.55	0.65	-
		Y. lisans/doktora	-0.18	2.03	-
	Y. lisans/doktora	Okur yazar	5.54	2.18	p< .01
		İlköğretim	2.28	1.99	p< .01
		Lise	0.73	2.00	-
		Üniversite	0.18	2.03	-

Tablo 4.45b'ye bakıldığında;

Okur-yazar ve ilköğretim mezunu annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının lise, üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunu annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın lise, üniversite ve yüksek lisans/ doktora mezunu anneler lehine olduğu,

Lise, üniversite ve yüksek lisans mezunu annelerin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının okur-yazar ve ilköğretim mezunu annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın lise, üniversite ve yüksek lisans/ doktora mezunu anneler lehine olduğu görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ailenin gelirini tanımlama değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.46a’da yer almaktadır.

Tablo 4.46a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Dar gelirliyiz	140	91.21	21.70	G.arası	21156.61	4	5289.15	30.31	p< .01
	Ortanın altı gelirliyiz	226	100.42	12.75	G.içi	111142.02	637	174.48		
	Orta gelirliyiz	188	105.95	6.03	Toplam	132298.62	641			
	Ortanın üstü gelirliyiz	57	106.44	5.20						
	Varlıklı	31	107.68	5.15						
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	Dar gelirliyiz	140	66.95	8.13	G.arası	2363.62	4	590.91	20.46	p< .01
	Ortanın altı gelirliyiz	226	68.89	5.46	G.içi	18398.15	637	28.88		
	Orta gelirliyiz	188	71.74	3.23	Toplam	20761.77	641			
	Ortanın üstü gelirliyiz	57	71.88	2.47						
	Varlıklı	31	71.55	2.78						
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Dar gelirliyiz	140	102.49	17.17	G.arası	1956.98	4	489.25	3.42	-
	Ortanın altı gelirliyiz	226	101.96	11.66	G.içi	91056.47	637	142.95		
	Orta gelirliyiz	188	104.66	8.85	Toplam	93013.45	641			
	Ortanın üstü gelirliyiz	57	106.47	7.17						
	Varlıklı	31	107.61	8.08						
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.46a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 140’ının ailenin gelir durumunu dar gelirliyiz, 226’sının ortanın altı gelirliyiz, 188’inin ortanın gelirliyiz, 57’sinin ortanın üstü gelirliyiz, 31’inin varlıklı olarak tanımlamıştır. Anova sonuçlarına göre annelerin ailenin gelir durumunu tanımlamalarında Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanları göre gruplar arası bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=30.31, p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}=20.46, p< .01$) olduğu bulunmuştur. Annelerin “Kendi Kendine

Karar Verme” boyutundaki puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında gruplar arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.46b’de yer almaktadır.

Tablo 4.46b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	Dar gelirliyiz	Ortanın altı gelirliyiz	-9.21	1.42	p< .01
		Orta gelirliyiz	-14.74	1.47	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-15.22	2.08	p< .01
		Varlıklı	-16.46	2.62	p< .01
	Ortanın altı gelirliyiz	Dar gelirliyiz	9.21	1.42	p< .01
		Orta gelirliyiz	-5.53	1.30	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-6.02	1.96	-
		Varlıklı	-7.26	2.53	-
	Orta gelirliyiz	Dar gelirliyiz	14.74	1.47	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	5.53	1.30	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-0.49	2.00	-
		Varlıklı	-1.73	2.56	-
	Ortanın üstü gelirliyiz	Dar gelirliyiz	15.22	2.08	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	6.02	1.96	-
		Orta gelirliyiz	0.49	2.00	-
		Varlıklı	-1.24	2.95	-
	Varlıklı	Dar gelirliyiz	16.46	2.62	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	7.26	2.53	-
		Orta gelirliyiz	1.73	2.56	-
		Ortanın üstü gelirliyiz	1.24	2.95	-
Bakım ve Koruma	Dar gelirliyiz	Ortanın altı gelirliyiz	-1.94	0.58	-
		Orta gelirliyiz	-4.79	0.60	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-4.93	0.84	p< .01
		Varlıklı	-4.60	1.07	p< .01
	Ortanın altı gelirliyiz	Dar gelirliyiz	1.94	0.58	-
		Orta gelirliyiz	-2.85	0.53	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-2.98	0.80	p< .01
		Varlıklı	-2.65	1.03	p< .01
	Orta gelirliyiz	Dar gelirliyiz	4.79	0.60	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	2.85	0.53	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-0.14	0.81	-
		Varlıklı	0.19	1.04	-
	Ortanın üstü gelirliyiz	Dar gelirliyiz	4.93	0.84	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	2.98	0.80	p< .01
		Orta gelirliyiz	0.14	0.81	-
		Varlıklı	0.33	1.20	-
	Varlıklı	Dar gelirliyiz	4.60	1.07	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	2.65	1.03	p< .01
		Orta gelirliyiz	-0.19	1.04	-
		Ortanın üstü gelirliyiz	-0.33	1.20	-

Tablo 4.46b'ye bakıldığında;

Dar gelirliyiz tanımlaması yapan annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının ortanın altı gelirliyiz, orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlamasını yapan annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın ortanın altı gelirliyiz, orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlaması yapan anneler lehine olduğu,

Dar gelirliyiz ve ortanın altı gelirliyiz tanımlaması yapan annelerin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlaması yapan annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlaması yapan anneler lehine olduğu görölmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.47’de yer almaktadır.

Tablo 4.47

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Devlet	472	99.18	15.98	0.74	640	-5.21	p< .01
	Özel	170	105.74	6.28	0.48			
Bakım ve Koruma	Devlet	472	69.25	6.20	0.28	640	-3.37	p< .01
	Özel	170	70.95	3.70	0.28			
Kendi Kendine Karar Verme	Devlet	472	102.90	12.94	0.60	640	-2.23	-
	Özel	170	105.31	8.90	0.68			

Tablo 4.47’de görüldüğü üzere 472 çocuk devlet okuluna, 170 çocuk özel okula devam etmektedir. Örnekleme oluşturan annelerin “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” alt boyutları puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakıldığında;

Annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=-5.21$, $p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın özel okulla devam eden çocuğu olan anneler lehine olduğu,

Annelerin “Bakım ve Korunma” boyutundaki puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=-3.37$, $p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın özel okulla devam eden çocuğu olan anneler lehine olduğu,

Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ailenin yaşadığı evin kime ait olduğu değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yünlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.48a’da yer almaktadır.

Tablo 4.48a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Yaşadığı Evin Kime Ait Olduğu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Ailenin kendisine ait	247	104.81	6.77	G.arası	12107.97	2	6053.98	32.19	p< .01
	Kira	356	95.36	18.76	G.içi	120190.66	639	188.09		
	Diğer	39	96.19	21.39	Toplam	132298.63	641			
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	Ailenin kendisine ait	247	70.83	3.87	G.arası	1075.37	2	537.68	17.45	p< .01
	Kira	356	67.18	6.66	G.içi	19686.40	639	30.81		
	Diğer	39	68.47	9.51	Toplam	20761.77	641			
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Ailenin kendisine ait	247	102.23	15.55	G.arası	1420.15	2	710.08	4.95	p< .01
	Kira	356	103.91	8.93	G.içi	91593.30	639	143.34		
	Diğer	39	108.46	9.95	Toplam	93013.45	641			
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.48a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 247’si evlerinin kendilerine ait olduğunu, 356’sı kira olduğunu, 39’u da diğer (lojman, aile yanı gibi) ifade etmiştir. Anova sonuçlarına göre annelerin “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=39.12$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 17.45$, $p< .01$; $F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=4.95$, $p< .01$) bulunmaktadır. Annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarındaki gruplar arası farklılığın ailenin yaşadığı evin kime ait olduğuna göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.48b’de yer almaktadır.

Tablo 4.48b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Oturduğu Evin Kime Ait Olduğu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Ailenin kendisine ait Kira	9.45	1.14	p< .01
	Ailenin kendisine ait Diğer	8.62	2.31	p< .01
	Kira Ailenin kendisine ait	-9.45	1.14	p< .01
	Diğer Ailenin kendisine ait	-0.83	2.36	-
	Diğer Ailenin kendisine ait	-8.62	2.31	p< .01
	Kira Ailenin kendisine ait	0.83	2.36	-
Bakım ve Koruma	Ailenin kendisine ait Kira	3.65	1.14	p< .01
	Ailenin kendisine ait Diğer	2.36	2.31	p< .01
	Kira Ailenin kendisine ait	-3.65	1.14	p< .01
	Diğer Ailenin kendisine ait	-1.29	2.36	-
	Diğer Ailenin kendisine ait	-2.36	2.31	p< .01
	Kira Ailenin kendisine ait	1.29	2.36	-
Kendi Kendine Karar Verme	Ailenin kendisine ait Kira	-1.68	1.14	p< .01
	Ailenin kendisine ait Diğer	-6.23	2.31	p< .01
	Kira Ailenin kendisine ait	1.68	1.14	p< .01
	Diğer Ailenin kendisine ait	-4.55	2.36	-
	Diğer Ailenin kendisine ait	6.23	2.31	p< .01
	Kira Ailenin kendisine ait	4.55	2.36	-

Tablo 4.48b'ye bakıldığında;

Evleri ailenin kendisine ait annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanları evleri kira ve diğer olan (lojman, aile yanı gibi) annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği (p< .01) ve farklılığın evleri ailenin kendine ait anneler lehine olduğu,

Evleri ailenin kendisine ait annelerin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanları evleri kira ve diğer olan (lojman, aile yanı gibi) annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği (p< .01) ve farklılığın evleri ailenin kendine ait anneler lehine olduğu,

Evleri kira ve diğer (lojman, aile yanı gibi) olan ailelerde annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanları evleri ailenin kendilerine ait annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği (p< .01) ve farklılığın evleri kira ve diğer (lojman, aile yanı gibi) olarak belirtmiş olan anneler lehine olduğu görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun kendisine ait odasının olup olmama değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulamıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.49’da yer almaktadır.

Tablo 4.49

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kendine Ait Odasının Olup Olmama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kendine ait odası var	437	92.25	20.78	1.45	640	-11.49	p< .01
	Odası Yok	205	104.98	7.032	0.34			
Bakım ve Koruma	Kendine ait odası var	437	67.33	7.79	0.54	640	-7.53	p< .01
	Odası Yok	205	70.81	3.92	0.19			
Kendi Kendine Karar Verme	Kendine ait odası var	437	104.27	9.18	1.15	640	-2.26	p< .01
	Odası Yok	205	101.98	16.50	0.44			

Tablo 4.49’de görüldüğü üzere 437 çocuğun kendine ait odası varken 205 çocuğun kendine ait odası yoktur. Örnekleme oluşturan annelerin “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” alt boyutları puanlarının çocuğun odasının olup olmama değişkenine göre anlamlı bir sonuç gösterip göstermediğine bakıldığında;

Kendine ait odası olan çocukların annelerinin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının kendine ait odası olmayan çocukların annelerinin puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}} = -11.49$, $p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın kendine ait odası olmayan çocukların annelerinin lehine olduğu,

Kendine ait odası olan çocukların annelerinin “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanları kendine ait odası olmayan çocukların annelerinin puanlarına göre anlamlı

bir farklılık ($t_{\text{Bakım ve Koruma}}=-7.53$, $p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın kendine ait odası olmayan çocukların annelerinin lehine olduğu,

Kendine ait odası olan çocukların annelerinin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarını kendine ait odası olmayan çocukların annelerinin puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=-2.26$, $p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın kendine ait odası olan çocukların annelerinin lehine olduğu görülmektedir.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulamıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.50a'da yer almaktadır.

Tablo 4.50a

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Serbest	200	95.61	13.31	G.arası	9826.14	2	4913.07	25.63	p< .01
	Yetkeci	286	105.21	8.33	G.içi	122472.49	639	191.66		
	Yetkili	156	98.58	20.85	Toplam	132298.62	641			
	Toplam	642	100.92	14.37						
Bakım ve Koruma	Serbest	200	65.94	4.47	G.arası	5366.07	2	2683.04	111.36	p< .01
	Yetkeci	286	72.64	2.13	G.içi	15395.70	639	24.09		
	Yetkili	156	69.12	8.08	Toplam	20761.77	641			
	Toplam	642	69.70	5.69						
Kendi Kendine Karar Verme	Serbest	200	94.92	12.21	G.arası	40229.16	2	20114.58	243.50	p< .01
	Yetkeci	286	102.65	8.02	G.içi	52784.28	639	82.60		
	Yetkili	156	116.23	5.55	Toplam	93013.45	641			
	Toplam	642	103.54	12.05						

Tablo 4.50a'da görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin 200'ü serbest, 286'sı yetkeci ve 156'sı da yetkili tutuma sahiptir. Anova sonuçlarına göre annelerin "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği "Devlet Güvencesi, Desteği" ve "Bakım ve Koruma" ve "Kendi Kendine Karar Verme" boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=25.63$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 111.36$, $p< .01$; $F_{\text{Kendi kendine karar verme}}=243.50$, $p< .01$) bulunmaktadır. Annelerin "Devlet Güvencesi ve Desteği", "Bakım ve Koruma" ve "Kendi Kendine Karar Verme" boyutları puanlarındaki gruplar arası farklılığın hangi aile otoritesine göre gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.50b'de yer almaktadır.

Tablo 4.50b

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar		Ortalama Farkı	Sh _x	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Serbest	Yetkeci	-9.60	1.28	p< .01
		Yetkili	-2.97	1.48	p< .01
	Yetkeci	Serbest	9.60	1.28	p< .01
		Yetkili	6.63	1.38	p< .01
	Yetkili	Serbest	2.97	1.48	p< .01
		Yetkeci	-6.63	1.38	p< .01
Bakım ve Koruma	Serbest	Yetkeci	-6.71	0.45	p< .01
		Yetkili	-3.18	0.52	p< .01
	Yetkeci	Serbest	6.71	0.45	p< .01
		Yetkili	3.53	0.49	p< .01
	Yetkili	Serbest	3.18	0.52	p< .01
		Yetkeci	-3.53	0.49	p< .01
Kendi Kendine Karar Verme	Serbest	Yetkeci	-7.74	0.84	p< .01
		Yetkili	-21.32	0.97	p< .01
	Yetkeci	Serbest	7.74	0.84	p< .01
		Yetkili	-13.58	0.90	p< .01
	Yetkili	Serbest	21.32	0.97	p< .01
		Yetkeci	13.58	0.90	p< .01

Tablo 4.50b'ye bakıldığında;

“Yetkeci” annelerin “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının “serbest” ve “yetkili” annelerin puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkeci” anneler lehine olduğu,

“Yetkeci” annelerin “Bakım ve Korunma” boyutundaki puanlarının “yetkili” ve “serbest” annelere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkeci” anneler lehine olduğu,

“Yetkili” annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının “yetkeci” ve “serbest” annelere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkili” anneler lehine olduğu,

Yine “yetkeci” annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının “serbest” annelere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkeci” anneler lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulamıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.51’de yer almaktadır.

Tablo 4.51

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kız	330	104.44	7.36	0.40	640	9.29	p< .01
	Erkek	312	93.19	20.64	1.17			
Bakım ve Koruma	Kız	330	70.24	4.12	0.23	640	10.16	p< .01
	Erkek	312	61.73	14.61	0.83			
Kendi Kendine Karar Verme	Kız	330	102.02	10.46	0.58	640	-4.77	p< .01
	Erkek	312	106.63	13.89	0.79			

Tablo 4.51’de görüldüğü üzere 330 baba kız çocuğa, 312 baba da erkek çocuğa sahiptir. Örnekleme oluşturan babaların “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” alt boyutları puanlarının kız ya da erkek çocuk sahibi olma değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakıldığında;

Babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=9.29$, $p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın kız çocuğu olan babalar lehine olduğu,

Babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Bakım ve Koruma}}=10.16$, $p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın kız çocuğu olan babalar lehine olduğu,

Babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Bakım ve Koruma}}=-4.77$, $p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın erkek çocuğu olan babalar lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun devam ettiği sınıf değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yünlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.52a’da yer almaktadır.

Tablo 4.52a

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Anasınıfı	151	105.17	11.32	G.arası	47282.82	3	15760.94		
	İlköğ. 3.	168	104.44	7.01	G.içi	123398.87	638	193.41		
	İlköğ. 5.	159	102.11	7.37	Toplam	170681.69	641		81.49	p< .01
	İlköğ. 8.	164	84.45	23.16						
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Anasınıfı	151	70.43	7.32	G.arası	24978.41	3	8326.14		
	İlköğ. 3.	168	69.99	4.05	G.içi	58605.96	638	91.86		
	İlköğ. 5.	159	68.73	3.93	Toplam	83584.37	641		90.64	p< .01
	İlköğ. 8.	164	55.51	16.69						
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	Anasınıfı	151	101.17	13.68	G.arası	11917.07	3	3972.36		
	İlköğ. 3.	168	101.87	10.43	G.içi	87486.49	638	137.13		
	İlköğ. 5.	159	102.14	9.55	Toplam	99403.56	641		28.97	p< .01
	İlköğ. 8.	164	111.59	12.84						
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.52a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 151’nin anasınıfı, 168’inin ilköğretim 3, 159’unun ilköğretim 5 ve 164’ünün ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocuğu vardır. Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=81.49$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}=90.64$, $p< .01$; $F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=28.97$, $p< .01$) bulunmaktadır. Babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarındaki gruplar arası farklılığın

çocuğun devam ettiği sınıflardan hangilerinde olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.52b’de yer almaktadır.

Tablo 4.52b

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Sınıf Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar		Ortalama Farkı	Sh _x	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Anasınıfı	İlköğ. 3.	0.73	1.56	-
		İlköğ. 5.	3.06	1.58	-
		İlköğ. 8.	20.72	1.57	p< .01
	İlköğ. 3.	Anasınıfı	-0.73	1.56	-
		İlköğ. 5.	2.33	1.54	-
		İlköğ. 8.	19.99	1.53	p< .01
	İlköğ. 5.	Anasınıfı	-3.06	1.58	-
		İlköğ. 3.	-2.33	1.54	-
		İlköğ. 8.	17.66	1.55	p< .01
	İlköğ. 8.	Anasınıfı	-20.72	1.57	p< .01
		İlköğ. 3.	-19.99	1.53	p< .01
		İlköğ. 5.	-17.66	1.55	p< .01
Bakım ve Koruma	Anasınıfı	İlköğ. 3.	0.44	1.07	-
		İlköğ. 5.	1.70	1.09	-
		İlköğ. 8.	14.92	1.08	p< .01
	İlköğ. 3.	Anasınıfı	-0.44	1.07	-
		İlköğ. 5.	1.26	1.06	-
		İlköğ. 8.	14.47	1.05	p< .01
	İlköğ. 5.	Anasınıfı	-1.70	1.09	-
		İlköğ. 3.	-1.26	1.06	-
		İlköğ. 8.	13.22	1.07	p< .01
	İlköğ. 8.	Anasınıfı	-14.92	1.08	p< .01
		İlköğ. 3.	-14.47	1.05	p< .01
		İlköğ. 5.	-13.22	1.07	p< .01
Kendi Kendine Karar Verme	Anasınıfı	İlköğ. 3.	-0.70	1.31	-
		İlköğ. 5.	-0.96	1.33	-
		İlköğ. 8.	-10.42	1.32	p< .01
	İlköğ. 3.	Anasınıfı	0.70	1.31	-
		İlköğ. 5.	-0.26	1.30	-
		İlköğ. 8.	-9.72	1.28	p< .01
	İlköğ. 5.	Anasınıfı	0.96	1.33	-
		İlköğ. 3.	0.26	1.30	-
		İlköğ. 8.	-9.45	1.30	p< .01
	İlköğ. 8.	Anasınıfı	10.42	1.32	p< .01
		İlköğ. 3.	9.72	1.28	p< .01
		İlköğ. 5.	9.45	1.30	p< .01

Tablo 4.52b'ye bakıldığında;

Anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfa devam eden çocukların babalarının “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocukların babalarının puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfta çocuğu olan babaların lehine olduğu,

Anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfa devam eden çocukların babalarının “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocukların babalarının puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfta çocuğu olan babaların lehine olduğu görülmektedir.

Anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfa devam eden çocukların babalarının “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocukların babalarının puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın ilköğretim 8. sınıfta çocuğu olan babaların lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.53’te yer almaktadır.

Tablo 4.53

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Tek Çocuk	215	88.25	22.61	1.54	640	-13.36	p< .01
	Birden Çok Çocuk	427	104.38	7.51	0.36			
Bakım ve Koruma	Tek Çocuk	215	58.31	16.12	1.10	640	-14.03	p< .01
	Birden Çok Çocuk	427	70.03	4.42	0.21			
Kendi Kendine Karar Verme	Tek Çocuk	215	108.28	14.72	1.00	640	5.96	p< .01
	Birden Çok Çocuk	427	102.23	10.59	0.51			

Tablo 4.53’te görüldüğü üzere 215 baba tek çocuğa, 427 baba da birden fazla çocuğa sahiptir. Örnekleme oluşturan babaların “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” alt boyutları puanlarının sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir sonuç gösterip göstermediğine bakıldığında;

Babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının tek çocuk veya birden fazla çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=-13.36, p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın birden fazla çocuk sahibi olan babalar lehine olduğu,

Babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının tek çocuk veya birden fazla çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Bakım ve Koruma}}=-14.03, p< .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın birden fazla çocuk sahibi olan babalar lehine olduğu,

Babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının tek çocuk veya birden fazla çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=5.96, p < .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın tek çocuk sahibi olan babalar lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun kardeş durumu değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.54’te yer almaktadır.

Tablo 4.54

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kardeş Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kardeşi yok	215	97.11	17.56	G.arası	1634.79	3	544.93		
	Küçük kar. var	188	101.06	13.89	G.içi	169046.90	638	264.96		
	Büyük kar. var	165	98.66	17.13	Toplam	170681.69	641		2.06	-
	Küçükvebüyük kar. var	74	99.81	16.09						
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Kardeşi yok	215	64.76	12.47	G.arası	767.13	3	255.71		
	Küçük kar. var	188	67.19	9.81	G.içi	82817.24	638	129.81		
	Büyük kar. var	165	65.98	11.73	Toplam	83584.37	641		1.97	-
	Küçükvebüyük kar. var	74	67.55	11.09						
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	Kardeşi yok	215	103.79	13.85	G.arası	169.77	3	56.59		
	Küçük kar. var	188	104.23	11.23	G.içi	99233.79	638	155.54		
	Büyük kar. var	165	104.33	12.62	Toplam	99403.56	641		0.36	-
	Küçükvebüyük kar. var	74	105.54	10.76						
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.54’te görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların çocuklarının 215’inin kardeşi yoktur, 188’inin kendinden küçük kardeşi, 165’inin kendinden büyük kardeşi, 74’ünün kendinden hem büyük hem de küçük kardeşi vardır. Anova sonuçlarına göre babaların “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ailede okula giden çocuk sayısı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.55a’da yer almaktadır.

Tablo 4.55a

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Bir çocuk	260	98.39	17.12	G.arası	2369.82	3	789.94		
	İki çocuk	257	100.27	15.24	G.içi	168311.87	638	263.81		
	Üç çocuk	94	99.60	16.58	Toplam	170681.69	641		2.99	-
	Dörtveyukarışıçocuk	31	91.32	15.66						
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Bir çocuk	260	65.63	12.03	G.arası	367.05	3	122.35		
	İki çocuk	257	66.82	10.54	G.içi	83217.32	638	130.43		
	Üç çocuk	94	66.28	11.90	Toplam	83584.37	641		0.94	-
	Dörtveyukarışıçocuk	31	63.74	11.68						
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	Bir çocuk	260	105.70	11.07	G.arası	4401.64	3	1467.21		
	İki çocuk	257	103.87	11.92	G.içi	95001.92	638	148.91		
	Üç çocuk	94	105.00	13.77	Toplam	99403.56	641		9.85	p< .01
	Dörtveyukarışıçocuk	31	93.23	17.57						
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.55a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 260’ının bir çocuğu, 257’sinin iki çocuğu, 94’ünün üç çocuğu, 31’inin dört ve yukarısayıda çocuğu okula gitmektedir. Anova sonuçlarına göre babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı farklılık ($F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=2.99$, $p< .01$) bulunmaktadır. Babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında ise gruplar arası bir farklılık görülmemektedir. “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarında gruplar arası farkın ailede okula giden çocukların sayılarına göre hangi

gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.55b’de yer almaktadır.

Tablo 4.55b

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailede Okula Giden Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Kendi Kendine Karar Verme	Bir çocuk	İki çocuk	1.83	1.07	-
		Üç çocuk	0.70	1.47	-
		Dörtveyukarısıçocuk	12.47	2.32	p< .01
	İki çocuk	Bir çocuk	-1.83	1.07	-
		Üç çocuk	-1.13	1.47	-
		Dörtveyukarısıçocuk	10.64	2.32	p< .01
	Üç çocuk	Bir çocuk	-0.70	1.47	-
		İki çocuk	1.13	1.47	-
		Dörtveyukarısıçocuk	11.77	2.53	p< .01
	Dörtveyukarısıçocuk	Bir çocuk	-12.47	2.32	p< .01
		İki çocuk	-10.64	2.32	p< .01
		Üç çocuk	-11.77	2.53	p< .01

Tablo 4.55b’ye bakıldığında;

Üç ve daha az çocuğu olan babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının dört ve daha çok çocuğu olan babaların puanlarına anlamlı bir farklılık gösterdiği (p< .01) ve bu farkın üç ve daha az sayıda çocuğu olan babalar lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Tablo 4.56a’da yer almaktadır.

Tablo 4.56a

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	20-30 arası	85	81.34	22.42	G.arası	53353.40	3	17784.47		
	31-40 arası	285	104.91	7.26	G.içi	117328.29	638	183.90		
	41-50 arası	186	103.62	8.17	Toplam	170681.69	641		96.71	p< .01
	51-60 arası	86	86.73	23.71						
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	20-30 arası	85	53.98	17.01	G.arası	26769.23	3	8923.08		
	31-40 arası	285	70.34	3.97	G.içi	56815.14	638	89.05		
	41-50 arası	186	69.38	4.88	Toplam	83584.37	641		100.20	p< .01
	51-60 arası	86	56.99	16.67						
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	20-30 arası	85	109.14	16.36	G.arası	5863.08	3	1954.36		
	31-40 arası	285	102.64	10.56	G.içi	93540.48	638	146.62		
	41-50 arası	186	102.15	10.66	Toplam	99403.56	641		13.33	p< .01
	51-60 arası	86	109.38	14.68						
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.56a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 85’i 20-30 yaş arasında, 285’i 31-40 yaş arasında, 186’sı 41-50 yaş arasında, 86’sı 51-60 yaş arasındadır. Anova sonuçlarına göre babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=96.71$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}=100.20$, $p< .01$; $F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=13.33$, $p< .01$) bulunmaktadır. “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası farkın baba yaşlarına göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.56b’de yer almaktadır.

Tablo 4.56b

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	20-30 arası	31-40 arası	-23.56	1.68	p< .01
		41-50 arası	-22.28	1.78	p< .01
		51-60 arası	-5.39	2.07	-
	31-40 arası	20-30 arası	23.56	1.68	p< .01
		41-50 arası	1.29	1.28	-
		51-60 arası	18.17	1.67	p< .01
	41-50 arası	20-30 arası	22.28	1.78	p< .01
		31-40 arası	-1.29	1.28	-
		51-60 arası	16.89	1.77	p< .01
	51-60 arası	20-30 arası	5.39	2.07	-
		31-40 arası	-18.17	1.67	p< .01
		41-50 arası	-16.89	1.77	p< .01
Bakım ve Koruma	20-30 arası	31-40 arası	-16.37	1.17	p< .01
		41-50 arası	-15.41	1.24	p< .01
		51-60 arası	-3.01	1.44	-
	31-40 arası	20-30 arası	16.37	1.17	p< .01
		41-50 arası	0.96	0.89	-
		51-60 arası	13.36	1.16	p< .01
	41-50 arası	20-30 arası	15.41	1.24	p< .01
		31-40 arası	-0.96	0.89	-
		51-60 arası	12.39	1.23	p< .01
	51-60 arası	20-30 arası	3.01	1.44	-
		31-40 arası	-13.36	1.16	p< .01
		41-50 arası	-12.39	1.23	p< .01
Kendi Kendine Karar Verme	20-30 arası	31-40 arası	6.51	1.50	p< .01
		41-50 arası	6.99	1.59	p< .01
		51-60 arası	-0.24	1.85	-
	31-40 arası	20-30 arası	-6.51	1.50	p< .01
		41-50 arası	0.48	1.14	-
		51-60 arası	-6.75	1.49	p< .01
	41-50 arası	20-30 arası	-6.99	1.59	p< .01
		31-40 arası	-0.48	1.14	-
		51-60 arası	-7.23	1.58	p< .01
	51-60 arası	20-30 arası	0.24	1.85	-
		31-40 arası	6.75	1.49	p< .01
		41-50 arası	7.23	1.58	p< .01

Tablo 4.56b'ye bakıldığında;

20-30 yaş aralığında olan babaların 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalara göre “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalar lehine olduğu,

Yine 51-60 yaş aralığında olan babaların 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalara göre “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalar lehine olduğu,

20-30 yaş aralığında olan babaların 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalara göre “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalar lehine olduğu,

Yine 51-60 yaş aralığında olan babaların 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalara göre “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalar lehine olduğu,

20-30 ve 51-60 yaş aralığında olan babaların 41-50 ve 31-40 yaş aralığında olan babalara göre “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farkın 20-30 ve 51-60 yaş aralığında olan babalar lehine olduğu görölmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ebeveynin doğup büyüdüğü yer değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.57a’da yer almaktadır.

Tablo 4.57a

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Köy	132	72.92	21.11	G.arası	91415.91	3	30471.97		
	Kasaba	111	103.32	8.11	G.içi	79265.79	638	124.24		
	İlçe	110	105.44	7.29	Toplam	170681.69	641		245.26	p< .01
	Şehir merkezi	289	104.54	7.41						
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Köy	132	46.95	14.95	G.arası	49298.53	3	16432.84		
	Kasaba	111	69.82	4.51	G.içi	34285.83	638	53.74		
	İlçe	110	70.16	4.16	Toplam	83584.37	641		19.72	p< .01
	Şehir merkezi	289	70.23	4.22						
	Toplam	642	66.11	11.94						
Kendi Kendine Karar Verme	Köy	132	112.09	17.11	G.arası	8435.18	3	2811.73		
	Kasaba	111	101.63	10.81	G.içi	90968.38	638	142.58		
	İlçe	110	102.48	10.69	Toplam	99403.56	641		305.79	p< .01
	Şehir merkezi	289	103.13	10.37						
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.57a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 132’si köyde, 111’i kasabada, 110’u ilçede, 289’u şehir merkezi doğup büyümüştür. Anova sonuçlarına göre babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=245.26$, $p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 19.72$, $p< .01$; $F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=305.79$, $p< .01$) bulunmaktadır. “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası farkın babaların doğup büyüdükleri

yerlere göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.57b’de yer almaktadır.

Tablo 4.57b

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveynin Doğup Büyüdüğü Yer Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar		Ortalama Farkı	Sh _x	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Köy	Kasaba	-30.40	1.44	p< .01
		İlçe	-32.53	1.44	-
		Şehir merkezi	-31.62	1.17	-
	Kasaba	Köy	30.40	1.44	p< .01
		İlçe	-2.13	1.50	p< .01
		Şehir merkezi	-1.23	1.24	p< .01
	İlçe	Köy	32.53	1.44	-
		Kasaba	2.13	1.50	p< .01
		Şehir merkezi	0.90	1.25	-
	Şehir merkezi	Köy	31.62	1.17	-
		Kasaba	1.23	1.24	p< .01
		İlçe	-0.90	1.25	-
Bakım ve Koruma	Köy	Kasaba	-22.87	0.94	p< .01
		İlçe	-23.22	0.95	-
		Şehir merkezi	-23.29	0.77	-
	Kasaba	Köy	22.87	0.94	p< .01
		İlçe	-0.35	0.99	p< .01
		Şehir merkezi	-0.41	0.82	p< .01
	İlçe	Köy	23.22	0.95	-
		Kasaba	0.35	0.99	p< .01
		Şehir merkezi	-0.07	0.82	-
	Şehir merkezi	Köy	23.29	0.77	-
		Kasaba	0.41	0.82	p< .01
		İlçe	0.07	0.82	-
Kendi Kendine Karar Verme	Köy	Kasaba	10.46	1.54	p< .01
		İlçe	9.61	1.54	-
		Şehir merkezi	8.96	1.25	-
	Kasaba	Köy	-10.46	1.54	p< .01
		İlçe	-0.85	1.61	p< .01
		Şehir merkezi	-1.50	1.33	p< .01
	İlçe	Köy	-9.61	1.54	-
		Kasaba	0.85	1.61	p< .01
		Şehir merkezi	-0.65	1.34	-
	Şehir merkezi	Köy	-8.96	1.25	-
		Kasaba	1.50	1.33	p< .01
		İlçe	0.65	1.34	-

Tablo 4.57b'ye bakıldığında;

İlçe, şehir merkezi ve kasabada doğup büyüyen babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının köyde doğup büyüyen babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın ilçe, şehir merkezi ve kasaba doğup büyüyen babalar lehine olduğu,

İlçe, şehir merkezi ve kasabada doğup büyüyen babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının köyde doğup büyüyen babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın ilçe, şehir merkezi ve kasaba doğup büyüyen babalar lehine olduğu,

Şehir merkezi, ilçe ve kasaba doğup büyüyen babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının köyde doğup büyüyen babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < .01$) ve bu farkın köyde doğup büyüyen babalar lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.58a’da yer almaktadır.

Tablo 4.58a

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Okur yazar	67	65.28	14.15	G.arası	105828.64	4	26457.16		
	İlköğretim	185	104.52	8.23	G.içi	64853.05	637	101.81		
	Lise	207	104.97	7.13	Toplam	170681.69	641		259.87	p< .01
	Üniversite	143	103.98	7.28						
	Y. lisans/doktora	40	80.90	23.31						
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Okur yazar	67	41.82	10.57	G.arası	7358.90	4	13811.23		
	İlköğretim	185	70.05	4.31	G.içi	92044.66	637	44.49		
	Lise	207	70.38	4.30	Toplam	99403.56	641		310.44	p< .01
	Üniversite	143	69.91	4.39						
	Y. lisans/doktora	40	52.87	16.79						
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	Okur yazar	67	111.79	19.99	G.arası	55244.91	4	1839.73		
	İlköğretim	185	102.86	10.78	G.içi	28339.46	637	144.50		
	Lise	207	102.44	10.17	Toplam	83584.37	641		12.73	p< .01
	Üniversite	143	103.04	10.81						
	Y. lisans/doktora	40	111.85	12.81						
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.58a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 67’si okur-yazar, 183’i ilköğretim, 207’si lise, 143’ü üniversite, 40’ı yüksek lisans/ doktora mezunudur. Anova sonuçlarına göre babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında eğitim durumlarına göre gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=259.87, p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 310.44, p< .01$; $F_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}= 12.73, p< .01$) bulunmaktadır. “Devlet Güvencesi ve Desteği”,

“Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında gruplar arası farkın babaların eğitim durumuna göre hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.58b’de yer almaktadır.

Tablo 4.58b

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	Okur yazar	İlköğretim	-39.24	1.44	p< .01
		Lise	-39.68	1.42	p< .01
		Üniversite	-38.70	1.49	p< .01
		Y. lisans/doktora	-15.62	2.02	p< .01
	İlköğretim	Okur yazar	39.24	1.44	p< .01
		Lise	-0.44	1.02	-
		Üniversite	0.55	1.12	-
		Y. lisans/doktora	23.62	1.76	p< .01
	Lise	Okur yazar	39.68	1.42	p< .01
		İlköğretim	0.44	1.02	-
		Üniversite	0.99	1.10	-
		Y. lisans/doktora	24.07	1.74	p< .01
	Üniversite	Okur yazar	38.70	1.49	p< .01
		İlköğretim	-0.55	1.12	-
		Lise	-0.99	1.10	-
		Y. lisans/doktora	23.08	1.80	p< .01
	Y. lisans/doktora	Okur yazar	15.62	2.02	p< .01
		İlköğretim	-23.62	1.76	p< .01
		Lise	-24.07	1.74	p< .01
		Üniversite	-23.08	1.80	p< .01

Tablo 4.60b'nin devamı

Ölçek Boyutları	Gruplar		Ortalama Farkı	Sh _x	p
Bakım ve Koruma	Okur yazar	İlköğretim	-28.23	0.95	p< .01
		Lise	-28.56	0.94	p< .01
		Üniversite	-28.09	0.99	p< .01
		Y. lisans/doktora	-11.05	1.33	p< .01
	İlköğretim	Okur yazar	28.23	0.95	p< .01
		Lise	-0.33	0.67	-
		Üniversite	0.14	0.74	-
		Y. lisans/doktora	17.17	1.16	p< .01
	Lise	Okur yazar	28.56	0.94	p< .01
		İlköğretim	0.33	0.67	-
		Üniversite	0.47	0.73	-
		Y. lisans/doktora	17.51	1.15	p< .01
	Üniversite	Okur yazar	28.09	0.99	p< .01
		İlköğretim	-0.14	0.74	-
		Lise	-0.47	0.73	-
		Y. lisans/doktora	17.03	1.19	p< .01
	Y. lisans/doktora	Okur yazar	11.05	1.33	p< .01
		İlköğretim	-17.17	1.16	p< .01
		Lise	-17.51	1.15	p< .01
		Üniversite	-17.03	1.19	p< .01
Kendi Kendine Karar Verme	Okur yazar	İlköğretim	8.93	1.71	p< .01
		Lise	9.35	1.69	p< .01
		Üniversite	8.75	1.78	p< .01
		Y. lisans/doktora	-0.06	2.40	-
	İlköğretim	Okur yazar	-8.93	1.71	p< .01
		Lise	0.42	1.22	-
		Üniversite	-0.18	1.34	-
		Y. lisans/doktora	-8.99	2.10	p< .01
	Lise	Okur yazar	-9.35	1.69	p< .01
		İlköğretim	-0.42	1.22	-
		Üniversite	-0.60	1.31	-
		Y. lisans/doktora	-9.41	2.08	p< .01
	Üniversite	Okur yazar	-8.75	1.78	p< .01
		İlköğretim	0.18	1.34	-
		Lise	0.60	1.31	-
		Y. lisans/doktora	-8.81	2.15	p< .01
	Y. lisans/doktora	Okur yazar	0.06	2.40	-
		İlköğretim	8.99	2.10	p< .01
		Lise	9.41	2.08	p< .01
		Üniversite	8.81	2.15	p< .01

Tablo 4.58b'ye bakıldığında;

Okur-yazar babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının ilköğretim, lise, üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunu babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve farklılığın ilköğretim, lise, üniversite ve yüksek lisans/ doktora mezunu babalar lehine olduğu,

Yine yüksek lisans/ doktora mezunu babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının ilköğretim, lise ve niversite mezunu babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın ilköğretim, lise ve niversite mezunu babalar lehine olduğu,

Okur-yazar babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının ilköğretim, lise, niversite ve yüksek lisans/doktora mezunu babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve farklılığın ilköğretim, lise, niversite ve yüksek lisans/ doktora mezunu babalar lehine olduğu,

Yine yüksek lisans/ doktora mezunu babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının ilköğretim, lise ve niversite mezunu babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın ilköğretim, lise ve niversite mezunu babalar lehine olduğu,

Okur-yazar ve yüksek lisans/ doktora mezunu babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının ilköğretim, lise ve niversite mezunu babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve farklılığın okur-yazar ve yüksek lisans/ doktora mezunu babalar lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ailenin gelirini tanımlama değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.59a’da yer almaktadır.

Tablo 4.59a

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyan Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Dar gelirliyiz	159	92.75	21.61	G.arası	15320.10	4	3830.03	15.70	p<.01
	Ortanın altı gelirliyiz	201	96.49	18.40	G.içi	155361.59	637	243.90		
	Orta gelirliyiz	175	104.03	6.82	Toplam	170681.69	641			
	Ortanın üstü gelirliyiz	75	104.83	7.07						
	Varlıklı	32	104.19	8.09						
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Dar gelirliyiz	159	61.36	15.38	G.arası	8769.57	4	2192.39	18.67	p<.01
	Ortanın altı gelirliyiz	201	64.28	12.80	G.içi	74814.79	637	117.45		
	Orta gelirliyiz	175	69.91	4.19	Toplam	83584.37	641			
	Ortanın üstü gelirliyiz	75	70.11	4.11						
	Varlıklı	32	71.03	3.61						
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	Dar gelirliyiz	159	107.60	14.10	G.arası	3053.34	4	763.33	5.05	-
	Ortanın altı gelirliyiz	201	104.41	13.43	G.içi	96350.22	637	151.26		
	Orta gelirliyiz	175	101.71	9.50	Toplam	99403.56	641			
	Ortanın üstü gelirliyiz	75	103.00	10.49						
	Varlıklı	32	103.63	12.71						
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo4.59a’da görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 159’u ailenin gelir durumunu dar gelirliyiz, 201’i ortanın altı gelirliyiz, 175’i ortanın gelirliyiz, 75’i ortanın üstü gelirliyiz, 32’si varlıklı olarak tanımlamıştır. Anova sonuçlarına göre babaların ailenin gelir durumunu tanımlamalarında Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanları göre gruplar arası bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=15.70$, $p<.01$; $F_{\text{Bakım ve$

Koruma=18.67, $p < .01$) olduğu bulunmuştur. Babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları puanlarında gruplar arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.59b’de yer almaktadır.

Tablo 4.59b

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Aylık Gelirini Tanımlama Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	Ortalama Farkı	Sh _x	p	
Devlet Güvencesi ve Desteği	Dar gelirliyiz	Ortanın altı gelirliyiz	-3.74	1.66	-
		Orta gelirliyiz	-11.29	1.71	$p < .01$
		Ortanın üstü gelirliyiz	-12.08	2.19	$p < .01$
		Varlıklı	-11.44	3.03	$p < .01$
	Ortanın altı gelirliyiz	Dar gelirliyiz	3.74	1.66	-
		Orta gelirliyiz	-7.54	1.61	$p < .01$
		Ortanın üstü gelirliyiz	-8.33	2.11	$p < .01$
		Varlıklı	-7.69	2.97	$p < .01$
	Orta gelirliyiz	Dar gelirliyiz	11.29	1.71	$p < .01$
		Ortanın altı gelirliyiz	7.54	1.61	$p < .01$
		Ortanın üstü gelirliyiz	-0.79	2.16	-
		Varlıklı	-0.15	3.00	-
	Ortanın üstü gelirliyiz	Dar gelirliyiz	12.08	2.19	$p < .01$
		Ortanın altı gelirliyiz	8.33	2.11	$p < .01$
		Orta gelirliyiz	0.79	2.16	-
		Varlıklı	0.64	3.30	-
Varlıklı	Dar gelirliyiz	11.44	3.03	$p < .01$	
	Ortanın altı gelirliyiz	7.69	2.97	$p < .01$	
	Orta gelirliyiz	0.15	3.00	-	
	Ortanın üstü gelirliyiz	-0.64	3.30	-	

Tablo 4.61b'nin devamı

Ölçek Boyutları	Gruplar		Ortalama Farkı	Sh _x	p
Bakım ve Koruma	Dar gelirliyiz	Ortanın altı gelirliyiz	-2.92	1.15	-
		Orta gelirliyiz	-8.56	1.19	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-8.75	1.52	p< .01
		Varlıklı	-9.67	2.10	p< .01
	Ortanın altı gelirliyiz	Dar gelirliyiz	2.92	1.15	-
		Orta gelirliyiz	-5.64	1.12	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-5.83	1.47	p< .01
		Varlıklı	-6.75	2.06	p< .01
	Orta gelirliyiz	Dar gelirliyiz	8.56	1.19	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	5.64	1.12	p< .01
		Ortanın üstü gelirliyiz	-0.19	1.50	-
		Varlıklı	-1.12	2.08	-
	Ortanın üstü gelirliyiz	Dar gelirliyiz	8.75	1.52	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	5.83	1.47	p< .01
		Orta gelirliyiz	0.19	1.50	-
		Varlıklı	-0.92	2.29	-
	Varlıklı	Dar gelirliyiz	9.67	2.10	p< .01
		Ortanın altı gelirliyiz	6.75	2.06	p< .01
		Orta gelirliyiz	1.12	2.08	-
		Ortanın üstü gelirliyiz	0.92	2.29	-

Tablo 4.59b'ye bakıldığında;

Dar gelirliyiz ve ortanın altı gelirliyiz tanımlaması yapan babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlamasını yapan babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlaması yapan babalar lehine olduğu,

Dar gelirliyiz ve ortanın altı gelirliyiz tanımlaması yapan babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlamasını yapan babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($p < .01$) gösterdiği ve bu farklılığın orta gelirliyiz, ortanın üstü gelirliyiz ve varlıklı tanımlaması yapan babalar lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.60'ta yer almaktadır.

Tablo 4.60

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Devlet	472	96.82	18.14	18.14	640	-5.72	p< .01
	Özel	170	104.97	6.62	6.62			
Bakım ve Koruma	Devlet	472	64.57	12.74	12.74	640	-5.82	p< .01
	Özel	170	70.37	4.13	4.13			
Kendi Kendine Karar Verme	Devlet	472	104.33	13.15	13.15	640	0.25	-
	Özel	170	104.05	10.31	10.31			

Tablo 4.60'ta görüldüğü üzere 472 çocuk devlet okuluna, 170 çocuk özel okula devam etmektedir. Örnekleme oluşturan babaların “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” alt boyutları puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakıldığında;

Babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}} = -5.72$, $p < .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın özel okulla devam eden çocuğu olan babalar lehine olduğu,

Babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}} = -5.82$, $p < .01$) gösterdiği ve söz konusu farklılığın özel okulla devam eden çocuğu olan babalar lehine olduğu,

Babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının çocuğun devam ettiği okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının ailenin yaşadığı evin kime ait olduğu değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yünlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.61’de yer almaktadır.

Tablo 4.61

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ailenin Yaşadığı Evin Kime Ait Olduğu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Ailenin kendisine ait	247	97.71	17.25	G.arası	643.52	2	321.76	1.21	-
	Kira	356	99.76	15.85	G.içi	170038.17	639	266.10		
	Diğer	39	99.87	14.20	Toplam	170681.69	641			
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Ailenin kendisine ait	247	65.37	11.84	G.arası	218.57	2	109.29	0.84	-
	Kira	356	66.58	11.12	G.içi	83365.79	639	130.46		
	Diğer	39	66.44	11.41	Toplam	83584.37	641			
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	Ailenin kendisine ait	247	103.21	13.85	G.arası	443.41	2	221.70	1.43	-
	Kira	356	104.95	11.40	G.içi	98960.15	639	154.87		
	Diğer	39	104.59	12.11	Toplam	99403.56	641			
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.61’de görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 247’si evlerinin kendilerine ait olduğunu, 356’sı kira olduğunu, 39’u da diğer (lojman, aile yanı gibi) ifade etmiştir. Anova sonuçlarına göre babaların “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği “Devlet Güvencesi ve Desteği”, “Bakım ve Koruma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” boyutları puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının çocuğun kendisine ait odasının olup olmama değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi uygulamıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.62’de yer almaktadır.

Tablo 4.62

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Çocuğun Kendine Ait Odasının Olup Olmama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Sh _x	t Testi		
						Sd	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Kendine ait odası var	437	104.69	7.44	22.35	640	-15.04	p< .01
	Odası Yok	205	86.81	22.35	7.44			
Bakım ve Koruma	Kendine ait odası var	437	70.15	4.34	16.12	640	-15.29	p< .01
	Odası Yok	205	57.49	16.12	4.34			
Kendi Kendine Karar Verme	Kendine ait odası var	437	103.00	10.45	15.59	640	3.77	p< .01
	Odası Yok	205	106.94	15.59	10.45			

Tablo 4.62’de görüldüğü üzere 437 çocuğun kendine ait odası varken 205 çocuğun kendine ait odası yoktur. Örnekleme oluşturan babaların “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” alt boyutları puanlarının çocuğun odasının olup olmama değişkenine göre anlamlı bir sonuç gösterip göstermediğine bakıldığında;

Kendine ait odası olan çocukların babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının kendine ait odası olmayan çocukların babalarının puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=-15.04, p< .01$) gösterdiği kendine ait odası olan çocukların babaların lehine olduğu,

Kendine ait odası olan çocukların babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının kendine ait odası olmayan çocukların babalarının puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Bakım ve Koruma}}=-15.29, p< .01$) gösterdiği kendine ait odası olan çocukların babaların lehine olduğu,

Kendine ait odası olan çocukların babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının kendine ait odası olmayan çocukların babalarının puanlarına göre anlamlı bir farklılık ($t_{\text{Kendi Kendine Karar Verme}}=3.77, p< .01$) gösterdiği kendine ait odası olmayan çocukların babaların lehine olduğu görülmektedir.

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği alt boyutları puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi değişkenine göre fark gösterip göstermediğini test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulamıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.63a'da yer almaktadır.

Tablo 4.63a

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar	N	X	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Serbest	144	93.28	9.68	G.arası	58844.32	2	29422.16	168.11	p< .01
	Yetkeci	310	108.65	4.12	G.içi	111837.37	639	175.02		
	Yetkili	188	87.40	22.33	Toplam	170681.69	641			
	Toplam	642	98.98	16.32						
Bakım ve Koruma	Serbest	144	65.33	7.39	G.arası	20750.23	2	10375.12	105.51	p< .01
	Yetkeci	310	71.35	3.30	G.içi	62834.13	639	98.33		
	Yetkili	188	58.07	16.62	Toplam	83584.37	641			
	Toplam	642	66.11	11.42						
Kendi Kendine Karar Verme	Serbest	144	93.56	11.92	G.arası	31917.73	2	15958.86	151.11	p< .01
	Yetkeci	310	103.75	9.44	G.içi	67485.83	639	105.61		
	Yetkili	188	113.29	10.25	Toplam	99403.56	641			
	Toplam	642	104.26	12.45						

Tablo 4.63a'da görüldüğü üzere örneklem grubundaki babaların 144'ü serbest, 310'u yetkeci ve 188'i yetkilidir. Anova sonuçlarına göre babaların "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği "Devlet Güvencesi, Desteği" ve "Bakım ve Koruma" ve "Kendi Kendine Karar Verme" boyutları puanlarında gruplar arası anlamlı bir farklılık ($F_{\text{Devlet Güvencesi ve Desteği}}=168.11, p< .01$; $F_{\text{Bakım ve Koruma}}= 105.51, p< .01$; $F_{\text{Kendi kendine karar verme}}=151.11, p< .01$) bulunmaktadır. Babaların "Devlet Güvencesi ve Desteği", "Bakım ve Koruma" ve "Kendi Kendine Karar Verme" boyutları puanlarındaki gruplar arası farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.63b'de yer almaktadır.

Tablo 4.63b

Babaların Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Ebeveyn Otorite Tipi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılık Olduğunu Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Gruplar		Ortalama Farkı	Sh _x	p
Devlet Güvencesi ve Desteği	Serbest	Yetkeci	-15.36	1.33	p< .01
		Yetkili	5.89	1.47	p< .01
	Yetkeci	Serbest	15.36	1.33	p< .01
		Yetkili	21.25	1.22	p< .01
	Yetkili	Serbest	-5.89	1.47	p< .01
		Yetkeci	-21.25	1.22	p< .01
Bakım ve Koruma	Serbest	Yetkeci	-6.02	1.00	p< .01
		Yetkili	7.26	1.10	p< .01
	Yetkeci	Serbest	6.02	1.00	p< .01
		Yetkili	13.28	0.92	p< .01
	Yetkili	Serbest	-7.26	1.10	p< .01
		Yetkeci	-13.28	0.92	p< .01
Kendi Kendine Karar Verme	Serbest	Yetkeci	-10.20	1.04	p< .01
		Yetkili	-19.74	1.14	p< .01
	Yetkeci	Serbest	10.20	1.04	p< .01
		Yetkili	-9.54	0.95	p< .01
	Yetkili	Serbest	19.74	1.14	p< .01
		Yetkeci	9.54	0.95	p< .01

Tablo 4.63b'ye bakıldığında;

“Yetkeci” babaların “Devlet Güvencesi ve Desteği” boyutundaki puanlarının “serbest” ve “yetkili” babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkeci” babalar lehine olduğu,

“Yetkeci” babaların “Bakım ve Koruma” boyutundaki puanlarının “serbest” ve “yetkili” babaların puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkeci” babalar lehine olduğu,

“Yetkili” babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının “yetkeci” ve “serbest” babalara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkili” babalar lehine olduğu,

Yine “yetkeci” babaların “Kendi Kendine Karar Verme” boyutundaki puanlarının “serbest” babalara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farklılığın “yetkeci” babalar lehine olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumları ve bu tutumları etkileyen değişkenleri ortaya koymak amacıyla planlanmıştır.

Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde ebeveyn çocuk hakları tutumları üzerine yapılmış bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde ise çalışmaların bir kısmının ergenlik döneminde çocuğu olan ailelerin ve çocukla ilgili çalışanların (eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları, yerel yönetimler gibi) çocuk hakları tutumlarını belirlemeye yönelik yapıldığı, bir kısmının ise ergenlerin kendi haklarına bakışlarını konu aldığı görülmüştür (Day, Peterson-Badali ve Ruck, 2006; Peterson-Badali, Morine, Ruck ve Slonim, 2004; Morine, 2000; Wolfe, 1998; Temple 1998; Ruck, 1994; Wadsworth, 1993; Magolin, 1982, Perry, 1983). Yine yurtdışı araştırmalarda okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelerin çocuk hakları tutumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ebeveyn çocuk hakları tutumlarını konu alan araştırmalarda kullanılan ölçme araçları incelendiğinde, bizim temel problemimize cevap verebilecek bir ölçme aracı bulunamamıştır. Bunun üzerine 6-14 yaş grubu çocuğu olan ailelere yönelik “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” geliştirilmeye karar verilmiştir. Bu araştırma kapsamında “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”nin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış ve norm değerleri hesaplanmıştır.

Araştırmanın değişkenlerinden olan ebeveyn otorite tipini belirlemek amacıyla Dr. John R. Buri tarafından geliştirilmiş “Ebeveyn Otorite Ölçeği”nin adaptasyon çalışması yapılmıştır (Bkz. Ek5).

“Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesinden sonra ebeveyn çocuk hakları tutumlarını etkileyebileceği düşünülen değişkenlere yönelik veriler toplanmış ve istatistiksel analizlerle araştırmanın temel probleminde cevap aranmıştır.

Aşağıda araştırmadan elde edilen istatistiksel sonuçlar, alan yazını temel alınarak iki başlık halinde tartışılmıştır.

5.1.1 Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesi

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Maddelerinin Oluşturulması

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin “Eğitim, Boş Zaman ve Kültürel Faaliyetler”, “Aile Ortamı ve Bakım”, “Temel Sağlık ve Refah” ve “Vatandaşlık Hak ve Özgürlükleri” alt başlıklarını içeren maddelerden yola çıkılarak geliştirilmiştir. İlk aşamada, bu alt başlıklarda yer alan sözleşme maddeleri analiz edilerek anne ve babaların çocuk hakları konusunda “Bakım-Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” tutumlarını yansıttığı düşünülen 264 madde oluşturulmuştur. Bu maddeler uzman görüşüne sunularak görüş alınmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda ölçek maddeleri 264 maddeden 136 maddeye düşürülmüştür. Daha sonra ölçek maddeleri likert tipi ölçek formuna dönüştürülmüş, katılma derecesine göre tümüyle katılıyorum (5 puan), kısmen katılıyorum (4 puan), kararsızım (3 puan) pek katılmıyorum (2 puan) hiç katılmıyorum (1 puan) şeklinde puanlanmış ve uygulama yönergesi yazılarak yeniden uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonrası bu 136 maddelik ölçek İstanbul ili kapsamındaki, çocuğu özel veya resmi okul öncesi ve ilköğretim okullarına devam eden ailelere gönderilerek doldurulması istenmiştir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçek puanları arasındaki iç tutarlılığı belirlemek amacıyla Crobbah Alpha, Spearman-Brown ve Guttman teknikleri kullanılmıştır. Ölçeğin genel toplam güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek

güvenilirliği Cronbach Alpha (0.9427), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.7583) ve Guttman (0.9358) tekniklerinin verdiği görülmüştür (Bkz. Tablo 4.3).

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin test tekrar test ve iç tutarlılık katsayıları analiz sonuçlarının 0.70'ten büyük olması, ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermiştir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Analizi İşlemleri

Ölçeğin madde analiz işlemlerinde sırasıyla; madde toplam, madde kalan ve madde ayırdedicilik analizleri yapılmıştır. Madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik değerleri ölçekteki her bir madde için ayrı ayrı elde edilmiş ve sonuçların istatistiksel olarak anlamlılığı sınanmıştır. Madde analiz işlemlerinden sonra madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik sonuçları karşılaştırılmıştır. Bir maddenin ölçekte güvenilir olarak kalabilmesi için bu üç sistemde de istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde anlamlı sonuç vermesi beklenmiştir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Toplam Analizi:

Madde toplam analizi işlemlerinde ölçek maddelerinden alınan puanlar ile ölçek toplam puanı arasındaki korelasyonun anlamlılığına bakılmıştır. Bu analize göre Madde 3, 14, 33, 46, 49, 50, 61, 71, 82, 88, 92, 93, 94, 114, 121, 122 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı sonuç vermediği görülmüştür. Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde ($p < .01$) anlamlı bulunmuştur (Bkz. Tablo 4.4).

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Kalan Analizi:

Ölçeğin madde kalan analizi için Cronbach Alpha modeli kullanılmıştır. Cronbach Alpha ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerlerine bakılmıştır. Bu analize göre Madde 3, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 25, 33, 34, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 64, 66, 71, 74, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 120, 121, 122, 126, 127, 129 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı bir sonuç vermediği görülmüştür. Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde ($p < .01$) anlamlı bulunmuştur (Bkz. Tablo 4.5).

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Madde Ayırdedicilik Analizi:

Madde ayırdedicilik analizi için ölçek toplam puanları temel alınarak grubun toplam puanları en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmıştır. Daha sonra en yüksek puan alan %27'lik grup ile en düşük puan alan %27'lik grup arasında, her bir madde ortalamaları için ilişkisiz grup "t" testi yapılmıştır. Bu analize göre Madde 3, 13, 14, 34, 44, 46, 48, 61, 71, 89, 92, 93, 99, 114, 121, 122, 127 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı bir sonuç vermediği görülmüştür. Diğer maddelerin tümü istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde ($p < .01$) anlamlı bulunmuştur (Bkz. Tablo 4.6).

Madde analizi işlemleri sonuçları Madde 3, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 25, 33, 34, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 64, 66, 71, 74, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 120, 121, 122, 126, 127, 129 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı bir sonuç vermediğini göstermiştir ($p > .01$) (Bkz. Ek6, Tablo4.7). Başlangıçta 136 madde bulunan ölçekten anlamlı sonuç vermeyen bu 55 maddenin ölçek genelinden çıkartılmasına karar verilmiştir. Böylece toplam 81 madde kalmıştır. Bundan sonra yapılan geçerlilik işlemlerinde ölçeğin bu 81 maddesi kullanılmıştır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin Faktör Analizi İşlemleri:

Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği'nin yapı geçerliliğinin sınanmasında faktör analizi işlemleri uygulanmıştır. Faktör analizinin ilk aşamasında örneklem grubundan elde edilen verilerin evren parametresine uygunluk analizi yapılmıştır. Bu analizde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testi ve Bartlett Küresellik Testi kullanılmıştır. İkinci aşamada ölçeğin alt boyutlarının hangi maddeden oluştuğu ve bu boyutların toplam varyansın ne kadarını karşıladığına ilişkin analizler yapılmıştır. Bu analizlerde Temel Bileşenler ve Varimax Rotated yöntemleri kullanılmıştır. Bu analizler sonucunda özdeğer olarak 3 ve 3'ten büyük değer alan alt boyutların varyansları temel alınmıştır. Üçüncü aşamada ölçek maddelerinin bu üç alt boyuttaki dağılımlarına ve faktör yüklerine bakılmıştır. Herhangi bir faktör altında tek bir maddenin bulunup bulunmadığı, birden fazla faktör altında birbirine yakın faktör yüklerinin bulunup bulunmadığı ve faktör yükü 0.30'un altında olup olmadığı incelenmiştir (Bkz. Tablo 4.9 ve 4.10). Dördüncü aşamada Ebeveyn Çocuk Hakları

Tutum Ölçeği'nin alt boyutları güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları için yapılan güvenilirlik analizi işlemlerinde Alpha modeli kullanılmıştır. Cronbach Alpha ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerlerine bakılmıştır. Böylece Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği faktör analizi işlemleri sonucu ölçek dışı kalan maddelerin belirlenme işi tamamlanmıştır.

Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin değerinin (0.986), 0.50'nin üzerinde olması nedeni ile örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu anlaşılmıştır. Yine ölçeğin Bartlett's Testi değerinin 0.01 önem derecesinde anlamlı bulunması, ölçülen özelliğin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden geldiğinin göstermiştir (Bkz. Tablo 4.8.).

Faktör analizi işlemleri sonucu Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği'nde özdeğeri 3 ve yukarı olan 3 faktör görülmüştür. Bu üç alt boyutun birlikte ölçülmek istenen değişkenin toplam varyansın %40 değerinin üzerinde olması Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği'nin ölçülmek istenen özelliği içerdiğini göstermiştir (Bkz. Tablo 4.9).

Ölçek maddelerinin bu üç alt boyuttaki dağılımlarına ve faktör yüklerine bakıldığında Madde 2, 21, 28, 57, 73, 79, 87, 96, 98, 107, 113, 116, 119 ve 136'nın istenen koşulları sağlamadığı görülmüştür (Bkz. Tablo 4.10). Bu maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Kalan 67 madde ile ölçek yeniden düzenlenerek ölçeğin alt boyutları için güvenilirlik analizi işlemleri yapılmıştır.

Ölçeğin birinci alt boyutunda 26 madde bulunmaktadır. Bu 26 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.9804 olarak bulunmuştur. Bu değer birinci alt boyutun güvenilir olduğunu göstermektedir. Birinci alt boyuttaki maddelerin tek tek Alpha değerleri incelendiğinde; Madde 60'ın Alpha değerinin, bu alt boyut için kabul edilebilir Alpha değerinden büyük olduğu görülmüştür. Bu nedenle Madde 60 birinci alt boyut gelinden çıkartılarak güvenilirlik analizi işlemi tekrarlanmıştır. Bu analiz sonucuna göre birinci alt boyutun Cronbach Alpha değeri 0.9806 olarak bulunmuştur. Tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 4.11).

Ölçeğin ikinci alt boyutunda 25 madde bulunmaktadır ve bu 25 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.9651 olarak bulunmuştur. Bu değer ikinci alt boyutun güvenilir olduğunu göstermektedir. İkinci alt boyuttaki maddelerin tek tek Alpha değerleri incelendiğinde; Madde 7 ve 15'in Alpha değerlerinin, bu alt boyut için kabul edilebilir Alpha değerinden büyük olduğu görülmüştür. Bu maddeler bu alt boyutun güvenilirliğini düşürmektedir. Bu nedenle Madde 7 ve 15 ikinci alt boyut gelinden çıkartılarak güvenilirlik analizi işlemi tekrarlanmıştır. Bu analiz sonucuna göre ikinci alt boyutun Cronbach Alpha değeri 0.9772 olarak bulunmuştur. Tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 4.12).

Ölçeğin üçüncü alt boyutunda 16 madde bulunmaktadır ve bu 16 madde için yapılan analiz sonucu Cronbach Alpha değeri 0.9479 olarak bulunmuştur. Bu değer üçüncü alt boyutun güvenilir olduğunu göstermektedir. Üçüncü alt boyuttaki maddelerin tek tek Alpha değerleri incelendiğinde; Madde 22'nin Alpha değerinin, bu alt boyut için kabul edilebilir Alpha değerinden büyük olduğu görülmüştür. Bu madde bu alt boyutun güvenilirliğini düşürmektedir. Bu nedenle Madde 22 üçüncü alt boyut gelinden çıkartılarak güvenilirlik analizi işlemi tekrarlanmıştır. Bu analiz sonucuna göre üçüncü alt boyutun Cronbach Alpha değeri 0.9490 olarak bulunmuştur. Tüm maddelerin bu alt boyutta birbiri ile uyumlu olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 4.13).

Her bir alt boyut için yapılan güvenilirlik analizleri (Bkz. Tablo 4.11, 4.12 ve 4.13) sonucu Madde 60, 7, 15 ve 22'nin buldukları alt boyutların güvenilirliğini düşürmektedir. Bu nedenle bu maddelerin ölçek genelinden çıkartılmasına karar verilmiştir. Son olarak kalan bu 63 madde için faktör analizi işlemleri yenilenerek ölçeğin alt boyutlarına verilecek isimler ve bu alt boyutlarda yer alan maddeler belirlenmiştir. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği, bu 3 alt boyutla yüksek düzeyde güvenilirlidir. Ölçek maddeleri kendi buldukları alt boyutlarında birbirleri ile uyumludur.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği 63 madde ve üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin ebeveyn çocuk hakları tutumlarını açıklayıcılığı yüzde 67.971'dir (Bkz. Tablo 4.15).

Ölçeğin birinci faktörü 23 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörün açıklayıcılığı %26.11 ve güvenilirliği 0.9806'dır. Bu faktör altındaki maddeler çocukların bakım ve korunması tutumuna yönelik maddelerden oluşmaktadır (Bkz. Tablo 4.14 ve 4.15). Bu tutum altında yer alan maddeler incelendiğinde bu bakım ve korunmanın devlet güvencesi ve desteği altında olması gerektiği yönünde olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu faktöre "Devlet Güvencesi ve Desteği Tutumu" adı verilmiştir.

Ölçeğin ikinci faktörünün 25 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörün açıklayıcılığının %24.50 ve güvenilirliği 0.9772'dir. Bu faktör altındaki maddeler çocukların kendi kendine karar vermesi tutumuna yönelik maddelerden oluşmaktadır (Bkz. Tablo 4.14 ve 4.15). Bu nedenle bu faktöre "Kendi Kendine Karar Verme Tutumu" adı verilmiştir.

Ölçeğin üçüncü faktörünün 15 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörün açıklayıcılığı %17.36 ve güvenilirliği 0.9490'dır. Bu faktör altındaki maddelerin de çocukların bakım ve korunma tutumuna yönelik maddelerden oluştuğu görülmüştür (Bkz. Tablo 4.14 ve 4.15). Bu nedenle bu faktöre "Bakım ve Koruma Tutumu" adı verilmiştir.

Başlangıçta "Bakım ve Korunma Tutumu" ve "Kendi Kendine Karar Verme Tutumu" olmak üzere iki başlık altında düşünülen "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutumu Ölçeği" faktör analizi işlemleri sonucunda soruların içerikleri incelendiğinde yine iki temel başlıkta sınıflandığı görülmüştür. Ancak "Bakım ve Korunma Tutumunun" kendi içinde "Devlet Güvencesi ve Desteği" ve "Bakım ve Koruma" olmak üzere iki faktöre ayrıldığı görülmüştür.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki korelasyona bakıldığında;

“Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları arasında anlamlı ve yüksek bir korelasyonunun bulunması,
“Kendi Kendine Karar Verme” boyutu ile “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” boyutları arasındaki ilişkinin anlamsız olması,
Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği’nin gerçekte “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki alt boyuttan oluştuğunu desteklemektedir (Bkz. Tablo 4.16a ve 4.16b).

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin Test Tekrar Test Güvenilirliği

Ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini saptamak üzere, ölçek 54 ebeveynden oluşan bir gruba üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Bu iki uygulama arasında ilişkili grup t testi ile devamlılık katsayılarına bakılmıştır. Ölçek genelinde pearson r değeri 0.01 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. İki uygulama arasındaki devamlılık katsayısı 0.978’dir (Bkz. Tablo 4.17).

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin Norm Değerleri

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin norm analizleri için “tanımlayıcı istatistik değerleri” ve “yüzdeler, z ve T puan dönüşüm” işlemleri yapılmıştır. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin üç alt boyutu için tanımlayıcı istatistik hesaplamalarından ölçeğin aritmetik ortalaması, aritmetik ortalamanın standart hatası, medyanı, standart sapması, skewness, kurtosis ve çeyrek %25, %50 ve %75 dilimlerine ait değerleri bulunmuştur (Bkz. Tablo 4.18).

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin “Devlet Güvencesi ve Desteği Tutumu”, “Kendi Kendine Karar Verme Tutumu” ve “Bakım ve Koruma Tutumu” boyutlarına ait skewness ve kurtosis değerlerinin 1’e yakın değerler almıştır (Bkz. Tablo 4.18). Ölçekten elde edilen veriler evren parametresine göre bir çarpıklık göstermektedir. Bu nedenle Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği’nden alınan ham puanlarla bir sonuca varmak doğru değildir. Çünkü evren parametresine uymamaktadır. Bu nedenle ölçek ham puanları için en düşük puanın 0’a en yüksek puanının da 100’e tamamlanması işlemleri ile normal dağılım sağlanma yoluna gidilmiştir. Ölçeğin tüm alt boyutları ve genel toplamı için yüzdeler, z ve T puanları hesaplanmıştır. Böylece “Ebeveyn

Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” eşit aralık ölçek haline dönüştürülmüştür (Bkz. Tablo 4.19, 4.20 ve 4.21).

Geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılan ve norm değerleri hesaplanan Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nin geçerlilik ve güvenilirliği ispatlanmıştır ve standardizasyonu sağlanmıştır.

Ülkemiz literatüründe ebeveyn çocuk hakları tutumları üzerine bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırma kapsamında geliştirilen “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” sonuçlarının diğer bir araştırma ile karşılaştırılma imkanı bulunmamaktadır. Ancak yabancı alan yazını incelendiğinde; ebeveyn çocuk hakları tutumlarını inceleyen bazı ölçeklere rastlanmıştır. Rogers ve Wrightsman (1978), Mortin ve Dubanoski (1980), Melton (1980) ve Ruck’ın (1994) geliştirdiği ölçekler incelendiğinde; çocuk hakları tutumlarının “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki temel alandan oluştuğu görülmüştür. Araştırma kapsamında geliştirilen “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” de bu boyutları içermektedir. Ancak ölçeğin “Bakım ve Korunma” boyutunda; anne ve babalar bakım ve korunmanın ayrı bir tutum olarak olması gerektiğini düşünmekle birlikte, bazı anne ve babalar bu bakım ve korunmanın devlet güvencesi ve desteği altında olması gerektiğini düşünmüş ve devlet desteği ve korumasını ayrı boyut olarak algılamışlardır. Bu nedenle ölçeğin “Bakım ve Korunma” boyutu, “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmuştur. “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”nin “Bakım ve Korunma” boyutunun iki faktörden oluşmuş olması, bazı kültürel ve sosyal farklılıkların ebeveyn çocuk hakları tutumlarında etkili olabileceğini düşündürmektedir. Kağıtçıbaşı (1981) çocuğun değeri araştırmasında, çocuklara yüklenen değerlerin; ailenin yaşam koşulları, aile yapısı, sosyalleşme değerleri ve aile etkileşiminden etkilendiğini belirtmiştir. Bu nedenle kültürel ve sosyal farklılıkların ebeveyn çocuk hakları tutumları üzerinde farklılaştırıcı etkisi olabileceği unutulmamalıdır. Bu farklılıkları yarattığı düşünülen değişkenlerden bazıları aşağıda incelenmiştir.

5.1.2 Aile ve Çocuğa İlişkin Bazı Değişkenlerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutumlarına Etkisi

Çocukların sosyalleşme becerileri ilk olarak aileleri içinde temellenir. Sosyalleşme yetişkin temelli olan bir süreçtir. Bu süreçte çocuk içinde bulunduğu kültürünü taklit eder, alışkanlıklar kazanır ve kendi kültürüne uygun değerleri edinir. Bu dönemde anne ve babaların çocuk ve aileyle ilgili temel inanç ve değerleri, kendilerini ve rollerini nasıl algıladıkları, çocuk sahibi olmak isteyip istememeleri gibi değişkenler, çocuklarını yetiştirirkenki davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Başlangıçta çocuklar ailelerine bağımlı olarak yaşadıkları için; ailelerin ahlaki ve sosyal bir durumda çocuklarını etkilemeleri mümkündür. Çocuk bu dönem süresince ailesine uymayı tercih edecek hatta itaat edecektir. Sağlıklı bir sosyalleşme çocuğun olgunlaşmasıyla beraber kendi kendine karar verme derecesinin artmasıdır. Çünkü yetişkinlikle beraber bireyselleşecek, ailesine olan bağımlılığını terk edip kendi kendine karar vermeyi başaracaktır (Baumrind, 1966). Bu nedenle de çocuğun kendi kendine karar verme becerisini sağlıklı olarak edinebilmesi için anne ve babaların çocuklarının cinsiyetlerine göre farklı davranmamaları gerekmektedir. Araştırma kapsamında *ebeveyn çocuk hakları tutumları, çocuklarının cinsiyetlerine göre incelendiğinde;*

- *Kız çocuğu olan hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Erkek çocuğu olan babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergilediği,*
- *Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutumunda çocuğun cinsiyetinin anlamlı bir fark yaratmadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 4.38 ve 4.51).*

Bu bulgular anne ve babaların çocukların haklarına karşı cinsiyete bağılı olarak farklı tutumlar benimseyebildiklerini, özellikle kız çocuğu sahibi olan anne ve babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergilediklerine işaret etmektedir. Bu sonuç çocuk hakları temel ilkeleri göz önüne alındığında ayrımcılığın önlenmesi ilkesi ile ters düşmektedir. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile Yapısı Araştırması (1996) ve Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması (1995),

Mızrakçı (1994), Sing ve De Man (1991), Marsella ve arkadaşları (1985) ve Kağıtçıbaşı (1981) anne ve babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinde, çocuklarının toplumsal rolleri kazanmalarında cinsiyete göre farklı tutumlar sergileyebildiklerini ifade etmektedir. Yine erkek çocuğu olan babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiliyor olmaları, ebeveyn çocuk hakları tutumlarında çocuklarının toplumsal rollerini dikkate aldıklarını düşündürmektedir.

Çocuklar gelişmenin bir basamağından diğerine geçerken nitelikli sosyal değişikliklere ihtiyaç duyarlar. Çocuk gelişiminde birbirine zıt gibi görünen “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” hakları gerçekte birbirini destekler niteliktedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere çocuk olgunlaştıkça kendi kendine karar vermesi de artacaktır. Burada önemli olan çocukların ihtiyaç ve sorumluluklarını birbirinden ayrı tutularak çocukların haklarını farkına varmalarının sağlanmasıdır. Evet, çocuğun ihtiyaçlarını (yiyecek ihtiyacı, kötü muameleden korunma ihtiyacı gibi) karşılamak biz yetişkinler için bir görev ve ahlaki zorunluluktur. Burada bizlerin onlar için “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergilememiz normal gibi gözükmeyle birlikte; sosyal sorumluluğun veya ahlaki zorunluluğun hak kabul edilmesi, çocuklardaki “hak” olgusunun oluşumunu zayıflatacaktır. Oysa haklar (kendini ifade hakkı, mahremiyet hakkı gibi) evrensel bir düzenlemeye sahip olmalıdır. Bu nedenle de yaş ve çocuklardaki olgunlaşmayla birlikte anne ve babaların “Bakım ve Korunma” tutumundan “Kendi Kendine Karar Verme” tutumuna doğru bir yönelim görülmelidir. Araştırma kapsamında *ebeveyn çocuk hakları tutumları, çocukların devam ettiği sınıflara göre incelendiğinde;*

- *Anasınıfı, ilköğretim 3 ve 5. sınıfa devam eden çocukların hem annelerinin hem de babalarının, ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocukların anne ve babalarına göre “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” tutumları çocuğun devam ettiği sınıfa göre fark göstermezken, ilköğretim 8. sınıfa devam eden çocukların babalarının “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 4.39a, 4.39b, 4.52a ve 4.52b).*

Bu bulgular anne ve babaların çocuklarının haklarına karşı yaşlarına bağlı olarak farklı tutumlar sergileyebildiklerini göstermektedir. Çocuğun yaşı küçüldükçe hem

annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutuma sahip olması ve çocuğun yaşı büyüdükçe babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergilemeleri; Day, Peterson-Badali ve Ruck (2006), Day, Peterson-Badali ve Ruck (2002) ve Wolfe’un (1998) araştırma sonuçlarınınca da desteklenmektedir. Yapılan bu çalışmalarda da annelerin küçük yaştaki çocukları için “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri belirtilmiştir.

Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” tutumları çocuğun devam ettiği sınıfa göre fark göstermezken, babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergilemeleri; babaların annelere göre çocuk hakları ilkeleri doğrultusunda çocuğun gelişme hakkı, çocuğun yüksek yararı ve çocuğun görüşlerinin alınması ilkelerine daha uygun bir tutum sergilediklerini düşündürmektedir. Yapılan literatür taramasında bu konu ile ilgili herhangi bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır.

Kağıtçıbaşı (1981) anne ve babaların çocuk sahibi olma konusunda güdülenmeleri ile çocuğa yükledikleri değerler arasında bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Çok çocuklu ailelerde çocuğa yüklenen değerlerden; çocuğun faydacı ve ekonomik değeri ön plana çıkmaktadır. Fakat günümüz şehir yaşamında anne ve babaların çocuğun haklarına ilişkin tutumlarının nasıl olduğu tam olarak bilinmemektedir. Özellikle ülkemiz şartları düşünüldüğünde kırsal alandan büyük şehirlere olan göçün yeni aile modelindeki etkileri tartışmalıdır. Araştırma kapsamında *ebeveyn çocuk hakları tutumları, sahip oldukları çocuk sayısına göre incelendiğinde;*

- *Birden çok çocuğu olan hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Tek çocuk sahibi babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergilediği;*
- *Annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” tutumunda sahip olunan çocuk sayısının anlamlı bir fark yaratmadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 4.40 ve 4.53).*

Bu bulgular anne ve babaların çocuklarının haklarına karşı sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak farklı tutumlar sergileyebildiklerini göstermektedir. Bu noktada birden fazla çocuğa sahip olma, çocuğun aileye bağımlı yetiştirilmesi ve korumacı

bir tutum sergilenmesi geleneksel Türk aile yapısına uygun bir düşünce olarak değerlendirilebilir. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması (1995) sonuçları bu düşünceyi destekler niteliktedir. Çünkü bu çalışmada ailede çocuk sayısı arttıkça annelerin çocuklarının yaşamlarını kontrol altında tutma eğiliminin arttığı görülmüştür. Yine şehir yaşamının nitelikleri ve sınırlılıkları düşünüldüğünde artık aileler çekirdek aile olarak yaşamayı ve tek veya mümkün olduğunca az sayıda çocuk sahibi olmayı tercih etmektedirler. Bu da tek çocuk sahibi babaların çocuklarının haklarına ilişkin “Bakım ve Korunma” tutumu yerine “Kendi Kendine Karar Verme”den tutumunu benimseyerek şehir yaşamının gerekliliklerine çocuklarını hazırladıklarını düşündürmektedir. Araştırmanın diğer bir değişkeni olan çocukların kardeş durumlarına göre ebeveyn çocuk hakları tutumlarına bakıldığında anne tutumlarının yukarıdaki bu düşünceyi desteklediği görülmektedir (Bkz. Tablo 4.41a ve 4.41b). Çünkü “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergileyen annelerin çocuklarının kendinden küçük, kendinden büyük veya kendinden hem küçük hem de büyük kardeşi (birden çok çocuğa sahip aileler) bulunmaktadır.

Yine ebeveyn çocuk haklarına ilişkin tutumları ailede okula giden çocuk sayısına göre incelendiğinde:

- *Annelerin ailede okula giden çocuk sayısı azaldıkça “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Ailede okula giden çocuk sayısının babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutumunda bir fark yaratmadığı,*
- *Annelerin ailede okula giden çocuk sayısı arttıkça “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergilerken; babaların ise ailede okula giden çocuk sayısı azaldıkça “Kendi Kendine Karar Verme” tutumunu sergiledikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 4.42a, 4.42b, 4.55a ve 4.55b).*

Bu bulgular anne ve babaların çocuklarının haklarına karşı ailede okula giden çocuk sayısına bağlı olarak farklı tutumlar sergileyebildiklerini göstermektedir. İlgili literatür incelendiğinde ebeveyn çocuk hakları tutumları ile ailede okula giden çocuk sayısına ilişkin bir araştırma sonucuna rastlanamamıştır. Ancak bu bulgular yorumlanırken annelerin babalara göre çocuklarının okul ve eğitimleri ile ilgili

sorumlulukları daha çok üstlendikleri düşünülmelidir. Çünkü çocuk sayısının azalması, anne ilgisinin çocuk üzerinde daha çok artması ve yoğunlaşması anlamına gelmektedir. Çocuk sayısı arttıkça, anne ilgisi diğer çocuklarla da paylaşıldığından; anneler, çocuklarından davranışlarına ilişkin kendi kararlarını vermelerini bekleyebilmektedir. Babaların ise çocuğun okul ve eğitimleri ile daha az sorumluluk üstlenmeleri nedeniyle “Bakım ve Korunma” tutumunda fark yaratmazken; ailede okula giden çocuk sayısının azalması ile birlikte “Kendi Kendine Karar Verme Tutum”dan yana tutum sergiliyor olmaları şaşırtıcı değildir. Bu sonuç aynı zamanda tek çocuk sahibi babaların tutumlarını da desteklemektedir.

Ebeveyn çocuk hakları tutumları, doğup büyüdüğü yerlere göre incelendiğinde;

- *Hem annelerin hem de babaların doğup büyüdüğü yerlere göre ebeveyn çocuk hakları tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği,*
- *Kasaba, ilçe ve şehir merkezinde doğup büyüyen hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri;*
- *Köyde büyüyen anne ve babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 4.44a, 4.44b, 4.57a ve 4.57b).*

Bu bulgular anne ve babaların çocuklarının haklarına karşı doğup büyüdüğü yerlere bağlı olarak farklı tutumlar sergileyebildiklerini göstermektedir. İlgili literatür incelendiğinde ebeveyn çocuk hakları tutumları ile doğup büyüdüğü yerlere ilişkin bir araştırma sonucuna rastlanamamıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergileyen anne ve babaların doğup büyüdüğü yerlerin kent yaşamına yaklaştığı, “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergileyen anne ve babaların doğup büyüdüğü yerlerin kırsal yaşama yaklaştığı görülmektedir. Ancak bu bulgular değerlendirilirken kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan ailelerin yaşam şekilleri gözönüne alınmalıdır. Kırsal alanda yaşayan ailelerin ekonomileri tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Ailenin hemen hemen tüm bireyleri bu zincirde sorumluluk almak ve çalışmak zorundadır. Bu da kırsal alanda doğup büyüyen anne ve babaların çocuklarını kendi kendilerine karar vermeleri konusunda daha özgür bıraktıklarını düşündürmektedir. Kentsel alanda yaşayan aileler düşünüldüğünde ise ailede sadece ebeveyn çalışmaktadır. Çocukların temel sorumluluğu ise okula gitmektir. Bu da kentsel alanda doğup büyüyen

ailelerin, çocukların problemlerini kendilerinin çözmesi gereken problemler olarak algıladıklarını ve onları daha çok bakıp kollamak zorunda olduklarını hissettiklerini düşündürmektedir.

Ebeveyn çocuk hakları tutumları, yaşlarına göre incelendiğinde;

- *Anne ve babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutumlarında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu,*
- *Annelerin yaşları ilerledikçe “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergilerken; babaların 31-50 yaşları arasında “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Babaların “Kendi Kendi Kendine Karar Verme” tutumunda yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülürken; annelerin tutumunda anlamlı bir fark yaratmadığı,*
- *30 yaş ve altı ve 51 yaş ve yukarı babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 4.43a, 4.43b, 4.56a, 4.56b).*

Bu bulgular anne ve babaların çocuklarının haklarına karşı kendi yaşlarına bağlı olarak farklı tutumlar sergileyebildiklerini göstermektedir. Ayyıldız (2005), Grigorenko ve Sternberg (2000), Mızrakçı (1994) ve Dekovic ve Gerris (1992) çocuk sahibi olma yaşının ebeveyn çocuk yetiştirme tutumlarında etkili olduğunu belirtmektedirler. İlgili literatür incelendiğinde anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumları ile kendi yaşlarına ilişkin bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır. Ancak annelerin yaşları ilerledikçe “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiliyor olmaları, geleneksel Türk aile yapısının anne özelliklerini hatırlatmaktadır. Anne yaşının ilerlemesi, örneklem grubundaki annelerin geleneksel Türk aile yapısına uygun bir ailede büyümüş olma ihtimalini düşündürmektedir. Böylece annelerin hala yetiştirildikleri aile yapısının özelliklerini, kendi çocukları ile olan ilişkilerinde de sürdürdükleri ihtimali artmaktadır. Geleneksel Türk aile yapısında annelerin en önemli sorumluluklardan biri, aile içinde düzenin sağlanması ve çocukların bakımınıdır. Annenin bu sorumluluğu düşünüldüğünde; çocukların haklarına yönelik olarak “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiliyor olması doğal gözükmemektedir. Fakat günümüz şartlarında çalışan kadın sayısının artması

annenın bu sorumluluğunu eşi ile paylaşması ve çocuklarını kendi kararlarını vermesi konusunda yönlendirme ihtiyacını doğurmaktadır. 30 yaş altı babaların da “Kendi Kendine Karar Verme” tutumun sergilemeleri bu düşüncüyü destekler niteliktedir.

Sosyoekonomik statü tek değişkenli bir fonksiyon değildir. Bu nedenle eğitim durumu, gelir düzeyi, yaşanan mekân özellikleri gibi değişkenler bireyin sosyoekonomik statüsünün belirlenmesinde belli başlı değişkenler olarak kullanılmaktadır. Bu araştırma kapsamında ebeveyn çocuk hakları tutumları:

Eğitim durumlarına göre incelendiğinde;

- Hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutumlarının farklılık gösterdiği,
- Eğitim seviyesi yükseldikçe hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,
- Babaların eğitim durumlarına göre “Kendi Kendine Karar Verme” tutumları farklılık gösterirken; annelerin “Kendi Kendine Karar Verme” tutumu eğitim durumlarına göre farklılık yaratmadığı,
- Okur-yazar ve yüksek lisans/ doktora mezunu babaların diğer eğitim düzeylerine göre “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 4.45a, 4.45b, 4.58a ve 4.58b).

Aile geliri tanımlama durumuna göre incelendiğinde;

- Hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutumlarında aile gelirine bağlı olarak bir farklılık olduğu;
- Ebeveynin “Kendi Kendine Karar Verme” tutumlarında aile gelirinin bir fark yaratmadığı,
- Ailenin gelir durumu yükseldikçe hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum benimsedikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 4.46a, 4.46b, 4.59a ve 4.59b).

Ailenin yaşadığı evin kime ait olduğuna göre incelendiğinde;

- *Annelerin hem “Bakım ve Korunma” hem de “Kendi Kendine Karar Verme” tutumlarında farklılık görülürken; babaların tutumlarında ailenin yaşadığı evin kime ait olduğu anlamlı bir fark yaratmadığı,*
- *“Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergileyen annelerin evlerinin ailenin kendisine ait olduğu, “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergileyen annelerin evlerinin ise diğer (lojman, aile yanı gibi) olduğu görülmektedir (Tablo 4.48a, 4.48b, 4.61a ve 4.61b).*

Çocuğun devam ettikleri okul türüne göre incelendiğinde;

- *Özel okula devam eden çocukların anne ve babalarının “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Anne ve babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutumlarının çocuğun devam ettiği okul türüne göre fark yaratmadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 4.47 ve 4.60).*

Bu bulgular anne ve babaların çocukların haklarına yönelik tutumlarında; sosyo ekonomik düzeyi belirleyen bazı kriterlere göre (eğitim durumu, aile geliri, yaşanılan evin kime ait olduğu, çocuğun devam ettiği okul türü) farklılıklar göstermekle birlikte; genel olarak ebeveyn eğitim durumlarının ve aile gelirlerinin yükselmesiyle “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergilediklerini göstermektedir. Bu durum ailenin ekonomik olarak güçlenmesinin çocuğun bireysel kararlılık hakkını olumsuz yönde etkilediğini ve çocuğun ebeveyn bağımlı olarak yetiştirildiğini düşündürmektedir. İlgili literatür incelendiğinde ebeveyn çocuk hakları tutumları ile sosyo-ekonomik durumlarının ilişkisine bakıldığı bir araştırma sonucuna rastlanamamıştır. Ancak Melton’un (1980) yaptığı çalışmada, sosyo-ekonomik statü ile çocukların kendi haklarını farkına varmaları arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Fakat Ruck’ın (1994) yaptığı çalışmada ise, sosyo-ekonomik statüye ile çocukların kendi haklarını farkına varmaları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Çocuğun kendine ait bir odasının olması, çocuk için bazı konularda söz sahibi olma imkanı sağlamaktadır. Oda sahibi olma, bazı durumlarda da çocuk için bir sınırlılık

veya çatışma nedeni olmaktadır. Örneğin çocuğun odasının kapısını kapatması ailesinin onun içerde yaptıklarını merak etmesine veya odasının temizlik ve düzenin konusunda rahat davranması ailesi ile çatışma yaşamasına neden olabilmektedir. Araştırma kapsamında *ebeveyn çocuk hakları tutumları, çocuğun kendisine ait odasının olup olmama durumuna göre incelendiğinde;*

- *Odası olan çocukların annelerinin “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergilerken, babalarının ise “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Kendine ait odası olmayan çocukların annelerinin “Bakım ve Korunma”dan yana, babaların ise “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri görülmüştür (Bkz. Tablo 4.49 ve 4.62).*

Çocuk yetiştirme tutumları, aile ilişkilerini ve bu ilişkilerdeki değişimleri yansıtır. İtaat, bağımsızlık ve kendine güven beklentileri çocukların kendi haklarını anlamalarında önemli değişkenlerdendir (Schaefer ve Bell, 1958, s.358-359). Schaefer (1965), çocuk davranışlarına ilişkin yaptığı gözlemlerden ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkilerde ebeveyn kontrolünün çocuğun davranışları etkilediği belirtmektedir. Baumrind'in (1966) çalışmalarında, çocuğun davranışlarındaki özgürlük ve kontrol arasında ebeveyn kontrolüne bağlı olarak bir değişimin olduğunu ve ailelerin çocukları ile olan ilişkilerinde; (1) serbest, (2) yetkeci ve (3) yetkili tutum olmak üzere üç farklı otorite tipi sergiledikleri ifade etmektedir. Araştırma kapsamında *ebeveyn çocuk hakları tutumları, ebeveyn otorite tipine göre incelendiğinde;*

- *Ebeveyn otorite tipine göre hem “Bakım ve Korunma” hem de “Kendi Kendine Karar Verme” tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu,*
- *Yetkeci tutum sergileyen anne ve babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri,*
- *Yetkili tutum sergileyen anne ve babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri,*
- *Aynı zamanda yetkeci ve serbest tutum sergileyen anne ve babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutumlarında anlamlı bir fark olduğu ve bu*

farkın yetkeci tutuma sahip anne ve babalar lehine olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 4.50a, 4.50b, 4.63a, 4.63b).

Bu bulgular anne ve babaların çocukların haklarına yönelik tutumlarında ebeveyn otorite tipine bağlı olarak bir farklılık göstermektedir. Day, Peterson-Badali ve Ruck (2006), Peterson-Badali, Morine, Ruck ve Slonim (2004), Sutton (2003), Morine'nin (2000) yapmış olduğu çalışmalarda da ebeveyn otorite tipleri ile çocuk hakları tutumları arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Tüm bu çalışmalarda annelerin bakım ve korunma tutumları ile yetkeci tutumları arasında bir ilişki olduğu ve yine kendi kendine karar verme tutumunu sergileyen annelerin de yetkili tutum yanlısı oldukları bulunmuştur. Yavuzer (1995), anne ve babaların çocuklarıyla ilişkilerinde engelleyici olmamalarının ve çocuklarına makul sınırlar içerisinde özgürlük tanımlarının; çocuğun kaygı duymadan çevresini keşfetme, kişiler arası ilişkilerinde yetkinliğe erişme, kendini uyarlayabilme ve içselleştirilmiş bir denetim sağlamada başarılı olabileceğini ifade etmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkisindeki bu yaklaşımın yetkili otorite tipini (demokratik aile) işaret etmektedir. Araştırma sonuçları, yetkili otorite tipine sahip olan ebeveynin, çocuklarının haklarına karşı "Kendi Kendine Karar Verme"den yana tutum sergilediklerini göstermektedir. Yavuzer (1999), kuvvet uygulayan ve çocuğun gereksinimlerine duyarsız anne ve babalarla, tutarsız disiplin uygulayan veya aşırı gevşek ve hoşgörülü anne ve babaların çocuklarının ise denetimsiz davranışlar sergilediklerini ifade etmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkisindeki bu yaklaşımların yetkeci (otoriter) ve serbest otorite tipini (izin verici) işaret etmektedir. Araştırma sonuçları yetkeci ve serbest otorite tipine sahip olan anne ve babaların çocuklarının haklarına karşı "Bakım ve Korunma"dan yana tutum sergilediklerini işaret etmektedir.

Sonuç olarak araştırma sonucu elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

5.2 Öneriler

1. Araştırma İstanbul ili kapsamında yapılmıştır. Anne ve babaların sosyal, ekonomik ve eğitim durumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkilediği düşünüldüğünde; farklı örneklem gruplarında da anne ve babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarını inceleyen araştırmalar yapılabilir.
2. Hem ailelere hem de çocuklara kendi haklarını anlamalarına yönelik ülkemizin kültürel-sosyal-eğitsel yapısına uygun ölçekler geliştirilebilir.
3. Öğretmenlerin özellikle okul çağı çocukları üzerindeki etkileri düşünüldüğünde Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği öğretmen grubu için de geliştirilebilir.
4. Anne ve babaların çocuk haklarına ilişkin tutumları eğitim, gelir düzeyi, doğup büyüdüğü yer gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Çocuk hakları konusunda ailelere gerekli bilgi ve desteğin verilmesi, onların çocuk hakları temel ilkeleri doğrultusunda davranış ve tutum sergilemelerini sağlayabilir.
5. Çocuk Hakları Sözleşmesi dört temel ilkeye dayanmaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda öğretmenler ve çocukla ilgili diğer meslek gruplarında çalışanlar (güvenlik, sağlık, sosyal hizmet gibi), çocukların hakları konusunda bilgilendirilebilir ve bilinçlendirilebilir. Böylece çocuğun yüksek yararlığı sağlanabilir.
6. Ülkemizde çocuk hakları konusunda son derece kısıtlı sayıda araştırma ve kitap bulunmaktadır. Bu nedenle çocuk hakları konusunda yapılacak yeni araştırmalarla alan yazın geliştirilebilir.
7. Ebeveyn çocuk hakları tutumları çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir. Ebeveyn tutumlarındaki bu farklılığın, çocuğun ileriki gelişim dönemlerindeki ve yetişkinlikteki etkileri incelenebilir.
8. Anne ve babaların çocuk haklarına yönelik tutumları yanında; çocukların kendi haklarını farkına varıp varmadıkları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Affolter, F.W. (2005). Socio-emotional enablement and the convention of the rights of the children. *The International Journal of Children Rights*, 13, 379-397.
- Akçam, T. (1991). *İşkenceyi durdurun insan hakları ve marksizm*. İstanbul: Ayrıntı.
- Akın, I.F. (1980). *Kamu hukuku*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: M.E.B..
- Allan, J. & I'Anson, J. (2004). Children's rights in school: power, assemblies and assemblages. *The International Journal of Children's Rights*, 12, 123-138.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (5. baskı). Adapazarı: Sakarya Yayıncılık.
- Amerikan Eğitim Araştırmaları Birliği, Amerikan Psikoloji Birliği ve Eğitim Ölçümleri Uluslararası Konseyi (1997). *Eğitimde ve psikolojide ölçme standartları* (S.Hovardaoğlu, ve N.Sezgin, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Arıcı, H. (1998). *İstatistik, yöntemler ve uygulamalar*. Ankara: Meteksan.
- Aries, P. (1962). *Centuries of childhood: A social history of family life*. New York: Alfred A. Knopf.
- Aslan, B. (2007). *Ceza hukukunda yaş küçüklüğünün etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytaç, K. (1998). *Avrupa eğitim tarihi*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı

- Ayyıldız T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Baktır, M. (1994). İşlam hukuku açısından çocuk terbiyesi [Electronic version]. *İşlam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi*, 54-64.
- Baumrind, D. & Black, A. (1967). A socialization practice associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 38 (2), 291-327.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Journal of Child Development*, 37 (4) 887-907.
- Baumrind, D. (1968). Authoritarian vs. authoritative parental control. *Journal of Adolescence*, 3 (11), 255-272.
- Baumrind, D. (1978a). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Journal of Youth and Society*, 9 (3) 239-276.
- Baumrind, D. (1978b). Reciprocal rights and responsibilities in parent-child relations. *Journal of Social Issues*, 34 (2) 179-196.
- Baumrind, D. (1991). *Parenting styles and adolescent development*. J. Brooks-Gunn, R. Lerner, & A.C. Petersen (Eds.). *Encyclopedia of adolescence* (Vol. 2). New York: Garland.
- Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *National Council on Family Relations*, 10, 405-411.
- Becker, W.C. (1964). Consequences of different kinds of parental discipline. M.L.Hoffman & L.W.Hoffman (Eds.), *Review of child development research* (Vol. 1). New York: Russell Sage Foundation.

- Beeckman, K. (2004). Measuring the implementation of the right to education: educational versus human rights indicators. *The International Journal of Children's Rights*, 12, 71-84.
- Bruning J.L. & Kintz, B.L. (1993). *İstatistik* (A.Dönmez, Çev.). Ankara: Gündoğan.
- Bumin, K. (1983). *Batı'da devlet ve çocuk*. İstanbul: Alan.
- Buri, J.R. (1989). Self-esteem and appraisals of parental behavior. *Journal of Adolescent Research*, 4 (1), 33-49.
- Buri, J.R. (1991). Parental authority questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 57 (1), 110-119.
- Buri, J.R., Louiselle, P.A., Misuikanis, T.M., Mueller, R.A. (1988). Effects of parental authoritarianism and authoritativeness on self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14 (2), 271-282.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (3. baskı). Ankara: Pegem.
- Çakıcı, E. (2002). *Çocuk istismarının öfke-ifade tarzına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çelen, N. (1995). *Çocuk haklarına genel bir bakış istanbul çocuk barosu çocuk hakları günleri*. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.
- Çetinkaya, N. (2000). *Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cılga, İ. (2001). Demokrasi ve insan hakları kültürü ve çocuk hakları [Electronic version]. *Milli Eğitim Dergisi*, 151 (3), 69-73.

- Cohen, C.P., Naimark, H. (1991). United Nations Convention on the Rights of the Child: individual rights concepts and their significance for social scientists. *American Psychologist*, 46 (1), 60-65.
- Coşkun, V. (1999). İnsan hakları ve kültürel rölativizm [Electronic version]. *Kamu Hukuku Arşivi*, 2 (1-3), 133-140.
- Cranston, M. (1967). Human rights real and supposed. D.D.Raphael (Ed.). *Political theory and the rights of man* (pp.44-53). Bloomington: Indiana University.
- Day, D.M., Peterson-Badali, M. & Ruck, M.D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29, 193-207.
- Dekovic M, Gerris J.R. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child rearing behaviors. *Journal of Marriage and Family*, 54, 675-685.
- Doğan, İ. (2000). *Akıllı küçük çocuk kültürü ve çocuk hakları üzerine sosyo-kültürel bir inceleme*. İstanbul: Sistem.
- Doğan, İ. (2001). Çocuk hakları açısından Türkiye'de çocuk olgusu [Electronic version]. *Milli Eğitim Dergisi*, 151 (3), 54-64.
- Doğan, İ. (2002). *Modern toplumda vatandaşlık demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Pegem.
- Donnelly, J. (1995). *İnsan hakları* (M.Erdoğan ve L.Korkut, Çev.). Ankara: Yetkin Yayınlar.
- Dumas, J.E., & LaFreniere, P.J. (1993). Mother-child relationships as sources of support or stress: A comparison of competent, average, aggressive, and anxious dyads. *Child Development*, 64, 1732-1754.
- Elkind, D. (2000). Childrearing and education in a changing 3. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (s.231-240). Ankara: Ankara Üniversitesi.

- Erdiñ, T. (1998). *Batı demokrasilerinde klasik kamu özgürlüklerinin gelişmesi alanında görülen sapmalar*. İstanbul: Alkim.
- Ericson, D.P. & Elleta, F.S. (1990). Taking student responsibility seriously. *Educational Researcher*, 19 (9), 3-10.
- Faber, A.J. (2002). The role of hierarchy in parental nurturance. *The American Journal of Family Therapy*, 30, 73-84.
- Farson, R. (1974). *Birthrights*. New York: Macmillan.
- Fındıkçioğlu, Z.E. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin sokak çocuklarına yönelik algılarının belirlenmesi ve bu algılara dayalı bir yetişkin eğitim programının uygulanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Franklin, B. (1993). *Çocuk hakları* (A.Türker, Çev.) İstanbul: Ayrıtı, (Eserin aslımı basım tarihi 1986).
- Freeman, M. (1998). The sociology of childhood and children's rights. *The International Journal of Children's Rights*, 6, 433-444.
- Göze, A. (1977). *Liberal, marksist, faşist ve sosyal devlet sistemleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Göze, A. (2000). *Siyasal düşünce ve yönetimler* (9. baskı). İstanbul: Beta.
- Grigorenko, E.L., Sternberg, R.J. (2000). Elucidating the etiology and nature of beliefs about parenting styles. *Developmental Science*, 3 (1), 93-112.
- Grover, S. (2004). On recognizing children's universal rights: what needs to change in the convention on the rights of the child. *The International Journal of Children Rights*, 12, 259-271.
- Gülcan, Y. (2003). *Türk tarihi ve kültürü*. İstanbul: Alfa.

Gündoğan, G. ve Günay. M. (2004). *İnsan hakları ve eğitimi*. İzmir: İlya.

Hale, B. (2006). Understanding children's rights: theory and practice. *Family Court Review*, 44 (3), 350-360.

Hart, S.N. (1991). From property to person status: Historical perspectives on children's rights. *American Psychologist*, 46 (1), 53-59.

Hart, S.N., & Pavlovic, Z. (1991). Children's rights in education: An historical perspective. *School Psychology Review*, 20 (3), 345-358.

Hart, S.N., & Pavolich Z. (1991). *Children's rights in education: an advocacy and protection*. Boston: Twayne.

Heywood, C. (2003). *Batıda çocukluğun tarihi* (E.Hoşsucu, Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi.

Holt, J. (1974). *Escape from childhood: the needs and rights of children*. New York: E. P. Dutton.

http://www.0-18.org/raporlar/BM_ulke_raporu_1.doc

<http://www.crin.org/themes/ViewTheme.asp?id=2http://www.die.gov.tr/cin/t-cocukhaklari.html>

<http://www.die.gov.tr/cin/t-cocukhaklari.html>

http://www.frekans.com.tr/tr_sosyo_01.html

<http://www.kutsalkitap.org/index.php>

http://report.tuik.gov.tr/reports/=amp;report=turkiye_yasgr.yil=2008

<http://www.savethechildren.org/about/mission/our-history/>

<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/25.htm>

<http://www.unicef.org/teachers/action/quiz1.htm>

http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23a.html

International Children's Center – ICC. (2006). Çocuk haklarının erken çocukluk döneminde yaşama geçirilmesi (Genel Yorum VII – 2005). *Birleşmiş milletler çocuk hakları komitesi'nin çocuk haklarına dair sözleşme'ye ilişkin genel yorumları (2001-2006)*. ICC Çocuk Hakları Serisi 3, 1-18. Ankara: ICC.

James, A. (2000). Problems, perspectives and practices in the new sociology of childhood. 3. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (s.241-252). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Jones, G. A. (2005). Children and development: rights, globalization and poverty. *Progress in Development Studies*, 5 (4), 336-342.

Kabaoğlu, İ. (1992). *Çevre hakkı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1981) *Çocuğun değeri*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1990) *İnsan aile kültürü*. Remzi Kitapevi, İstanbul.

Karabacak, A. (2006). *Eşlerin çocuk üzerindeki velayet hakkı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karabay, Z. (1992). *Küreselleşme sürecinde insan haklarının gelişme hakkı odağında evrimi ve yeni içeriği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi* (8. baskı). Ankara: Nobel.

Kavak, F. (2005). *Çocuk haklarının korunmasında polisin görev ve yetkilerinin uygulama açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.

Kepekçi, Y. K. (2000). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Anı.

Kerstin, B. (1992). How the convention on the rights of the child provides for the survival and development of the child. The world congress of the organization Mondiale pour l' Education Prescolaire (OMEP), World Organization for early childhood education (2-7 August 1992) [Electronic version].

Kocaer, Ü. (2006). *Hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihtimaline yönelik farkındalık düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Koray, M. (2000). *Sosyal politika*. Bursa: Ezgi Kitapevi.

Lamb, M.E., & Baumrind, D. (1978). Socialization and personality development in the preschool years. M.E. Lamb (Ed.). *Social and personality development* (p.108-132). New York: Holt, Rinehart, & Winston.

Lowden, J. (2002). Children's rights: a decade of dispute. *Journal of Advanced Nursing*, 37 (1). 100-107.

Margolin, C.R. (1982). Survey of children's views on their rights. *Journal of Clinical Child Psychology*. 11 (2), 96-100.

Mattahews, B.G. (2000). *Çocukluk felsefesi* (E.Çakmak, Çev.). İstanbul: Gendaş (Eserin aslımı basım tarihi 1994).

Mayall, B. (2000). The sociology of childhood in relation to children's rights. *The International Journal of Children's Rights*, 8, 243-259.

Melton, G.B. (1980). Children's concepts of their rights. *Journal of Clinical Child Psychology*, 9, 186-190.

- Melton, G.B. (1982). Teaching children about their rights. S. Henning (Ed.). *The rights of children: legal and psychological perspective* (p. 161-185). Springfield, Illinois: Charles C. Thomas Publishers.
- Melton, G.B. (1983). *Child advocacy: psychological issues and interventions*. New York: Plenum Press.
- Melton, G.B. (1987). Children, politics and morality: The ethics of child advocacy. *Journal of Clinical Child Psychology*, 16, 357-367.
- Melton, G.B. (1991). Socialization in the global community: respect for the dignity of children. *American Psychologist*, 46 (1), 66-71.
- Mızrakçı Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Morine, S.J. (2000). *Children's and parents' attitudes towards children's rights and perceptions of family relationship*. Unpublished Master Thesis, Toronto University. Toronto, Canada.
- Moroğlu, N. (2003). Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları. N.Moroğlu (Der.), *Türkiye'de ve Dünyada Çocuk Hakları* (s.29-38). İstanbul: ALKEV.
- Morrow, V. (1999). We are people too': Children's and young people's perspectives on children's rights and decision-making in England. *The International Journal of Children Rights*, 7, 149-170.
- Mourgeon, J. (1995). *İnsan hakları* (A.Türker ve A.Ekmekçi Çev.). İstanbul: Yeni Yüzyıl Kitaplığı İletişim Yayınları.
- Olson, S.L., Bates, J.E., & Kaskie, B. (1992). Caregiver-infant interaction antecedents of children's school-age cognitive ability. *Merrill-Palmer Quarterly*, 38, 309-330.

- Onur, B. (2001). Dünyada ve Türkiye’de değişen çocukluk. 3. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. (s. 1-2). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Örs, Hayrullah (1999). *Musa ve Yahudilik*. İstanbul: Remzi.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 1* (2. baskı). Eskişehir: Kaan.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 2* (2. baskı). Eskişehir: Kaan.
- Özdek, Y. (1993). *İnsan hakkı olarak çevre hakkı*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Özdek, Y. (2000). *1990’larda insan hakları: sorunlar ve yönelimler, uluslararası politika ve insan hakları*. Ankara: Öteki.
- Partridge, A. (2005). Children and young people’s inclusion in public decision-making. *Support for Learning*. 20 (4), 181-189.
- Perry, D.A. (1983). *Children’s rights nd child welfare workers: a study of attitudes*. Unpublished Dissertation, Illinois University, Chicago, USA.
- Peterson-Badali, M., Morine, S. L., Ruck, M. D. & Slonim, N. (2004). Predictors of maternal and early adolescent attitudes toward children’s nurturance and self-determination rights. *Journal of Early Adolescence*, 24 (2), 159-179.
- Polat, O. (1997). *Çocuk hakları nedir?*. İstanbul: Analiz.
- Polat, O. (2002). Çocukta katılım hakkı ve çocuk hakları sözleşmesi. *Çocuk Forumu Dergisi*, 5 (1), 1-8.
- Polat, O. (2006). Türkiye’nin çocuk hakları karnesi. M.R.Şirin (Der.), *çocuğa adanmış konuşmalar* (s.17-34). İstanbul: İz.
- Polat, O., Kayabeyoğlu, İ., Ağrıtmış, H. (2001). Çocuk gelişimine çocuk hakları açısından yaklaşım. *Çocuk Forumu Dergisi*, 4 (3-4), 52-61.

- Poster, M. (1989). *Eleştirel aile kuramı*, (H.Tapınç, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun yokoluşu* (K.İnal, Çev.). Ankara: İmge (Eserin aslını basım tarihi 1982).
- Putallaz, M. & Heflin, A.H. (1990). Parent-child interaction. S.R.Asher & J. D.Coie (Eds.), *Peer rejection in childhood* (p.189-216). New York: Cambridge University Press.
- Rogers, C.M., & Wrightsman, L.S. (1978). Attitudes toward children's rights: Nurturance or self-determination? *Journal of Social Issues*, 34 (2), 59-68.
- Ruck M.D., Abromavitch, R. & Keating D.P. (1998). Children's and Adolescents' understanding of rights: balancing nurturance and self-determination. *Child Development*, 64 (2), 404-417.
- Ruck M.D., Peterson-Badali, M., Day, D.M. (2002). *Adolescents' and mothers' understanding of children's rights in the home*. *Journal of Research Adolescence*, 12 (3), 373-398.
- Ruck, M.D. (1994). *Children's understanding of nurturance and self-determination rights*. Unpublished Dissertation, Toronto University, Toronto, Canada.
- Russel, B. (1999). *Evlilik ve Ahlak* (V.Eranus, Çev.). İstanbul: Say.
- Sancar, M. (2000). *Hukukun oluşturulmasında insan haklarının rolü ya da insan hakları ile pozitif hukuk arasındaki ilişki, devlet akli kiskacında hukuk devleti*. İstanbul: İletişim.
- Schaefer E.S. & Bell R.Q. (1958). Development of a parental attitude research instrument. *Child Develop*, 29, 339-361.
- Schaefer E.S. (1965). Children's reports of parental behavior: an inventory. *Child Develop*, 36, 413-424.

- Sennet, R. (2002). *Kamusal insanın çöküşü*, (S.Durak ve A.Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Serozan, R. (2000). *Çocuk hukuku*. İstanbul: Beta.
- Sipahi, B., Yurtkorui E.S. ve Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi* (2. baskı). İstanbul: Beta.
- Şirin, M. R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Smith, A.B. (2002). Interpreting and supporting participation rights: contributions from sociocultural theory. *The International Journal of Children Rights*, 10, 73-88.
- Spring, J. (1997). *Özgür eğitim* (A.Ekmekçi, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Sümbüloğlu, K. ve Sümbüloğlu, V. (1993). *Biyoistatistik* (4. baskı). Ankara: Özdemir.
- Sutton, P.B. (2003). *The relationship between parents' attitude toward children's rights, parenting styles, and children's right to sexuality education*. Unpublished Dissertation, Alliant International University, Fresno. California, USA.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile Araştırma Kurumu (1995). *Ailede çocuk eğitimi araştırması*. Ankara.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile Araştırma Kurumu ve T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (1996). *Aile yapısı araştırması* Ankara
- Tan, M. (1994). Çocukluk: dün ve bugün. B.Onur (Der.), *Toplumsal tarihte çocuk* (s.25-31). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tanör, B. (1994). *Türkiye'nin insan hakları sorunu*. İstanbul: BDS.

- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi (3. baskı)*. Ankara: Nobel.
- TDK (1998). *Türk dil kurumu türkçe sözlük 1 (A-J)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Temple, M.E. (1998). *The influence of age, parental education level and parental style on children's understanding of their nurturance and self determination*. Unpublished Master Thesis, Toronto University, Toronto, Canada.
- Turanlı, K. (2004). *Birleşmiş milletler çocuk hakları sözleşmesi çerçevesinde çocuğun ekonomik sömürüden korunma hakkı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UNESCO (2000). *Tüm insanlar... insan hakları eğitimi için el kitabı*. Ankara: TİHAK.
- UNICEF (1998). *Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama elkitabı*. Ankara: Ajans Türk Basın ve Basım A.Ş.
- Üstel, F. (1999). *Yurttaşlık ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitapevi.
- Uygun, O. (2000). *İnsan hakları kuramı, insan hakları*. İstanbul: YKD
- Wadsworth, L.S. (1993). *Parental knowledge of their rights and the rights of their children as granted by the educational for all handicapped children*. Unpublished Master Thesis, Faculty of D'Youville College, New York, USA.
- Wald, M.S. (1986). Children's rights: a framework for analysis. B.Landau (Ed.). *Children's rights in the practice of family law* (p.3-27). Toronto: Carswell.
- Westerman, M.A. (1990). Coordination of maternal directives with preschoolers' behavior in compliance-problem and healthy dyads. *Developmental Psychology*, 26, 621-630.

- WHO (2008). *10 facts on adolescent health* [Elektronik version] http://www.who.int/features/factfiles/adolescent_health/en/index.html Web adresinden Eylül 2008 tarihinde edinilmiştir.
- Wolfe, J.B. (1998). *The relation between mother's and children's understanding of rights*. Unpublished Dissertation, Toronto University, Toronto, Canada.
- Worsfold, V.L. (1974). A philosophical justification for children's rights. *Harvard Education Review*, 44 (1), 142-157.
- Wrightsmann, L.S., Batson, A.L. & Edkins, V.A. (2004). *Measures of legal attitudes*. USA: Thomson Wadsworth.
- Wrightsmann, L.S., Rogers, C.M. & Percy, J. (1975). *Conceptualization and measurement of attitudes towards children's rights* (Report No. PS-008-360). (ERIC Document Reproduction Service No. ED 118-262).
- Yavuzer, H. (1995). Ana-baba okulu. H. Yavuzer (Ed.) *Yaygın anne baba tutumları* (s.111-127). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (1999). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenibaş, R. (2002). *Aile içi istismarın ergenin umutsuzluk düzeyi ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

EK 1: Aile Bilgi Anketi

Çocuğunuzun doğum tarihi://

Çocuğunuzun cinsiyeti: Kız () Erkek ()

Diğer çocuklarınızın Yaş Cinsiyet

1.çocuk

2.çocuk

3.çocuk

4.çocuk ve yukarısı çocuk

.....

Okula giden çocuk sayınız: 1 çocuk () 2 çocuk () 3 çocuk () 4 çocuk ()

5 ve yukarısı çocuk ()

Yaşınız: 20-30 arası () 31-40 arası () 41-50 arası () 51-60 arası ()

Doğup büyüdüğünüz yer: Köy () Kasaba () İlçe () Şehir merkezi ()

Eğitim durumunuz: Okur-yazar () İlköğretim () Lise () Üniversite ()

Yüksek Lisans/ Doktora ()

Mesleğiniz:

Aşağıdaki gelir dağılımlarından hangisine kendinizi dahil edersiniz?

Dar gelirliyiz () Ortanın altı gelirliyiz () Orta gelirliyiz () Ortanın Üstü Gelirliyiz () Varlıklıyız ()

Medeni durumunuz: Evliyim () Boşandım () Eşim vefat etti ()

Birden fazla evlilik yaptım ()

Çocuğunuzun devam ettiği okul: Devlet okulu () Özel okul ()

Çocuğunuzun devam ettiği okulun bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız? Alt düzey () Orta düzey () Üst düzey ()

Çocuğunuzun okulunun bulunduğu semt:

Evinizin bulunduğu semt:

Oturduğunuz ev Size ait () Kira () Lojman () Diğer

Çocuğunuzun ayrı bir odası var mı? Evet () Hayır ()

EK 2: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Sayfa 1	<u>Tümüyle Katılıyorum</u>	<u>Kısmen Katılıyorum</u>	<u>Kararsızım</u>	<u>Pek Katılmıyorum</u>	<u>Hiçbir zaman Katılmıyorum</u>
“Okul, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları kadar oyun ve eğlence ortamını da sağlamalıdır.”					
“Çocuklar için güvenli oyun alanları sağlamak Devletin/ belediyelerin görevidir.”					
“Devlet/ belediyeler, çocuğun okul dışı zamanını değerlendirmesi için bakım, eğlence ve eğitim ortamları sağlamalıdır.”					
“Çocuk, bulunduğu toplumun kültürünü (değerlerini, dilini, geleneklerini vb) öğrenmelidir.”					
“Eğitim programları, çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevre ve okul imkânları da göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.”					
“Öğretmenin mesleki bilgisi, eğitim ortamının fiziksel şartları ve eğitim materyallerinin zenginliği çocuğun okul başarısını artırır.”					
“Aile, çocuğunun okul eğitiminden en iyi şekilde faydalanabilmesi ve gelişimini sürdürebilmesi için okulla irtibat halinde olmalıdır.”					
“Okul eğitimi, şartları elverişsiz çevre ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı sağlamalıdır.”					
“Oyun, çocuk için bir yaşam şeklidir. Bu nedenle çocuk, oyununu kendi planlamalıdır.”					
“Sağlık, sosyal, ekonomik ve kültürel durum ne olursa olsun; çocuk eğitim hizmetinden kesintisiz olarak faydalanmalıdır.”					
“Çocuk, ihtiyaç duyduğu yaşa kadar oyun oynamalıdır.”					
“Çocuk, yapacağı sporu kendi seçmelidir.”					
“Oyun alanları düzenlenirken çocukların ihtiyaç ve istekleri de göz önünde bulundurulmalıdır.”					
“Çocuk, kendi isteği doğrultusunda dinlenme, oyun ve eğlence, sanat ve öğrenme ortamına katılmalıdır.”					
“Yetişkinler çocuğun okul dışı zamanını değerlendirme şeklinin belirlenmesinde çocuğa rehberlik ederken, çocuğun görüşlerine de yer vermelidir.”					
“Çocuğa harçlık vermek; onun tasarruf ve harcama yapma konularında, beceri kazanmasını destekler.”					
“Çocuklar, akranları ile çatışma yaşadığında, onlara kendi çözüm yollarını üretmeleri için fırsat verilmeli ve teşvik edilmelidir.”					
“Eğitim etkinlikleri hazırlanırken çocukların ilgi, gereksinim ve görüşlerine yer verilmesi, çocukların okul başarısını olumlu yönde etkiler.”					

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Sayfa2	Tümüyle <u>Katılıyorum</u>	Kısmen <u>Katılıyorum</u>	<u>Kararsızım</u>	Pek <u>Katılmıyorum</u>	Hiçbir zaman <u>Katılmıyorum</u>
“Çocuğa verilecek ismin kararı, aileye aittir. Fakat Devlet, çocuğun menfaatine aykırı (alay konusu olabilecek gibi) isimlerin verilmesini önleyici yasalar yapmalıdır.”					
“Çocuğun gideceği okulun seçiminde, çocuğun da görüşü alınmalıdır.”					
“Öğretmen çocuğun başarı ve desteklenmesini gerekli gördüğü konuları, çocukla konuşmalıdır.”					
“Evlat edinilen, kurum bakımı altında olan, resmi nikâh dışı ve yapay dölleme ile doğan çocukların, biyolojik anne babalarını bilme hakkı, çocuğun bakımından sorumlu kişi ve kurumların kararına bağlı olmalıdır.”					
“Devlet, çocuğun damgalanmasına yol açabilecek bilgi ve nüfus kayıtlarını saklı tutulması için gerekli önlemleri almalıdır.”					
“Çocuk, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendi vermelidir.”					
“Devlet, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle ruhsal, ahlaki, bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik programlar yapmaları için destek vermelidir.”					
“Çocuklar başkaları tarafından rahatsız edilmeden yalnız kalabileceği bir yer ve zamana sahip olmalıdır.”					
“Çocuğun cinsellik ve şiddetle ilgili filmler izlemesi engellenmelidir.”					
“Mahkemede ifade verme durumunda (mağdur olma, boşanma gibi) kalan bir çocuk için özel koruyucu önlemler alınmalıdır.”					
“Kayıp çocukların veya ailelerin bulunması Devlet yasalarınca güvence altına alınmalıdır.”					
“Çocuğun kafası karışık olduğunda, kendini kötü hissettiğinde ya da anlatmak isteyeceği şeyler olduğunda, ailesinden/ öğretmeninden yardım isteyebilmelidir.”					
“Aileler/ öğretmenler, çocukların düşüncelerini sözlü, resimleme, yazı gibi yollarla ifade etmesi için teşvik edici olmalıdır.”					
“Çocuk, istediği televizyon programını izleyebilmeli, istediği müziği dinleyebilmelidir.”					
“Çocuk, deneyerek öğrenme şansına sahip olmalıdır.”					
“Çocuğun zaman zaman günlük yaşam becerileri ile ilgili tercihlerinde özgür bırakılması (giyinme gibi), onun daha sonraları kendi tercihlerini yapmasında temel oluşturur.”					
“Eğer öğretmen/ aile, çocuk için görüşlerini söyleyebileceği ortamlar sağlarsa, çocuğun kendisine ve başkalarının (akran, aile, diğer yetişkinler) fikirlerine olan saygısı gelişir.”					
“Aile/ okul yaşantısında çocuklara sorumluluklar verilmelidir.”					

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Sayfa3	<u>Tümüyle Katılıyorum</u>	<u>Kısmen Katılıyorum</u>	<u>Kararsızım</u>	<u>Pek Katılmıyorum</u>	<u>Hiçbir zaman Katılmıyorum</u>
“Çocuk, kardeşleriyle ilişkilerinin nasıl olacağına (koruma, sığınma, tartışma gibi) kendi karar vermelidir.”					
“Çocuk, ev işlerine yardım edip etmeyeceği konusunda kendi karar vermelidir.”					
“Çocuklar için koruyucu yaşlar (okula başlama gibi) olmalıdır.”					
“Ailede çocukla ilgili bir karar alınırken çocuğun yaşı, cinsiyeti, gelişmişlik düzeyi ve sağlık durumu dikkate alınmalıdır.”					
“Zihinsel veya bedensel özürlü çocukların da kendi istekleri doğrultusunda sosyal yaşama katılma hakkı vardır.”					
“Devlet, çocuğun bakımı, korunması ve eğitiminden sorumlu olan kurumların (aile, okul, hastane gibi) fiziksel şartları, hizmetleri ve çalışan personelin özellikleri konularında standartlar oluşturmalıdır.”					
“Çocuğu ilgilendiren bir konuda karar alınırken; ülke vatandaşı olma, mülteci olma, dili, yaşadığı ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlar, yaşadığı yer (örneğin kırsal/ kentsel alan, kültürel özellikleri) gibi durumlar dikkate alınmalıdır.”					
“Kız ve erkek çocuklarının küçük yaştan itibaren farklı cinsiyetlerde arkadaşlarının olması, onların hem kendi cinslerini hem de diğer cins arkadaşlarının özelliklerini öğrenmesi açısından önemlidir. Çocuklar böylece ileriki yaşamlarında daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler.”					
“Aile, çocuk hazır olduğunda cinsellikle ilgili bilgilendirme/ danışmanlığı; çocuğun akranlarından, televizyondan, internetten ve sokaktan yanlış ve eksik öğrenmesini engellemek için kendisi vermelidir.”					
“Devlet, çocuğun her türlü şiddet ve istismardan korunması için gerekli önlemleri yasaları ile güvence altına almalıdır.”					
“Çocuğun okul ortamında yaşadığı sağlık problemlerinde; aciliyet gerektiren durumlarda, çocuk kendi sağlığıyla ilgili kararları verebilir.”					
“Çocuk pek çok şeyi anne-babasını/ öğretmenini taklit ederek öğrenir. Bu nedenle aile/öğretmen çocuğa her zaman iyi örnek olmalıdır.”					
“Çocuk için evlat edinme, kurum bakımı gibi uygulamalar en son düşünülecek çözüm olmalıdır. Devlet, öncelikli olarak aileye ekonomik ve sosyal destek sağlamalıdır.”					
“Çocuğun evlat edinilmesi kararı ancak Devlet’in yetkili makamlarınca verilebilir.”					
“Devlet, annenin çalıştığı durumlarda çocuğun bakımını güvence altına almalı ev bakımı konusunda yardım ve destek vermelidir.”					
“Çocuk için gerekli yaşam şartlarının (barınma, beslenme, temiz su gibi) sağlanması Devlet tarafından güvence altına alınmalıdır.”					
“Aile üyelerinden birinde madde bağımlılığı (sigara, uyuşturucu kullanımı gibi) varsa; çocuk, bu duruma tanık olmamalıdır.”					

E”beveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Sayfa4	1	<u>Kısmen Katılıyorum</u>	<u>Kararsızım</u>	<u>Pek Katılmıyorum</u>	<u>Hiçbir zaman Katılmıyorum</u>
“Devlet, çocuk bedeninin her türlü kullanılmasını (reklâm, iş gücü, haber, pornografi gibi) önlemeye yönelik yasalar yapmalıdır.”					
“Çocuk, anne-babasından veya bunların her hangi birinden ayrılmışsa; çocuk ayrıldığı kişilerle temas kurabilmelidir.”					
“Devlet çocuğun sağlık bakımı ve takibinde (aşı, büyüme ve gelişmenin takibi, ağız ve göz muayenesi, tedavi gibi) aksama olmaması için gerekli önlemleri almalıdır.”					
“Çocuğun hayati tehlikesi olduğu durumlarda; tıbbi tedavinin uygulanıp uygulanmayacağı veya tıbbi tedavinin şekline karar verme sorumluluğu, aile ve doktor arasında paylaşılmalıdır.”					
“Tıbbi tedavi uygulamalarından önce çocuğa tedavi hakkında bilgi verilmesi ve sorularının cevaplanması, onun tedavi sürecini daha huzurlu atlatmasını sağlar.”					
“Özürlü çocukların özel gereksinimleri vardır. Devlet, bu çocukların özel gereksinimlerinin karşılanması için ailenin parasal durumunu göz önüne almadan her türlü desteği sağlamalıdır.”					
“Aile/ öğretmen çocuğun merak ettiği her konuda soru sorması için teşvik edici olmalıdır.”					
“Ailenin öncelikli sorumluluğu çocuğunun beslenme ve sağlığı ile ilgilenmektir.”					
“Çocukluk, insan yaşamında özel bir dönemdir. Devlet yasalarını yaparken mutlaka çocukluk döneminin tanımını yapmalı ve çocukların ihtiyaçlarını göz önüne almalıdır.”					
“Çocuğun reşit oluncaya kadarki bakımı, korunması ve eğitimi, Devlet’in güvencesi altında olmalıdır.”					

EK 3: Valilik Uygulama İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ **3082**
Konu: Anket (**Müge YURTSEVER**)

10 Aralık 2007

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

- İlgi : a) Valilik Makamınının 10/12/2007 tarih 3067 sayılı oluru.
b) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c) 08/11/2007 tarihli yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okulöncesi Öğretmenliği Doktora Programı öğrencisi **Müge YURTSEVER**'in İlimiz resmi özel okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında uygulanmak üzere "**Anne Babaların Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları ve Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi**" konulu anket çalışmasını yapma isteği İlgi (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin İlgi(a) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. İlgi(a)Valilik Oluru
2. Ek: Anket Soruları..

EK 4: Ebeveyn Otorite Ölçeği'nin araştırmada kullanılabilmesine ilişkin izin yazısı

Psychology
Mail JRC LL56
2115 Summit Avenue
St. Paul, MN 55105-1096
Telephone: (651) 962-5030
Facsimile: (651) 962-5051
www.stthomas.edu/psy

January 30, 2007

Muge Yurtsever
A. Nafiz Gurman M.
Metem S.
No: 47/2
34010 Merter-gungoren
Istanbul – Turkey

Dear Muge:

Thank you for your interest in the Parental Authority Questionnaire (PAQ). Please find enclosed copies of the PAQ that I have used in some of my research projects. Please feel free to use the PAQ for any not-for-profit purposes. I have also enclosed a couple reprints that may be useful to you --- scoring information and some normative data can be found in these articles.

Hopefully you will find that the PAQ will be helpful to you. Good luck with your research project.

Sincerely,

A handwritten signature in black ink, appearing to read "John R. Buri".

John R. Buri, Ph.D.
Professor - Department of Psychology
Mail # JRC LL56
UNIVERSITY OF ST. THOMAS

An Equal Opportunity/Affirmative Action Employer

St. Paul, Minnesota
Minneapolis, Minnesota
Owatonna, Minnesota
Rome, Italy

EK 5: Ebeveyn Otorite Ölçeği Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formunun güvenilirlik ve geçerlilik analizleri ölçeğin orijinal uygulamalarında yapıldığı gibi annelerde ve babalarda olmak üzere ayrı ayrı yapılmıştır. Ölçeğin test tekrar test uygulaması, 30 anne ve 30 baba; iç tutarlılık ve madde analizi uygulamaları 300 anne ve 300 babadan elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu'nun iç tutarlılık katsayılarını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha, Spearman-Brown, Guttman teknikleri kullanılmıştır.

Tablo a

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu Alt Boyutları İç Tutarlılık Katsayıları				
Boyutlar	İç Tutarlılık	N	r	p
Serbest	Cronbach Alpha	300	0.893	p< .01
	Spearman-Brown	300	0.867	p< .01
	Guttman Split-half	300	0.893	p< .01
Yetkeci	Cronbach Alpha	300	0.847	p< .01
	Spearman-Brown	300	0.797	p< .01
	Guttman Split-half	300	0.850	p< .01
Yetkili	Cronbach Alpha	300	0.866	p< .01
	Spearman-Brown	300	0.817	p< .01
	Guttman Split-half	300	0.868	p< .01

Tablo a'ya bakıldığında;

Ölçeğin “serbest” boyutunun güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği Cronbach Alpha (0.893), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.867) ve Guttman (0.893) tekniklerinin (p< .01),

Ölçeğin “yetkeci” boyutunun güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği Cronbach Alpha (0.847), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.797) ve Guttman (0.850) tekniklerinin (p< .01),

Ölçeğin “yetkili” boyutunun güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği Cronbach Alpha (0.866), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.817) ve Guttman (0.868) tekniklerinin (p< .01), verdiği görülmektedir.

Tüm bu güvenilirlik katsayılarının ölçeğin tüm alt ölçekleri için yeterli iç güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu'nun geçerlilik analizleri için "madde analizi" işlemleri yapılmıştır.

Ölçeğin madde analizi işlemlerinde sırasıyla madde toplam, madde kalan ve madde ayırdedicilik analizleri yapılmıştır. Madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik değerleri her soru için ayrı ayrı elde edilmiş ve sonuçların istatistiksel olarak anlamlılığı sınanmıştır.

Ölçeğin madde toplam analizi için her bir maddesinden alınan puanlar ile ölçek toplam puanı arasındaki korelasyona bakılmıştır.

Tablo b

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu Alt Boyutlarının Madde Toplam Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	n	r	p
Serbest	Madde 1	300	0.659	p< .01
	Madde 6	300	0.726	p< .01
	Madde 10	300	0.675	p< .01
	Madde 13	300	0.735	p< .01
	Madde 14	300	0.745	p< .01
	Madde 17	300	0.701	p< .01
	Madde 19	300	0.721	p< .01
	Madde 21	300	0.732	p< .01
	Madde 24	300	0.735	p< .01
	Madde 28	300	0.718	p< .01
Yetkeci	Madde 2	300	0.478	p< .01
	Madde 3	300	0.649	p< .01
	Madde 7	300	0.645	p< .01
	Madde 9	300	0.684	p< .01
	Madde 12	300	0.648	p< .01
	Madde 16	300	0.714	p< .01
	Madde 18	300	0.699	p< .01
	Madde 25	300	0.671	p< .01
	Madde 26	300	0.666	p< .01
	Madde 29	300	0.657	p< .01
Yetkili	Madde 4	300	0.611	p< .01
	Madde 5	300	0.606	p< .01
	Madde 8	300	0.621	p< .01
	Madde 11	300	0.706	p< .01
	Madde 15	300	0.702	p< .01
	Madde 26	300	0.748	p< .01
	Madde 22	300	0.708	p< .01
	Madde 23	300	0.674	p< .01
	Madde 27	300	0.677	p< .01
	Madde 30	300	0.687	p< .01

Tablo b’de görüldüğü üzere ölçeğin tüm boyutlarındaki maddeler $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Ölçeğin madde kalan analizinde Alpha modeli kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerlerine bakılmıştır.

Tablo c

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu Alt Boyutlarının Madde Kalan Sonuçları				
Boyutlar	Maddeler	n	r	p
Serbest	Madde 1	300	0.561	$p < .01$
	Madde 6	300	0.649	$p < .01$
	Madde 10	300	0.583	$p < .01$
	Madde 13	300	0.662	$p < .01$
	Madde 14	300	0.676	$p < .01$
	Madde 17	300	0.618	$p < .01$
	Madde 19	300	0.646	$p < .01$
	Madde 21	300	0.657	$p < .01$
	Madde 24	300	0.660	$p < .01$
	Madde 28	300	0.636	$p < .01$
Yetkeci	Madde 2	300	0.336	$p < .01$
	Madde 3	300	0.544	$p < .01$
	Madde 7	300	0.535	$p < .01$
	Madde 9	300	0.588	$p < .01$
	Madde 12	300	0.552	$p < .01$
	Madde 16	300	0.621	$p < .01$
	Madde 18	300	0.612	$p < .01$
	Madde 25	300	0.572	$p < .01$
	Madde 26	300	0.572	$p < .01$
	Madde 29	300	0.554	$p < .01$
Yetkili	Madde 4	300	0.501	$p < .01$
	Madde 5	300	0.506	$p < .01$
	Madde 8	300	0.514	$p < .01$
	Madde 11	300	0.623	$p < .01$
	Madde 15	300	0.621	$p < .01$
	Madde 26	300	0.665	$p < .01$
	Madde 22	300	0.628	$p < .01$
	Madde 23	300	0.579	$p < .01$
	Madde 27	300	0.581	$p < .01$
	Madde 30	300	0.592	$p < .01$

Tablo c’de görüldüğü üzere ölçeğin tüm boyutlarındaki maddeler $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Ölçeğin madde ayırddedicilik analizi için ölçek toplam puanları temel alınarak grubun toplam puanları, en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmıştır. Daha sonra en yüksek puan alan %27'lik grup ile en düşük puan alan %27'lik grup arasında, her bir madde ortalamaları için ilişkisiz grup “t” testi yapılmıştır.

Tablo d

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu Alt Boyutlarının Ayırddedicilik Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	N	X	ss	sd	t	p	
Serbest	Madde 1	Alt	81	2.24	0.93	160	-15.16	p< .01
		Üst	81	4.36	0.86			
	Madde 6	Alt	81	2.24	0.93	160	-16.15	p< .01
		Üst	81	4.46	0.82			
	Madde 10	Alt	81	2.14	0.88	160	-14.83	p< .01
		Üst	81	4.28	0.96			
	Madde 13	Alt	81	2.39	0.92	156.76	-15.78	p< .01
		Üst	81	4.51	0.79			
	Madde 14	Alt	81	2.28	0.79	160	-17.44	p< .01
		Üst	81	4.46	0.79			
	Madde 17	Alt	81	2.12	0.89	160	-15.07	p< .01
		Üst	81	4.28	0.94			
	Madde 19	Alt	81	2.33	0.85	160	-16.62	p< .01
		Üst	81	4.48	0.79			
Madde 21	Alt	81	2.27	0.87	160	-15.91	p< .01	
	Üst	81	4.40	0.83				
Madde 24	Alt	81	2.25	0.96	152.31	-16.65	p< .01	
	Üst	81	4.51	0.76				
Madde 28	Alt	81	2.20	0.87	160	-15.98	p< .01	
	Üst	81	4.43	0.91				
Yetkeci	Madde 2	Alt	81	2.41	1.13	160	-9.08	p< .01
		Üst	81	3.94	1.02			
	Madde 3	Alt	81	2.46	0.92	160	-13.67	p< .01
		Üst	81	4.37	0.86			
	Madde 7	Alt	81	2.47	1.01	160	-12.36	p< .01
		Üst	81	4.31	0.87			
	Madde 9	Alt	81	2.65	0.91	160	-13.67	p< .01
		Üst	81	4.52	0.82			
	Madde 12	Alt	81	2.82	0.82	160	-15.63	p< .01
		Üst	81	4.60	0.61			
	Madde 16	Alt	81	2.38	0.93	152.59	-16.24	p< .01
		Üst	81	4.53	0.74			
	Madde 18	Alt	81	2.68	0.85	160	-14.62	p< .01
		Üst	81	4.49	0.73			
Madde 25	Alt	81	2.41	0.83	160	-13.39	p< .01	
	Üst	81	4.27	0.94				
Madde 26	Alt	81	2.67	0.92	160	13.15	p< .01	
	Üst	81	4.46	0.81				
Madde 29	Alt	81	2.53	0.92	160	-14.26	p< .01	
	Üst	81	4.46	0.79				

Tablo d'nin devamı

Boyutlar	Maddeler	N	X	ss	sd	t	p	
Yetkili	Madde 4	Alt	81	2.48	1.00	141.15	-13.57	p< .01
		Üst	81	4.31	0.68			
	Madde 5	Alt	81	2.65	0.88	160	-11.04	p< .01
		Üst	81	4.19	0.88			
	Madde 8	Alt	81	2.57	0.95	160	-12.52	p< .01
		Üst	81	4.31	0.82			
	Madde 11	Alt	81	2.72	0.82	160	-14.60	p< .01
		Üst	81	4.52	0.74			
	Madde 15	Alt	81	2.73	0.69	160	-18.55	p< .01
		Üst	81	4.62	0.60			
	Madde 20	Alt	81	2.32	0.85	148.57	-19.65	p< .01
		Üst	81	4.64	0.64			
	Madde 22	Alt	81	2.59	0.77	160	-16.05	p< .01
		Üst	81	4.48	0.73			
	Madde 23	Alt	81	2.53	0.84	160	-13.35	p< .01
		Üst	81	4.37	0.91			
	Madde 27	Alt	81	2.44	0.88	160	-12.61	p< .01
		Üst	81	4.27	0.96			
Madde 30	Alt	81	2.32	0.89	160	-14.30	p< .01	
	Üst	81	4.28	0.85				

Tablo d'de görüldüğü üzere ölçeğin tüm alt boyutlarındaki maddeler $p < .01$ düzeyinde ayırtecedicidir.

Madde analiz işlemlerinde sonra madde toplam, madde kalan ve ayırtecedicilik sonuçları karşılaştırılmıştır. Bir maddenin ölçekte güvenilir olarak kalabilmesi için bu üç sistemde de istatistiksel açıdan anlamlı sonuç vermesi beklenmiştir.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu alt boyutlarının madde toplam, madde kalan ve ayırtecedicilik değerlerinin karşılaştırılması sonucunda; tüm maddeler 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu test tekrar test güvenilirliğini saptamak üzere; ölçek aynı gruba iki hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Bu uygulamalar arasında pearson r değerinin istatistiksel açıdan anlamlı, t değerinin ise istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç vermemesi beklenmiştir.

Tablo e

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne Formu'nun Ön Test-Son Test İlişkili Grup t-Test Sonuçları

Boyutlar	Ölçümler	N	X	ss	r	p	sd	t	p
Serbest	Test	30	36.00	7.75	0.985	p< .01	29	-0.78	p> .05
	Tekrar Test	30	36.20	8.04					
Yetkeci	Test	30	31.67	6.71	0.973	p< .01	29	-1.09	p> .05
	Tekrar Test	30	32.00	7.14					
Yetkili	Test	30	37.33	6.93	0.953	p< .01	29	3.20	p> .05
	Tekrar Test	30	36.10	6.46					

Tablo e'ye bakıldığında her boyutun test tekrar test ilişkili grup t testi sonuçlarına göre; pearson r değerleri istatistiksel açıdan anlamlı bulunken t değerleri istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar vermemiştir. İki uygulama arasındaki devamlılık katsayısı “serbest” boyutta 0.985, “yetkeci” boyutta 0.973 ve “yetkili” boyutta 0.953 olarak bulunmuştur (p< .01). Testin farklı zamanlardaki uygulama güvenilirliği .95- .98 civarındadır ve bu değer oldukça yüksek bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun test tekrar test güvenilirliğini saptamak üzere; ölçek aynı gruba iki hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Bu uygulamalar arasında pearson r değerinin istatistiksel açıdan anlamlı, t değerinin ise istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç vermemesi beklenmiştir.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun iç tutarlılık katsayılarını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha, Spearman Brown ve Guttman teknikleri kullanılmıştır.

Tablo f

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu Alt Boyutlarının İç Tutarlılık Katsayıları

Boyutlar	İç Tutarlılık	N	r	p
Serbest	Alpha	300	0.792	p< .01
	Spearman-Brown	300	0.794	p< .01
	Guttman	300	0.764	p< .01
Yetkeci	Alpha	300	0.825	p< .01
	Spearman-Brown	300	0.833	p< .01
	Guttman	300	0.823	p< .01
Yetkili	Alpha	300	0.837	p< .01
	Spearman-Brown	300	0.839	p< .01
	Guttman	300	0.826	p< .01

Tablo f'ye bakıldığında;

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu “serbest” boyutunun güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği Cronbach Alpha (0.792), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.794) ve Guttman (0.764) tekniklerinin ($p < .01$),

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu “yetkeci” boyutunun güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği Cronbach Alpha (0.825), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.833) ve Guttman (0.823) tekniklerinin ($p < .01$),

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu “yetkili” boyutunun güvenilirliğini test etmek üzere hesaplanan iç tutarlılık katsayılarından en yüksek güvenilirliği Cronbach Alpha (0.837), en düşük güvenilirliği ise Spearman-Brown (0.939) ve Guttman (0.826) tekniklerinin ($p < .01$) verdiği görülmektedir.

Tüm bu güvenilirlik katsayılarının ölçeğin tüm alt ölçekleri için yeterli iç güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun geçerlilik analizleri için “madde analizi” işlemleri yapılmıştır.

Ölçeğin madde analizi işlemlerinde sırasıyla madde toplam, madde kalan ve madde ayırdedicilik analizleri yapılmıştır. Madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik değerleri her soru için ayrı ayrı elde edilmiş ve sonuçların istatistiksel olarak anlamlılığı sınanmıştır.

Ölçeğin madde toplam analizi için her bir maddesinden alınan puanlar ile ölçek toplam puanı arasındaki korelasyona bakılmıştır.

Tablo g

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun Alt Boyutlarının Madde Toplam Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	n	r	p
Serbest	Madde 1	300	0.600	p< .01
	Madde 6	300	0.618	p< .01
	Madde 10	300	0.568	p< .01
	Madde 13	300	0.631	p< .01
	Madde 14	300	0.597	p< .01
	Madde 17	300	0.600	p< .01
	Madde 19	300	0.581	p< .01
	Madde 21	300	0.587	p< .01
	Madde 24	300	0.598	p< .01
	Madde 28	300	0.528	p< .01
Yetkeli	Madde 2	300	0.683	p< .01
	Madde 3	300	0.657	p< .01
	Madde 7	300	0.655	p< .01
	Madde 9	300	0.696	p< .01
	Madde 12	300	0.658	p< .01
	Madde 16	300	0.674	p< .01
	Madde 18	300	0.696	p< .01
	Madde 25	300	0.688	p< .01
	Madde 26	300	0.667	p< .01
	Madde 29	300	0.621	p< .01
Yetkili	Madde 4	300	0.636	p< .01
	Madde 5	300	0.669	p< .01
	Madde 8	300	0.622	p< .01
	Madde 11	300	0.690	p< .01
	Madde 15	300	0.644	p< .01
	Madde 26	300	0.648	p< .01
	Madde 22	300	0.641	p< .01
	Madde 23	300	0.605	p< .01
	Madde 27	300	0.657	p< .01
	Madde 30	300	0.541	p< .01

Tablo g'de görüldüğü üzere ölçeğin tüm boyutlarındaki maddeler p< .01 düzeyinde anlamlıdır.

Ölçeğin madde kalan analizinde Alpha modeli kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerlerine bakılmıştır.

Tablo h

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun Alt Boyutlarının Madde Kalan Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	n	r	p
Serbest	Madde 1	300	0.774	p< .01
	Madde 6	300	0.771	p< .01
	Madde 10	300	0.778	p< .01
	Madde 13	300	0.769	p< .01
	Madde 14	300	0.773	p< .01
	Madde 17	300	0.773	p< .01
	Madde 19	300	0.775	p< .01
	Madde 21	300	0.775	p< .01
	Madde 24	300	0.773	p< .01
	Madde 28	300	0.784	p< .01
Yetkeci	Madde 2	300	0.849	p< .01
	Madde 3	300	0.851	p< .01
	Madde 7	300	0.851	p< .01
	Madde 9	300	0.847	p< .01
	Madde 12	300	0.851	p< .01
	Madde 16	300	0.849	p< .01
	Madde 18	300	0.847	p< .01
	Madde 25	300	0.848	p< .01
	Madde 26	300	0.850	p< .01
	Madde 29	300	0.856	p< .01
Yetkili	Madde 4	300	0.822	p< .01
	Madde 5	300	0.818	p< .01
	Madde 8	300	0.823	p< .01
	Madde 11	300	0.815	p< .01
	Madde 15	300	0.820	p< .01
	Madde 26	300	0.820	p< .01
	Madde 22	300	0.821	p< .01
	Madde 23	300	0.825	p< .01
	Madde 27	300	0.820	p< .01
	Madde 30	300	0.834	p< .01

Tablo h'de görüldüğü üzere ölçeğin tüm boyutlarındaki maddeler p< .01 düzeyinde anlamlıdır.

Ölçeğin madde ayırdedicilik analizi için ölçek toplam puanları temel alınarak grubun toplam puanları, en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanmıştır. Daha sonra en yüksek puan alan %27'lik grup ile en düşük puan alan %27'lik grup arasında. Her bir madde ortalamaları için ilişkisiz grup "t" testi yapılmıştır.

Tablo 1

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun Alt Boyutlarının Ayırdedicilik Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	N	X	ss	sd	t	p	
Serbest	Madde 1	Alt	81	2.62	1.13	135.27	-13.31	p< .01
		Üst	81	4.61	0.72			
	Madde 6	Alt	81	2.52	1.06	144.95	-13.70	p< .01
		Üst	81	4.51	0.76			
	Madde 10	Alt	81	2.37	0.97	160	-13.11	p< .01
		Üst	81	4.26	0.86			
	Madde 13	Alt	81	2.44	1.04	144.88	-14.12	p< .01
		Üst	81	4.44	0.74			
	Madde 14	Alt	81	2.57	0.96	160	-12.74	p< .01
		Üst	81	4.35	0.81			
	Madde 17	Alt	81	2.44	0.95	160	-12.74	p< .01
		Üst	81	4.26	0.86			
	Madde 19	Alt	81	2.52	1.05	160	-11.24	p< .01
		Üst	81	4.25	0.90			
	Madde 21	Alt	81	2.64	1.12	143.55	-11.67	p< .01
		Üst	81	4.42	0.79			
Madde 24	Alt	81	2.61	1.06	155.57	-11.73	p< .01	
	Üst	81	4.41	0.89				
Madde 28	Alt	81	2.68	1.21	146.91	-10.34	p< .01	
	Üst	81	4.41	0.89				
Yetkeci	Madde 2	Alt	81	4.04	1.22	160	8.74	p< .01
		Üst	81	2.48	1.04			
	Madde 3	Alt	81	3.68	1.20	160	5.92	p< .01
		Üst	81	2.61	1.10			
	Madde 7	Alt	81	3.67	1.22	160	7.02	p< .01
		Üst	81	2.37	1.12			
	Madde 9	Alt	81	3.86	1.03	160	9.33	p< .01
		Üst	81	2.28	1.12			
	Madde 12	Alt	81	3.67	1.17	160	6.93	p< .01
		Üst	81	2.42	1.12			
	Madde 16	Alt	81	3.72	1.07	160	7.77	p< .01
		Üst	81	2.42	1.05			
	Madde 18	Alt	81	3.93	1.05	160	9.60	p< .01
		Üst	81	2.32	1.08			
	Madde 25	Alt	81	3.73	1.21	160	6.81	p< .01
		Üst	81	2.46	1.16			
Madde 26	Alt	81	3.98	1.12	160	8.36	p< .01	
	Üst	81	2.51	1.12				
Madde 29	Alt	81	4.19	1.04	153.35	7.41	p< .01	
	Üst	81	2.83	1.28				

Tablo 1'nin devamı

Boyutlar	Maddeler	N	X	ss	sd	t	p	
Yetkili	Madde 4	Alt	81	3.65	1.25	160	3.62	p< .01
		Üst	81	2.91	1.35			
	Madde 5	Alt	81	3.68	1.21	160	4.55	p< .01
		Üst	81	2.82	1.20			
	Madde 8	Alt	81	3.49	1.12	160	4.85	p< .01
		Üst	81	2.61	1.21			
	Madde 11	Alt	81	3.64	1.19	160	4.64	p< .01
		Üst	81	2.75	1.25			
	Madde 15	Alt	81	3.63	1.07	160	5.23	p< .01
		Üst	81	2.75	1.07			
	Madde 20	Alt	81	3.68	1.09	160	5.21	p< .01
		Üst	81	2.75	1.17			
	Madde 22	Alt	81	3.64	1.26	160	4.60	p< .01
		Üst	81	2.78	1.13			
	Madde 23	Alt	81	3.59	1.15	160	4.06	p< .01
		Üst	81	2.85	1.17			
	Madde 27	Alt	81	3.48	1.30	158.56	3.65	p< .01
		Üst	81	2.77	1.19			
Madde 30	Alt	81	3.82	1.28	160	4.58	p< .01	
	Üst	81	2.90	1.26				

Tablo 1'da görüldüğü üzere ölçeğin tüm alt boyutlarındaki maddeler $p < .01$ düzeyinde ayırtdedicidir.

Madde analiz işlemlerinde sonra madde toplam, madde kalan ve ayırtdedicilik sonuçları karşılaştırılmıştır. Bir maddenin ölçekte güvenilir olarak kalabilmesi için bu üç sistemde de istatistiksel açıdan anlamlı sonuç vermesi beklenmiştir.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu alt boyutlarının madde toplam, madde kalan ve ayırtdedicilik değerlerinin karşılaştırılması sonucunda; tüm maddelerin 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Anne ve Baba Formlarının güvenilirlik ve geçerlilik analizleri sonucu tüm maddelerin ölçek genelinde anlamlı sonuçlar verdiği görülmüştür. Bu nedenle tüm maddelerin Türkiye örnekleminde kullanılmasına karar verilmiştir.

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun test tekrar test güvenilirliğini saptamak üzere; ölçek aynı gruba iki hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Bu uygulamalar arasında pearson r değerinin istatistiksel açıdan anlamlı. t değerinin ise istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç vermemesi beklenmiştir.

Tablo i

Ebeveyn Otorite Ölçeği Baba Formu'nun Ön Test-Son Test İlişkili Grup t-Test Sonuçları

Boyutlar	Ölçümler	N	X	ss	r	p	sd	t	p
Serbest	Test	30	35.70	8.25	0.940	p< .01	29	-1.53	p> .05
	Tekrar Test	30	36.50	8.27					
Yetkeci	Test	30	32.60	6.80	0.974	p< .01	29	1.28	p> .05
	Tekrar Test	30	32.23	6.86					
Yetkili	Test	30	36.47	7.37	0.929	p< .01	29	-1.67	p> .05
	Tekrar Test	30	37.37	7.97					

Tablo i'ye bakıldığında her boyutun test tekrar test ilişkili grup t testi sonuçlarına göre; pearson r değerleri istatistiksel açıdan oldukça yüksek ve anlamlı bulunurken t değerleri istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar vermemiştir. İki uygulama arasındaki devamlılık katsayısı “serbest” boyutta 0.940, “yetkeci” boyutta 0.974 ve “yetkili” boyutta 0.929 olarak bulunmuştur (p< .01). Testin farklı zamanlardaki uygulama güvenilirliği .92- .97 civarındadır ve bu değer oldukça yüksek bir ilişki olduğunu göstermektedir.

EBEVEYN OTORİTE ÖLÇEĞİ MADDELERİ

- İyi bir ev ortamı için çocukların da ebeveynler gibi kendilerine ait sorumlulukları olmalıdır.
- Ebeveynler bir şeyi çocuğunun iyiliği için yapıyor olmasına rağmen çocuk bunun yapılmasını istemiyorsa, aile bunu çocuğuna zorla kabul ettirmelidir.
- Ebeveynler çocuklarından bir şey yapmasını istediğinde, çocuklar soru sormaksızın hemen istenilen şeyi yapmayı kabul etmelidir.
- Ailede bir şeye karar verilirken ebeveynler bu kararın arkasındaki sebebi, çocuklarıyla tartışmalıdır.
- Çocuklar aile kural ve kısıtlamalarının mantıksız olduğunu düşündüğünde, ebeveynler bunları konuşmak için çocuklarını cesaretlendirmelidir.
- Ebeveynler, çocuklarının kendi istedikleri şeyi yapmaya karar verme ve yapmasında özgür olması için izin verici olmalıdır. Bu şey ailelerin olmasını istediği şekilde olmasa bile.
- Ebeveynlerin verdiği herhangi bir kararı, çocukların sorgulamasına izin verilmemelidir.
- Ebeveynler, çocukların kararlarını ve eylemlerini, mantık ve disiplin yoluyla yönlendirmelidir.

- Ailelerin çocuklarının terbiyesinde, kaba kuvvet kullanmasının hiç bir sakıncası yoktur.
- Çocukların ailede kurallara itaat etme ve davranışlarını düzenleme gerekliliği olmamalıdır. Çünkü bunlar bir otoriteden kaynaklanmaktadır ve otoriter tutumlar gereksizdir.
- Çocuklar, ailelerinin kendilerinden beklentilerini bilmelidir, fakat bu beklentilerin mantıksız olduğunu düşündüklerinde, bunları aileleri ile tartışmakta kendilerini özgür hissetmelidir.
- Tedbirli ebeveynler, çocuklarına erkenden ailede kimin patron olduğunu öğretmelidir.
- Ebeveynler, çocuklarına çok nadir olarak nasıl davranmaları gerektiği hakkında talimat vermelidir.
- Aile kararları alınırken ebeveynler, çocukların yapmak istediği şeye yönelik karar vermelidir.
- Ebeveynler, çocuklarını her zaman tarafsız ve mantıklı bir biçimde rehberlik edip yönlendirmelidir.
- Çocuklar, aileleri ile aynı fikirde olmadığında, aileler bu duruma üzülüklerini belli etmelidir.
- Aileler, çocuklarının kararlarını, eylemlerini ve isteklerini kısıtlamalıdır, çünkü aileler tarafından çocuklara böyle kısıtlamalar yapılmazsa, toplumdaki birçok problem çözümsüz kalır.
- Ebeveynler, çocuklarından hangi davranışları beklediklerini söylemelidir. Çocuklar ailelerinin bu beklentilerini karşılamadıklarında ise aileleri onları cezalandırmalıdır.
- Çocukların ailelerinden çok fazla yönlendirme almaksızın, çoğu şey için kendi kendilerine karar verip yapmalarına izin verilmelidir.
- Aile kararları alınırken ebeveynler çocukların da fikirleri dikkate almalıdır, fakat aileler sadece çocuklara bunu istedi diye hemen kolayca karar vermemelidir.
- Aileler çocuklarının davranışlarını biçimlendirme ve yönlendirme sorumluluğunu almalıdır, fakat asla fikirlerini belirtmemelidir.
- Ailelerin çocukları için davranış standartları açık olmalıdır, fakat bu davranış standartları çocukların bireysel ihtiyaçlarına göre düzenlenebilmelidir.
- Aileler, çocuklarının davranış ve hareketlerini yönlendirmeli ve onlardan beklentilerine uymalarını istemelidir, fakat ebeveynler çocuklarının endişelerini dinlemek ve bu yönlendirmeleri onlarla tartışmada her zaman istekli olmalıdır.
- Ebeveynler, aile meselelerinde çocuklarının kendi fikirlerinin olmasına ve genellikle yapacakları şeyler için kendi kendilerine karar vermelerine izin vermelidir.
- Aileler, çocuklarının kendilerinden beklenenleri yapmadıkları durumlarda, katı bir biçimde ve güç kullanarak çocuklarıyla ilgilenmelidir, çünkü toplumdaki problemlerin çoğu ancak ailelerin bu tutumları ile çözülebilir.
- Aileler çocuklarından tam olarak ne yapmalarını istediklerini ve bu beklentilerini nasıl yapmaları gerektiğini sık sık söylemelidir.

- o Ebeveynler çocuklarının davranışları ve hareketleri için açık yönlendirmelerde bulunmalıdır. Ancak çocuklar ebeveynleri ile hem fikir olmadığı zamanlarda ebeveynleri onlara karşı anlayışlı olmalıdır.
- o Ebeveynler, çocuklarının davranış, hareket ve isteklerini yönlendirmelidir.
- o Çocuklar, ebeveynlerinin kendilerinden beklentilerini bilmelidir ve bu beklentilere saygı göstermeseler bile, aile otoritesi için bunlara uymalıdır.
- o Eğer ebeveynler, çocuklarını inciten bir karar almışsa, bu kararlarını çocuklarıyla tartışmalı ve eğer kendileri bir hata yaptıysa, hatalarını kabul edip özür dilemelidir.

EK 6:Tablo 4.7: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Madde-Toplam, Madde-Kalan ve Ayırdedicilik Sonuçlarının Karşılaştırılması

	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırdedicilik	KARAR
Madde1	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde2	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde3	-	-	-	
Madde4	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde5	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde6	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde7	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde8	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde9	p< .01	-	p< .01	
Madde10	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde11	p< .01	-	p< .01	
Madde12	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde13	p< .01	-	-	
Madde14	-	-	-	
Madde15	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde16	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde17	p< .01	-	p< .01	
Madde18	p< .01	-	p< .01	
Madde19	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde20	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde21	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde22	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde23	p< .01	-	p< .01	
Madde24	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde25	p< .01	-	p< .01	
Madde26	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde27	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde28	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde29	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde30	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde31	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde32	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde33	-	-	p< .01	
Madde34	p< .01	-	-	
Madde35	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde36	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde37	p< .01	-	p< .01	
Madde38	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde39	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde40	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde41	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde42	p< .01	-	p< .01	
Madde43	p< .01	-	p< .01	
Madde44	p< .01	-	-	
Madde45	p< .01	-	p< .01	
Madde46	-	-	-	
Madde47	p< .01	-	p< .01	
Madde48	p< .01	-	-	
Madde49	-	-	p< .01	
Madde50	-	-	p< .01	
Madde51	p< .01	-	p< .01	

Tablo 4.7'nin devamı

	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırddencilik	KARAR
Madde52	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde53	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde54	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde55	p< .01	-	p< .01	
Madde56	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde57	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde58	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde59	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde60	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde61	-	-	-	
Madde62	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde63	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde64	p< .01	-	p< .01	
Madde65	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde66	p< .01	-	p< .01	
Madde67	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde68	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde69	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde70	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde71	-	-	-	
Madde72	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde73	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde74	p< .01	-	p< .01	
Madde75	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde76	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde77	p< .01	-	p< .01	
Madde78	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde79	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde80	p< .01	-	p< .01	
Madde81	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde82	-	-	p< .01	
Madde83	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde84	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde85	p< .01	-	p< .01	
Madde86	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde87	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde88	-	-	p< .01	
Madde89	p< .01	-	-	
Madde90	p< .01	-	p< .01	
Madde91	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde92	-	-	-	
Madde93	-	-	-	
Madde94	-	-	p< .01	
Madde95	p< .01	-	p< .01	
Madde96	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde97	p< .01	-	p< .01	
Madde98	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde99	p< .01	-	-	
Madde100	p< .01	-	p< .01	
Madde101	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde102	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde103	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde104	p< .01	p< .01	p< .01	√

Tablo 4.7'nin devamı

	Madde Toplam	Madde Kalan	Ayırddedicilik	KARAR
Madde105	p< .01	-	p< .01	
Madde106	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde107	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde108	p< .01	-	p< .01	
Madde109	p< .01	-	p< .01	
Madde110	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde111	p< .01	-	p< .01	
Madde112	p< .01	-	p< .01	
Madde113	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde114	-	-	-	
Madde115	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde116	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde117	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde118	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde119	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde120	p< .01	-	p< .01	
Madde121	-	-	-	
Madde122	-	-	-	
Madde123	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde124	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde125	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde126	p< .01	-	p< .01	
Madde127	p< .01	-	-	
Madde128	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde129	p< .01	-	p< .01	
Madde130	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde131	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde132	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde133	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde134	-	-	-	
Madde135	p< .01	p< .01	p< .01	√
Madde136	p< .01	p< .01	p< .01	√

Madde toplam, madde kalan ve ayırddedicilik değerlerinin karşılaştırılması sonucunda Madde 3, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 25, 33, 34, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 64, 66, 71, 74, 77, 80, 82, 85, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 120, 121, 122, 126, 127, 129 ve 134'ün ölçek genelinde anlamlı sonuçlar vermediği görülmektedir.